

Šejhul-islam Ibn Tejmije

EL-UBUDIJE *Robovanje*

شیخ الإسلام ابن تیمیة

العبودية

Robovanje

Šejhul-islam
Ahmed b. Abdul-Halim Ibn-Tejmijje
(Preselio 728. h.g., rahimehullahu te'ala)

EL-UBUDIJE

Robovanje

Komentar uglednog šejha
Abdul-Aziza b. Abdullaха er-Radžihija

Pomoćni profesor, Fakultet Usulud-dina,
Islamski univerzitet "Imam Muhammed
b. Saud" – Rijad

لشيخ الإسلام ابن تيمية

العبودية

شرح

فضيلة الشيخ

عبد العزيز بن عبد الله الراجحي

الأستاذ المشارك بكلية أصول الدين

جامعة الإمام محمد سعود الإسلامية بالرياض

Šejhul-islam Ibn Taimijje

EL-UBUDIJE
Robovanje

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Uvod

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Neka je Njegov salavat i selam na najčasnijeg među vjerovjesnicima i poslanicima, na našeg vjerovjesnika Muhammeda, njegovu časnu porodicu i sve ashabe, a zatim:

Ovo je djelo *Robovanje od šejhul-islama*, uglednog imama Ahmeda b. Abdul-Halima b. Abdus-Selama b. Tejmijje el-Haranija, koji je bio imam i veliki borac, strpljivi učenjak i aktivista, neka mu se Allah smiluje. On je poznati imam. Nema niti jedne osobe a da joj je on nepoznat. Njegova znamenitost je dovoljna, tako da se o njemu ne treba previše govoriti. On je veliki imam koji je uzdigao put i vjerovanje ehli-sunneta i džema'ata u vremenu kada je postojala prijetnja da se zagube tragovi toga vjerovanja, a od njegovog znanja su se mnogi okoristili – kako u toku njegovog života, tako i poslije njegove smrti. Koliko je ljudi koje je Allah uputio njegovim razlogom (sebebom), u toku njegovog života i poslije njegove smrti. Kada niko drugi ne bi to posvjedočio, onda bi to bio poznati učenjak Ibn-Kajjim, rahimehullahu te'ala, jer je njega Allah uputio razlogom Ibn-Tejmijje. A mnogo je bilo onih koji su skrenuli sa pravog puta, puta ehli-sunneta i džema'ata, pa ih je Allah uputio njegovim razlogom, za vrijeme njegovog života, a i poslije. Mnogi su čitali knjige ovog uglednog alima pa su se okoristili njima, a tu korist su prenijeli i na druge. Bio je velikan u pogledu nauke o osnovama vjere, u pravu, u hadisu, u tefsiru i u svim drugim vrstama nauka. Kada je riječ o osnovama vjere (akidetu), nije poznato da je ikada pogriješio. Njegova mišljenja i izabrani stavovi u granama vjere (fikhu) su uvijek bili potkrijepljeni dokazima.

Šejhul-islam Ibn-Tejmijje, rahimehullahu te'ala, je rođen 661. godine po Hidžri, a na Ahiret je preselio 728. godine,

neka je na njega Allahova milost, što znači da je živio 68 godina.

Ovo djelo, nazvano *Robovanje*, sa tim svojim nazivom govori o robovanju Allahu ﷺ.

Ono je došlo kao odgovor na postavljena pitanja imamu, rahimehullahu te'ala, kada je bio upitan: Šta je to ibadet? Koji su to njegovi ogranci? Da li cjelokupna vjera ulazi pod ovaj termin? Da li je to najuzdignutiji stepen vjere ili postoje drugi, veći stepeni? Stoga je napisao ovo djelo kao odgovor na postavljena pitanja, kao što su mnoga njegova djela odgovori na postavljena mu pitanja, neka mu se Allah smiluje. Takva je i Vasitijska akida¹, koja se ubraja među najcjenjenija djela šejhul-islama o vjerovanju, i koja predstavlja odgovor na pitanje koje mu je postavljeno u mjestu zvanom Vasitija. Zato je ta knjiga i nazvana Vasitijskom akidom. S druge strane, Hamevijska akida je dobila naziv zbog postavljenog pitanja u mjestu Hama, a Tedmirijska akida je bila odgovor na postavljeno pitanje u mjestu Tedmer, te je nazvana Tedmirijskom. Isti je slučaj i sa ovim djelom. Dakle, radi se o veoma vrijednom djelu. Primjerak originala kojeg ja posjedujem sadrži oko pedeset i dvije stranice.

Mi ćemo, inšaallahu te'ala, pokušati da pojasnimo i približimo značenje ove knjige, ali da to pojašnjenje bude osrednje dužine. Jer, ako bismo htjeli obimniji komentar, onda bi to dugo potrajalo, ali ako se sve to ne može postići, onda se neće propustiti cjelokupno.

Molimo Allaha ﷺ da ovu knjigu učini korisnom i da nam podari korisno znanje i činjenje dobrih djela, jer je On sposoban za to i Svemoćan.

Naša zadnja dova je:
Hvala Allahu, Gospodaru svjetova.

¹ Prevedena na bosanski jezik i izdata od izdavačke kuće *Es-Sunne*.

بِسْ

مَ اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

Prvo poglavlje

U¹ ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Neka je Njegov salavat i selam na našeg vjerovjesnika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe.

Šejhul-islam, rahimehullahu te'ala, kaže:

Bismillahir-Rahmanir-Rahim. Samo od Njega pomoć tražimo, a Hvala, uistinu, pripada Allahu. Njega hvalimo i od Njega pomoć i oprosta tražimo. Allahu se utječemo od zla nas samih i naših loših djela. Koga Allah uputi - njega niko ne može u zabludu odvesti, a koga On u zabludi ostavi, njega niko uputiti neće. Svjedočim da nema drugog boga osim Jedinog Allaha, Koji druga nema, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, a zatim...

Šejhul-Islam i velikan velikana, pomagač sunneta, suzbijač novotarija, Ahmed b. Abdul-Halim Ibn-Tejmijje, rahimehullahu te'ala, je bio upitan o riječima Uzvišenog:

يَأَيُّهَا النَّاسُ أَعْبُدُ وَأَرِبَّكُمْ

"O ljudi, Gospodaru svome robujte." (El-Bekare, 21.)

Šta je to robovanje? Koji su to njegovi ogranci? Da li cjelokupna vjera ulazi pod ovaj termin ili ne? Šta je suština robovanja? Da li je robovanje najuzvišeniji stepen na

¹ Tekst iznad debele linije je originalni tekst knjige *Robovanje*.

dunjaluku i Ahiretu, ili iznad njega ima veći stepen? Neka nam se pojasni ovo spomenuto.

Njegove riječi: "Bio je upitan" – Ovo je to pitanje koje je upućeno znamenitom imamu, neka mu se Allah smiluje, pa je bio upitan o riječima Uzvišenog:

"O ljudi, Gospodaru svome robujte".

Ovo obraćanje kroz riječi Uzvišenog:

"O ljudi, Gospodaru svome robujte".

je upućeno svim ljudima: vjernicima i nevjernicima, muškarcima i ženama, Arapima i nearapima, slobodnim ljudima i robovima... Dakle, ove riječi su upućene svima njima: od svakog od njih, pojedinačno, se zahtijeva da robuju Allahu ﷺ. Ujedno je ovo prva naredba (imperativ) u Kur'anu, u suri *El-Bekare*, prva naredba koja im je naređena u riječima Uzvišenog:

"O ljudi, Gospodaru svome robujte, Koji je stvorio vas i one prije vas da biste bili bogobojazni".

Tako je imam bio upitan o ovom plemenitom ajetu. Neko će reći: Allah nam je naredio robovanje (ibadet). A zatim se zapitati: Šta je onda to robovanje? Koji su to njegovi ogranci? Da li opći pojam vjere ulazi u ovaj termin ili je on nešto što je van nje, tj. vjere? Šta je suština ibadeta? Da li je robovanje najuzvišeniji stepen ili postoji neki veći stepen osim ibadeta?

To znači da se radi o pitanju koje ima svoja podpitanja. A u odgovoru će doći da ibadet ili robovanje obuhvata sve vrste naredbi i zabrana, kao i da je cjelokupna vjera unutar ovog termina. A suština robovanja jeste da iskreno obožavaš Allaha, samo Njemu vjeru ispoljavajući, kao i to da je robovanje najuzvišeniji stepen. Ovo zato jer su najuglednija

stvorenja među ljudima bili vjerovjesnici i poslanici, a za njih je najuzvišeniji stepen bilo robovanje Allahu i poslanstvo. Također, najuzvišeniji stepen našeg Vjerovjesnika ﷺ je bilo robovanje Allahu i poslanstvo.

Robovanje je opći naziv za sve ono što Allah voli i sa čime je zadovoljan od riječi i javnih i tajnih djela. Tako su: namaz, zekjat, post, hadž, istiniti govor, izvršavanje emaneta, poslušnost roditeljima, održavanje rodbinskih veza, pridržavanje ugovora, naređivanje dobra i sprečavanje zla, borba protiv nevjernika i licemjera, dobroćinstvo prema komšiji, jetimu, siromahu i putniku namjerniku te prema robu ljudskog roda i životinjama, dova, zikr, učenje Kur'ana i slično tome – vrste ibadeta ili robovanja Allahu ﷺ. Isto tako, ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ, strah od Allaha i stalno traženje utočišta kod Njega, iskreno ispoljavanje vjere Allahu, strpljivost radi Njegove presude ili propisa, zahvala na Njegovim blagodatima, zadovoljstvo sa Njegovom odredbom, oslonac na Njega, nada u Njegovu milost, strah od Njegove kazne i slično tome – jesu vidovi robovanja Allahu ﷺ.

Kaže: "Robovanje" je cjelokupni naziv za sve ono što Allah voli i sa čime je zadovoljan od riječi, te javnih i tajnih djela – što je ujedno i definicija ibadeta ili robovanja. Dakle, to je naziv koji obuhvata sve ono što Allah voli i sa čime je zadovoljan, bez obzira da li se radi o riječima ili djelima, bez razlike između onoga što je skriveno i onoga što je očito, i bez razlike da li se radi o srčanim djelima, djelima udova ili riječima jezika. Jer, sve dok se radi o nečemu što Allah voli i sa

čime je zadovoljan, sve ovo ulazi u naziv robovanje. Sve ono što Allah voli i sa čime je zadovoljan jeste ibadet, bez razlike da li to bilo djelo ili riječ, bez razlike da li bilo skriveno ili očito, bez razlike da li to bile riječi izgovorene jezikom ili riječi srca, kao i bez razlike da li je to govor srca i jezika ili su to djela srca i udova. Sve spomenuto, dakle, ulazi pod naziv ibadeta, sve dok je od onoga što Allah voli i sa čime je zadovoljan. Ili, drugačije rečeno: Ibadet je izvršavanje Allahovih naredbi i ustezanje od Njegovih zabrana, tj. izvršavanje obaveza (vadžiba) i ustezanje od zabrana (harama). Ili, to je izvršavanje obaveza kojima nas je Allah obavezao, od riječi i djela, i skrivenih i očitih, i ustezanje od zabrana, od riječi i djela, i skrivenih i očitih.

Zatim je autor, rahimehullahu te'ala, naveo primjer, pa kaže: "*Namaz, zekyat, post i hadž, sve su to vrste ibadeta*". Namaz predstavlja vrstu srčanih djela, a istovremeno i djela udova. Srčano djelo, s jedne strane, jeste iskrenost kroz obavljanje namaza Allahu ﷺ. S druge strane, to je i djelo jezika, jer u njegovom sastavu se podrazumijeva učenje Kur'ana, veličanje Allaha i izgovaranje tehlila (La ilah illallah) itd. Zekyat je, također, i davanje i ubjedljivo vjerovanje ili akida. Post je, također, sustezanje od prohtjeva sa nijjetom. Hadž, istinit govor, izvršavanje emaneta, poslušnost roditeljima, održavanje rodbinskih veza, pridržavanje ugovora, naređivanje dobra i sprečavanje zla – sve su to vrste ibadeta. Borba protiv nevjernika je ibadet, borba protiv licemjera je ibadet, dobročinstvo prema komšiji je ibadet, dobročinstvo prema siromahu je ibadet, dobročinstvo prema robovima ljudskog roda je ibadet, dobročinstvo prema životnjama koje posjedujemo je ibadet, upućivanje dove Allahu je ibadet, zikr je ibadet, učenje Kur'ana je ibadet.

Zatim je naveo primjer srčanih djela, jer je ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku srčano djelo, strah od Allaha je srčano djelo, stalno utočište i povratak Allahu je srčano djelo,

iskreno ispoljavanje vjere je srčano djelo, strpljivost radi Allahovih propisa je srčano djelo, oslonac na Allaha (tevekul) koji podrazumijeva dvije stvari (tj. stvaranje preuvjeta i prepuštanje događaja Allahu), nada u Allahovu milost, strah od Njegove kazne – sve su to vrste ibadeta.

Zaključak ovoga jeste da ibadet obuhvata srčana djela i djela udova, riječi srca i riječi jezika. To su riječi jezika poput: zikra, učenja Kur'ana, veličanja Allaha i izgovaranja tehlila, tekbira, naređivanja dobra i sprečavanja zla, pozivanja ka Allahu. Riječi srca su priznavanje i potvrđivanje, a srčana djela su poput onih koje smo spomenuli, kao što su ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, strah od Allaha i stalni povratak Njemu, iskrenost u ispoljavanju vjere, strpljivost, zahvalnost, zadovoljstvo, nada i strah, a oni su od srčanih djela. Djela udova su namaz, zekjat i hadž, a istinit govor je od djela jezika.

Možemo reći da ibadet obuhvata sve ono sa čime je došao Šerijat; on obuhvata sve ono što je Šerijat naredio ili zabranio, i to bez obzira da li je to što je naredio ili zabranio djelo ili riječ, bez obzira na to da li se radi o riječima jezika ili riječima srca, te bez obzira da li se radi o djelima srca ili djelima udova.

Zato što je ibadet Allahu vrhunski cilj kojeg On voli i sa kojim je zadovoljan, i ono zbog čega je stvorio stvorenja kao što Uzvišeni kaže:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Džine i ljudi sam stvorio samo zato da Me obožavaju."
(Ez-Zarijat, 56.)

Sa njim (robovanjem ili ibadetom) je poslao sve poslanike, kao što je Nuh ﷺ rekao svom narodu:

أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

"Allahu robujte, vi drugog boga osim Njega nemate!" (El-A'raf, 59.)

Iste su riječi Huda, Saliha, Šuajba i drugih poslanika kada su se obraćali svojim narodima. Allah ﷺ kaže:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الظُّنُوتَ
فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الظَّلَالةُ

"Mi smo svakom narodu poslali: – Allahu robujte, a kumira se klonite! I bilo je među njima onih kojima je Allah na Pravi put ukazao, a i onih koji su zaslužili da ostanu u zabludi." (En-Nahl, 36.)

Uzvišeni kaže:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
فَاعْبُدُونِ

"Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato Meni robujte!'" (El-Enbija, 25.)

I kaže:

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

"Ova vaša vjera jedina je prava vjera, a Ja sam vaš Gospodar, zato samo Meni robujte!" (El-Enbija, 92.)

Kao što kaže u drugom ajetu:

يَأَيُّهَا أَلْرُسُلُ كُلُّهُمْ مِنَ الظَّيْبَاتِ وَأَعْمَلُوا صَلْحًا إِنَّمَا تَعْمَلُونَ

عَلِيهِمْ

"O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite!" (El-Mu'minun, 51.)

Kaže: "Zato što je ibadet" – Ovo je položaj ibadeta kod Allaha ﷺ: on je vrhunski cilj kojeg Allah voli i sa kojim je zadovoljan. A sve dok je ibadet vrhunski cilj kojeg voli Allah i sa kojim je zadovoljan, on je i na najuzdignutijem položaju. To jest, najvećem položaju za tebe, o čovječe; za tebe kao stvorenje – da budeš Allahov rob, pa da ostvariš robovanje Allahu. A ako uspiješ ostvariti robovanje Allahu, onda ćeš postati voljen kod Allaha i On će biti zadovoljan tobom.

Ljudi koji su najbolje sproveli i kroz život ostvarili robovanje jesu poslanici, neka je na njih Allahov blagoslov i mir, a najsavršeniji u ostvarivanju robovanja Allahu među poslanicima su bili odabrani poslanici ili svita poslanika (ulul-azm): Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed ﷺ. Najpotpuniji od peterice odabralih poslanika su bila dvojica prijatelja (Allahovih Halila): Ibrahim i Muhammed ﷺ. Najsavršeniji u ostvarivanju ibadeta između dvojice Allahovih prijatelja je bio naš vjerovjesnik Muhammed ﷺ. Ovim ti biva jasno da je najsavršenija osoba u ostvarivanju i prakticiranju ibadeta bilo najsavršenije stvorenje – Muhammed ﷺ. Iza njega je Ibrahim ﷺ, zatim Musa ﷺ, a zatim ostali od ulul-azma. Iza njih dolaze ostali poslanici i svi vjerovjesnici, a iza njih dolaze dobri ljudi od Allahovih istinskih robova, zatim šehidi, a zatim i dobri ljudi. Svi oni su najsavršenija stvorenja u ostvarivanju robovanja, i raspodijeljeni u ove četiri skupine: a) vjerovjesnici, b) šehidi, c) dobri ljudi i d) istinski robovi

(sidikuni). Najsavršeniji od njih (sidikuna) jeste Ebu-Bekr es-Siddik رض. Iza njih dolaze ostali vjernici, na čijem čelu su učenjaci, imami i odabrani vjernici među ljudima.

Stvorenja su stvorena radi ibadeta, što ukazuje na važnost položaja samog ibadeta, kao i na to da je savršenstvo stvorenja u tome – da bude Allahov rob. Zato su stvorenja i stvorenja radi robovanja, kao što Uzvišeni kaže:

"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Me obožavaju."

Radi toga je On slao poslanike jer je svaki poslani poslanik naređivao svom narodu da robuje Allahu ﷻ. Tako Allah kaže da je Nuh ؏ govorio:

"Allahu robujte, vi drugog boga osim Njega nemate!"

Hud ؏ je rekao:

"Allahu robujte, vi drugog boga osim Njega nemate!"

Salih ؏ je govorio svom narodu:

"Allahu robujte, vi drugog boga osim Njega nemate!"

Šuajb ؏ je govorio svom narodu:

"Allahu robujte, vi drugog boga osim Njega nemate!"

Tako je svaki poslanik kojeg je Allah poslao naređivao svom narodu robovanje Allahu ﷻ kao što Uzvišeni kaže:

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: – Allahu robujte, a kumira se klonite!"

Uzvišeni kaže:

"Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato Meni robujte!'"

Allah ﷻ kaže:

"Ova vaša vjera jedina je prava vjera, a Ja sam vaš Gospodar – zato samo Meni robujte!"

Obraćajući se poslanicima, Allah ﷺ kaže:

"O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite!"

Ovim postaje jasno da najuzvišeniji položaj, koji se može postići, jeste robovanje Allahu, a najsavršeniji ljudi u ostvarivanju robovanja jesu poslanici, neka je Allahov blagoslov i mir na njih.

To je učinio obavezom Svome Poslaniku, sve do smrti. Zato kaže:

وَأَعْبُدُ رَبِّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

"Obožavaj Allaha sve dok ti smrt ne dođe." (El-Hidžr, 99.)

Time je opisao Svoje meleke i vjerovjesnike, pa kaže:

وَلَهُ مَنِ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَتَحِسِّرُونَ يُبَشِّرُونَ أَلَيْلَ وَالثَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ

"Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega ne zaziru da Mu budu pokorni i ne zamaraju se; hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju." (El-Enbija, 19-20.)

Uzvišeni također kaže:

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْتَجِدُونَ

"Oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu ibadet čine; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tlo padaju." (El-A'raf, 206.)

A oni koji se ohole i odbijaju da robuju Allahu pokudio je sa rijećima:

أَدْعُونِي أَسْتَحِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي
سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاهِرِينَ

"Pozovite Me i zamolite, Ja će vam se odazvati! Zbilja, oni koji se ohole pred time da Mi robuju ući će, sigurno, u Džehennem poniženi." (Gafir, 60.)

A najčestitija Svoja stvorenja je opisao iskrenim robovanjem, pa kaže:

عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا

"Sa izvora sa koga će samo Allahovi robovi piti, i koji će kuda hoće bez muke razvoditi." (El-Insan, 6.)

I kaže:

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هُوَنَا وَإِذَا حَاطَبُهُمْ
الْجَهَنَّمُ قَالُوا سَلَامًا

"A robovi Svetilosnog su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih neznalice oslove, odgovaraju: 'Mir vama!'" (El-Furqan, 63.)

A kada je šejsitan rekao:

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيْنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أَغْوِيَنَّهُمْ
أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ
مُسْتَقِيمٌ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ
الْعَوِينَ

"Gospodaru moj", reče, "zato što si me u zabludu doveo, ja će njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti i potrudit će se da ih sve zavedem, osim, među njima, Tvojih robova iskrenih". 'Ovo je pravi put k Meni', reče On, 'Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih.' (El-Hidžr, 39-42.)

Kaže: "To je učinio obavezom" - Ovakav biva stepen robovanja, što je uzvišen stepen za stvorenje - pa, ako ostvari robovanje, onda je njegova bliskost sa Allahom u onolikoj mjeri koliko je ostvario sam pojam ibadeta. Niko od stvorenja ne može zanemariti ovaj pojam pa da izade iz njegovih okvira zauvijek. Ako neki čovjek tvrdi da sa njega spadaju obaveze i da mu nije moguće naložiti neki vid ibadeta, uz naznaku da je njegov razum čist, da nije prestrašen, niti nenormalan, niti da se radi o ženi u postporodnjem periodu ili pri mjesecnom pranju (kada nije obavezna da klanja i da posti), biva mu data prilika na pokajanje. Pa ako se ne pokaje, onda će biti ubijen kao nevjernik. Tako su rekli šejhul-islam i drugi imami. A neka nas Allah sačuva i spasi od navedenoga. Zato je Allah robovanje učinio obavezom Svom Poslaniku ﷺ sve do smrti, iako je Poslanik ﷺ bio najsavršenije stvorenje među ljudima. Međutim, i pored toga mu je Allah robovanje učinio obavezom do smrti, pa kaže:

"Obožavaj svog Gospodara sve dok ti smrt ne dođe".

U ajetu stoji: "...dok ti ne dođe 'ubjeđenje' (jekin)", ali se to odnosi na smrt. To jest, ustraj na robovanju svom Gospodaru i neka ti to bude stalna obaveza, sve dok ti ne dođe smrt, a ti si u tom stanju.

Meleki i vjerovjesnici su najbolja Allahova stvorenja. Allah ih je opisao svojstvom robovanja, pa kaže:

"Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji!"

ROBOVANJE

Ovo je opći pojam Allahovog posjedovanja nebesa i Zemlje, zatim kaže:

"A oni koji su kod Njega", tj. meleki, "ne zaziru da Mu budu pokorni i ne zamaraju se; hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju".

Ovako, iako su meleki, vjerovjesnici i poslanici najbolja stvorenja, Uzvišeni za njih kaže:

"Oni koji su bliski Gospodaru tvome", tj. meleki, "doista ne zaziru da Mu ibadet čine; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tlo padaju".

Zatim je obavijestio da će svaki onaj koji se bude oholio ući u Džehennem ponižen, pa kaže:

"Gospodar je vaš rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Zbilja, oni koji se ohole pred time da Mi robuju ući će, sigurno, u Džehennem poniženi'".

Najčišća Svoja stvorenja opisao je sa svojstvom robovanja, pa kaže:

"Sa izvora sa koga će samo Allahovi robovi piti, i koji će kuda hoće bez muke razvoditi".

Njihovo spominjanje u genitivnoj vezi, "**Allahovi robovi**", je kao počast i nivo plemenitog stepena, kao što Uzvišeni kaže:

"A robovi Svetilosnog su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih neznalice oslove, odgovaraju: 'Mir vama!'"

Tako ih je opet spomenuo sa Sobom, zbog počasti i plemenitog stepena.

Kada je Allah ﷺ dao rok Iblisu, Iblis se zakleo da će zavoditi ljude, ali je izdvojio Allahove iskrene robeve. Ovo zbog toga što on nad njima nema nikakve vlasti, o čemu Allah ﷺ kaže:

"...zato što si me u zabludu doveo, ja će njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti i potrudit će se da ih sve zavedem, osim, među njima, Tvojih robova iskrenih".

A u drugom ajetu Allah ﷺ kaže:

"Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih".

Tako da je Allah ﷺ spomenuo iskrene, pripisujući ih Sebi kao robe, zbog počasti i plemenitog stepena.

Opisujući meleke robovanjem, On kaže:

وَقَالُوا أَتَخَذَ الْرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بِلَّا عِبَادٌ مُّكَرَّمُونَ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفُهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى وَهُمْ مِّنْ خَشِيتِهِ مُشْفِقُونَ

"Oni govore: 'Svemilosni je uzeo dijete!', Uzvišen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. On zna šta su radili i šta će raditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a i oni sami, iz straha prema Njemu – strepe." (El-Enbija, 26-28.)

Uzvišeni kaže:

وَقَالُوا أَتَخَذَ الْرَّحْمَنُ وَلَدًا لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدَّا تَكَادُ الْسَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرُنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْطِبَالُ هَذَا أَنَّ دَعَوْنَا

لِرَحْمَنِ وَلَدًا، وَمَا يَنْبَغِي لِرَحْمَنِ أَنْ يَتَخَذَ وَلَدًا، إِنْ كُلُّ مَنْ فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا أَتَى الرَّحْمَنَ عَبْدًا، لَقَدْ أَحْصَسْهُمْ وَعَدَهُمْ
عَدًّا، وَكُلُّهُمْ ءَاتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرَدًا

"Oni govore: 'Svemilosni je uzeo dijete!' Vi, doista, nešto krupno govorite! Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe, što Svemilosnom pripisuju dijete! A Svemilosnom ne treba to da uzima dijete! Pa svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, doći Svemilosnom kao robovi. On ih je sve obuhvatio i tačno izbrojao, i svi će Mu na Sudnjem danu doći pojedinačno." (Merjem, 88-95.)

Kaže: "Opisujući meleke robovanjem, kaže..." – Ovako je opisao meleke, tj. opisao ih je svojstvom robovanja, i to tako što oni ne odbijaju da budu robovi, pa kaže: "**Samo robovi poštovani.**" To jest, meleki su robovi poštovani i oni ne odbijaju da budu robovi.

"Oni govore: 'Svemilosni je uzeo dijete!' Vi, doista, nešto krupno govorite! Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe".

Zbog veličine i težine riječi zato što su pripisali Allahu dijete, jer je to velika stvar. A onaj ko pripiše Allahu dijete i kaže da Allah ima dijete – on je mušrik, a o Allahu je iznio veliku potvoru. Zato Allah kaže:

"**Vi, doista, nešto krupno govorite!**", tj. iznosite veliku potvoru od koje: "**Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe**".

To jest, zbog veličine ove stvari umalo da se nebesa ne raspadnu, Zemlja provali, a planine zdrobe, jer su

Svemilosnom pripisali dijete – a Svemilosnom ne pristaje da ima dijete. Uzvišeni zatim kaže:

"Pa svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, doći Svemilosnom kao robovi".

To jest, svako će na Sudnjem danu doći pred Allaha kao rob, svezan, ponižen i nadvladan, sa kojim će se činiti šta Allah bude htio i kako bude htio; nad njim će se izvršiti Allahova moć i volja, a on neće posjedovati postojanje ili nepostojanje samog sebe, niti će moći umaći ili izbjegći izvršenje Allahove moći i volje.

Uzvišeni o Mesihu ﷺ kojem su pripisali božanstvo i da je sin Božiji, kaže:

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنَتِ اسْرَائِيلِ

"On je bio samo rob na koga smo Mi blagodati prosuli i učinili ga primjerom sinovima Israfilovim." (Ez-Zuhraf, 59.)

Zbog toga je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Nemojte me uzdizati kao što su kršćani uzdigli Isaa sina Merjemina. Ja sam rob, pa recite: 'Allahov rob i Njegov poslanik.'"¹

Kaže: "Uzvišeni o Mesihu kaže" – Mesih Isa, sin Merjemin, ﷺ, je bio vjerovjesnik; jedan je od peterice odabranih vjerovjesnika. On je Allahov rob i on ne izlazi iz okvira robovanja. Kršćani su mu pripisali da je sin (božiji) i

¹ Bilježi ga El-Buhari (3445).

božanstvo, pa su rekli da je bog i da je Allahov sin, a Allah kaže:

"Nevjernici su oni koji kažu Allah je jedan od trojice."

Znači, uprkos tim tvrdnjama kršćana, Mesih ﷺ je bio rob koji nije izašao iz okvira robovanja Allahu ﷺ. A ako je bio rob, kako onda kršćani mogu tvrditi da je bog ili da je Allahov sin!? Allah je uzvišen iznad toga. Zato je Allah o Mesihu rekao: "On je bio...", on – zamjenica, tj. Mesih: "...samo rob na koga smo Mi blagodati prosuli i učinili ga primjerom sinovima Israilovim", što znači da mu je Allah dao blagodat vjerovjesništva i poslanstva, te da ga je učinio primjerom sinovima Israilovim.

Naš vjerovjesnik Muhammed ﷺ je najbolje stvoreno. I pored toga, u vjerodostojnom hadisu kaže:

"Nemojte me uzdizati kao što su kršćani uzdigli Isaa sina Merjemina. Ja sam rob, pa recite: 'Allahov rob i Njegov poslanik.'"

Ovo je njegov položaj i mjesto, ovo je njegov status, tj. on je Allahov rob i poslanik. "*Nemojte me uzdizati*", uzdizanje je prekomjerna hvala sa kojom se prelazi dozvoljena granica, hvala koja može da sadrži laž. Ili, to je pretjerivanje, što znači: nemojte me uzdizati i zastranjivati u pogledu mene pa da me uzdignite sa stepena robovanja i poslanstva na stepen božanstva – kao što su to tvrdili kršćani o Isau.

Allah ﷺ je Poslanika ﷺ opisao sa svojstvom robovanja u najpotpunijim stanjima, tako da o Isra'u kaže:

بُحْنَ اللَّهِ أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا

ROBOVANJE

"Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba." (El-Isra, 1.)

O objavi kaže:

فَأَوْحَىٰ إِلَيْنَا عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ

"...i objavio robu Njegovu ono što je objavio." (En-Nedžm, 10.)

O pozivu (obraćanju Allahu – nap. lek.) kaže:

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ بِلَدًا

"A kada je Allahov rob ustao da Mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali." (El-Džinn, 19.)

Pri izazovu nevjernicima kaže:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَاتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ

"A ako sumnjate u ono što smo Mi objavili robu Svome, donesite vi jednu suru sličnu tome." (El-Bekare, 23.)

Kaže: "Allah je Poslanika opisao" – Ovo je najveći stepen našeg Vjerovjesnika ﷺ – Allah ga je opisao svojstvom robovanja. Da je to bio neki drugi, viši stepen od stepena robovanja, Allah bi ga njime opisao u ovim stanjima:

Prvo stanje: Kada se desio Isra' i kada je Poslanik ﷺ preveden iz Meke u Bejtul-Makdis, nakon čega je bio uzdignut na nebo, kao što Uzvišeni kaže:

"Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba".

To znači da je Allahov Poslanik ﷺ rob, a ne melek; on nije bog, a ni Allahov sin – kao što su kršćani rekli za Isaa. U stvari, bio je Allahov rob i Njegov poslanik.

Drugo stanje: Zatim, na stepenu objave. Allah ﷺ kaže: "...i objavio robu Njegovu ono što je objavio". Time ga je Allah ﷺ nazvao robom i opisao ga svojstvom robovanja.

Treće stanje: Na stepenu prizivanja Allaha. Uzvišeni kaže:

"A kada je Allahov rob ustao da Mu se pomoli".

Četvrto stanje: Na stepenu objavljuvanja Knjige. Uzvišeni kaže:

"A ako sumnjate u ono što smo Mi objavili robu Svome..."

Da je postojao neki drugi stepen, koji je viši od stepena robovanja, Allah bi njime opisao Svoga Vjerovjesnika. Ovo je najviši stepen i najčasniji položaj kojim je Allah opisao svog Vjerovjesnika sa robovanjem, jer je on najbolje i najsavršenije stvorene. Time je ukazao na činjenicu da niko od stvorenja nikada ne može izaći iz okvira robovanja. Onaj koji kaže da je van okvira robovanja Allahu i da je prevazišao ovaj stepen, on je nevjernik - otpadnik. Onaj koji tvrdi da je pravazišao stepen robovanja Allahu i da nije Allahov rob, on je onaj koji se oholi (koji odbija) da robuje Allahu. A onaj koji se uzoholi (ko odbije) da bude Allahov rob, on je kafir. Ako se preda Allahu i nekome drugom, onda je mušrik. A onaj ko bude obožavao Allaha i nekoga drugoga pored Njega, on je mušrik. Pri tome su obojica, i mušrik i oholi, nevjernici.

Cjelokupna vjera ulazi u smisao robovanja.

Kaže: "Cjelokupna vjera ulazi" – Ovo je veoma važna stavka. Ujedno je ovo i odgovor na pitanje koje je postavljeno šejhu. Stoga cjelokupna vjera ulazi u okvire robovanja, tj.

ibadeta: namaz ulazi u smisao ibadeta; post ulazi u smisao ibadeta; hadž ulazi u smisao ibadeta; poslušnost roditeljima ulazi u smisao ibadeta; veličanje Allaha ulazi u smisao ibadeta; naređivanje dobra ulazi u smisao ibadeta; sprečavanje zla ulazi u smisao ibadeta; dobročinstvo prema ljudima ulazi u smisao ibadeta; otklanjanje zla od ljudi ulazi u smisao ibadeta... Prema tome, svi ogranci vjere ulaze u smisao ibadeta. Ne postoji nešto što nije u okviru ibadeta, tj. robovanja.

Potvrđeno je u Sahihu da je Džibril ﷺ došao Vjerovjesniku ﷺ u liku beduina pa ga upitao o islamu.

Kaže: 'Islam je da svjedočiš da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, da obavljaš namaz, daješ zekyat, postiš ramazan i da obaviš hadž ako si sposoban da oputuješ.' Pitao je: 'Šta je iman?' Kaže: 'Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike i u proživljenje poslije smrti, da vjeruješ u određenje, njegovo dobro i зло.' Pitao je: 'Šta je to ihsan?' Kaže: 'Da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš. Jer, iako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi...' Zatim je, na kraju hadisa, rekao: 'Ovo je Džibril, došao vam je da vas poduči vašoj vjeri.'¹

Tako da je sve ovo učinio nečim što je unutar vjere, tj. vjerom.

Kaže: "Potvrđeno je" – To jest, ovako je došlo u ovom veličanstvenom hadisu, Džibrilovom hadisu kojeg prenosi Omer b. el-Hattab ﷺ. Džibril je došao i upitao Vjerovjesnika

¹ Bilježi ga Muslim (8).

kako bi podučio ljude i kako bi se oni okoristili time. Upitao je o islamu, zatim o imanu, a zatim i o ihsanu. Poslanik ﷺ je spomenuo da se islam temelji na pet osnova (ruknova), a to su: svjedočenje (potvrda) Allahove jednoće i poslanstva Njegovom Vjerovjesniku ﷺ, zatim namaz, zekjat, post, i, na kraju, hadž. Nakon toga ga je upitao o imanu. On je pojasnio da se iman temelji na šest osnova (ruknova), a to su: da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Sudnji dan, da vjeruješ u Njegovo određenje, bilo dobro ili zlo. Zatim ga je upitao o ihsanu, pa je rekao: "Da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš. Jer, iako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi". Zatim ga je upitao o Sudnjem danu i o njegovim predznacima. Nakon svega toga, Poslanik, ﷺ, je upitao ljude oko njega: "Znate li ko je ovo?" Rekli su: "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju". Rekao im je: "Ovo je Džibril, došao vam je da vas poduči vašoj vjeri". Sve ovo se naziva vjerom: i islam, i iman, i ihsan – sve je to jedna cjelina unutar vjere. Stoga se vjera sastoji od tri nivoa: islama, imana i ihsana. Zato je i rekao: "...došao vam je da vas poduči vašoj vjeri". U drugoj predaji stoji: "stvarima vjere". Tako je sve to učinio dijelovima vjere.

Vjera sadrži pojmove kao što su poniznost i potčinjenost. Tako se kaže: "Ponizio sam ga, pa se potčinio", tj. pokorio sam ga, pa se i on pokorio. Ili se kaže: "Allah Sebi potčinjava" ili: "...potčinjava se Allahu", tj. robuje Allahu, Njemu se pokorava i potčinjava. Allahova vjera je, prema tome, robovanje, poniznost i pokornost Njemu.

Također, osnova značenja robovanja je poniznost. Pa tako, naprimjer, kažeš: "savladan put", tj. utaban od stopa i potčinjen hodanju. No naređeno robovanje sadrži u svom značenju i poniznost i ljubav, tako da sadrži vrhunac poniznosti i vrhunac ljubavi prema Njemu ﷺ.

Kaže: "Vjera sadrži" – Znači da vjera sadrži značenje poniznosti i potčinjenosti. Pobožan Allahu je onaj koji Mu je ponisan i potčinjen, a nije oholi. On Njega obožava i Njemu se pokorava, kao poslušna deva svom vlasniku. Zato se kaže: "potčinjen put ili staza", tj. utaban od stopa, te je tako savladan. Tako, kada rob robuje i potčinjava se samo Allahu i ne oholi se, to znači da je potčinjen u izvršavanju Allahovih naredbi i u klonjenju (ustezanju) od Allahovih zabrana. Takav je ustrajan u Allahovoj vjeri i zaustavlja se pred Allahovim granicama. Ovakav treba da je rob, i zbog toga vjera sadrži značenje poniznosti i potčinjenosti. Kaže: "Ponizio si ga, pa se potčinio", tj. pokorio se. To pak znači da je Allahova vjera robovanje, pokornost i poniznost Allahu .

Kaže: "**Osnova značenja robovanja**" – Što znači da je osnova robovanja ili ibadeta – poniznost. Zato se u arapskom jeziku kaže: "porobljen put", tj. ako je ponisan ispod stopala ili, drugim riječima, utaban stopalima, ili se kaže: "ponizna deva", tj. predana. Naređeno robovanje sadrži poniznost i ljubav. To znači da čovjek obavlja ibadet ponižen pred Allahom, ali sa ljubavlju prema Njemu. Na taj način čovjek obožava Allaha, Njemu je potčinjen i Njega voli, a ujedno se i boji i nada – što i jeste istinsko robovanje. On obožava Allaha sa ljubavlju, strahom, nadom i poniznošću. Tako robovanje sadrži vrhunac poniznosti i vrhunac ljubavi, a ljubav se dijeli na stepene, od kojih su: potčinjenost, veza, pripravnost i žudnja, kao što će se spomenuti i što će autor pojasniti.

Potčinjenost je posljednji stepen ljubavi. Prvi stepen je veza, zbog povezivanja srca sa onim koga voli. Zatim slijedi pripravnost, zbog pripravnosti srca za ljubav prema onome koga voli. Zatim slijedi žudnja, koja je neodvojiva od srčane ljubavi. Zatim dolazi žestoka zaljubljenost i, na kraju, potčinjenost. Ako se (za nekoga) kaže: "Potčinjen

Allahu", tj. "koji Njemu robuje" - pa to je onaj koji je potčinjen, onaj koji robuje svom voljenom.

A onaj ko se potčini čovjeku kojeg mrzi, za njega se ne može reći da ga obožava. Na isti način se ni za onoga koji voli nešto, ali mu se ne potčinjava, ne može reći da ga obožava. Kao, naprimjer, kada čovjek voli svoje dijete ili prijatelja. Tako da jedan od ova stepena nije dovoljan da bi se reklo da neko obožava Allaha ﷺ. Naprotiv, Allah mora biti voljen i draži čovjeku od svega drugoga, Allah kod njega mora biti veličanstveniji od svega drugog. Štaviše, potpunu ljubav i potčinjenost ne zasljužuje niko osim Allah ﷺ. Ako neko bude volio nešto drugo mimo Allaha, njegova ljubav je neispravna. A ako neko bude veličao ono što se veliča bez Allahove naredbe, njegovo veličanje je ništavno i bezvrijedno. Allah ﷺ kaže:

قُلْ إِنَّ كَانَ أَبَاءَكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْرَوْنُكُمْ وَأَوْجُوكُمْ
 وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالُ أَقْرَفَتُمُوهَا وَتِطْرَةٌ تَحْسَنُونَ كَسَادَهَا وَمَسَكِينُ
 تَرَضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنْ أَلَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ
 فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ

"Reci: 'Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovачka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše, u kojima se prijatno osjećate, miliji od Allaha i Poslanika i od borbe na Njegovom putu – onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese...'" (Et-Tevbe, 24.)

To znači da ova vrsta ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku biva od pokornosti, jer pokornost pripada samo Allahu i Njegovom Poslaniku. Isto tako, zadovoljstvo djelima pripada samo Allahu i Njegovom Poslaniku:

وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ

"A preče bi im bilo da Allaha i Njegovog Poslanika zadovolje." (Et-Tevbe, 62.)

Darivanje i davanje, također, pripada samo Allahu i Njegovom Poslaniku:

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا أَتَانَهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

"A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov." (Et-Tevbe, 59.)

Kaže: "Posljednji stepen" - Ljubav se dijeli na više stepena – posljednji stepen ljubavi jeste potčinjenost, a prvi stepen ljubavi jeste veza. A veza se naziva vezom zbog povezanosti srca sa onim koga ono voli, jer se veže za njega i njemu teži. Nakon njega slijedi stepen pripravnosti ili čežnje, a nazvan je ovako jer srce ima čežnju za onim koga voli. Zatim dolazi žudnja, vrsta ljubavi koja je nerazdvojiva od čovjeka, kako Allah ﷺ kaže:

"Njegova patnja je bila nerazdvojiva", to jest, stalna.

Nakon nje dolazi žestoka zaljubljenost, koja je od stepena ljubavi, i Allah se sa ovim stepenom ne može opisati. I na kraju, tu je potčinjenost, pa se kaže: "potčinen Allahu", tj. Allahov rob, jer potčinjeni robuje svom voljenom.

Zatim je šejh pojasnio da u robovanju mora biti potčinjenosti, pokornosti i ljubavi zbog toga što se čovjek u svom robovanju potčinjava Allahu sa ljubavlju i poniznošću prema Njemu, veličajući Ga. A ako zavoli neku osobu i potčini joj se, onda to biva robovanjem. Međutim, ako se potčini osobi, ali bez osjećaja ljubavi prema njoj, onda se to ne može smatrati robovanjem ili ibadetom. Ili, ako zavoli osobu, ali joj

se ne potčini, opet se ne može reći da je obožava. Prema tome, moraju postojati oba uvjeta. Jer, ako (čovjek) zavoli nekoga, ali mu se ne potčini, onda ne znači da ga obožava. Primjeri za to su što čovjek voli dijete, prijatelja ili suprugu, ali im se ne potčinjava i ne ponižava se pred njima. A ako se čovjek potčini nekome, ali ga ne voli – kao kada se čovjek potčini prepostavljenom ili nasilniku koji ga savlada – pa mu se pokorava, ali bez ljubavi (štaviše, mrzi ga), onda ni to ne može biti robovanje ili ibadet. Za robovanje Allahu ﷺ tako moraju postojati oba uvjeta – potčinjenost s ljubavlju i veličanje. A ako jedan od ova dva uvjeta nedostaje, onda to nije robovanje. I ako se neko/nešto voli mimo Allaha, ta ljubav je nepravilna, i svako veličanje nekoga/nečega bez Allahove naredbe je bezvrijedno i ništavno veličanje. Allah ﷺ u suri *Et-Tevbe* kaže:

"Reci: 'Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovacka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše, u kojima se prijatno osjećate, miliji od Allaha i Poslanika i od borbe na Njegovom putu – onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne doneše. A Allah grješnicima neće ukazati na pravi put."

Ovaj ajet sadrži žestoku prijetnju onome ko u ljubavi dā prednost jednoj od ovih osam grupa nad ljubavlju prema Allahu i Njegovom Poslaniku. Zato Allah kaže: "...onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne doneše." Suštinska vrsta ljubavi biva samo prema Allahu i Njegovom Poslaniku. Također, i poslušnost biva iskazana samo prema Allahu i Njegovom Poslaniku. I zadovoljstvo biva iskazano Allahu i Njegovom Poslaniku:

"A preće bi im bilo da Allaha i Njegovog Poslanika zadovolje".

Takvo je ispoljavanje zadovoljstva onim što dodijeli Allah i Njegov Poslanik:

"A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov".

Što se tiče ibadeta, tevekula (oslonca na Allaha) i straha, to ne pripada nikome osim da bude radi Allaha jer se Poslanik ne obožava. Ibadet je specifičan i posebno pripada samo Allahu. Tako je tevekul poseban i pripada Allahu; uzimanje Allaha za jedinog zaštitnika pripada samo Allahu; upućivanje dove pripada samo Allahu; zavjetovanje i žrtva pripadaju samo Allahu itd. Cjelokupni ibadet, sa svim svojim vrstama i oblicima, pripada samo Allahu, dok se Poslanik ne obožava. Izuzetak je da poslušnost biva Allahu i Poslaniku, ljubav biva prema Allahu i Poslaniku, zadovoljstvo pripada Allahu i Poslaniku itd.

Što se tiče ibadeta i onoga što spada u njega od tevekula, straha i sl., on ne pripada nikome osim Allahu .
Uzvišeni kaže:

قُلْ يَأَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَاءٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ لَا تَعْبُدُ إِلَّا اللَّهُ وَلَا
نُشَرِّكُ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَحِدُ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلُّوْا فَقُولُوا
آشْهَدُوْا بِأَنَّا مُسْلِمُوْنَ

"Reci: 'O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko riječi, i nama i vama zajedničke, da nikoga osim Allaha ne obožavamo, da Mu ništa ne pridružujemo, i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne smatramo!' Pa ako se oni okrenu, vi recite: 'Budite svjedoci da smo mi muslimani!'"
(Ali Imran, 64.)

I Uzvišeni kaže:

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا أَتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسِبْنَا اللَّهَ سَيِّدَّنَا

اللَّهُ مِنْ قَضِيلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَغِبُونَ

"A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: 'Dovoljan nam je Allah! Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, i mi samo Allaha hoćemo.'" (Et-Tevbe, 59.)

Prema tome, davanje pripada Allahu i Poslaniku, kao što Uzvišeni kaže:

وَمَا أَتَنَاكُمْ أَرْسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

"Ono što vam Poslanik kao nagradu dā – to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite." (El-Hašr, 7.)

Što se tiče zadovoljstva sa zaštitnikom, On je dovoljan. Jedini je zaštitnik – Allah, kao što kaže:

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَأَخْشُوْهُمْ

فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَبَّنَا اللَّهُ وَنَعَمْ الْوَكِيلُ

"Onima kojima se, kada su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, pa ih se pričuvajte!', vjerovanje povećalo, pa su kazali: 'Nama je Allah dovoljan, a divan je On Zaštitnik!'" (Ali Imran, 173.)

Ili ajet u kojem Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَبَّبَكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

"O vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede." (El-Enfal, 64.)

To znači da je Allah dovoljan tebi i onima koji te slijede od vjernika. A oni koji misle da je značenje "Dovoljni su ti Allah i vjernici", napravili su veliku grešku, kao što smo pojasnili na drugom mjestu.

Allah ﷺ kaže:

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ

"Zar Allah nije dovoljan Zaštitnik robu Svome?"
(Ez-Zumer, 36.)

Kaže: "Što se tiče ibadeta i ono što spada u njega" - Ovdje šejh pojašnjava posebna Allahova prava koja pripadaju samo Njemu, kao i zajednička prava Allaha i Poslanika. Posebna prava koja pripadaju samo Allahu su ibadeti, u čemu Mu se ne može niko drugi pridružiti, bez obzira o kojoj je vrsti ibadeta riječ: od prinošenja žrtve, zavjetovanja, namaza, zekjata, posta i hadža - sve ove i druge vrste ibadeta pripadaju samo Allahu ﷺ. Allah je jedini Zaštitnik, i to ne pripada nikome osim Njemu. Tako ne možeš reći: "Dovoljni su mi zaštitnici Allah i Njegov Poslanik". Jer, riječ "dovoljan" se odnosi na onoga ko može biti dovoljan kao zaštitnik, a on je jedino Allah.

"Zar Allah nije dovoljan Zaštitnik robu Svome?", "Nama je Allah dovoljan, a divan je On Zaštitnik!"

Nećeš reći: "Dovoljni su mi Allah i Poslanik", jer je ovo Allahovo posebno pravo, tako da su zaštita i ibadet sa svim njegovim vrstama: tevekul, strah i nada i sl. – Allahova prava.

Postoje odredena zajednička prava između Allaha i Poslanika, kao što je ljubav, koja pripada i Allahu i Poslaniku; poslušnost, koja biva iskazana Allahu i Poslaniku; zadovoljstvo, koje pripada Allahu i Poslaniku (a Allah i Poslanik zaslužuju da budu zadovoljni); davanje, koje pripada Allahu i Poslaniku:

"A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov".

Tako da čovjek ne smije pomiješati posebna Allahova prava i zajednička prava između Allaha i Poslanika ﷺ.

Postoje posebna Poslanikova prava, kao što su: potpomaganje, poštivanje, uvažavanje, cijenjenje, posvećivanje pažnje i sl., kao što Allah ﷺ kaže u suri *El-Feth*:

"Mi smo tebe poslali kao svjedoka, i donositelja radosnih vijesti, i kao opominjatelja da u Allaha i u Poslanika Njegovog vjerujete, da njega pomognete i poštujete."

Pomaganje i poštovanje se odnosi na Poslanika, a pomaganje i poštovanje se odnose na podršku i uvažavanje. Zatim kaže: "...i da Ga ujutro i navečer slavite". Ovo se odnosi samo na Allaha, jer veličanje i izgovaranje tekbira i tehlila su posebna Allahova prava, jer su to ibadeti. A Poslanik se ne veliča, niti se u njegovo ime izgovara tehlil, a ni tekbir, jer su to posebna Allahova prava. Osim toga, postoje zajednička prava između Allaha i Poslanika kao što su: ljubav, poslušnost, zadovoljstvo i darivanje. Zato je Allah rekao:

"O vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede".

To jest, Allah je dovoljan kao Zaštitnik tebi i vjernicima koji te slijede. A onaj ko misli da je značenje toga: "Dovoljni su ti Allah i vjernici kao zaštita", napravio je veliku grešku. Drugim riječima, ako je neko pomislio da su Allah i vjernici dovoljni kao zaštita Poslaniku, on je učinio veliku grešku, jer je zaštita posebno Allahovo pravo.

"Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede".

To jest, Allah je dovoljan kao zaštitnik tebi i onima koji te slijede od vjernika. Ali to ne znači: "vjernici su ti dovoljni zaštitnici", kao što su to neki mislili, a na što je autor skrenuo pažnju, neka mu se Allah smiluje.

"O vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede".

To jest, dovoljan ti je Allah kao zaštitnik – kako tebi, tako i onima koji te slijede.

Zaključak toga jeste da je rob svako onaj koji obožava i kojega je Allah potčinio, pokorio, pa upravlja njime i njegovim pokretima.

Na osnovu ovoga, sva stvorena su Allahovi robovi – pokorni među njima i grješnici, vjernici i nevjernici, stanovnici Dženneta i stanovnici Vatre – jer je On Gospodar i Vlasnik njihov; niko od njih ne izlazi iz okvira Njegove volje i moći. A Njegove potpune riječi ne može prevazići ni pokorni ni grješnik, jer biva ono što On hoće, makar to oni ne htjeli. Tako Uzvišeni kaže:

أَفَعَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

"Zar pored Allahove vjere žele neku drugu, kada se Njemu predaju, milom ili silom, i oni na nebesima i na Zemlji, i Njemu će vraćeni biti?!" (Ali Imran, 83.)

On je Gospodar svjetova. On ih je stvorio i dao im opskrbu, dao im život i smrt. On okreće njihova srca i upravlja njihovim pokretima, i njima nema drugog Gospodara osim Njega, niti Stvoritelja osim Njega. I svejedno je da li priznali (vjerovali) ili negirali, svejedno znali to ili ne. Ali vjernici su oni koji to spoznaju i vjeruju u to, za razliku od onoga koji to ne zna ili se oholo suprotstavlja Gospodaru, ne priznaje Ga, niti Mu se pokorava sa znanjem da je Allah njegov Gospodar i Stvoritelj.

Ako spoznaju istine prati oholost pri prihvatanju (tj. odbijanje) i njeno negiranje, to će biti razlog kazne za počinioca, kao što Uzvišeni kaže:

وَجَحَدُوا بِهَا وَأَسْتَيْقَنُتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

"I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci." (En-Neml, 14.)

I Uzvišeni kaže:

الَّذِينَ إِاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لِيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"Oni kojima smo dali Knjigu znaju ga kao što sinove svoje znaju, ali neki od njih doista svjesno istinu prikrivaju." (El-Bakare, 146.)

Ili ajet u kojem Uzvišeni kaže:

فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِإِيمَانِ اللَّهِ يَطْحَدُونَ

"Oni, doista, ne okrivljuju tebe da si ti lažac, nego nevjernici poriču Allahove riječi." (El-En'am, 33.)

Kaže: "Pojašnjenje (zaključak) toga" – Ovo pojašnjava da rob ima dva značenja: rob ili "muabbed", tj. porobljen, i rob sa značenjem "abid", tj. pobožan.

Prva vrsta: *Porobljen* je onaj kojeg je Allah učinio robom i poniznim. On upravlja njime i njegovim pokretima; takav je onaj nad kojim je izvršena Allahova volja i moć. Ovo obuhvata sva stvorenja, a sva stvorenja su Allahovi robovi. I

svejedno da li bili pokorni ili grješnici, svejedno da li bili vjernici ili nevjernici, svejedno da li znali ili ne znali, i bez razlike priznali ili porekli – svi su oni robovi. To znači da Allah upravlja njima i njihovim pokretima, a u njima se ogleda Allahova volja i moć, i niko od njih ne izlazi iz okvira Allahove moći. Naprimjer, niko se ne može odbraniti od smrti ili od bolesti koja ga napadne, što znači da niko ne može spriječiti ono što Allah hoće, jer, osim Njega, za nešto takvo niko nije sposoban.

Tako da su svi ljudi Allahovi robovi, i to je opći pojam robovanja. Rob u smislu porobljenog znači potčinjeni, savladani, onaj u kojem je izvršena Allahova moć i volja. I složio se on sa tim ili ne, htio on to ili ne, znao on to ili ne, priznao ili negirao – pa, svi ljudi su Allahovi robovi.

"Svi oni koji su na nebesima i na Zemlji doći će Milostivom kao robovi."

Druga vrsta: Rob koji znači *abid (pobožan)* je onaj koji Allaha obožava svojim izborom, pa se potčinjava Allahovim naredbama i naredbama Njegovog Poslanika. On, na taj način, klanja, posti, daje zekjat, obavlja obaveze, pokorava se Allahovim naredbama i naredbama Njegovog Poslanika, prijateljuje sa njegovim prijateljima, a neprijateljski se odnosi prema njegovim neprijateljima – a sve to čini svojim izborom. Ovo je istinski Allahov rob, i ovo je posebna vrsta robovanja za čije izvršavanje Allah nagrađuje.

A što se tiče općeg pojma robovanja, to je ono robovanje bez izbora ljudske volje i bez izbora stvorenja, jer su oni Allahovi robovi bez njihovog izbora i oni ne mogu izaći iz okvira robovanja Allahu.

Rob biva pohvaljen i hvaljen za posebnu vrstu robovanja koja biva samovoljna i koju prati lični izbor.

Ali što se tiče općeg pojma robovanja, za njega niko neće biti ni pokuđen ni pohvaljen. Svi ljudi su po tom pitanju

isti – i vjernici i nevjernici. Svi ljudi su Allahovi robovi na osnovu općeg pojma, dok posebno robovanje biva po izboru i želji stvorenja, tako da ono obožava Allaha po svom izboru.

Zato je autor, šejhul-islam Ibn-Tejmije, to pojasnio, rekavši: "On je ﷺ Gospodar svjetova, njihov Stvoritelj i Opskrbitelj, On njima upravlja, daje im život i smrt, i niko ne može izaći iz ovih okvira, On okreće njihova srca i upravlja njihovim životima:

"Zar pored Allahove vjere žele neku drugu, kada se Njemu predaju, milom ili silom, i oni na nebesima i na Zemlji, i Njemu će vraćeni biti?!"

Vjernici to znaju i vjeruju u to, dok neznačilica ili onaj koji se oholi prema svom Gospodaru ne priznaje, niti se pokorava. Ali u svakom slučaju on ostaje rob – priznao to ili ne, znao to ili ne, prihvatio to ili ne. A ako spozna, pa se i pored tog znanja uzoholi prema robovanju Allahu, ta će spoznaja biti njemu patnja. Kao što Allah ﷺ kaže o Faraonu i njegovom narodu:

"I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istiniti."

Porekli su ih, iako su u sebi znali da su istiniti, tj. da su to Allahovi ajeti koji su im došli. U svojoj nutrini (unutar svojih duša) bili su uvjereni da je sve to istina, ali su ih zbog nepravde i oholosti porekli. Zato pogledaj kakav je bio završetak onih koji su nered pravili.

A o jevrejima kaže:

"Oni kojima smo dali Knjigu znaju ga", znači Poslanika ﷺ, **"kao što sinove svoje znaju".**

Znači, znali su da je Allahov Poslanik, ali nisu povjerovali. Zato, da li ova spoznaja koristi? Ne, ne koristi. Allah ﷺ je rekao: **"Ali neki od njih doista svjesno istinu prikrivaju".**

O nevjernicima Kurejšija kaže:

"Oni, doista, ne okrivljuju tebe da si ti lažac", tj. tebe Muhammed, "nego nevjernici poriču Allahove riječi".

Znači, oni tebe ne smatraju lažovom unutar svojih duša, ali negiraju te u javnosti.

Ako rob spozna da je Allah njegov Stvoritelj i Opskrbitelj, te da on Njega treba i da je ovisan o Njemu, spoznat će robovanje vezano za Allahov rububijet.¹

Ovaj rob traži od Allaha, pa se Njemu obraća i na Njega se oslanja. A može se desiti da se pokori Allahovoj naredbi ili da se ogriješi o Allahovu naredbu, ali i pored toga on obožava Allaha, ili obožava šejtana i idole.

Na osnovu ove vrste robovanja ne prave se razlike između stanovnika Dženneta i stanovnika Vatre, niti na osnovu nje čovjek biva vjernikom, kao što Uzvišeni kaže:

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُشْرِكُونَ

"Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim." (Jusuf, 106.)

Idolopoklonici su priznavali da je Allah njihov Stvoritelj, ali su pored Njega druge obožavali. Uzvišeni kaže:

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَنْ خَلَقَ الْسَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ

¹ Rububijet je prvi dio tevhida, a odnosi se na vjerovanje da je Allah ﷺ Stvoritelj, Opskrbitelj, da On daje život i smrt itd. To označava potpuno vjerovanje u Allahovu ﷺ moć, te da je Njemu sve potčinjeno. (nap. prev.)

"Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: 'Allah!'" (Ez-Zumer, 38.)

Uzvišeni kaže:

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ قُلْ مَنْ رَبُّ الْسَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَقَوَّنَ قُلْ مَنْ يَدِيهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُحِبُّ وَلَا يُطَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَإِنَّى تُسْحَرُونَ

"Upitaj: 'Čija je Zemlja i sve ono što je na njoj, znate li?' 'Allahova!', odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto onda ne dođete sebi?' Upitaj: 'Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar Arša veličanstvenog?' 'Allah!', odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto se onda ne bojite?' Upitaj: 'U čijoj je ruci vlast nad svim, a On uzima u zaštitu, i od koga niko ne može zaštićen biti, znate li?' 'To je Allahovo!', odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto onda dopuštate da budete zavedeni?'" (El-Mu'minun, 84-89.)

Mnogo je onih koji govore o suštini ili istini, pa je priznaju, ali ne priznaju osim ovu istinu, a to je postojeća istina o kojoj svjedoče i koju su spoznali i vjernik i nevjernik, i pokorni rob i osorni grješnik.

Čak je i Iblis priznao ovu istinu, kao i stanovnici Vatre.

قَالَ رَبِّ فَانْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبَعَّثُونَ

"'Gospodaru moj!', reče on, 'daj mi vremena do dana kada će oni oživljeni biti!'" (Sad, 79.)

Ili kaže:

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَا يُنَى لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا غُوَيْنَهُمْ
أَجْمَعِينَ

"Gospodaru moj!", reče, 'zato što si me u zabludu doveo, ja
ću njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti i potrudit ću
se da ih sve zavedem.'" (El-Hidžr, 39.)

Ili ajet gdje kaže:

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا عَوْيَنَهُمْ أَجْمَعِينَ

"E tako mi dostojanstva Tvoga", reče, 'sigurno ću ih sve na
stranputicu navesti.'" (Sad, 82.)

I kaže:

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا أَلَّذِي كَرَمْتَ عَلَيَّ لِئَنْ أَخْرَتْنَ إِلَيْنِي يَوْمٌ
الْقِيمَةِ لَا حَتَّنِكَ بِذُرْيَتَهُ إِلَّا قَلِيلًا

"Reci mi", reče onda, 'evo ovoga koga si iznad mene
uzdigao. Ako me ostaviš do Smaka svijeta, sigurno ću,
osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim
zagospodariti.'" (El-Isra, 62.)

Kaže: "Mnogo je onih koji" - Ovo je sveopća činjenica,
tj. priznavanje rububijeta Allahu ﷺ kao i izvršavanje Njegove
volje i moći, u čemu su i vjernici i nevjernici isti. Čak je i Iblis
to priznao, a i Faraon.

Kaže: "Iblis" - Ovo su dokazi da Iblis priznaje
rububijet. Rekao je: "Gospodaru moj", priznavajući Allahov
rububijet. Međutim, to mu nije koristilo, jer se uzoholio da
robuje Allahu i da izvrši Allahovu naredbu, čime je izostavio
poseban vid robovanja, tako da mu ovo nije bilo od koristi.

A primjer ovakvog obraćanja u kojima neko potvrđuje i priznaje da je Allah njegov Gospodar, Stvoritelj njega i drugih, kao što stanovnici Vatre kažu:

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبْتَ عَلَيْنَا سِقْوَتُنَا وَكُنَّا فَقَوْمًا ضَالِّينَ

"Gospodaru naš", reći će, 'naši prohtjevi bili su od nas jači, te smo postali narod zalutali.' (El-Mu'minun, 106.)

O njima Uzvišeni kaže:

وَلَوْ تَرَى إِذْ وُقِفُوا عَلَى رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَى
ورَبَّنَا

"A da ti je vidjeti kako će, kada pred Gospodarom svojim budu zaustavljeni i kada ih On upita: 'Zar ovo nije istina?', odgovoriti: 'Jeste, tako nam Gospodara našeg!'" (El-En'am, 30.)

Onaj ko se zaustavi kod ovih očiglednih činjenica i ove istine koju vidi, ali ne izvrši ono što mu je naređeno (Allahovu naredbu) kroz tu vjersku suštinu (istinu), a to je robovanje Allahu vezano za uluhijet¹ i pokornost Njemu i Njegovom Poslaniku, bit će od vrste onih koji su poput Iblisa i stanovnika Vatre.

A ako isti ovaj pomisli da je od odabranika među Allahovim evlijama i od onih koji su spoznali istinu i suštinu vjere, a koji tvrde da sa njih spadaju obje šerijatske vrste obaveza (naredbe i zabrane), on će – u tom slučaju – biti od nevjernika i onih koji niječu istinu.

¹ Tevhid uluhijeta je vjerovanje ili izvršavanje svega onoga što nam je naređeno Kur'anom i sunnetom od svih vrsta ibadeta koji se ne smiju uputiti nikome drugom osim Allahu, kao što su: namaz, dova, post, hadž i sl. (nap. prev.)

Kaže: "Mnogo je primjera" - Stanovnici Vatre su priznali opći pojam rububijeta, pa su rekli: 'Jeste, tako nam Gospodara našeg!', ili kažu: 'Gospodaru naš', reći će, 'naši prohtjevi bili su od nas jači'. Ali im ovo neće koristiti, jer nedostaje poseban vid robovanja.

Kaže: "Onaj ko se zaustavi" - Ovo se odnosi na onoga ko se zaustavi kod očiglednih činjenica postojanja, jer se time nije pokorio Allahu. A to što (se zaustavio kod tih činjenica) mu nije pomoglo. On tako biva poput Iblisa, iako neki od njih pomišljaju da su evlije i da sa njih spadaju obaveze naredbi i zabrana, kao što to pojedini od sufija kažu. Tvrde da, ako se u ogromnoj mjeri posvete spoznaji Allahovog postojanja, sa njega spadaju obaveze naredbi i zabrana. Ovakvi ljudi su gori od nevjernika i onih koji poriču istinu, neka nas Allah sačuva od toga. Pojedinci među sufijama – kao što će autor, šejhul-islam Ibn-Tejmije, pojasniti – smatraju da je razmišljanje o Allahovom rububijetu i općem pojmu Allahove volje i izvršavanja Njegove moći i htijenja dovoljno u vjeri, a da nije bitno izvršavati Allahove naredbe, niti se kloniti Allahovih zabrana. Tako da sa njih "spadaju" obaveze, zbog čega autor kaže da su ovakvi ljudi gori od nevjernika i zabludjelih.

Ko pomisli (neko od sufija) ili neko drugi da sa njih spada obaveza naredbi zbog shvatanja Allahove volje i sl., njegove riječi bivaju gore od riječi onih koji ne vjeruju u Allaha i Njegovog Poslanika.

To je tako sve dok ne uđe pod ono drugo značenje roba, a to je pobožni rob, pa time: postane Allahov rob koji ne obožava nikoga mimo Njega, pokorava se Njegovim naredbama i naredbama Njegovog Poslanika, prijateljuje sa Njegovim prijateljima od vjernika, a neprijateljski se

odnosi prema Njegovim neprijateljima. Ova vrsta ibadeta je vezana za Allahov **ﷻ** uluhijet. Zbog toga je naslov tevhida: "La ilahe illallah".

Od toga se razlikuje onaj koji priznaje Allahov rububijet, a ne obožava Ga ili pored Njega obožava drugo božanstvo.

Bog je Onaj Koga srce obožava sa potpunom ljubavlju i veličanjem, davanjem pažnje i pozornosti, sa strahom i nadom i sl.

Ovo je vrsta ibadeta ili robovanja koju Allah voli i sa kojom je zadovoljan, sa kojom je opisao Svoje odabранe robeve i radi koje je slao Svoje poslanike.

Kaže: "Ko ovo pomisli ili neko drugi" - Pojedine sufije vjeruju da su, kada je Hidr ubio dječaka i potopio lađu, sa Hidra spale obaveze. Sve su ovo laži, jer je istina da je Hidr vjerovjesnik kojem je dolazila objava; njegovi postupci su bili zasnovani na objavi, zbog čega Uzvišeni o njemu kaže:

"Sve to ja nisam uradio po nahođenju svome".

Dok je, po drugom mišljenju, bio Allahov rob. Ipak, ni u tom slučaju se ne može reći da su sa njega spale obaveze, a istina je da je bio vjerovjesnik.

Kaže: "Sve dok ne uđe pod" - Ovo je druga vrsta robovanja, rob pobožan i potčinjen. Jer, prvo značenje se odnosilo na porobljenog roba, što predstavlja opći pojam robovanja, a ova vrsta pobožnog roba se odnosi na poseban pojam robovanja. Tako da on biva pokoran Allahu, ne obožava nikoga i ništa osim Njega **ﷻ** pokorava se Njemu i Njegovom Poslaniku, prijateljuje sa Njegovim prijateljima, a neprijateljski se odnosi prema Njegovim neprijateljima, i to je posebna vrsta robovanja.

Kaže: "Ova vrsta ibadeta" - Ovo je posebna vrsta robovanja vezana za uluhijet. Prethodno smo rekli da je opći pojam robovanja vezan za Allahov rububijet, dok je posebna vrsta robovanja vezana za Allahov uluhijet i obožavanje Allaha. Ono što koristi robu jeste ta posebna vrsta robovanja. Ovo zbog toga jer je opći pojam robovanja zajednička stvar i vjernika i nevjernika.

Kaže: "Bog je Onaj" - Tako da je ovdje u pitanju posebni pojam robovanja vezan za Allahov uluhijet, i to je ono što Allah voli i sa čime je zadovoljan.

A zatim, što se tiče roba sa značenjem potčinjen, bez obzira prihvatio to ili ne, pa to je zajednička suština i vjernika i nevjernika.

Razdvajanjem ove dvije vrste spoznaje se razlika između *vjerskih činjenica* koje ulaze u pojam robovanja Allahu, Njegove vjere i šerijatskih naredbi koje On voli i sa kojima je zadovoljan, i zbog kojih On prijateljuje sa njihovim sljedbenicima (sa onima koji ih izvršavaju) i časti ih Svojim Džennetom, i između *postojećih (općih) činjenica* koje su zajedničke vjerniku i nevjerniku, pokornom i grješniku. I svako onaj ko se zadovolji sa ovim činjenicama, i ko ne slijedi vjerske činjenice, biva od Iblisovih prokletih sljedbenika, nevjernika koji poriču Gospodara svjetova. Onaj ko se zadovolji samo sa nekim od vjerskih činjenica mimo ostalih, ili položajem (osim ostalih položaja), ili stanjem (osim ostalih stanja) - od njegovog imana i prijateljevanja sa njim se umanjuje onoliko koliko je on oduzeo od vjerskih činjenica.

Ovo je veliki stepen u čijem su pogledu mnogi pogriješili: zbog njega je veliki broj sljedbenika bio

doveden u kušnju, zbog njega su na ispitu pali veliki šejhovi za koje se tvrdilo da su bili ljudi koji su istinski shvatili i primijenili tevhid i znanje, i od onih koje niko osim Allaha ne može nabrojati, jer samo On zna javno i tajno.

Na ovo je ukazao i šejh Abdul-Kadir¹, rahimehullahu te'ala, u onome što se prenosi od njega, da je pojasnio da se veliki broj ljudi, kada je došao do govora o odredbi i određenju (kada i kader), zaustavio na tome – ne govoreći ništa o tome. Osim mene, koji sam otvorio jedan mali prozorčić, pa sam mjerio istiniti (stvarni) kader sa Istinom radi Istine. Jer, čovjek je onaj koji se otrgne i suprotstavi kaderu, a ne onaj ko se složi, tj. pomiri sa kaderom.

Kaže: "Ali rob" – Ovo je opći pojam robovanja koji se odnosi na pokorenog roba.

Kaže: "Razdvajanjem ove dvije vrste" – To jest, mora se napraviti razlika između posebne vrste robovanja i općeg pojma robovanja. Stoga onaj ko se zadovolji općim robovanjem – on je Iblisov sljedbenik; a onaj ko bude obožavao Allaha, sa posebnim pojmom robovanja – rob je od Muhammedovih ﷺ sljedbenika. A ako mu se desi nedostatak u ibadetu, isti toliki nedostatak će mu se desiti i u vjeri i robovanju.

Kaže: "Ovo je veliki stepen" – Veliki broj sufijskih šejhova se zaustavio kod općeg rububijeta, misleći da im je to dovoljno, i uz tvrdnju da su sa njih spale obaveze naredbi i zabrana. Zato su bili uništeni sa propalima.

¹ On je Gejlani, veliki zahid i učenjak; autor knjige *El-Gun'je*, koja je i štampana i poznata. Preselio je 561. h.g. Pogedaj: *Sijer e'alam nubela* (20/451).

Kaže: "Na ovo je ukazao šejh Abdul-Kadir" - Autor, rahimehullahu te'ala, kaže da je šejh Abdul-Kadir Gejlani ukazao na to. Šejh Abdul-Kadir je bio od velikih hanbelijskih učenjaka i dobar čovjek. Napisao je knjigu *Gun'je*, ali, nažalost, njegov kabur se obožava i oko njega se tavafi. Šejh kaže da je šejh Abdul-Kadir, rahimehullahu te'ala, shodno onome što se od njega prenosi, rekao da veliki broj ljudi, ako dođu do govora o kada i kaderu (odredbi i određenju), zstanu, tj. stanu i predaju se odredbi i određenju i ne pomjeraju se. Tako jedan od njih kaže: "Allah mi je odredio ovaj grijeh", ali se ne kaje, nego se predaje odredbi i određenju. Šejh kaže da je ovo velika greška. "A što se tiče mene", kaže on, "ja otvaram jedan prozorčić, tj. otvor, pa se određenju Istinitog suprotstavim sa Istinom radi Istine". Drugim riječima, "Ja nisam stao kod određenja, nego sam se istinskim određenjima suprotstavio, shodno Allahovom naredenju, sa istinom - tj. radi same Istine". To znači: "Ja se ne zaustavljam pred kaderom pa da kažem: 'Meni je određeno da pogriješim'. No, ako mi je Allah odredio da pogriješim, ne prešutim, već se pokajem Allahu. Tako potisnem određenje sa određenjem, tj. potisnem određeni grijeh sa određenim pokajanjem i poslušnošću. Tako se pokajem Allahu i ne zastajem."¹

Veliki broj šejhova kaže: "Ovo je grijeh koji mi je određen, ili ovo nevjerstvo je određeno", molimo Allaha za zaštitu. Zato šejh kaže da je to velika greška, ali on nije stao kod toga. Zatim kaže: "Otvoren mi je jedan otvor, tako da se sa kaderom suprotstavim kaderu. A ako je grijeh određen, onda je i pokajanje određeno. Nemoj prešutiti pa da padneš zbog toga grijeha, nego se pokaj Allahu. I nemoj reći: 'Grijeh je određen'. Reci: 'Tevba je određena', i kaderu se suprotstavi sa kaderom. A ako pogriješiš i učiniš grijeha, proprati to činjenjem dobrog djela: "*Učini dobro djelo, izbrisat će loše!*"

¹ Kao što se dā shvatiti, ovaj govor u prvom licu jeste govor šejhul-islama Ibn-Tejmijje, izrečen na način kako ga je čitaocu protumačio i pojasnio šejh Er-Radžihi. (nap. lek.)

Nemoj zastati i samo promatrati kader. Šerijatski ti je naređeno da slijediš naredbe i da se kloniš zabrana, ali se ne smiješ zaustaviti promatranjem kadera."

Ono što je spomenuo šejh Abdul-Kadir, rahimehullahu te'ala, jeste ono što su naredili Allah i Njegov Poslanik.

No veliki broj ljudi je pogriješio u tom pogledu. Ovo zbog toga što oni vide ono što je jednom od njih određeno od grijeha i nepokornosti, ili ono što je od toga određeno ljudima, pa čak i kufr, kao nešto što se događa sa Allahovim određenjem i odredbom - što ulazi u Njegov rububijet i značenje Njegove volje. Međutim, oni misle da je pravilno tome se predati, složiti se s time, biti zadovoljan s time i sl. Pri tome sve to uzimaju za vjeru, put i ibadet, poredeći se sa mušricima koji su rekli:

لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكَنَا وَلَا إِبَاؤُنَا وَلَا حَرَمَنَا مِنْ شَيْءٍ

"Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili." (El-En'am, 148.)

I kažu:

أَنْطَعْمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمْهُ

"Zar da hranimo onoga koga je Allah, da je htio, mogao nahraniti?" (Ja-sin, 47.)

I kažu:

لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدَنَاهُمْ

"Da je htio Svemilosni, njih ne bismo obožavali!" (Ez-Zuhraf, 20.)

A da su bili upućeni, znali bi da nam je za kader naređeno da budemo zadovoljni sa njim ili da se strpimo sa njim u nedaćama koje nas pogode, kao što su siromaštvo, bolest i strah i sl. Allah ﷺ kaže:

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ

"Nikakva nevolja ne pogađa osim s Allahovom dozvolom! A ko u Allaha vjeruje, On će uputiti njegovo srce." (Et-Tegabun, 11.)

Kaže: "Ono što je spomenuo šejh" – To jest, da čovjek ne može koristiti kader kao dokaz za činjenje grijeha, nego se mora pokajati Allahu. Jer, ako se tome preda, svrstava se u redove idolopoklonika koji koriste kader kao dokaz: "Da je Allah htio", te to uzimaju za dokaz za Njegovo htijenje.

Kaže: "I kažu: "Zar da hranimo" – To jest, čovjek se ovako nosi sa nedaćama. On mora biti zadovoljan s onim što mu je Allah odredio i učiniti ono što je Šerijat naložio.

Neki od selefa su govorili: "To je čovjek kojeg je pogodila nedaća, ali zna da je od Allaha, pa bude zadovoljan i tome se preda". Allah ﷺ kaže:

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّنْ
قَبْلِ أَنْ تَجْرِهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۚ لِكَيْلَأَ تَأسُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ
وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَيْتُكُمْ

"Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi – to je Allahu, uistinu, lako. Da ne biste tugovali za onim što vam je promaklo, a i da se ne biste previše radovali onome što vam On dā." (El-Hadid, 22-23.)

U oba Sahiha¹ se prenosi od Vjerovjesnika ﷺ da je rekao:

"Raspravljali su se Adem i Musa, pa je Musa rekao: 'Ti si Adem kojeg je Allah stvorio Svojom Rukom i u tebe je udahnuo od Svoje Duše, naredio je melekima da ti učine sedždu, podučio te imenima svih stvari. Pa zašto si i nas i sebe izveo iz Dženneta?' Adem reče: 'Ti si Musa kojeg je Allah odabrao sa Svojom poslanicom i govorom, pa jesli pronašao da mi je to propisao prije nego što sam stvoren?' Kaže: 'Da'. Kaže: 'Pa je Adem sa dokazom nadjačao Musaa.'"

Adem ﷺ nije koristio kader kao dokaz protiv Musaa, kao što to ovaj prethodni (spomenuti) pravac čini, koristeći kader kao dokaz. Ovako nešto neće reći musliman niti čovjek obdaren razumom. Da je ovo opravdan razlog, onda bi takav bio i Iblisu ili Nuhovom i Hudovom narodu, a bili su nevjernici.

A Musa nije korio Adema zbog grijeha, jer se Adem pokajao Gospodaru, pa mu je On pokajanje primio i uputio ga. On ga je grdio zbog nedaće koja ih je pogodila nakon grijeha. Zato je i rekao: "Pa zašto si nas i sebe izveo iz Dženneta?" Adem je odgovorio: "To mi je bilo propisano prije nego što sam stvoren."

¹ Bilježi ga El-Buhari (3409); Muslim (2652).

Djelo i nedaća koja je bila ishod toga djela su bili određeni; ono što nas pogodi od nedaća, tome se moramo predati, jer je to potpuno zadovoljstvo sa Allahom kao Gospodarom.

Kaže: "Neki od selefa su govorili" - Ovo je priča o onome što se desilo između Adema i Musaa ﷺ, tj. da je Musa ﷺ korio Adema, pa mu je rekao: "Kako si nas i sebe izveo iz Dženneta?" A Adem je je odgovorio u odbrani da je to nešto već bilo propisano. Kaže: "Pa je Adem nadjačao Musaa sa dokazom", a u jednoj predaji stoji da je to ponovio tri puta rekavši: "Adem je nadjačao Musaa sa dokazom, Adem je nadjačao Musaa sa dokazom, Adem je nadjačao Musaa sa dokazom". Drugim riječima, pobijedio ga je i savladao sa dokazom i argumentom. Musa je korio Adema zbog nedaće, tj. izlaska iz Dženneta, pa je Adem rekao: "Nedaća mi je bila propisana". Zbog toga ga je i savladao dokazom. Na drugom mjestu se bilježi od šejhul-islama, rahimehullahu te'ala, da je rekao da ga je korio zbog grijeha nakon pokajanja, a čovjek se ne može koriti za grijeh ako se pokaje za njega; grijeh prije pokajanja ne može biti dokaz, niti grijeh uopće može biti dokaz. Jer, da je grijeh dokaz, bio bi to dokaz svakom nevjerniku. Na taj način je Adem pobijedio Musaa sa dokazom jer je koristio određenje kao dokaz o nedaći ili zbog grijeha poslije pokajanja.

Što se tiče grijeha, rob nema pravo da griješi, ali ako pogriješi, na njemu je da traži oprosta i da se pokaje. Tako će se pokajati od svih vrsta nedostataka i strpiti zbog nedaća. Uzvišeni kaže:

فَاصْبِرُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَآسْتَغْفِرُ لِذَنْبِكَ

"Pa ti budi strpljiv! Allahovo je obećanje istina i moli da ti budu oprošteni tvoji grijesi." (El-Mu'min, 55.)

I Uzvišeni kaže:

وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَقَوَّلَا يَضْرُبُكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا

"Ako se budete strpjeli i bogobojazni bili, njihovo lukavstvo vam nimalo neće naudititi!" (Ali Imran, 120.)

I kaže:

وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَقَوَّلُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

"Ako budete izdržali i Allaha se bojali, to je jedna od odlučnih (teških) stvar!" (Ali Imran, 186.)

Jusuf ﷺ kaže:

إِنَّمَّا مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرُ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

"Ko se bude Allaha bojao i ko strpljiv bude bio – pa, Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada onima koji dobra djela čine." (Jusuf, 90.)

Kaže: "Što se tiče grijeha" – Ovo je shvatanje muslimana koji se boriti protiv svoje duše kako ne bi počinio grijeh. A ako pogriješi, onda će se boriti protiv svoje duše, sve dok se ne pokaje – a na nedaćama se mora strpiti. Strpit će se, ali se neće sažalijevati niti ljutiti. Sputat će svoju dušu da ne tuguje, jezik da ne jadikuje i svoje udove ili organe da ne čine ono što može rasrditi Allaha ﷺ.

Drugo poglavje

Obaveza naređivanja dobra

Također, kada je riječ o grijesima robova, robu je obaveza da: naređuje dobro i sprečava zlo shodno svojim mogućnostima; da se bori na Allahovom putu protiv nevjernika i licemjera; da prijateljuje sa Allahovim štićenicima (evlijama) a da se suprotstavi Allahovim neprijateljima; da voli i da mrzi u ime Allaha...

Allah ﷺ kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَحْدُدُوا عَدُوِّي وَعَدُوُّكُمْ أُولَئِكَاءِ تُلْقُونَ
إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُم مِّنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
وَإِيمَانَكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِ
وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفِيَتُمْ وَمَا
أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلُهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلُ إِنْ يَشْقَفُوكُمْ
يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءٌ وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيهِمْ وَأَلْسِنَتُهُم بِالسُّوءِ
وَوَدُّوا لَوْ تَكُفُّرُونَ لَنْ تَنْفَعُكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أُولَئِكُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ قَدْ كَانَتْ لَكُمْ
أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرُءُوا

مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبْدَأَ حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ

"O vjernici! Ne uzimajte Moje neprijatelje i svoje neprijatelje za prijatelje, ljubav im darivajući, a oni poriču Istinu koja je došla vama i izgone Poslanika i vas zato što vjerujete u Allaha, vašega Gospodara, ako ste već izšli radi džihada na Putu Mojemu i tražeći zadovoljstvo Moje. Vi njima ljubav tajno iskazujete, a Ja najbolje znam što vi skrivate i što obznanjujete. Ako to od vas bude činio – pa, taj je zalutao s Pravog puta. Ako vas se oni domognu, bit će neprijatelji vaši i pružit će prema vama, u zloj namjeri, ruke svoje i jezičine svoje, i jedva će dočekati da postanete nevjernici. Ni rodbina vaša, a ni djeca vaša neće biti od koristi na Sudnjem danu. On će vas razdvojiti, a Allah dobro vidi ono što radite. Bio vam je dobar uzor u Ibrahimu i u onima koji su s njim kada su narodu svome rekli: 'Mi s vama namamo ništa, a ni sa onim što vi, umjesto Allaha, obožavate. Mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će se između nas stalno javljati, sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali!'" (El-Mumtehine, 1-4.)

U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادِّونَ مَنْ حَادَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُواْ إِبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَنَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ
أُولَئِكَ كَيْتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْأَيْمَنَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِّنْهُ.

"Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljuju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetлом Svojim ih osnažio..." (El-Mudžadele, 22.)

Kaže: "Također, kada je riječ o robovima" - Ovo spomenuto se tiče grijeha roba. Čovjek, međutim, nema pravo da pogriješi. Ali ako pogriješi, na njemu je da se pokaje, da se strpi na nedaćama. No kada je riječ o tuđim grijesima, njegov položaj je takav da treba da: naređuje dobro i sprečava zlo; da se bori na Allahovom putu – protiv nevjernika se bori oružjem i imetkom, a protiv licemjera dokazima i pojašnjenjem; da prijateljuje sa Allahovim evlijama, a prema Njegovim neprijateljima da iskaže neprijateljstvo...

Kaže: "Kao što Allah kaže" - Na ovakav je način autor, rahimehullahu te'ala, pojasnio prijateljstvo i neprijateljstvo u ime Allaha. Zato Allah ﷺ kaže:

"Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju".

Dakle, ovo je čovjekov stav prema grijesima robova. Tako se čovjek bori uz naređivanje dobra i sprečavanje zla i borbom na Allahovom putu. On prijateljuje i voli u ime Allaha, a također iskazuje neprijateljstvo i mrzi u ime Allaha.

Uzvišeni kaže:

أَفَتَطْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُطْرِمِينَ

"Zar ćemo muslimane sa zločincima izjednačiti?!" (El-Kalem, 35.)

I kaže:

أَمْ نَطَعُنُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُقْسِدِينَ فِي
الْأَرْضِ أَمْ نَطَعُنُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُطَّارِ

"Zar ćemo postupiti s onima koji vjeruju i čine dobro kao sa onima koji prave nered na Zemlji; ili, zar ćemo postupiti s onima koji se grijeha klone isto kao i s grješnicima?"
(Sad, 28.)

U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

أَمْ حَبَّ الَّذِينَ أَجْتَرُهُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَطَعْلَهُمْ كَالَّذِينَ ءَامَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحِيَا هُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

"Misle li oni koji čine zla djela da ćemo s njima postupiti jednako kao sa onima koji vjeruju i dobra djela čine, da će im život i smrt biti isti? Kako loše rasuđuju!" (El-Džasije, 21.)

Uzvišeni kaže:

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَلَا الظُّلْمَتُ وَلَا الْثُورُ وَلَا الظِّلُّ
وَلَا الْحَرُورُ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ

"Nisu nikako isti slijepac i onaj koji vidi, ni tmine ni svjetlo, ni hladovina i vjetar vrući, i nisu nikako isti živi i mrtvi."
(Fatir, 19-22.)

I kaže:

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ
هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا

"Allah navodi kao primjer čovjeka koji je u vlasti ortaka oko koga se oni otimaju, i čovjeka koji je u vlasti samo jednog čovjeka – pa da li je primjer njih dvojice isti?" (Ez-Zumer, 29.)

Na drugom mjestu kaže:

صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَفَقَنَهُ مِنَّا
رِيقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوِدُ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا
يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ
هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

"Allah navodi primjer roba u tuđem vlasništvu, koji ništa nema, i onoga koga smo Mi bogato obdarili i koji udjeljuje iz toga, i tajno i javno - pa, zar su oni jednaki? Neka je hvaljen Allah! Ali većina njih ne zna. Allah vam navodi kao primjer dvojicu ljudi, od kojih je jedan gluhonijem, koji ništa nema, i koji je na teretu gospodaru svome, kud god ga pošaljete, nikakva dobra ne doneše. Da li je on ravan onome koji traži da se pravedno postupa, a i sam je na pravom putu?" (En-Nahl, 75-76.)

Uzvišeni kaže:

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْأَطْنَاءِ هُمْ
الْفَانِزُونَ

"Nisu jednaki stanovnici Džehennema i stanovnici Dženneta; stanovnici Dženneta će ono što žele postići." (El-Hašr, 20.)

Mnogi su drugi primjeri slični ovome gdje Allah radzvaja ili pravi razliku između sljedbenika istine i sljedbenika laži, poslušnih i grješnika, pokornih i zločinaca, upućenih i zabludjelih, onih koji idu pravim putem i onih koji hode u tminama, sljedbenicima istine i sljedbenicima laži.

Tako da je onaj koji prizna opće činjenice bez vjerskih izjednačio ove različite vrste, a između njih je Allah ﷺ napravio veliku razliku.

Ovo izjednačavanje ih je odvelo do te mjere da ne razlikuju (te činjenice) ili ih toliko izjednačavaju i poistovjećuju da su poistovjetili Allaha sa njihovim idolima, kao što je Uzvišeni o njima rekao:

تَاللَّهُ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ إِذْ نُسَوِّيْكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

"Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi, kad smo vas sa Gospodarom svjetova izjednačavali." (Eš-Šu'ara, 97-98.)

Kaže: "Zar ćemo muslimane sa..." – Ovi ajeti su navedeni radi razlika između vjernikā i nevjernikā i između poslušnih robova i zločinaca:

"Zar ćemo postupiti s onima koji vjeruju i čine dobro kao sa onima koji prave nered na Zemlji; ili, zar ćemo postupiti s onima koji se grijeha klone isto kao i sa grješnicima?"

Allah ﷺ pojašnjava razlike između mušrika i kafira i vjernika, pa je Allah ﷺ naveo primjere: naveo je primjer o ljepoti tevhida i ružnoći širka, naveo je primjer roba koji je u posjedu i koji ništa ne može, zatim je naveo primjer dvojice ljudi od kojih je jedan gluhonijem... Tako svaki od ovih primjera opisuje ljepotu tevhida i ružnoću širka. Uzvišeni kaže:

"..nisu jednaki stanovnici Džehennema i stanovnici Dženneta".

Razlika se mora praviti. Onaj ko ne pravi razliku, bit će od pripadnika općeg pojma robovanja, dok onaj koji se bude razlikovao, bit će među pripadnicima posebnog pojma robovanja.

Kaže: "Mnogi su drugi primjeri" - To jest, onaj ko bude priznavao postojane činjenice, dakle opći pojam Allahovog rububijeta, poistovjetio je vjernike sa nevjernicima i poslušne sa neposlušnima; naprotiv, onaj ko bude posvjedočio i video vjerske činjenice, on će praviti među njima razlike.

Kaže: "To ih je odvelo" - To znači: dok ih ne odvedu ove njihove riječi u Vatru, kada se budu kajali zbog toga što su svoje idole poistovjetili sa Gospodarom svjetova.

Stvar je, štaviše, dostigla taj stepen da su Allaha poistovjetili sa svim postojećim, a ono što samo On zaslužuje od pokornosti i ibadeta uputili su svemu postojećem (svemu stvorenom - nap. lek.) mimo Njega. Tako su Njega poistovjetili sa postojanjem svih stvorenja.

Ovo je najveći vid kufra i ateizma prema Gospodaru robova.

Njih je nevjerstvo odvelo do te mjere da oni ne svjedoče svoje robovanje Allahu - ni kao potčinjeni, a ni kao pobožni robovi.

Kaže: "Stvar je, štaviše, dostigla taj stepen" - Ovo su **Itihadije** - neka nas Allah sačuva - koji kažu da su se utjelovili Stvoritelj i stvorenje u jednom obliku. Po njima su tako Stvoritelj i stvorenje jedno; Gospodar je rob, a rob je Gospodar; Stvoritelj je stvorenje, a stvorenje je Stvoritelj. Oni su prešli očite činjenice postojanja. Štaviše, oni su rekli da je postojanje jedno, ali nisu napravili razliku između Stvoritelja i stvorenja. Shodno tome oni predstavljaju ljude najvećeg

nevjerstva, što znači da su **Itihadije** predstavnici najvećeg kufra.

Kaže: "Njih je nevjerstvo odvelo" – To jest, ne sa značenjem da su potčinjeni i da robuju u vidu općeg pojma robovanja, niti sa pojmom posebnog poimanja robovanja kao pobožni ljudi, niti ovo niti ono. Time su prešli preko oba vida svjedočenja postojanja, pa su posvjedočili za sebe da su Stvoritelj i stvorena, te da su oni Gospodar i robovi u isto vrijeme, neka nas Allah sačuva. Predvodnik i glavni zastupnik ovog stava je Ibn-Arebi, predstavnik teorije "vahdetul-vudžud"¹, Ibn-Seb'in, kao i drugi ateisti koji su negirali postojanje.

Suština svega prethodnog je u tome da je **ibadet** cjelokupni naziv za sve ono što Allah voli i sa čime je zadovoljan, od riječi i djela, očitih i skrivenih. Šejhul-islam Ibn-Tejmije je pojasnio da se robovanje dijeli na dva dijela: opće robovanje i posebno robovanje. Opći pojam robovanja je Allahov rububijet koji obuhvata sva stvorena. Jer, svako stvorene je Allahov rob u smislu da je potčinjeno Allahovoj volji (on, sva njegova djela i ostalo), kao i to da se u njemu odslikava volja – htio on to ili ne, znao za to ili ne, bio zadovoljan sa time ili ne. Što se tiče posebnog poimanja robovanja, ono je vezano za Allahov uluhijet, tj. poslušnost Njegovim naredbama i naredbama Njegovog Poslanika. Oni koji dobrovoljno i samoizbornno obožavaju Allaha, oni su vjernici. Time se ova vrsta posebno odnosi na vjernike, dok opći pojam robovanja obuhvata i vjernika i nevjernika.

Zatim je pojasnio da ima ljudi koji vide *opće, postojeće* činjenice, ali ne i *vjerske*. A te postojeće činjenice jesu opći dokazi Allahovog rububijeta. Neki ljudi svjedoče postojeće činjenice, tj. oni vide Allahov rububijet u svemu, kao i to da se

¹ To jest, onoga o čemu smo govorili u prethodnim redovima, a to je sjedinjavanje (identifikacija) Stvoritelja i stvorenja.

u njima odslikava Allahova volja i moć. Ali takvi onda zastanu kod ove granice. Oni tako ne dopiru do vjerskih činjenica, a to je obožavanje Allaha koje je vezano za Njegov uluhijet i poslušnost Njegovim naredbama i naredbama Njegovog Poslanika. Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da se oni koji svjedoče postojeće činjenice, a zatim ne prelaze tu granicu, dijeli na skupine. Neki od njih, koji vide samo postojeće činjenice, budu dovedeni do tog stepena da izreknu teoriju "vahdetul-vudžud" – što predstavlja vrhunac kufra, neka nam Allah podari oprost. Oni koje svjedoče postojeće činjenice među sufijama i onima od njih koji su zastranili, bivaju dovedeni do stepena da povjeruju u "vahdetul-vudžud", neka nas Allah sačuva i neka nam oprosti. Oni svjedoče Allahov rububijet u svemu, zatim to da se Njegova moć odražava u svemu, kao i to da nema izlaska iz okvira Allahove volje. Pa ipak su dovedeni do toga stepena da pojedinac među njima smatra da je on Allah, kao i da je on Stvoritelj i stvorenje, ili da je on rob i da je obožavan. Time su prešli granice vjerskih činjenica. Oni su dostigli vrhunac nevjerstva, molimo Allaha za spas i oprost. Razlog njihovih tvrdnji o "vahdetul-vudžudu", je njihovo zastranjivanje u sagledavanju vjerskih činjenica.

Postoji i druga skupina – skupina onih koji su sagledali postojeće činjenice i koji uzimaju određenje (kader) kao dokaz za ono u čemu postupaju suprotno Šerijatu, koristeći određenje kao opći dokaz za sve.

Također, postoji treća skupina – skupina onih koji smatraju da Šerijat i obaveze bivaju obavezni onome ko sebi potvrdi svojstva i prizna svoja djela. Prema ovome, onaj ko sebi potvrdi svojstva i djela ima obavezu da izvršava obaveze, dok onaj ko sagleda Allahovu volju postojanja, ali sebi ne potvrdi kako svojstva, a tako i djela, sa njega spadaju obaveze. Takvi dijeli ljudi na dvije skupine: na obični narod i na odabranike. Obični ljudi imaju obaveze od naredbi i zabrana,

dok su odabranici oni koji su shvatili postojanu volju, ali su negirali svojstva i djela, te ih pripisali Allahu kao Njegovo svojstvo – čime sa njih spadaju obaveze.

Četvrta skupina – to su oni koji koriste određenje kao dokaz, obavljaju obaveze i klone se harama, osim što ne ispunjavaju uzroke koje su im šerijatski naređeni. Ovo je veliki nedostatak, jer, uzroci (za uspjeh nečega) mogu biti obavezni (vadžib) ili poželjni (mustehab).

Peta skupina – to su oni koji izvršavaju obaveze ali zapostavljaju mustehabe (poželjne stvari), pa se tako kod njih pojavljuje veliki nedostatak, sa naznakom da ih mimoilazi veliko dobro od sevapa i nagrada.

Šesta skupina – to su oni koji se posvećuju pridobijanju nadprirodnjih pojava i običaja otkrovljenjem ili kao odgovorom na molbu; posvećuju se tome, a zapostavljaju ono što im je naređeno od robovanja i zahvale Allahu ﷺ.

Takvi tvrde da su oni Istina. Tako je rekao njihov tagut Ibn-Arebi, autor Fususa i, njemu slični, ateisti i lažovi poput Ibn-Seb'ina i njemu sličnih, koji tvrde da su oni robovi i u isto vrijeme i obožavani.

Ovo su skupine ljudi koji koriste određenje kao dokaz pa ih je šejh, rahimehullahu te'ala, pojasnio pa kaže: "Tvrde da su oni" – ovo je prva skupina od onih koji su posvjedočili postojeće činjenice bez svjedodžbe vjerskih, izjednačavajući, pri tome, različite vrste. Na taj način oni poistovjećuju vjernika i nevjernika, pokornog i grješnog... Štaviše,

poistovjećuju Allaha sa kipovima ili ih to dovede do stepena da kažu da je Njegovo postojanje jedno. To jest, da je, zapravo, Stvoritelj stvorenje i da je stvorenje Stvoritelj, te da je Gospodar rob i da je rob Gospodar. Tako sebe ne vide kao potčinjene niti kao robe, nego tvrde da su oni obožavani i da obožavaju. Pojedinac od njih tako tvrdi da je on pobožnjak ili da je on Gospodar i, u isto vrijeme, rob, ili da je Stvoritelj u isto vrijeme stvorenje.

Od tih ateista je njihov prethodnik Muhjiddin Ibn-Arebi, Ibn-Seb'in Afif Telmesani i drugi. Tako Ibn-Arebi u svojim poznatim stihovima kaže:

*"Gospodar je rob i rob je gospodar,
da su bogdo moje strofe obaveza;
Jer, kada bih rekao rob, Onaj bi bio mejit,
ili kada bi rekao Gospodaru, kome će se narediti?"*

Hoće da kaže: "Kakva je razlika među njima?" Rob je Gospodar, a Gospodar je rob, pa kojem će se od njih narediti? Također od njegovih rječi je i to: "Gospodar Vlasnik je rob smrtnik, sve su to stvorenja". Također je govorio: "Od Allahovih lijepih imena je Ali (Uzdignuti)", zatim kaže: "Uzdigao se, uzdigao se na šta? Šta je to nazvano bogom i na šta liči, i šta je to bog?" Ovakvo je govorio, neka nas Allah zaštiti. On kaže da je sve ono što vidiš postaje Allah: idi kamo god hoćeš, tamo je Allah; o Njemu reci što god hoćeš, jer je on Wasi'a (prostrano sveobuhvatan); sve što vidiš, to je Allah, i sva ta brojnost je samo On Jedan. Ovakvo je stanje onih koji govore o "vahdetul-vudžud". Kažu da nema Gospodara a ni roba: ti si rob i ti si Gospodar, ti si stvorenje i ti si Stvoritelj. Pa kažu: "Ovo i ovo su iluzije. Ovo su samo oblici u kojima se prikazao Istiniti; Allah se prikazao u obliku obožavanog, kao što se

prikazao u obliku Faraona ili se prikazuje u liku onoga koji upućuje, kao što se prikazao u obliku poslanika". Oni govore: "Ko god nešto obožava, on je u pravu i na istini. Onaj ko obožava idole, on je na istini; onaj koji obožava vatrnu, on je na istini; onaj koji obožava drveće, on je na istini - sve je na istini", neka nas Allah sačuva. A onaj koji izdvaja nešto posebno i kaže ja ne obožavam osim jedno, on je nevjernik. Po njihovom mišljenju izdvajanje nekoga je kufr. Zato kažu: "Allah obuhvata sve". Ibn-Arebi ima svoje stavove, koje je našao u priči o Nuhovom narodu, i kojima se suprotstavio Časnom Kur'anu. U priči o Hudovom narodu oni imaju stavove sa kojima se suprotstavljaju Kur'anu, neka nas Allah sačuva i neka nam oprosti. Oni kažu da je Faraon imao pravo kada je rekao: "**Ja sam vaš najuzvišeniji gospodar.**" Prema njima, bio je u pravu i na istini, pa su i obožavaoci kipova u pravu. Pojašnjavajući Faraonovo utapanje, oni kažu: "Mislio je da je samo on obožavan. Zato je potopljen da bi se riješio ovog mišljenja po kojem kaže: 'Svi su ljudi gospodari'. Potopljen je da bi se riješio ovog mišljenja i da bi nestalo ove nejasnoće. Bio je potopljen i očišćen, tako da je njegovo potapanje čišćenje za njega, kako bi se uklonila nejasnoća i polaganje računa za ono što je pomislio da je samo on obožavan". Ovako su govorili, neka nas Allah sačuva. Ovo je prva skupina - kako šejh, rahimehullahu te'ala, kaže - onih koji su priznali (prihvatili) postojeće činjenice i poistovjetili Stvoritelja sa stvorenjima, Obožavanog i roba, i koji za sebe smatraju da su Istina, tj. da su oni Allah.

Ovo nije priznavanje suštine ni postojećih, a ni vjerskih činjenica, nego je to zabluda i sljepilo kod priznavanja postojećih činjenica. Ovo zato jer su postojanje Stvoritelja učinili istim kao i postojanje stvorenja. A svako

svojstvo, bilo lijepo ili loše, su pripisali i Stvoritelju i stvorenju. Postojanje jednog je, zapravo, postojanje drugog.

Ali ne misle tako oni koji vjeruju u Allaha i Njegovog Poslanika, obični ljudi i odabrani, koji su sljedbenici Kur'ana, kao što Poslanik ﷺ kaže:

"*Allah ima dvije vrste odabranika među ljudima.*" Pa je rečeno: '*Ko su oni Allahov Poslaniče?*' Kaže: '*Sljedbenici Kur'ana su Allahovi odabranici i Njegovi posebni robovi.*'"¹

Oni znaju da je Allah Gospodar svega, Vlasnik i Stvoritelj; oni znaju da se Stvoritelj ﷺ razlikuje od stvorenja – On se nije utjelovio u robu niti se poistovjetio sa njim, Njegovo postojanje nije postojanje roba.

Allah ﷺ je kršćane proglašio nevjernicima zbog toga što su rekli da se Gospodar na poseban način utjelovio i spojio sa Mesihom. Pa šta onda reći za onoga ko je to učinio općim pojmom za sva stvorenja?

I pored toga oni znaju: prvo, da je Allah naredio poslušnost prema Njemu i Njegovom Poslaniku i da je zabranio neposlušnost prema Njemu i Njegovom Poslaniku; drugo, da On ne voli nered i da nije zadovoljan time da Njegovi robovi budu nevjernici; treće, da je na stvorenjima da Ga obožavaju i da Mu budu poslušni, a za sve to da pomoć traže, kao što je rekao u suri *El-Fatiha* (Knjige):

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

"Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo!" (*El-Fatiha*, 5.)

¹ Bilježe ga Et-Tajalisi (2134); Ibn-Madže 215; Ahmed (2/127 i 242); Ebu-Nuajm, *Hilje* (3/463 i 9/40), lancem od Abdur-Rahmana b. Budejla, a on od njegovog oca, a on od Enesa ﷺ.

Kaže: "Ovo nije priznavanje" - Ovo je ono na čemu su vjernici, obični ljudi među njima i njihovi odabranici (tj. njihovi učenjaci i oni koji to nisu), oni koji su Allahovi štićenici i sljedbenici Kur'ana. Oni razlikuju Stvoritelja i stvorenja. Zato kažu da se Allah razlikuje od stvorenja i da je odvojen od njih. Allah nije utjelovljen ni u jednom stvorenju, nego je On iznad Arša. S druge strane, sva stvorenja su završila ispod Arša, koji je ujedno njihov krov. Allah je iznad Arša i ništa od stvorenja ne ulazi u sastav Njegovog bića, niti u stvorenjima ima nešto od Njegovog bića. On je Uzvišen i u potpunosti je različit od stvorenja. Jer, krov stvorenja se završava kod Arša Milostivog, koji i jeste posljednje stvorenje. Allah je iznad Arša, a ovo je stav svih grupacija, osim ovih ateista – a od Allaha tražimo utočište.

Od robovanja i poslušnosti Njemu je naređivanje dobra i sprečavanje zla shodno mogućnosti, kao i borba na Njegovom putu protiv nevjernika i licemjera. Tako se (vjernici) moraju truditi pri uspostavljanju Njegove vjere, od Njega pomoći tražeći, uklanjajući i odstranjujući ono što mogu od loših stvari. Oni moraju paziti na otklanjanje loših posljedica koje se mogu pri tome pojaviti, kao što čovjek uklanja trenutačnu glad sa hranom, a ujedno otklanja i glad koja bi se mogla pojaviti u budućnosti. Ili, kao što se, kada nastupi vrijeme hladnoće, čovjek od nje štiti odjećom. Isto je i sa svakom neophodnom stvari kojom se uklanja nešto nepoželjno. U tom smislu su Allahovom Poslaniku rekli:

"Allahov Poslaniče, ovi naši lijekovi kojima se liječimo, ove naše rukje kojima se liječimo i ove naše zaštite kojima se

štitimo - da li one mogu spriječiti nešto od Allahovog kadera?" Kaže: 'One su od Allahovog kadera.'"¹

A u drugom hadisu: "Dova i nedaća se susretnu pa se međusobno sukobe između nebesa i Zemlje."

Ovo je stanje vjernika u Allaha i Njegovog Poslanika koji obožavaju samo Allaha, a sve je to od ibadeta.

Kaže: "Od robovanja Njemu" – Ovo je stanje vjernika u Allaha: svojim dušama se bore pri izvršavanju Njegovih zapovijedi i pri klonjenju od Njegovih zabrana, naređuju dobro, a sprečavaju zlo. Međutim, kader ne uzimaju kao dokaz, iako je sve određeno. Oni kader uklanjuju kaderom. Zato, ako se desi neko zlo, iako je određeno, na tebi je da ga potisneš sa kaderom i da ga – kako bi izmijenio to zlo – ukloniš iskrenim pokajanjem itd. Isto kao što je glad određena čovjeku. No da li će se on predati gladi ili će jesti? Glad je određena, ali je i sitost određena. Na taj način ti kader potiskuješ sa kaderom. Hladnoća je određena, ali da li ćeš se predati hladnoći pa nećeš potražiti način da se utopliš? Odgovor je da ćeš se ti utopliti, tako da je i ovo kader, a i ono je kader. Isti je slučaj ako padneš u grijeh – nećeš mu se predati, nego ćeš se pokajati Allahu. Ili, ako vidiš nekoga ko čini grijeh – ti ćeš mu narediti dobro, a spriječit ćeš zlo, i nećeš reći: "Ovo je određeno", pa da prešutiš. Jer, za stvar koja je određena, određena je i njena suprotnost. Kao što je u hadisu "Dova i nedaća se sukobe." Dova je određena, a i nedaća takoder. No ipak je, i pored toga, tebi naređena dova.

Oni koji prihvataju postojeće činjenice, tj. rububijet Uzvišenog koji se odražava u svemu, uzimajući to kao

¹ Bilježc ga Tirmizi (2148); Ibn-Madže (3437); Hakim (4/199) i Ahmed (3/421).

prepreku u slijedenju Njegovih vjerskih i šerijatskih naredbi, na različitim su stepenima zablude.

Oni koji su u potpunosti zastranili među njima to uzimaju kao opću prepreku, koristeći kader kao dokaz u svemu onome u čemu se suprotstavljaju Šerijatu.

Njihov stav je gori od onoga što su rekli jevreji i kršćani, a ujedno je to vrsta od onoga što su rekli mušrici:

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا إِبَاؤُنَا^١
وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ^٢

"Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili." (El-En'am, 148.)

Ili kada su rekli:

لَوْ شَاءَ الَّرَّحْمَنُ مَا عَبَدَنَاهُمْ^٣

"Da je htio Svemilosni, njih ne bismo obožavali!" (Ez-Zuhraf, 20.)

Kaže: "Oni koji poimaju" - Oni su na drugom stepenu, nakon ateista Itihadija, jer Itihadije prelaze preko postojanih činjenica, smatrajući sebe stvoriteljima i stvorenjima. Zatim dolaze ovi koji sagledavaju postojeće činjenice, ali koriste kader kao dokaz za sve ono u čemu postupaju suprotno Šerijatu. Zbog ovoga su oni na drugom stepenu.

Ovi predstavljaju stanovnike Zemlje sa najvećom kontradiktornošću - jer, svako ko koristi kader kao dokaz,

on sebi proturječi. Nije moguće da podrži svakog čovjeka u onome što radi. Zato mora, ako mu nepravednik učini nepravdu, ako na Zemlji čini nered, ubija ljudi prosipajući njihovu krv, siluje žene, uništava usjeve i stoku i sl. tome od različitih vrsta šteta koje ljudi ne mogu spriječiti, da potisne ovaj kader i da kazni nepravednika onim čime će se spriječiti njegovo neprijateljsko usmjerjenje i dejstvovanje onih koji su njemu slični. Pa će mu se reći: "Ako je kader dokaz, onda pusti svakoga neka radi šta hoće sa tobom ili sa nekim drugim. A ako nije dokaz, tvoj argument je u temelju sasječen, tj. tvrdnja da je kader dokaz – ne važi."

Sljedbenici ovih ideja, oni koji koriste postojeće činjenice kao dokaze, ovaj stav niti odbacuju niti ga revnosno slijede, nego oni slijede svoja mišljenja i svoje prohtjeve. Tako neki učenjaci za njih kažu: "Kod pokornosti si kaderija, a kod grijesnja si džeberija", tj. uzeo si sebi pravac koji ti odgovara: kako vjetar puhne, tako se i okrećeš.

Kaže: "Oni predstavljaju" – Oni koji koriste kader kao dokaz u svim svojim stavovima su kontradiktorni jer ne mogu koristiti kader kako bi opravdali svaki događaj, nego oni koriste kader u vjerskim stvarima. Ako izostave obaveze, kader uzimaju kao dokaz za to, a ako učine nešto od harama, opet koriste kader kao dokaz za to. Ipak, kada je riječ o njihovim ovosvjetskim stvarima, tu ne koriste kader. Kada bi došao čovjek i udario ga, on ne bi rekao da to je određeno niti bi to mogao prešutjeti, nego će tražiti svoje pravo. A kada bi mu došao čovjek i uzeo novac, on bi zahtijevao svoje pravo. I kada bi mu došao čovjek i odsjekao dio tijela, on ne bi mogao prešutjeti i reći: "Ovo je određeno". Zato će se takvom reći: "Ne kontriraj sam sebi! Ako je kader dokaz, onda dopusti da se sa tobom i sa svakim drugim čini šta hoće, a ako nije dokaz,

onda je osnova tvog stava bezvrijedna. I zašto kader koristiš kao dokaz u vjerskim, ali ne i u ovosvjetskim stvarima?!"

Kaže: "Sljedbenici ovih ideja" – To jest, niti ga (svoj stav) odbacuju, niti ga čvrsto slijede i koriste ga kao dokaz za sve postupke. To znači da će koristiti kao dokaz u onome što njima odgovara, a ne u onome što im ne odgovara. Ako jedan od njih zapostavi vadžibe, a čini harame – on u ovom slučaju koristi kader kao dokaz. A i kada zahtijeva svoja ovosvjetska prava, on opet koristi kader, pa tako kontrira sam sebi.

Jedna skupina ovih pripisuju sebi spoznaju i provjereno znanje, tvrdeći da su izvršavanje naredbi i klonjenje zabrana obavezni onome ko prizna da su djela njegova i potvrди svoja svojstva. Ali u pogledu onoga ko misli da su njegova djela stvorena, ili da je on prisiljen da tako učini, te da je Allah Taj Koji upravlja njime u svim njegovim pokretima, činjenje naredbi i ostavljanje zabrana ne bivaju njegova obaveza i za njega ne vrijedi ni obećanje ni prijetnja.

Ili kažu: "Onaj ko posvjedoči Allahovu volju, sa njega spadaju obaveze". Tako oni tvrde kako je obaveza spala sa Hidra jer je shvatio i uvidio Allahovu volju.

Kaže: "Jedna skupina od njih" – Ovo je njihova treća osnova, a to je da oni ljudi dijele na dvije skupine: skupinu onih koji su obavezni da izvršavaju vadžibe i skupinu onih koji nemaju obaveza. Skupina koja mora obavljati obaveze su oni koji su svoja djela pripisali sebi, njih nazivaju **sljedbenicima Šerijata**. Na njih se odnose naredbe i zabrane, i na njima je da se pridržavaju Šerijata. Druga skupina su

odabranici jer nisu sebi pripisali ni djela ni svojstva, nego su ocijenili svoja djela kao da su to Allahova djela, a i zbog toga što su oni uvidjeli Allahovu volju. Njihovo uvidanje volje se odnosi samo na volju u onome od postojećih činjenica. No sebe su zapostavili i zaboravili tako da svoja svojstva opisuju kao da se radi o Allahovom svojstvu. Sa njih, kao takvih, spadaju obaveze. Tako da nemaju obaveza: ni naredbi, a ni zabrana, i oni čine šta žele. Oni su ti koji dijele ljude na *odabranike i obični narod*. Obični ljudi su oni koji se moraju pridržavati Šerijata, dok ga se odabranici ne moraju pridržavati, jer su nadišli Šerijat. Molimo Allaha za spas i oprost. Onaj ko ima ovako vjerovanje, pružit će mu se prilika za pokajanje. Pa, ako se pokaje – dobro i jest, a ako ne, onda će se ubiti kao kafir. Nema nikoga ko bi mogao biti odabranik na ovaj način, jer odabrani ljudi kod Allaha su poslanici i vjerovjesnici, a oni su ujedno najveći ljudi u vezi sa tevhidom, imanom i izvršavanjem robovanja Allahu ﷺ. A ako se ispostavi da neko tvrdi kako sa njega spadaju obaveze, a razuman je, nije dijete, a ni nenormalan ili poremećen (pri čemu su izuzete one žene koje su u menstrualnom ili postporodajnom periodu kada ne klanjaju i ne poste), pružit će mu se prilika da se pokaje. Ako se ne pokaje, onda će biti ubijen kao nevjernik od strane pretpostavljenih. Allah ﷺ kaže:

"Obožavaj svog Gospodara dok ti smrt ne dode".

Oni prave razlike između običnih ljudi i odabranika koji su navodno uvidjeli postojeće činjenice tako što su shvatili da je Allah Stvoritelj onoga što čine robovi, kao i to da je On Taj koji hoće i koji upravlja svim stvorenjima.

Ponekad opet oni prave razlike između onih koji to znaju putem nauke i onih koji to doživljavaju ali ne tvrde da obaveze spadaju sa onoga ko vjeruje i zna za to. Prema

njihovom mišljenju obaveze spadaju sa onoga ko to doživljava tako da sebi uopće ne pripisuju djela.

Oni ne smatraju prisilu i potvrđivanje kadera kao prepreku obavezama na ovakav način.

U ovo su zapale mnoge sekte koje sebe pripisuju putu spoznaje i uvjerenje.

Razlog tome je taj što nisu shvatali činjenično stanje da je robu nešto naređeno a suprotno od toga mu je određeno, kao što to nisu shvatile mu'atezile, kaderije i njima slični.

Mu'atezile su potvrdile šerijatsku naredbu i zabranu, ali bez odredbe i određenja (kada i kader) koji predstavljaju opću Allahovu volju i stvaranje djela robova.

Kaže: "Oni prave razlike" - To jest, razlikuju onoga koji to zna i onoga koji to doživljava. Onaj ko doživljava sebi ne pripisuje svojstva, jer svoja svojstva pripisuje Allahu, pa tako sa njega spadaju obaveze. Međutim, onaj koji to zna unutar sebe, on sebi pripisuje i djela i svojstva, pa tako sa ovog ne spadaju obaveze. Ovo je također stav pojedinih sufija.

Kaže: "Oni ne smatraju" - Autor kaže da su mu'atezile potvrdili šerijatsku naredbu i zabranu, ali su negirali opći pojam Allahove volje i moći u pogledu stvorenja, što obuhvata i djela robova. Zato su rekli da njihova djela nije stvorio Allah, nego su ih oni stvorili kao vidove pokornosti i griješenja. Prema takvom mišljenju, ako Allah kazni čovjeka zbog grijeha, to znači da ga je kaznio zbog djela koja je on sam stvorio. Uzvišeni Allah je Stvoritelj svega, Stvoritelj robova i njihovih djela. No mu'atezile kažu: "Robovi su ti koji su, mimo Allaha, stvorili svoja djela u vidu poslušnosti ili grijeha". Mu'atezile su potvrdile naredbu i zabranu, ali nisu potvrdili

opći pojam Allahove volje i htijenja. A što se tiče džebrija, oni jesu potvrdili odredbu i određenje, ali su negirali naredbu i zabranu.

Oni su potvrdili odredbu i određenje (kada i kader), ali su zanijekali naredbe i zabrane za onoga koji vidi kader, što znači da to nisu mogli negirati u cijelosti.

Njihov stav je gori od stava mu'atezila. Zato od selefa niko nije bio od ovih.

Oni zabranu i naredbu pripisuju onima koji nisu doživjeli otkrovenje i koji nisu uvidjeli postojeće činjenice.

Zato su rekli da se obaveza naredbe i zabrane ne tiče onoga ko dospije do tog stepena da uvidi ovu suštinu. Zato kažu: "On je postao od odabranika."

Kaže: "Oni su potvrdili odredbu" - To jest, činjenicu da su oni, džebrije, suprotnog stava od mu'atezila. Jer, oni su potvrdili i priznali odredbu i određenje, ali su zanijekali naredbu i zabranu. Stoga su rekli da je čovjek prisiljen, tako da mu se ne može naređiti, niti se može kazniti za ono što počini od zabrana.

Kaže: "Oni su gori" - Što znači da mu'atezile uvažavaju naredbe i zabrane, a samim tim i Šerijat. Dotle ovi ne uvažavaju ni zabrane ni naredbe, te su zbog toga njihovi stavovi gori od stavova mu'atezila.

Kaže: "Zato od" - To jest, od onih koji uzimaju kader kao dokaz i koji tvrde da se vadžibi (obaveze) i harami (zabrane)

odnose samo na one koji nisu sposobni uviđati postojeće činjenice, što znači da su oni potčinjeni obavezama. Međutim, one odabранe – one među njima kojima su otvorena vrata spoznaje i koji su negirali svoja svojstva (i postupke) te ih pripisali Allahu kao da su Allahovo djelovanje – je to dovelo do toga da sa njih, navodno, spadaju gore spomenute obaveze. Ovo znači da postoje dvije skupine ljudi: prvi, oni kojima nije data sposobnost uviđanja Allahove volje – zbog čega se obaveze i odnose na njih; drugi, to su odabranici kojima je podareno razotkrivanje – zbog čega su sa njih spale obaveze, neka nas Allah spasi i neka nam oprosti.

Kaže: "Zato su rekli" – To jest, da je (takav pojedinac) postao od odabranih i da sa njega spadaju obaveze. Ovo zato jer je potpuno spoznao Allaha pa je svoja svojstva negirao i pripisao ih Allahovim svojstvima, a i zbog toga što on vidi postojanu Allahovu volju. Obični ljudi pak nisu dostigli ovaj stepen pa zato moraju izvršavati obaveze.

Možda su samo izokrenuli značenje riječi Uzvišenog:

وَأَعْبُدْ رَبِّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

"Obožavaj svog Gospodara dok ti smrt ne dođe." (El-Hidžr, 99.)

Jer, riječ "jekin" tumače kao spoznaju te suštine.

Ovaj njihov stav je očiti kufr, iako su u ovo zapale i neke grupe koje ne znaju da je to kufr, ali sigurno znaju da su, od nužnih stvari islama, i naredba i zabrana obaveze svakom onome ko je razumom obdaren sve do smrti, te da se njihova obaveza ne može dokinuti poimanjem ili uviđanjem kadera, niti bilo čim drugim.

Kaže: "Možda su sami izokrenuli" – To jest, možda su uzeli za dokaz riječi Uzvišenog:

"Obožavaj svog Gospodara dok ti jekin ne dođe".

Tako oni uzimaju za dokaz ono što njima odgovara: "**Obožavaj svog Gospodara dok ti jekin ne dođe**". A riječ "jekin" tumače kao znanje i ubjedjenje, a onaj ko dopre do tog stepena znanja i uvidi Allahovu volju, onda sa njega spadaju obaveze. Drugim riječima, oni kažu: "Obožavaj svog Gospodara sve dok ne dospiješ do ubjedjenja ili dok ne dospiješ do znanja i dok ne uvidiš Allahovu volju. Do tog stepena dopire robovanje, pa tako više ne moraš robovati". Ovo je najništavnija bezvrijednost, a i nepravilno korišćenje dokaza. Ovdje se riječ "jekin" odnosi na smrt, pa će tako značenje biti: "ustraj na robovanju ili u ibadetu svom Gospodaru sve dok ti ne dođe smrt, a ti si na tome", ali oni imaju svoje lažne tefsire.

Kaže: "Ovaj njihov stav je kufr" – Da, njihove riječi su riječi očitog i direktnog nevjerstva. Razlog za to jeste taj što su se postavili suprotno dokazima u kojima stoji da su svi ljudi obavezni da robuju Allahu ﷺ. Allah ﷺ kaže:

"Džine i ljudi sam stvorio samo zato da Me obožavaju".

Ali nikog od njih nije izuzeo niti je rekao da postoji skupina koja Ga neće obožavati i robovati Mu, te da su to oni koji su doprli do Allaha, pa tako postali odabranici. **Njihov stav je očiti kufr.**

Kaže: "Iako su u ovo zapale" – Ovo su općepoznate stvari u vjeri islamu, tj. da su naredba i zabrana obaveza svakom pojedincu, i to sve dok je razum prisutan kod roba. A ako on izgubi razum, onda za njega obaveze ne vrijede. U situaciji u kojoj čovjek postane nenormalnim ili poremećenim, kao što je primjer sa veoma starim ljudima, ili zbog

maloljetnosti prije nego što čovjek postane punoljetan, ove osobe nisu obavezne izvršavati naredbe i kloniti se zabrane. Ali sve dok je kod čovjeka razum prisutan, obaveza za njega vrijedi. Zato će mu se dati prilika da se pokaje. Ako se ne pokaje, odgovorne institucije (u šerijatskoj državi) donijet će odluku da se ubije kao nevjernik.

Onaj koji to ne zna upoznat će se (s tim). Ali ako ustraje na stavu negiranja naredbi i zabrana, bit će ubijen.

Ovi stavovi često se daju uočiti kod posljednjih generacija. A što se tiče prvih generacija ovog ummeta, nije poznato da je neko od njih zastupao ovakav stav.

Ovakvi stavovi predstavljaju suprotstavljanje Allahu i Poslaniku, iskazivanje neprijateljstva Njemu, odvraćanje od Njegovog puta, utjerivanje u laž Njegovog Poslanika, te suprotstavljanje Allahu u Njegovim propisima, i pored toga što ima onih koji ne znaju šta znači njihov stav, pa zato misle da ovo što oni zastupaju jeste put poslanika i put Allahovih istinskih evlija.

Takav je poput onoga koji smatra da njemu namaz nije obaveza zbog stepena duhovnih stanja, ili onoga koji kaže da je alkohol dozvoljen zbog toga što sebe smatra odabranim kojem ne smeta opijanje alkoholom, ili pak onoga koji kaže da mu je blud dozvoljen jer je on postao poput mora kojeg grijesi ne mogu zagaditi!

Kaže: "Onaj ko to ne zna" - To jest, bit će ubijen od strane prepostavljenih tako što će njegov slučaj biti prijavljen sudu kako bi se nad njim izvršila šerijatska kazna. No to ne znači da ga može bilo ko ubiti, jer bi, u tom slučaju, ovo

pitanje dovelo do nereda. Ubijanje može izvršiti samo vlast, nakon što se potvrdi šerijatska presuda. Pa ako se utvrdi istina o ovakvom njegovom vjerovanju, presudit će mu se smrtna kazna, a zatim će biti ubijen.

Kaže: "Ovi stavovi često se daju uočiti" – Ovo su stavovi pojednih sufija koji tvrde da posjeduju spoznaju i istinu, ali su najveći lažovi.

Kaže: "On je poput onoga" – Ova vjerovanja su pokvarena, jer (takvi) vjeruju da je među njima skupina koja nije obavezna izvršavati naredbe i zabrane. Ovo je laž, čak najništanvija bezvrijednost, iako oni to ne znaju.

Nema sumnje da se mušrici, koji se suprostavljaju Poslaniku, nalaze na poziciji između novotarije suprotne Allahovom Zakonu i navođenja kadera kao dokaza za postupanje koje je suprotno Allahovoj naredbi.

Ove grupe imaju sličnosti sa idolopoklonicima zbog toga što su novotari, ili su navodili kader kao dokaz, ili su spojili oba ova svojstva. Uzvišeni kaže:

وَإِذَا فَعَلُواْ فَحِشَةً قَالُواْ وَجَدْنَا عَلَيْهَا آءَابَاءَنَا وَاللهُ أَمْرَنَا بِهَا قُلْ
إِنَّ اللهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"A kada urade neko ružno djelo, govore: 'Zatekli smo pretke naše da to rade, a i Allah nam je to zapovijedio.' Reci: 'Allah ne zapovijeda da se rade ružna djela! Zašto o Allahu gorovite ono što ne znate?'" (El-A'raf, 28.)

Ili kao što Uzvišeni o njima kaže:

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا إِبَاؤُنَا
وَلَا حَرَمَنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى
ذَاقُوا بَأْسَانَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ
إِلَّا الظُّنُنُ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ

"Mnogobošci će govoriti: 'Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili!' Tako su isto oni prije njih poricali, sve dok Našu kaznu nisu iskusili. Reci: 'Imate li vi kakav dokaz, da nam ga iznesete? Vi se samo za prepostavkama povodite i vi samo neistinu govorite.'" (El-En'am, 148.)

O idolopoklonicima koji su, dozvoljavajući harame, unijeli novotarije u vjeru, obožavajući Allaha onako kako to nije naredio, kaže:

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَمْ وَحَرَثٌ حِطْرٌ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ
بِرَغْمِهِمْ وَأَنْعَمْ حُرْمَتْ ظُلُهُورُهَا وَأَنْعَمْ لَا يَذْكُرُونَ أَسْمَ اللَّهِ
عَلَيْهَا أَفْتِرَاءً عَلَيْهِ سَيِّطِرُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

"Oni govore: 'Ova i ova stoka i ti zemaljski plodovi - zabranjeni su; smiju ih jesti samo oni kojima mi dozvoljavamo', tvrde oni, 'a ove i ove je kamile zabranjeno jahati.' Ima stoke prilikom čijeg klanja ne spominju Allahovo ime, izmišljajući o Njemu laži." (El-En'am, 138.)

Pa do kraja sure.

Također u suri El-A'raf Uzvišeni kaže:

يَبْنَىٰ إِدَمْ لَا يَقْتَنَنُكُمُ الشَّيْطَنُ كَمَا أَخْرَجَ أَبْوَيْكُمْ مِنَ الْطَّنَّةِ

"O sinovi Ademovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz Dženneta izveo..." (El-A'raf, 27.)

Sve do riječi:

وَإِذَا فَعَلُواْ فَحِشَةً قَالُواْ وَجَدْنَا عَلَيْهَا أَبَاءَنَا وَاللهُ أَمْرَنَا بِهَا قُلْ
إِنَّ اللهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"A kada urade neko ružno djelo, govore: 'Zatekli smo pretke naše da to rade, a i Allah nam je to zapovijedio.' Reci: 'Allah ne zapovijeda da se rade ružna djela! Zašto o Allahu govorite ono što ne znate?'" (El-A'raf, 28.)

Kaže: "Ove grupe" – Sve su ovo novotarije i vidovi mnogoboštva, ali oni spajaju ova dva svojstva novotara i mnogobožaca, pa su tako najviše nalik prvim mušricima. Isti je slučaj sa ovim sufijama koji navode kader kao dokaz onda kada to odgovara njihovim prohtjevima.

Oni svoje novotarije nazivaju istinom i činjenicama, kao što vlastito shvatanje kadera nazivaju činjenicama.

Njihov put istine je staza na kojoj se čovjek ne treba da "sputava" šerijatskim naredbama i zabranama, nego je to ono što oni osjećaju i smatraju poželjnim, ili što osjećaju u srcima, zajedno sa nemarom prema Allahu ﷺ i sl.

Oni ne navode kader kao dokaz bezuvjetno. Njihov temelj počiva na slijedenju njihovih mišljenja i prohtjeva; oni su ti koji smatraju da ono što oni osjete i priželjkuju jesu činjenice i sama istina. Naređuju da se slijede, a ne naređuju da se slijedi Allahova naredba i Njegov Poslanik. Nalik ovome jesu novotarije dogmatičara (poput džehmija i drugih) koji tvrde da ono što oni izmišljaju, od riječi i

stavova suprotnih Kur'anu i sunnetu, a što predstavlja razumske činjenice, treba slijediti i u to vjerovati, bez obzira na ono na što ukazuju Kur'an i sunnet.

Što se tiče Kur'ana i sunneta, oni su ili izokrenuli govor o tumačenju ova dva izvora ili su se u potpunosti okrenuli od njih. Stoga ih nisu ni shvatali niti razumijevali, nego su govorili: "Allahu prepuštamo njihovo značenje". Pri tome su ostajali na ubjedjenju koje je suprotno od onog na što upućuju Kur'an i sunnet.

Ako bi se detaljno istražilo (izučilo) ono što smatraju razumskim, a što je suprotno Kur'anu i sunnetu, utvrdili bismo postojanje neznabogačkih i iskrivljenih ubjedjenja.

Kaže: "Oni svoje novotarije" - Oni se nazivaju usmjerenim ljudima ili se nazivaju sufijama koji tvrde da dopiru do Allaha, ali njihovo dopiranje do Allaha biva putem njihovih sredstava, nagona i prohtjeva bez ograničavanja Šerijatom.

Kaže: "Njihov put istine" - To jest, oni liče džehmijama jer su džehmije izmišljale stavove protivne Kur'anu i sunnetu nazivajući ih činjenicama, umnim ustrojstvima i ubjedljivim argumentima. Što se tiče dokaza iz Kur'ana, oni kažu kako su to samo jezički dokazi i kako nemaju težinu ubjedjenja. Time oni izokreću značenje ajeta ili njihovo značenje prepuštaju Allahu, a pridržavaju se svojih stavova na koje ih je naveo razum. A razumi se razlikuju i suprotstavljaju jedni drugima, i u tome je suština njihovog neznanja. Sufije, također, ono što vide nazivaju ukusom i čuvstvom, i hode shodno svojim prohtjevima i strastima.

Također, ako se detaljno izuči ono što smatraju suštinskim stanjem Allahovih evlja, a što je suprotno Kur'anu i sunnetu, u tom trenutku će se ukazati strasti koje slijede Allahovi neprijatelji, a ne Allahove evlje.

Osnova zablude onih koji su zalutali jeste u tome što su svoju analogiju, ili svoj razum, stavili ispred dokaza kojeg je objavio Allah ﷺ. Zatim su dali prednost slijedenju prohtjeva nad slijedenjem Allahove naredbe.

Ukus, čuvstvo i slično tome biva shodno onome što voli rob i za čime teži. Prema tome, svako onaj koji nešto voli ima svoj ukus i slast zavisno od onog što voli.

Vjernici imaju ukus i čuvstvo, kao što je Poslanik ﷺ pojasnio riječima u vjerodostojnom hadisu:

"Kod koga se nađu tri svojstva osjetit će slast imana: onaj kome su Allah i Njegov Poslanik draži od svakoga, onaj ko voli čovjeka samo u ime Allaha i onaj ko mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon kojeg ga je Allah spasio, kao što mrzi da bude bačen u Vatru."¹

U vjerodostojnom hadisu Vjerovjesnik ﷺ kaže:

"Osjetio je slast imana onaj ko je zadovoljan Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom kao Vjerovjesnikom."²

Kaže: "Također, ako se..." - To jest, ovo je osnova zablude, pri kojoj se daje prednost analogiji ili razumu u odnosu na dokaz koji je objavljen od Allaha, ili se daje prednost slijedenju strasti u odnosu na Allahovu naredbu. Allah ﷺ kaže:

¹ Bilježe ga El-Buhari (16, 221) i Muslim (143).

² Bilježi ga Muslim (34).

"Pa, ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode jedino za strastima svojim".

Oni, smatrajući to razumnim, daju prednost svojim mišljenjima i svojoj analogiji u onome čemu oni teže i što u sebi osjete u odnosu na Kur'an i sunnet. Isti je slučaj sa sufijama koji daju prednost svojim ukusima i čuvstvima, što predstavlja osnovu zablude. Oni zapostavljaju Kur'an i sunnet, a u zamjenu uzimaju strasti, mišljenja, novotarije, ukuse, čuvstva, analogiju i razum.

Što se tiče nevjernika, novotara i onih koji slijede strasti, svi su oni posebni po sebi.

Sufjan b. Ujejne je bio upitan:

"Šta je sa sljedbenicima strasti kada imaju jaku ljubav za svojim strastima?" Pa je rekao: "Zar si zaboravio riječi Uzvišenog:

وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمْ آعِظَلَ بِكُفْرِهِمْ

"Jer njihova su srca zbog njihovog nevjerovanja nadojena teletom bila!" (El-Bekare, 93.)."

I tome slično. Kao što idolopoklonici vole svoje idole, o čemu Allah kaže:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحْبَ اللَّهِ
وَالَّذِينَ إِمَّا مُنُوذُوا أَشَدُ حُبًّا لِلَّهِ

"Ima ljudi koji umjesto Allaha kumire prihvaćaju; vole ih kao što se Allah voli! Ali oni koji vjeruju, još više Allaha vole!..." (El-Bekare, 165.)

Ili ajet u kojem kaže:

فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِيُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ
مِنْ أَتَّبَعَ هَوَانَهُ بِغَيْرِ هُدَى مِنْ اللَّهِ

"Pa ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode jedino za strastima svojim. A ko je u većoj zabludi od onoga koji se povodi za svojim prohtjevima, a ne Allahovom uputom?!..." (El-Kasas, 50.)

I kaže:

إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ
الْهُدَى

"Oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude, a već im je došla Uputa od Gospodara njihova." (En-Nedžm, 23.)

Zbog toga oni teže i vole da slušaju pjesme i glasove kojima se budi opća ljubav koja nije svojstvena samo vjernicima; naprotiv, u takvoj vrsti ljubavi su poistovjećeni oni koji vole Milostivog i oni koji vole idole, i oni koji vole križeve, i oni koje vole domovinu (patriote), i oni koji vole braću, i oni koji vole golobrade (homoseksualci) i oni koji vole žene.

Ovo su oni koji slijede svoje ukuse i čuvstva, bez pridavanja pažnje Kur'anu i sunnetu i onome na čemu su bili selefi ovog ummeta po tom pitanju.

Kaže: "Šta je sa sljedbenicima strasti" - To jest, onima koji su obožavali tele od sinova Israилovih:

"Jer njihova su srca zbog njihovog nevjerojanja nadojena teletom bila!"

To jest, razlog njihovog kufra je bila ljubav prema teletu. Obožavali su tele koje im je napravio Samirija dok su oni to promatrali. Zatim im je rekao: "Ovo je vaš gospodar, pa ga obožavajte", neka nas Allah spasi i neka nam oprosti, i to onda kada je Allahov vjerovjesnik Musa ﷺ otišao da bi se susreo sa Allahom ﷺ. Samirija im je salio tele od nakita, što su oni promatrali. Onda im je rekao da ga obožavaju, pa su ga obožavali. Allah, ﷺ, kaže:

"Jer srca su njihova zbog nevjerovanja njihovog nadojena teletom bila!"

Što znači da je ljubav prema teletu bila razlog njihovog nevjerstva.

Onaj koji se suprotstavi svemu onome sa čim je Allah poslao Svoga Poslanika radi toga da bi samo Allah bio obožavan i radi poslušnosti Njemu i Njegovom Poslaniku, nije, ni u kom pogledu, od sljedbenika vjere koju je Allah propisao. Uzvišeni kaže:

لَمْ يَجْعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعُهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا
يَعْلَمُونَ إِنَّهُمْ لَنْ يُعْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ
أُولَيَاءُ بَعْضٌ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

"A tebi smo poslije odredili da u vjeri ideš pravcem određenim. Zato ga slijedi i ne povodi se za strastima onih koji ne znaju; oni te, zbilja, od Allaha nimalo odbraniti ne mogu! Nevjernici jedni druge štite, a Allah štiti one koji Ga se boje i grijeha klone." (El-Džasije, 18-19.)

To znači da takav slijedi svoje prohtjeve, bez slijedenja upute od Allaha. Uzvišeni kaže:

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الْالَّادِينِ مَا لَمْ يَأْذِنْ بِهِ اللَّهُ

"Zar oni da imaju ortake koji im propisuju da vjeruju ono što Allah nije naredio?" (Eš Šura, 21.)

U toj situaciji oni nekada bivaju na novotarijama koje nazivaju činjenicama i kojima daju prednost nad Allahovim Zakonom. Nekada koriste postojeći kader kao dokaz protiv Šerijata, kao što je to Allah rekao za mušrike u prethodnim ajetima.

Među njima je skupina onih koje oni izdvajaju kao najuglednije. Takvi se pridržavaju onoga što su, na osnovu svojih prohtjeva, izabrali od vjere, obavljujući neke od poznatih farzova i kloneći se poznatih harama.

Kaže: "Onaj ko se suprotstavi" – Dakle, Allah im je naredio da slijede Šerijat, a zabranio im je da slijede prohtjeve. To zato što ne postoji treće, osim da slijede Šerijat ili prohtjeve. A ako ti se oni ne odazovu, znaj da slijede svoje prohtjeve. Jer, sve što je suprotno Šerijatu jeste – prohtjev:

"A tebi smo poslje odredili da u vjeri ideš pravcem određenim. Zato ga slijedi i ne povodi se za strastima onih koji ne znaju..."

Kaže: "Što znači da slijedi" – Ovo je četvrta skupina, skupina onih koji obavljaju farzove i klone se harama ali griješe u pogledu činjenja uzroka koje je Allah naredio. Oni ostavljaju šerijatske preduvjete, bez obzira da li se radilo o vjerskim ili ovosvjetskim preduvjetima. Pa tako, iako obavljaju poznate farzove i klone se poznatih harama, oni ostavljaju neke od obaveza koje možda nisu svima poznate ili se ne klone nekih harama koji nisu svima poznati; zapostavljaju ono što im je naređeno od šerijatskih preduvjeta.

Kao kada je, naprimjer, čovjeku naređeno da obavlja farzove i da se kloni harama, što je šerijatski preduvjet za ulazak u Džennet. Vjerovanje u Allahovu jednoću, iskrenost u ispoljavanju vjere Allahu i klonjenje od harama su također ovosvjetski preduvjeti. Čovjek traži nafaku prodajom ili kupovinom ili obradom zemlje: on sije i sadи i dr. Od šerijatskih preduvjeta jesu: naređivanje dobra i sprečavanje zla, pozivanje u Allahovu vjeru, očuvanje rodbinskih veza, poslušnost roditeljima, dobročinstvo prema bližnjima, robovima, životinjama, komšijama i ostalo. Oni, dakle, nekada zanemaruju šerijatske preduvjetе, bez obzira da li su oni vjerski ili ovosvjetski. Oni predstavljaju četvrtu skupinu.

Međutim, oni zapadaju u zabludu zbog toga što zapostavljaju ono što im nije naređeno, kao što su to razlozi koji su, ustvari, ibadet, misleći da onaj koji spoznaje i uviđa kader može to zapostaviti. Tako, naprimjer, tevekul i dovu pripisuju običnim ljudima, ali ne i odabranicima među njima. Tu svoju tvrdnju zasnivaju na tome da onaj ko vidi kader zna da ono što se odredi mora i biti, i zbog toga nema potrebe za ovim spomenutim.

Ovo je očita zabluda i ogromna greška.

Allah je odredio stvari zajedno sa njihovim uzrocima.

Kao što je žalost i sreću odredio sa razlozima, o čemu Poslanik ﷺ kaže:

"Allah je Džennetu stvorio stanovnike. Stvorio ih je za njega dok su još bili u kićmama svojih očeva. Oni čine djela stanovnika Dženneta. A i Vatri je stvorio stanovnike. Stvorio

ROBOVANJE

ih je za nju dok su bili još u kičmama svojih očeva. Oni čine djela od stanovnika Vatre.¹

Ili, kao što kaže Vjerovjesnik ﷺ kada ih je obavijestio da je "Allah stvorio udjele", pa su rekli:

"Allahov Poslaniče, hoćemo li ostaviti djela pa da se oslonimo na knjigu onoga što je propisano?" Rekao je: 'Ne, nego radite! Svakome je olakšano ono radi čega je stvoren. Onaj ko bude od sretnih, njemu će se omogućiti da čini djela sretnika, a onaj ko bude od nesretnika, njemu će se omogućiti da čini djela nesretnika.'²

Sve ono što je Allah naredio Svojim robovima od razloga je ibadet.

Tevekul je vezan za ibadet, kao što stoji u riječima Uzvišenog:

فَاعْبُدُهُ وَتَوَكّلْ عَلَيْهِ

"Njega samo obožavaj i samo se u Njega uzdaj." (Hud, 123.)

Ili u riječima:

قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٌ

"Reci: 'On je Gospodar moj, nema boga osim Njega, u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.'" (Er-R'ad, 30.)

Šuajb ﷺ je rekao:

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

"...U Njega se uzdam i Njemu se obraćam." (Hud, 88.)

¹ Bilježi ga Muslim (2662).

² Bilježe ga El-Buhari (1362, 4945, 4946) i Muslim (2647).

Kaže: "Ali su zavedeni" - Zbog tvrdnji da onaj ko doživljava kader i volju nema potrebe za stvaranjem razloga.

Kaže: "Allah je odredio" - Allah ﷺ je ishode ili rezultate povezao sa uzrocima, bez obzira da li su oni vjerski ili ovosvjetski. Allah ﷺ je povezao Ahiret i dunjaluk sa razlozima: Džennet je vezan za uzroke od kojih su dobra djela, Vatra je povezana sa razlozima od kojih su loša djela. Ovaj svijet je povezan sa razlozima. Čovjek sadi, ali je sadnica vezana za razlog. Čovjek okopava, sije i napaja (zemlju) vodom kako bi ubrao plodove. Takoder, glad neće nestati, osim sa jelom, koje je, ustvari, razlog. Žed ne nestaje, osim sa pićem. Hladnoća ne nestaje, osim zagrijavanjem i utopljavanjem. Na taj način je sve vezano za razloge. Allah je rezultate povezao sa razlozima, vjerskim i ovosvjetskim.

Među njima je skupina onih koji ostavljaju poželjna (mustehab) djela, ali ne i farzove. Tako im se, shodno tome, nagrada umanjuje.

Kaže: "Među njima ima skupina" - Ovo je peta skupina koja izostavlja mustehabe, ali ne i vadžibe. Oni nisu grešni radi toga jer su izvršili vadžibe, ali su propustili dobro i desio im se veliki nedostatak. Propustili su sevap i nagradu koji bi zaslužili zbog obavljanja mustehaba. Oni su zapostavili mustehabe, ali su obavili vadžibe. Tako im je uskraćena nagrada za ono što su propustili.

Među njima je skupina onih koji se zanose onim što im se, suprotno običaju, desi od neobične pojave kao što je otkrovenje ili odaziv na dovu ili nešto slično tome, nakon čega se neko od njih posveti samo tome, zapostavljući stvari koje su mu naređene od ibadeta, zahvale i sl.

Ove stvari su se desile velikom broju "ehli-suluka i tevedžuhu"¹, od kojih bi se rob, u svakom trenutku, sačuvao samo pridržavanjem za ono što je Allah naredio i sa čime je poslao Svoeg Poslanika.

Kao što Ez-Zuhri kaže:

"Naši ispravni prethodnici su govorili: 'Pridržavanje Kur'ana i sunneta je spas.'"

Ovo zato što je sunnet, kao što je imam Malik rekao, poput Nuhove lađe: ko se na nju popne, bit će spašen, a ko izostane – potopit će se.²

Ibadet, poslušnost, ustrajnost, čvrstina na Pravom putu i slično tome jesu nazivi čije je značenje jedno. Svi oni imaju dvije osnove, a one su:

prva: da (čovjek) ne obožava nikoga osim Allaha.

druga: da Ga ne obožava osim onako kako mu je naredio, te da Ga ne obožava na neki drugi način, slijedeći prohtjev, prepostavke i novotarije.

Kaže: "Među njima ima onih skupina" – Ovo je šesta skupina. Oni su ti koji se zainteresiraju za neobične stvari koje im se dese, zapostavljući obožavanje Allaha i zahvalu. Ako se nekom od njih usliša dova, ili mu se nešto razotkrije, ili

¹ Ovo je jedan od naziva za derviše i sufije (nap. prev.).

² Pogledaj: *Džennetski ključ u korišćenju sunneta kao dokaza*, str. 129.

nešto slično tome, on se tome preda, zapostavljujući ibadet i zahvalu Allahu.

Kaže: "Ove stvari" - Što znači da je razlog spasa pridržavanje za Kur'an i sunnet i slijedenje onoga što je Allah naredio i sa čime je poslao Svoje poslanike. Ako želiš uspjeti, onda se pridržavaj Allahovih i Poslanikovih naredbi! Prema Njemu iskreno ispolji robovanje i ibadete, i obavljaj obaveze! Ovo je Put spasa. Šerijat je lađa Milostivog: ko se na nju popne, spasit će se, a ko izostane – ugušit će se. To znači da se onaj ko bude radio po Šerijatu uspeo na lađu. A nema sumnje da će se onaj koji zapostavi Šerijat, i koji se ne uspne na lađu, ugušiti. Stoga je put spasa pridržavanje za Allahove i Poslanikove ﷺ naredbe.

Kaže: "Ibadet, poslušnost..." - Ovo su dvije nužne osnove. Ibadet neće biti ispravan osim sa ove dvije osnove. Prva osnova je da ne obožavaš nikoga osim Allaha (to i jeste značenje šehadeta: "La ilahe illallah"), dok je druga da obožavaš Allaha onako kako je propisao i naredio, a ne sa novotarijama i prohtjevima. Ovo je značenje drugog dijela šehadeta: "Enne Muhammeden Rusulullah". Ako izostane jedna od ove dvije osnove, ibadet neće biti ispravan, tj. da ne obožava nikoga osim Allaha i da Ga ne obožava osim onako kako je propisao, a ne novotarijama i prohtjevima. Stoga je prva osnova ostvarivanje šehadeta: "La ilahe illallah", a druga osnova jeste ostvarivanje drugog dijela šehadeta: "Enne Muhammeden Rusulullah".

Allah ﷺ kaže:

فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلَيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ
رَبِّهِ أَحَدًا

"...pa ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!" (El-Kehf, 110.)

Uzvišeni kaže:

بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ خَيْرٌ فِيمَا أَعْرَضَ عَنْهُ وَلَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا
هُمْ يَحْزَنُونَ

"A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao i usto dobra djela činio, pripada nagrada kod Gospodara njegova; takvi se neće ničega bojati, niti će za bilo čim tugovati." (El-Bekare, 112.)

Ili ajet u kojem Uzvišeni kaže:

وَمَنْ أَحْسَنَ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ خَيْرٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ
إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

"Ko je bolje vjere od onoga ko je predao svoje lice Allahu, a dobročinitelj je i slijedi vjeru Ibrahimovu, koji je bio vjere čiste? A Allah je uzeo Ibrahima za prijatelja." (En-Nisa, 125.)

Kaže: "Ko žudi" – U ajetu se spominju dvije osnove: "neka čini dobra djela", i ovo je druga osnova.

"...i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!", i ovo je prva osnova.

Kaže: "A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao..." – Predavanje je iskreno ispoljavanje vjere radi Allaha; "i usto dobra djela činio", to je dobročinstvo i usavršavanje djelā koja treba da budu u skladu sa Šerijatom.

Kaže: "Ko je bolje vjere" – To jest, ko se preda Allahu. Ovo je prva osnova. Dobra djela čine drugu osnovu.

Dobro djelo je dobročinstvo i činjenje lijepih djela. Lijepa djela su ona koja voli Allah i Njegov Poslanik, i to je ono što je On naredio kao obavezno ili poželjno.

A ono što je u vjeri od novotarija, i što nije spomenuto u Kur'anu, niti u vjerodostojnom sunnetu, pa one su – ko god da ih izrekne – nedozvoljene i nisu propisane. Allah i Njegov Poslanik ih ne vole, tako da ne mogu biti dobra i lijepa djela. Također ni ono što nije dozvoljeno, poput razvrata i nepravde, ne može biti od dobrih i lijepih djela.

A Njegove riječi:

وَلَا يُشْرِكُ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

"...i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!" (El-Kehf, 110.)

Ili riječi:

مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ

"...ko je predao svoje lice Allahu..." (En-Nisa, 125.)

Ovo je iskreno ispoljavanje vjere Allahu.

Omer b. el-Hattab ﷺ je govorio: "Allahu, učini sva moja djela dobrima, učini ih iskreno radi Tvog Lica i ne učini u njima nikome udjela."

Fudajl b. Ijjad je o riječima Uzvišenog:

"...da bi iskušao koji će od vas bolje postupati."

rekao: "Najiskrenije i najpravilnije". Pa su rekli: "Ebu-Alija, šta znači najiskrenije i najpravilnije?" Kaže: "Ako je djelo iskreno, ali nije ispravno, neće biti prihvaćeno, a ako je ispravno, a nije iskreno, opet neće biti prihvaćeno – sve dok ne bude iskreno i ispravno. Iskreno, tj. da bude radi Allaha; ispravno, tj. da bude na osnovu sunneta."

Kaže: "Dobro djelo" – Znači da se vjera iskreno ispoljava samo radi Allaha.

Kaže: "Omer b. el-Hattab ﷺ je" – Ovdje se radi o ispunjavanju ovih dviju osnova. "Allahu, učini sva moja djela dobrima", ovo je druga osnova. "I učini ga Tebi iskrenim", ovo je prva osnova.

Kaže: "Fudajl je rekao" – Ovdje se također radi o dvije osnove: iskreno, tj. prva osnova; ispravno, tj. druga osnova.

Ako bi se reklo: "Ako je sve ono što Allah voli unutar naziva ibadet, zašto se onda uz njega spominju i druga djela?" Kao što je u suri El-Fatiha:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

"Tebe obožavamo i od Tebe pomoći tražimo." (El-Fatiha, 5.)

Ili Njegove riječi Poslaniku:

فَاعْبُدُهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ

"Zato se samo Njemu klanjaj i samo se u Njega uzdaj!"
(Hud, 123.)

Kao što je i u obraćanju drugim poslanicima.

Reći će se da ovoga ima dosta primjera, kao što su ajeti u kojima Uzvišeni kaže:

إِنَّ الْصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

"...namaz, zaista, odvraća od razvratu i od svega što je ružno." (El-Ankebut, 45.)

Kao i riječi:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَا عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبُغْيَ يَعِظُكُمْ لَعْلَكُمْ تَذَكَّرُونَ

"Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, dobro čini, i da se bližnjima udjeljuje, a razvrat i sve što je odvratno i nasilje zabranjuje; da pouku primite, On vas savjetuje." (En-Nahl, 90.)

Davanje bližnjima je od pravednosti i dobročinstva, a razvrat i nasilje su zla djela.

Također kaže:

وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

"A oni koji se čvrsto drže Knjige i koji obavljaju namaz." (El-A'raf, 170.)

Obavljanje namaza je jedno od najvećih djela utemeljnih na pridržavanju za Kur'an.

Ili, Njegove riječi o vjerovjesnicima:

إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَرِّعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَا رَغْبًا وَرَهْبًا

"Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu." (El-Enbiya, 90.)

Njihova molba u nadi i strahu je od dobrih djela, a ovakvih primjera je mnogo u Kur'anu.

Kaže: "Ako bi se reklo" – Kaže: "Ako je sve ono što Allah zahtijeva obuhvaćeno riječju "ibadet", zašto onda povezuje neke od vadžiba i mustehaba sa ibadetom, kao što je spomenuto u ajetu: "**Tebe obožavamo i od Tebe pomoć tražimo**" Vezao je islam sa ibadetom, a islam se gradi na ibadetu?" Autor, rahimehullahu te'ala, je odgovorio da se ovome odgovara tako da: kada se nešto veže sa ibadetima, to biva radi njegove važnosti. Njegovo spominjanje je općenito radi pojašnjenja njegove važnosti. Ili, ako se ne bi spomenuo, to bi značilo da ne ulazi pod termin ibadeta. Ali ako se nešto spomene uz njega, onda ne ulazi pod taj pojam kao što je siromah i nevoljnik. Ako se siromah spomene samostalno, onda se odnosi na nevoljnika. A ako se nevoljnik spomene samostalno, onda se odnosi i na siromaha. A ako se spomenu zajedno, onda je siromah onaj koji ima veću potrebu.

Ova tema se nekada spominje tako što je jedna stvar dio druge, pa se tako spominje uz nju kako bi se ukazalo posebno na njegov spomen, jer se ona traži kroz opći i posebni pojam.

Dok se u drugim prilikama značenja jednog naziva razlikuju, u zavisnosti da li je spomenut sam ili sa drugim pojmom. Pa ako se spomene samostalno, onda se odnosi na općenitost tog naziva. A ako se spomene uporedno sa drugim imenom, onda nosi posebno značenje. Kao što su nazivi:

ROBOVANJE

siromašan i nevoljnik što se spominju odvojeno u ajetu gdje Uzvišeni kaže:

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

"Siromasima koji su iznurenii na Allahovom putu." (El-Bekare, 273.)

Ili ajet:

إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسْكِينٍ

"Da deset siromaha nahranite." (El-Maide, 89.)

Iako se u ovom drugom ajetu spominje riječ "miskin", ona ima isto značenje kao i prva riječ "fekir", tj. siromašan. Tako jedan pojam ulazi u smisao i značenje drugog.

Ali kada su spomenuti zajedno:

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ

"Zekjat pripada samo siromasima i nevoljnicima." (Et-Tevbe, 60.)

Znači da su postali dvije različite vrste.

Premda neki kažu da je to poseban termin, vezan za opći pojam u situaciji ako su spomenuti zajedno, i on ne ulazi u značenje općeg.

Uzvišeni kaže:

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَلَ

"Ko je neprijatelj Allahu, meleksima Njegovim i poslanicima Njegovim, i Džibrilu i Mikailu..."

(El-Bekare, 98.)

Kaže: "Ovo poglavlje" - Znači da se traži dva puta: jednom po općem značenju, a drugi put po posebnom značenju, shodno ovom mišljenju.

Kaže: "Ko je neprijatelj" - Spomenuo je Džibrila i Mikaila sa melekima, a i oni su meleki.

Allah ﷺ kaže:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ الْنَّبِيِّنَ مِيقَاتَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ

"Kada smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina." (El-Ahzab, 7.)

Tako da spominjanje posebnog sa općim biva iz različitih razloga.

Nekada se to dešava radi određene specifičnosti u odnosu na ostale članove općeg pojma, kao što su spomenuti Nuh, Ibrahim, Musa i Isa.

A nekada zbog neograničenog općeg pojma, iz kojeg se ne bi mogla razumijeti općenitost, kao što je u riječima Uzvišenog:

هُدَى لِلْمُتَّقِينَ ۚ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْعَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا

رَّقَنَهُمْ يُنفِقُونَ ۚ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ

"Uputa je onima koji se Allaha boje, koji u nevidljivi svijet vjeruju, i koji namaz obavljaju i dijele od onoga čime smo ih Mi opskrbili, i onima koji vjeruju u ono što je objavljeno tebi i što je objavljeno prije tebe." (El-Bekare, 2-4.)

Prema tome, riječi: "nevidljivi svijet vjeruju" obuhvataju sve vrste gajba u koji se mora vjerovati, ali istina je da je on spomenut kao opći pojam. Tako da u njemu nema dokaza da je od gajba "ono što je tebi objavljen i ono što je objavljen prije tebe".

Također se može skrenuti pažnja na činjenicu o kojoj se obavještava, a to je gajb ili kao obavještavanje o gajbu, a to je "ono što je objavljen tebi i ono što je objavljen prije tebe".

Od ove vrste jesu i riječi Uzvišenog:

أَنْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ الْكِتَبِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ

"Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz." (El-Ankebut, 45.)

I riječi:

وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ

"...i oni koji se čvrsto drže Knjige i koji obavljaju namaz." (El-A'raf, 170.)

A čitanje (čvrsto držanje za...) Knjige može biti slijedenje i djelovanje po njoj, kao što kaže Ibn-Mes'ud o rijećima Uzvišenog:

الَّذِينَ أَتَيْنَاهُمُ الْكِتَبَ يَتَلَوَنَهُ حَقًّ تِلَاقِهِ

"Oni kojima smo objavili Knjigu, pa je čitaju istinito i ispravno." (El-Bekare, 121.)

Čitanje ili učenje Knjige se dijeli na dva dijela: na učenje (tj. djelovanje po njoj) i na učenje (tj. čitanje). Dok, u ovom

ajetu, ono se odnosi i na slijedenje njenih uputa i djelovanje na osnovu njih.

Abdullah b. Mes'ud ﷺ kaže:

"Dozvoljavaju ono što je dozvolio, zabranjuju ono što je zabranio, vjeruju u njegove manje jasne ajete i rade po onima koji su jasni."¹

Slijedenje Knjige obuhvata namaz i druge radnje, ali ga je spomenuo posebno radi njegovog isticanja.

Također tu su Allahove riječi upućene Musau ﷺ:

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

"Ja sam, uistinu, Allah! Drugog boga, osim Mene, nema. Zato Meni ibadet čini i namaz obavljaj radi Mog spomena!"
(Ta-ha, 14.)

Obavljanje namaza radi Njegovog spomena jeste radi obožavanja Njega.

Kao riječi Uzvišenog:

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

"O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo Istinu." (El-Ahzab, 70.)

I riječi:

¹ Ibn-Džerir, *Džami'u'l-bejan* (2/519); Abdur-Rezzak, *Tefsir* (1/56).

يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِيمَنُوا آتَقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهُدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

"O vjernici, Allaha se bojte i tražite ono što će vas Njemu približiti." (El-Maide, 35.)

Ili ajet:

يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِيمَنُوا آتَقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

"O vjernici, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni." (Et-Tevbe, 119.)

Sve ove stvari su od bogobojaznosti, kao što kaže Uzvišeni:

فَاعْبُدُهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ

"Zato samo Njega obožavaj i samo se u Njega uzdaj!"

(Hud, 123.)

Pouzdanje u Allahu je traženje pomoći, što je ujedno i ibadet Allahu. Ipak, ono je posebno spomenuto kako bi ga rob namjeravao radi njegove specifičnosti. Ono pomaže u obavljanju drugih ibadeta, jer On ﷺ ne biva obožavan osim uz Njegovu pomoć.

Ako ove stvari postanu jasne, onda će od savršenstva roba biti izvršavanje ili ostvarivanje pravilnog robovanja Allahu. I kad god se poveća stepen prema kojem rob ostvaruje robovanje, poveća se i njegovo savršenstvo i podiže se njegov stepen.

Kaže: "Dozvoljavaju ono što je dozvolio" – Ovo se odnosi na svako stvorenje, jer savršenstvo svakog stvorenja

jestе у robovanju Allahu. Svako stvorenje zna da, kad god ostvari vid robovanja, biva kod Allaha potpunije i bliže Njemu. A ako bude nedostajao dio robovanja, tada se umanji njegovo savršenstvo i bliskost sa Allahom. Ovo se odnosi na poslanike, vjerovjesnike, meleke, džine i ljude. Kad god stvorenje ostvari robovanje, ostvari se njegovo približavanje Allahu i poveća mu se stepen i ugled kod Allaha. A ako oslabi njegovo ostvarivanje robovanja, udaljit će se od Allaha, a njegov stepen i ugled će se kod Allaha umanjiti.

Ko pomisli da stvorenje može izaći iz okvira robovanja na bilo koji način, ili da je izlazak iz okvira robovanja potpuniji, onda je on najveći neznalica među stvorenjima, odnosno u najvećoj je zabludi.

Allah ﷺ kaže:

وَقَالُوا أَتَخَذَ الْرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُو بَلْ عِبَادُ مُكْرَمُونَ لَا
يَسْتَقُولُهُ بِالْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ إِنَّهُ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفُهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ أَرْتَضَى وَهُم مِّنْ خَشِيتِهِ
مُشْفَقُونَ

"Oni govore: 'Svemilosni je uzeo dijete!' – Uzvišen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kao On naredi. On zna šta su radili i šta će raditi, i oni će se samo za onoga s kim On bude zadovoljan zauzimati; a i oni sami, iz straha prema Njemu, strepe." (El-Enbija, 26-28.)

I kaže:

وَقَالُوا أَتَخْدَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۝ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا ۝ تَكَادُ
السَّمَوَاتِ يَتَفَطَّرُنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُ الْأَرْضُ وَخَرُّ الْطِبَالُ هَذَا أَنَّ دَعَوْا
لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۝ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَخْدَ وَلَدًا ۝ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا أَتَى الرَّحْمَنَ عَبْدًا ۝ لَقَدْ أَخْصَنَاهُمْ وَعَدَهُمْ
عَدًّا ۝ وَكُلُّهُمْ ءَاتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ قَرَدًا ۝

"Oni govore: 'Svemilosni je uzeo dijete!' Vi, doista, nešto krupno govorite! Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe, što Svemilosnom pripisuju dijete! A Svemilosnom ne treba to da uzima dijete! Ta, svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, doći Svemilosnom kao robovi. On ih je sve obuhvatio i tačno izbrojio, i svi će Mu na Sudnjem danu doći pojedinačno." (Merjem, 88-95.)

O Isau Uzvišeni kaže:

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَتَعْمَنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ

"On je bio samo rob na koga smo Mi blagodati prosuli i učinili ga primjerom sinovima Israilovim." (Ez-Zuhraf, 59.)

Kaže: "Ko pomisli" – Dokaz je ajet:

"...doći Svemilosnom kao robovi", tj. svako ko je na nebesima i na Zemlji doći će na Sudnjem danu kao rob, i nema nikoga ko bi mogao izaći iz okvira robovanja. Šejh je naveo veliki broj ajeta kako bi pojasnio da nema nikoga ko izlazi iz okvira ubudijeta (robovanja), kao i to da je Allah najčasnija i najveličanstvenija bića opisao robovanjem.

Kaže: "O Isau" - Opisao je Isaa ﷺ svojstvom robovanja: "On je samo rob", a bio je plemeniti vjerovjesnik. No i pored toga on ne izlazi iz okvira robovanja Allahu.

Allah ﷺ kaže:

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكِبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَخِرُونَ اِسْمَحُونَ الْيَلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ

"Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega ne zaziru da Mu budu pokorni i ne zamaraju se, hvale Ga noću i danju, ne malaksavaju." (El-Enbija, 19-20.)

I kaže:

لَنْ يَسْتَكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِّلَّهِ وَلَا الْمَلَكِيَّةَ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَكِفُ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكِبِرُ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفَّى هُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِّنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ آتَكُفُوا وَآتَكَبَرُوا فَيُعَذَّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

"Mesihu neće biti zazorno da bude Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližima. A one kojima bude zazorno da Njemu robuju, i one koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe prikupiti. Vjernike, koji su dobra djela činili, On će prema zasluzi nagraditi - i još će im, iz obilja Svoga, više dati; a one koji su zazorni bili i oholili se, On će na bolne muke staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača." (En-Nisa, 172-173.)

I kaže:

وَقَالَ رَبُّكُمْ أَذْعُونِي أَسْتَطِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَآخِرِينَ

"Gospodar je vaš rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Zbilja, oni koji se ohole pred time da Mi robuju ući će, sigurno, u Džehennem poniženi.' (El-Mu'min, 60.)

Kaže: "Njegovo je ono što je na nebesima" – Oni koji su kod Njega su meleki, a Allah ﷺ ih je opisao svojstvom robovanja, a naveo je i to da ne zaziru da Mu budu pokorni.

Kaže: "Neće biti zazorno" – To jest, bilo kome ne smije biti zazorno da robuje Allahu; ni Isau, a ni melekima. I svi su oni Allahovi robovi. Oni obožavaju Allaha i to ih umiruje; to im daje duhovni smiraj, jer oni osjećaju slast kroz robovanje Allahu ﷺ. Oni ne zaziru da robuju Allahu, i pored njihovog ugleda i savršenstva. A ugled i savršenstvo nisu zadobili osim kroz robovanje Allahu.

Kaže: "A one koji se budu oholili" – Ovo je prijetnja svakom onome ko zazire i uzoholi se od robovanja Allahu, tako što će biti kaženjen bolnom patnjom.

Kaže: "Gospodar vaš je rekao" – Ovo je prijetnja oholnicima koji ne žele da robuju Allahu tako što će biti uvedeni "u Džehennem poniženi".

Uzvišeni kaže:

وَمِنْ ءَايَاتِهِ الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالقَمَرُ لَا تَسْطُدُوا لِلشَّمْسِ
وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْطُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقُوهُ إِنْ كُنْتُمْ إِيمَانًا تَعْبُدُونَ
فَإِنْ آسْتَكْبَرُوا فَأَلَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَيِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَهُمْ لَا يَسْئُمُونَ

"Među znakovima su Njegovim noć i dan, i Sunce i Mjesec. Ne činite sedždu ni Suncu ni Mjesecu, već činite sedždu Allahu, Koji ih je stvorio, ako želite samo Njemu ibadet činiti. A ako se oni uzohole – pa, oni koji su kod Gospodara tvoga hvale Ga i noću i danju i ne dosađuju se." (Fussilet, 37-38.)

I kaže:

وَادْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرِّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الظَّاهِرِ مِنَ الْقَوْلِ
بِالْعُدُوِّ وَالْأَصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَيِّحُونَهُ وَلَهُ رِيْسَطُدُونَ

"I spominji Gospodara svoga u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem, ne podižući jako glas – ujutro i navečer, i ne budi nemaran. Oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu ibadet čine; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tlo padaju." (El-A'raf, 205-206.)

Mnogo je još ajeta sličnih ovima u kojima se opisuju veličanstvena stvorenja svojstvima robovanja, kao i kuđenje svakog onoga ko želi izaći iz tih okvira.

Allah ﷺ je obavijestio da je sve poslanike slao radi robovanja:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا

فَاعْبُدُونِ

"Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato Meni robujte!'" (El-Enbiya, 25.)

U drugom ajetu kaže:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنَّ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنَبُوا الظُّنُوتَ

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: – Allahu ibadet činite, a kumira se klonite!" (En-Nahl, 36.)

Israilevim sinovima kaže:

يَعِبَادِي الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّى فَاعْبُدُونِ

"O robovi Moji koji vjerujete, Moja je Zemlja prostrana, zato samo Meni ibadet činite!" (El-Ankebut, 56.)

Ili gdje kaže:

وَإِيَّى فَاتَّقُونِ

"...i samo se Mene bojte!" (El-Bekare, 41.)

Kaže: "Među znakovima su Njegovim" – Dokaz je da je meleke opisao robovanjem, pa kaže: "oni koji su kod Njega", tj. meleki.

Kaže: "I Spominji Gospodara svoga" – Dakle, naredio je Svom Poslaniku ibadet, a meleke opisuje robovanjem.

Kaže: "I slično ovome" – Allah je poslao poslanike da bi ljudima naredili da Njemu robuju i da vjeruju u Njegovu jednoću, kao i da budu Njemu pokorni.

Uzvišeni kaže:

يَتَأْيِهَا الْنَّاسُ أَعْبُدُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

"O ljudi, robujte Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one
prije vas, da biste bili bogobojažni." (El-Bekare, 21.)

I kaže:

وَمَا خَلَقْتُ الْأَطْنَانَ وَالإِنْسَانَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Me obožavaju."
(Ez-Zarijat, 56.)

U drugom ajetu kaže:

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الْأَدِينَ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ
الْمُسْلِمِينَ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ قُلْ
اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ
الْخَسِيرِينَ الَّذِينَ حَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ
الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

"Reci: 'Meni se naređuje da robujem Allahu, isповиједајуći
Mu čistu vjeru. I naređuje mi se da budem prvi musliman.
Reci: 'Ja se bojim patnje na Velikom danu, ako Gospodaru
svome budem neposlušan. Reci: 'Samo Allahu robujem,
isповиједајуći Mu čistu vjeru, a vi, pored Njega, obožavajte
koga hoćete!' Reci: 'Gubitnici su, uistinu, oni koji na
Sudnjem danu izgube i sebe i porodice svoje. Eto, to je
očevidan gubitak!'" (Ez-Zumer, 11-15.)

Svaki poslanik od poslanika je svoj poziv (da'vu) započinjao sa pozivom ka robovanju Allahu. Primjer za to je Nuh ﷺ i oni poslije njega, kako u suri Eš-Šu'ara, tako i drugim surama. Allah kaže:

يَقُومُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ

"O narode moj, samo Allahu ibadet činite, vi drugog boga osim Njega nemate." (El-Mu'minun, 23.)

O šejtanu kaže:

قَالَ فَيُعِزِّتِكَ لَا عَنِيهِمْ أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ

"E tako mi dostojanstva Tvoga', reče, 'sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, osim Tvojih, među njima, robova iskrenih!" (Sad, 82-83.)

O Jusufu kaže:

كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ الْسُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ

"...i tako bi, da odvratimo od njega izdajstvo i blud, jer je on uistinu bio Naš iskreni rob." (Jusuf, 24.)

I kaže:

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

"...Uzvišen neka je Allah i daleko od onoga kako Ga oni opisuju! To ne čine Allahovi iskreni robovi." (Es-Saffat, 159-160.)

I kaže:

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

"On doista nema nikakve vlasti nad onima koji vjeruju i koji se u Gospodara svoga pouzdaju; njegova je vlast jedino nad onima koji njega za zaštitnika uzimaju i koji druge Allahu ravnim smatraju." (En-Nahl, 99-100.)

Kaže: "O ljudi" – Ovo je naredba za robovanje Allahu svim ljudima, i vjernicima i nevjernicima, a u riječima Uzvišenog: "**Meni robujte**" naredba je upućena vjernicima.

Kaže: "**Džine i ljude Sam stvorio**" – Dakle, Allah pojašnjava da je džine i ljude stvorio da samo Njega obožavaju.

Kaže: "**Reci: 'Meni se naređuje...'**" – Ovo je Allahov Poslanik, najsavršenije stvorenje kojem je naređeno robovanje Allahu.

Kaže: "**Svaki poslanik**" – Svaki vjerovjesnik je svom narodu naredivao robovanje Allahu ﷺ kroz tevhid.

Kaže: "...da odvratimo od tebe" – Allah je otklonio od Jusufa ﷺ zlo zbog njegove iskrenosti prema Allahu ﷺ, a šeitan nema vlasti nad Allahovim iskrenim robovima.

Robovanje je svojstvo svakog stvorenja koje je On odabrao. Allah ﷺ je opisao robovanjem sva Svoja odabrana stvorenja. On kaže:

وَأَذْكُرْ عِبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَئِمَّةِ وَالْأَبْصَرِ
إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الَّدَّارِ وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ
الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ

"I sjeti se robova naših, Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet i oni su, zaista, u Nas od onih obdarenih, izabranih ljudi." (Sad, 45-47.)

I kaže:

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا دَاؤِدَّا الْأَيَّدِيْدَ إِنَّهُ أَوَّابٌ

"...i sjeti se roba Našeg Davuda, čvrstog u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao." (Sad, 17.)

O Sulejmanu ﷺ kaže:

نِعَمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

"...divan je on rob bio, i mnogo se kajao!" (Sad, 30.)

O Ejjubu ﷺ kaže:

نِعَمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

"...divan je rob on bio." (Sad, 44.)

Također o njemu kaže:

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَئْيُوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ

"I sjeti se roba Našeg Ejjuba, kada je Gospodaru svome zavapio..." (Sad, 41.)

O Nuhu ﷺ kaže:

ذُرِئَةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا

"O potomci onih koje smo sa Nuhom nosili!" On je, doista, bio veoma zahvalni rob." (El-Isra, 3.)

O pečatu Njegovih poslanika kaže:

سُبْحَانَ اللَّهِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْطِيدِ الْخَرَامِ إِلَى الْمَسْطِيدِ الْأَقْصَى

"Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Mesdžidul-Harama u Mesdžidul-Aksa..." (El-Isra, 1.)

Bila je to prva od dvije Kible. Zatim ju je Allah učinio posebnom, tako što je namaz u njoj učinio vrednijim za pet stotina namaza.¹

I kaže:

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ

"A kada je Allahov rob ustao da Mu se pomoli..." (El-Džinn, 19.)

I kaže:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا

"A ako sumnjate u ono što smo Mi objavili robu Svome..." (El-Bekare, 23.)

I kaže:

عَيْنَاهَا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ

¹ Bilježi ga Bezar u *Musnedu* (422); Ibn Abdul-Berr, *Temhid* (6/30); Et-Tahavi u *Muškilul-asar* (1/248). Pogledaj: Šejh Ali Hasan Abdul-Hamid, *Ubudije*, str. 99.

ROBOVANJE

"Sa izvora iz koga će samo Allahovi robovi piti." (El-Insan, 6.)

I kaže:

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هُنَّا

"A robovi Svemilosnog su oni koji po Zemlji mirno hodaju..." (El-Furkan, 63.)

Ovakvih je primjera u Kur'anu veoma mnogo.

Allah ﷺ je opisao Davuda, Sulejmana, Ejjuba i Nuha svojstvom robovanja. Isto tako je, u događaju Israa, opisao i našeg vjerovjesnika Muhammeda ﷺ robovanjem, a nema sumnje da je to počasno mjesto. Na isti način je Svog Vjerovjesnika opisao kada je bila riječ o pozivu u vjeru (da'vi).

Kaže: "A ako sumnjate", pa do riječi: "A robovi Svemilosnog" – Svog Vjerovjesnika je opisao robovanjem u trenutku spuštanja Objave: "Pa je objavio Svom robu ono što mu je objavio". Poslušne robeve je, također, opisao robovanjem u mnogo drugih slučajeva i primjera.

Treće poglavlje

Vrednovanje imanom

Ako je ovo jasno, očito je da se ljudi po ovom pitanju mnogo razlikuju, i to je, u suštini, razlikovanje prema razini imana.

Po ovom osnovu ljudi se dijele prema općem i posebnom pojmu robovanja. Zato je u Allahovom rububijetu bilo općih i posebnih poimanja.

Zbog toga je širk u ovom ummetu bio skriveniji od mravlјeg hoda. A Allahov Poslanik ﷺ u vjerodostojnom hadisu kaže:

"Propao je rob zlatnika, propao je rob srebrenjaka, propao je rob kadife, propao je rob ogrtača, propao i izopačio se. Ako se ubode na trn, ne može ga izvaditi; ako mu se udijeli, zadovolji se, a ako mu se uskrati, ljuti se."¹

Tako da ga je (tog čovjeka) Vjerovjesnik ﷺ nazvao robom zlatnika, robom srebrenjaka, robom kadife i ogrtača. U hadisu ima kletvi i izričnih rečenica.

Kaže: "Propao i izokrenuo se, ako se ubode na trn ne može ga izvaditi."

"Nekš" je vađenje trna iz noge, a "minkaš" je nešto poput pincete sa čime se vadi trn.

Ovakvo je stanje sa onim koga pogodi nedaća: ne može se izvući iz nje, ali se ne može ni spasiti, jer je propao i izokrenuo se. Nije dobio šta je očekivao, niti se zaštitio od zla. Ovakvo je stanje onoga ko robuje imetku.

¹ Bilježi ga El-Buhari (6435), od Ebu-Hurejre.

Zatim ga je opisao da ako mu bude udjeljeno, on se zadovolji, a ako mu se uskrati, ljuti se. Kao što Uzvišeni kaže:

وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أَعْطُوكُمْ مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوكُمْ مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ

"Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekjata. Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se razljute." (Et-Tevbe, 58.)

Njihovo zadovoljstvo i ljutnja su radi nekoga drugog, ne radi Allaha.

Ovakav je slučaj sa onima koji su vezani za vodstvo i izgled i slični njima koji se povode za ličnim prohtjevima: ako dobije željeno, zadovoljan je, a ako ne, ljuti se. Zato je on rob onoga što priželjkuje. On se potčinjava tome, tako da su ropstvo i robovanje u stvarnosti robovanje srca i njegovo potčinjavanje. Onaj ko potčini i porobi srce ono biva njegov rob.

Zato se kaže:

"Rob je sloboden dok je zadovoljan,

Sloboden čovjek je rob sve dok žudi."

Rezime prethodnog odlomka

U pogledu robovanja Allahu ljudi se razlikuju veoma mnogo, a to je, u suštini stvari, njihovo razlikovanje u pogledu imana. Zato je u Allahovom rububijetu bilo općih i posebnih poimanja. A širk u ovom ummetu je zbog toga tiši od mravlјeg koračanja na bijelom kamenu u tamnoj noći. Istinsko robovanje je robovanje srca, a kada se nečije srce potčini nečemu, onda mu biva robom: ako je srce potčinjeno Allahu, onda je on Allahov rob, a ako ga potčini nekome drugom, onda je on nečiji drugi rob a ne Allahov. Tako je istinsko robovanje robovanje srca, pa makar čovjek bio zatvoren i zarobljen. Ovo zato jer mu je srce smireno, a ovaj zatvor mu ne može ništa naštetiti. Ali ako je srce potčinjeno nekome drugom mimo Allaha, makar (čovjek) bio slobodan i pušten, on je još uvijek nečiji rob. Prema tome, suštinsko i istinsko robovanje jeste robovanje srca, kao što je i istinsko bogatstvo – bogatstvo duše.

Kada rob robuje svome Gospodaru, to nužno označava poslušnost Allahu u onome što voli ili mrzi. Shodno tome, Allahov evlija je Allahov istinski rob. On je taj koji voli ono što Allah voli, a mrzi ono što mrzi Allah; mrsko mu je ono što je mrsko Allahu; prijateljuje sa onim kome Allah daruje prijateljstvo, a neprijateljski se odnosi prema onome kome je i Allah neprijatelj; voli onoga koga je Allah zavolio, a mrzi onoga koga je Allah zamrzio; radi Allaha daje i uskraćuje. Cijela njegova vjera tako biva radi Allaha. Voli onoga ko voli Allaha, jer ljubav prema onome ko voli tvog voljenog jeste ljubav prema voljenom. Zato se od Poslanika ﷺ prenosi u vjerodostojnjom hadisu:

"Kod koga se nađu tri stvari, osjetit će slast imana: da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svakoga drugog; da ne voli čovjeka ni zbog čega drugoga osim radi Allaha; da mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon što ga je Allah iz njega spasio, isto kao što mrzi da bude bačen u Vatru."

"Da voli čovjeka, i da ga ne voli osim radi Allaha..." je od potpunosti ljubavi prema Allahu ﷺ. A rob ima potrebu za Allahom iz dva razloga:

Zbog samog ibadeta, što je i konačni razlog. Drugi razlog je traženje pomoći i pouzdanje ili oslonac na Allaha, što predstavlja djelotvorni razlog. Vjera islam se gradi na predanosti jedino Allahu, a onaj ko se ne preda i ne pokori Allahu nije musliman; onaj ko se pak preda Allahu i nekom drugom mimo Allaha, onda je on mušrik; onaj ko se ne preda Allahu je oholnik - a obojica, i mušrik i oholnik, jesu nevjernici.

Tako se ljudi dijele na tri skupine. Prva skupina jesu oni koji su se predali samo Allahu sa iskrenom vjerom samo Njemu, kao i sa vjerovanjem u Njega i Njegovog Poslanika. Ovo su istinski vjernici.

Tu je i skupina onih koji su se predali Allahu u onome što je očito, ali u biti nisu vjernici. Oni su munafici ili licemjeri. Druga je skupina onih koji su se predali Allahu i nekom drugom. Oni su mušrici. I treća je skupina onih koji su se uzoholili nad Allahom i nisu Mu se predali. Oni su oholnici kao što su Faraon, Iblis i njima slični. Takvi su se na taj način uzoholili od robovanja Allahu i nisu Mu se predali. Licemjeri su se, s druge strane, u svojoj vanjštini predali Allahu, ali u svojoj nutrini nisu povjerovali, tako da su i oni nevjernici. Mušrik je onaj koji se predao Allahu i nekom drugom. Musliman je onaj koji se predao samo Allahu i nikome drugom, tako da je on vjernik i u svojoj nutrini i vanjštini.

Šejh, rahmetullahi alejhi, kaže:

"Ako je ovo jasno" - To jest, da se oni u pogledu robovanja Allahu mnogo razlikuju, što znači da se razlikuju u pogledu vjerovanja u Allaha i Poslanika, a to i jeste njihovo razlikovanje u ibadetima.

Kaže: "Po ovom osnovu oni se dijele" - Zbog njegovog srca potčinjenog ovim spomenutim stvarima, zbog toga što se ljuti i zadovoljava radi srebrenjaka. Kadifa i humejsa jesu vrste tkanina na kojima nema ni dlačica ni vezova. To znači da je (čovjek) potčinjen ovim stvarima jer se njegovo srce njima potčinjava. Zato biva zadovoljan sa njima i radi njih se ljuti. Zbog ovoga je rečeno: "Ako mu se udijeli, zadovoljan je, a ako mu se uskrati, ljuti se".

Kaže: "Zatim ga je opisao" - Ovo je slučaj sa licemjerima, tj. da su robovi zlatnika i robovi srebrenjaka slični munaficima zbog toga što se ljute radi osovjetskih koristi i zadovoljavaju se dunjalukom.

Kaže: "Ovakav slučaj" - Jer je robovanje - robovanje srca, a čovjek, iako je rob svom posjedniku, slobodan je dokle god je zadovoljan. Ovo se odnosi na slobodnog čovjeka i roba koji je slobodan sve dok je zadovoljan sa onim što ima i sa onim što mu je Allah podario. Zato je takav čovjek slobodan, makar bio i rob. S druge strane, slobodan čovjek koji sam sa sobom raspolaže ostat će rob sve dok teži i žudi za osovjetskim vrijednostima. Svaki slobodan čovjek ostaje rob, dokle god je u njegovom srcu žudnja za osovjetskim vrijednostima, dok je rob slobodan, makar bio i svezan. U suštini je robovanje u stvari robovanje srca, a sloboda je - sloboda srca. Ovo je ono što čovjek svakim danom svjedoči i vidi u svojoj okolini. Veliki broj ljudi nije zadovoljan niti se osjeća opušteno, iako posjeduje veliki imetak. Ovo zato što im srca nisu smirena. Takvi se uvijek, i dan i noć, brinu kako će što više imetka sakupiti; dok su budni i dok sanjaju, samo o tome razmišljaju. Za njih nije bitno da li taj imetak sakupljaju na dozvoljen ili nedozvoljen način. Oni nisu smireni među

svojom djecom, pa ni dok jedu ili piju, jer su njihova srca potčinjena imetku. Suprotno tome, nekim ljudima je Allah podario bogatstvo u srcu i ubjedjenje. Takvog pojedinca vidiš kako je smiren, pa makar imao sasvim malo novca.

Neko je rekao:

*"Bio sam poslušan željama pa su me zarobile,
A da sam bio zadovoljan, ostao bi slobodan."*

Kaže se:

**"Žudnja za imetkom je omča oko vrata,
i okovi oko nogu,
ako se osloboди omče s vrata,
spast će i okovi sa nogu."**

Prenosi se od Omara b. el-Hattaba ﷺ da je rekao:

"Žudnja za dunjalukom je siromaštvo, a gubljenje nade za dunjalukom je bogatstvo. Pa ako neko od vas izgubi nadu za nečim osovjetskim, ostat će neovistan o njemu."

Kaže: "Neko je rekao" - Omča (gull) je ono što se stavlja oko vrata, a zavist (gill) je bolest srca u prsima.

Allah ﷺ kaže:

"A iz njihovih prsa smo uklonili zavist. Oni će jedni naspram drugih kao braća sjediti".

Tako se razlikuju ova dva značenja riječi "omča" i "zavist".

Allah ﷺ kaže:

"**Mi smo oko njihovih vratova učinili omče**".

Omče su množina od omča:

"**Mi smo za nevjernike okove, sindžire i oganj razbuktali pripremili**".

Sindžiri su lanci na vratovima sa kojima će biti vođeni i bacani u Džehennem. Tako da je riječ "gul" vidljiva i opipljiva stvar, tj. omča oko vrata od konopca ili nečeg drugog, a "gil" je zavist koja biva u prsimu.

Ovo čovjek osjeća sam po sebi. Jer, ako izgubi nadu u neku stvar, neće je više tražiti niti žuditi za njom. Tako mu srce neće ostati ovisno o tome, a ni prema onome ko to čini – ako se radi o djelima.

Međutim, ako žudi za nekom stvari, njegovo srce se veže za nju. Tako postaje ovisan o njoj i onome za koga smatra da preko njega može dobiti tu stvar. A ovo se odnosi na novac, ugled, izgled i sl.

Allah ﷺ kaže:

فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الْرِّحْمَةَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوهُ لِهِ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Vi od Allaha hranu tražite i Njemu ibadet činite i Njemu zahvalni budite! Njemu će te se vratiti." (El-Ankebut, 17.)

Rob mora imati opskrbu jer ima potrebu za njom. Pa ako bude tražio opskrbu od Allaha, to znači da je Njegov rob. No ako je bude tražio od stvorenja, znači da je postao rob tog istog stvorenja, jer je neovisan o njemu. Zato je u

osnovi zabranjeno da se nešto prosi ili traži od stvorenja, osim ako nije u nuždi – a onda je dozvoljeno.

O zabrani traženja ima mnogo hadisa u *Sahihima* i *Sumenima*, a i *Musnedima*.

Kao što Poslanik ﷺ kaže:

"Neće neko od vas prestati prositi sve dok ne dođe na Sudnji dan, a na njegovom licu neće ostati ništa od mesa." ¹

Ili hadis:

"Ko bude od ljudi prosio, a posjeduje ono što mu je dovoljno, zbog svog prošenja će na Sudnji dan doći izgrebanog, unakaženog ili izgriženog lica." ²

Ili hadis:

"Prošenje nije dozvoljeno osim čovjeku koji ima dug u vrijednosti njegovog imetka, ili za otkup od krvarine, ili zbog žestokog siromaštva." ³

Kaže: "Ovo čovjek" – Zato što traženje od stvorenja znači naklonost srca prema istom tom stvorenju zbog potrebe za njim i zbog toga što njegovo srce biva potčinjeno tom stvorenju. Zbog ovoga prošenje ili traženje bilo čega od stvorenja nije dozvoljeno, osim u prijekoj nuždi. Zato je ova zabrana došla u hadisu, a onaj ko traži i prosi od ljudi kako bi gomilao novac – pa, u tom slučaju je on poput onoga koji uzima žeravice. A ko bude tražio od ljudi radi gomilanja, doći će na Sudnji dan izgrebanog lica. U drugom hadisu stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

¹ Bilježe ga El-Buhari (1474) i Muslim (1040).

² Bilježi ga Ebu-Davud (1626); En-Nesai (5/97); Et-Tirmizi (650).

³ Bilježe ga Ahmed (3/100/114/126) i Ebu-Davud (641).

"Čovjek neće prestati proziti sve dok ne dođe na Sudnji dan, a na njegovom licu neće biti ni komadić mesa."

U hadisu od Kubejsa ﷺ se prenosi da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: 'Prošenje nije dozvoljeno osim trojici: čovjeku koji je preuzeo odgovornost (dug) pa prosi sve dok ga (dug) ne vrati, a zatim prestane proziti; čovjeku kojeg je pogodila nedrača koja mu je uništila imetak, pa prosi sve dok ne nađe ono čime će jesti i šta će jesti, a zatim prestane proziti; čovjeku kojeg je pogodilo veliko siromaštvo, pa se ustanu tri razumom obdarena čovjeka i posvjedoče da je tog i tog pogodilo siromaštvo, pa on prosi sve dok ne utali svoju potrebu za hranom'. Zatim kaže: 'A ono što je mimo toga je bespravno, a onaj ko to uzima, on jede bespravno.'"

Isti je slučaj sa onim ko od ljudi traži nešto mimo imetka, a bolje je da ne traži, kao što će šejh pojasniti. Allahov Poslanik ﷺ je uzeo prisegu od nekih ashaba da ništa ne traže od ljudi. Tako je pojedincima od njih znao pasti štap na zemlju dok su bili na jahalici, ali nije tražio da mu ga neko dohvati, nego bi sišao lično i uzeo ga. Iako pojedini ljudi, kada dodu u poodmakle godine, stalno traže: "Dodaj mi ono", ili: "Donesi mi ono", čovjeku ne pristaje da traži od ljudi. I koliko god čovjek može da bude neovisan od ljudi, to mu je bolje.

Ovo je značenje u Sahihima kao i hadis:

"Da neko od vas uzme konopac, a zatim ode sakupljati drva, bolje mu je nego da prosi pa mu ljudi dadnu ili ga odbiju." ¹

Ili hadis:

¹ Bilježi ga El-Buhari (1471).

"Ako ti nešto dođe od ovog imetka, a ti to ne zahtijevaš niti žudiš za njim, onda uzmi, a ako ne, neka ti duša ne teži za njim." ¹

Zabranio je da se uzme novac ako se traži ili ako mu srce za njim žudi. U vjerodostojnom hadisu on kaže:

"Ko bude tražio od Allaha bogatstvo, dat će mu ga. A ko bude tražio od Allaha čednost, podarit će mu je. A ko bude tražio od Allaha strpljivost, Allah će ga učiniti strpljivim. A nikome nije dat bolji i veći dar od strpljivosti." ²

Pojedinim ashabima je naređivao da ništa ne traže ni od koga. U Musnedu ³ se prenosi:

"Ebu-Bekru bi ispao štap iz ruke ali nikome nije rekao da mu ga dohvati, nego bi rekao: 'Moj drug mi je naređivao da od ljudi ništa ne tražim.'"

U Muslimovom Sahihu⁴, a i drugim zbirkama, od Aufa b. Malika se prenosi da je Vjerovjesniku ﷺ dao prisegu u Taifu, pa im je otkrio tajnu riječ: "Da ne traže od ljudi ništa".

Nekima od tih ljudi bi ispao štap, ali nisu rekli: "Dodaj mi ga".

Kaže: "Nije dozvoljeno tražiti" – To jest, onaj kome je dozvoljeno tražiti jeste onaj koji traži radi duga ili da se zauzima za pomirenje između dva plemena, dva sela, dvije osobe ili između supružnika, ali da na sebe preuzme davanje novca, pa tako jednomete dadne deset hiljada, drugome hiljadu i sl. Na taj način ovaj pojedinac tako traži kako bi dostavio

¹ Bilježi ga El-Buhari (13/153).

² Bilježe ga El-Buhari (1469) i Muslim (1053).

³ Imam Ahmed, *Musned* (65). Ahmed Šakir kaže da je hadis slab zbog isprekidanog lanca.

⁴ *Sahihul-Muslim* (1043); bilježi ga i Ebu-Davud (1626).

ljudima ono što im treba, makar on bio i bogat. Ali ako preuzima na sebe ovu odgovornost, on može tražiti sve dok ne sakupi te svote s kojima bi ljudi izmirio. Njemu će se dati pa makar i iz zekjata, jer on spada u kategoriju prezaduženih. To će biti kao nadoknada zbog njegovog humanog djela, ako želi da pomiri dvije osobe, dva plemena ili dva supružnika. Ali on time na sebe preuzima dugove, pa će mu se tako dati od zekjata kako bi vratio ove dugove i kako bi bio podstaknut na ovo humano djelo. Ovaj čovjek se zove *zu gurm*, tj. onaj koji je *prezadužen*. Također, tražit će i zbog krvarine. Jer, ako neko ubije nekoga nemamjerno, njegova krvarina se veže za njegovu familiju. A ako nema familije, ili ako je ubistvo namjerno ili nalik namjernom, onda traži da bi se onome ko je ubica oprostilo. A ako je on taj koji je oduzeo život, onda će tražiti od ljudi sve dok ne vrati taj dug. I treći je onaj kojeg je pogodilo žestoko siromaštvo. Tako on traži od ljudi shodno svojoj potrebi i potrebi svoje djece.

Mnogo je dokaza koji ukazuju na to da se svaka potreba traži od Stvoritelja, kao i to da je zabranjeno tražiti od stvorenja. Uzvišeni kaže:

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ‏وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ

"A kada završiš, molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj!" (El-Inširah, 7-8.)

Vjerovjesnik ﷺ je rekao Ibn-Abbasu ﷺ:

"...Ako tražiš, traži od Allaha; ako tražiš pomoć, traži je od Allaha." ¹

¹ Bilježi ga Ahmed (1/293/307); Et-Tirmizi (2516).

Kaže: "A kada završiš" - Dokaz je u riječima "**Gospodaru se svom obraćaj**", tj. od Njega traži ono što ti treba. Riječ "Gospodar" je u akuzativu, što upućuje na ograničavanje. Drugim riječima, samo od Allaha traži i ni od koga drugog. Tako da se, pri nekoj potrebi, obraćaš samo svom Gospodaru.

Kaže: "Vjerovjesnik ﷺ je rekao Ibn-Abbasu ﷺ" - Ako tražiš, traži od Allaha, tj. ne traži od stvorenja.

Ibrahim, prijatelj Allaha ﷺ, svom narodu kaže:

فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الْرِّزْقَ

"Vi od Allaha hranu tražite." (El-Ankebut, 17.)

Ali nije rekao: "Vi hranu tražite od Allaha", jer se, u prethodnom slučaju, pravi ograničenje, pa tako traženje ne biva ni od koga osim od Allaha. Kao da je rekao: "Ni od koga nemojte tražiti hranu osim od Allaha". Allah ﷺ je rekao:

وَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ

"Tražite od Allaha iz Njegove blagodati." (En-Nisa, 32.)

Čovjek mora steći ono što mu je nužno potrebno i sačuvati se od štete, a opskrbu neće tražiti osim od Allaha, niti će se žaliti osim Njemu. Kao što je Jakub rekao:

فَصَبَّرْ جَمِيلٌ

"...lijepo strpljenje." (Jusuf, 18., 83.)

إِنَّمَا أَشْكُواْ بَشِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ

"Ja tugu svoju i jad svoj pred Allaha iznosim." (Jusuf, 86.)

Allah ﷺ je u Kur'anu spomenuo ignoriranje na lijep način, opraštanje na lijep način i strpljenje na lijep način. Neko je rekao da je ignoriranje na lijep način bez nanošenja štete, lijepo opraštanje bez prigovaranja, a lijepo strpljenje bez žaljenja stvorenju.

Zato, kada su Ahmedu, dok je bio na bolesničkoj postelji, pročitali kako je Tavusu bilo mrsko kada se jeći u bolesti, rekli su da je to žaljenje. Od tada Ahmed nikako nije ječao do smrti.¹

Kaže: "Allah ﷺ Svom prijatelju" - Ovo ukazuje na bogobožnost i pobožnost selefus-saliha, a posebno imama Ahmeda, rahmetullahi alejhi. Kada se razbolio, ječao je od žestine bolesti. Neko mu je pročitao da je Tavus b. Kejsan el-Jemeni, tabiin, mrzio ječanje bolesnika, jer mu se piše kao grijeh zbog toga što je to žaljenje stvorenjima na Stvoritelja. Ahmed se, zatim, strpio i ušutio sve dok nije umro.

Žaljenje Stvoritelju ne suprotstavlja se lijepom strpljenju, jer je Jakub ﷺ rekao: "Strpljenje je lijepo" i rekao je:

إِنَّمَا أَشْكُواْ بَشِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ

"Ja tugu svoju i jad svoj pred Allaha iznosim." (Jusuf, 86.)

¹ *Sijjer e'alamu-nubela* (11/215).

To jest, bolje se strpiti nego se jadati.

Omer b. el-Hattab bi na sabah-namazu učio sure *Junus*, *Jusuf* i *En-Nahl*. Kada bi naišao na ovaj ajet, onda bi zaplakao tako da se njegovo jecanje čulo do zadnjih safova.

Kaže: "Žaljenje Stvoritelju" – Žaljenje i jadikovanje biva samo Allahu; od Allaha je data nedaća i Njemu se radi nje i žali. Žaljenje Stvoritelju se ne suprotstavlja čovjekovom vjerovanju, nego mu je zabranjeno da se žali stvorenjima. Izuzetak je ako se radi o nuždi, ili ako on (čovjek) bude upitan pa pojasni da je njegovo stanje takvo i takvo, ili ako želi ukazati na svoje stanje. Isti je slučaj i kod liječnika: ako se čovjek želi liječiti kod njega, mora mu reći: "Osjećam se tako i tako". Ili, ako odgovori svojoj djeci i ženi ako ga upitaju, pa ih time on obavijesti, ali ne u smislu da im se žali. Ali, jadanje nije dozvoljeno, a žaljenje Stvoritelju nije jadikovanje. Zato je Uzvišeni o govoru Jakuba rekao: "*Sabur je lijep*". Zatim kaže: "*Ja tugu svoju ijad svoj pred Allaha iznosim*".

Kaže: "Omer b. Hattab bi" – Omer je učio duge sure, kao što su *Junus*, *Jusuf* i *En-Nahl*. Omer je također učio ove sure kada je bio uboden. Učio bi ih sve dok se ljudi ne bi skupili u džemat, posebno na prvom rekatu. Jer, na sabah-namazu je propisano da se odulji sa učenjem zbog toga što ljudi nakon buđenja imaju potrebu da čuju Allahov govor i da o njemu razmišljaju. Omer je učio ove sure, a kada bi naišao na ovaj ajet: "*Ja tugu svoju ijad svoj pred Allaha iznosim*", zaplakao bi da bi se njegovo jecanje čulo do zadnjih safova. Onaj ko bolje spozna Allaha više Ga se i boji.

Musa ﷺ je dovio¹:

"Allahu, Tebi hvala. Tebi se žali i samo Ti pomažeš; od Tebe se pomoć traži i u Tebe se uzda. Nema snage niti moći niko osim Tebe."

U dovi koju je učio Poslanik ﷺ onda kada su mu stanovnici Taifa učinili ono što su učinili, rekao je:

"Allahu, Tebi se žalim od slabosti moje snage, mog malog utjecaja, moje slabosti od ljudi. O Najmilostiviji, Ti si Gospodar slabih; Ti si moj Gospodar. Gospodaru, kome ćeš me prepustiti? Dalekom, da me iznevjeri, ili neprijatelju, kojem si prepustio moju stvar? Ako nisi ljut na mene, onda se ne brinem, iako mi je Tvoj oprost potrebniji. Utječem se sa Svetlošću Tvojeg Lica koja je osvijetlila tamu, i poboljšala stanje i na dunjaluku i Ahiretu, da se na mene ne spusti Tvoja srdžba ili da me dostigne Tvoja ljutnja. Tebi se žalim, nema snage ni moći niko osim Allaha."

U nekim predajama stoji: "nema snage ni moći niko osim Tebe." ²

Kad god se ojača požuda roba za Allahovom blagodati i milošću, kao i nada za ispunjenje njegove potrebe ili otklanjanja štete, ojača se njegovo robovanje Allahu, a time i njegova sloboda u odnosu na svakog drugog mimo Njega. To je isto kao što žudnja za stvorenjem povlači za sobom robovanje istom, a gubljenje nade u njega obavezuje osamostaljenje srca u odnosu na njega, kao što je rečeno:

"Osamostali se od koga hoćeš, bit ćeš isti kao on; učini nešto dobro nekome, bit ćeš mu prepostavljeni; traži potrebu od koga hoćeš, bit ćeš njegov rob."

¹ Šejh Ali Hasan, kao komentar na *El-Ubudije*, kaže: 'Postoji mogućnost da je ova predaja od israilejtata.' Pogledaj: *El-Ubudije*, provjera od Alija Hasana, str. 112.

² Bilježi ga Ibn-Ishak u *Siri* (2/70), u njenoj provjeri kao mursel-predaju od Et-Taberija u njegovom *Tarihu* (2/344). Pogledaj više o tome u: *El-Ubudije*, provjera od Alija Hasana, str. 113.

Kaže: "Musa ﷺ je dovio" - Dakle, kada je rekao: "Tebi se žali", to znači da upućivanje žalbe Allahu ne oponira strpljivosti.

Kaže: "U dovi" - Očito je da se Poslanik ﷺ žalio Allahu, ali to isto ne kontrira strpljivosti. "Allahu, Tebi se žalim od slabosti moje snage", što znači da žalba Allahu ﷺ ne oponira strpljivosti.

Kaže: "Kad god se" - To znači da ako se osamostališ u odnosu na osobu, postat ćeš kao i on. Dakle, isti ste u onome što on treba od tebe i ti od njega, ili, da on od tebe treba nešto, a ti od njega ne trebaš. Ovo zato jer si ti neovisan o njemu, kao i on o tebi. To je značenje riječi: "Osamostali se od koga hoćeš, bit ćeš isti kao i on". "Ako učiniš neko dobro prema nekome, bit ćeš njegov pretpostavljeni", tj. ako nekome nešto dadneš, postat ćeš njegov pretpostavljeni, a on će biti kao tvoj rob. Ovo zato jer si ti prema njemu dobro učinio i dao mu. A ako imаш kakvu potrebu kod nekoga, postat ćeš kao njegov zarobljenik i rob, jer ti trebaš nešto od njega i tvoje se srce veže za njega. I tako, dok osoba od koje se osamostališ biva poput tebe, a onaj koji ima potrebu od tebe biva tvoj zarobljenik, tako je onaj od kojeg ti nešto trebaš tvoj pretpostavljeni, a ti si njegov zatvorenik.

Također je žudnja roba za Gospodarom i nada u Njega ono što potvrđuje njegovo robovanje Allahu.

Udaljavanje srca od upućivanja molbe Alahu i od nade u Njega povlači za sobom srčano izbjegavanje robovanja Allahu, posebno ako se radi o onome koji se nada

od stvorenja a ne nada se od Stvoritelja. To je kao kad se čovjek osloni na svoj položaj ili vojsku, sljedbenike ili robove, porodicu i prijatelje, ili na imetak i svoje riznice, na svoju dominantnost i veličinu, na svog posjednika ili na posjed, na svog šejha ili slugu, a i druge, od onih koji su umrli ili će umrijeti. A Uzvišeni kaže:

وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ اللَّهِيْ أَلَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبَّحَ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ
بِذُنُوبِ عِبَادِهِ حَبِيرًا

"Ti se pouzdaj u Živog koji ne može umrijeti, i veličaj Ga i hvali! A dovoljno je to što On grijeha robova Svojih zna."

(El-Furkan, 58.)

Svaki će čovjek koji veže svoje srce za stvorenja, očekujući da mu pomognu, opskrbe ga ili da mu podare nešto, potčiniti svoje srce njima. To će, u istom trenutku, predstavljati robovanje njima, i to u onolikoj mjeri koliko se on nada od njih, makar bilo očigledno da je on njihov pretpostavljeni koji im naređuje kako i šta da rade. Jer, razum se osvrće na suštinu, a ne na ono što se vidi.

Ako se čovjekovo srce veže za ženu – makar mu bila dozvoljena – njegovo srce će ostati zarobljeno, a ona će sa njim raspolagati kako hoće i činiti sa njim što hoće. Očito je da je on njen gospodar, jer joj je muž i on nju posjeduje. Međutim u stvarnosti je on njen rob i zarobljenik.

Posebno ako ona sazna za njegovu potrebu prema njoj i strastvenu ljubav, kao i to da se on ne bi mogao naviknuti na drugu osim nje. Onda će sa njim raspolagati kao što raspolaze diktatorski nepravedni gospodar sa svojim potlačenim robom koji ga se nikako ne može oslobođiti. Naprotiv, ropstvo srca je gore od ropstva tijela, a potčinjanje srca je gore od potčinjanja tijela.

Kaže: "Također je žudnja" – Jer, suština svega toga je sama potreba. Zbog toga, ako ima potrebu za nekim, njegovo srce se veže za njega, a ako se osamostali u odnosu na njega, veza više ne postoji. Ako se čovjekovo srce veže za Allaha i svoje potrebe uputi Allahu, njegovo srce postaje robom Allahu, a ako svoje potrebe uputi nekome od stvorenja, postaje njegov rob.

Kaže: "Ako se čovjekovo srce" – Ovo je svakidašnjica. Ako čovjek svoje srce veže za ženu, makar bila njegova žena, (a očito je da je on njen muž, jer je on taj ko se o njoj brine, on je gazda u kući i on je izdržava) onda ona upravlja njime u svemu. On ne može da je se riješi jer je njegovo srce potčinjeno njoj zbog jake ljubavi i veze između njegovog srca i nje.

Ima onih kojima – kada budu zarobljeni, zatvoreni i porobljeni tijelima – to ne pada teško, sve dok su njihova srca smirena zbog toga. Osim toga, oni sebi predstavljaju da su slobodni.

Ali ako srce, koje je vladar tijela, bude porobljeno i zarobljeno, ovisno o nekom drugom mimo Allaha, onda je ovo potlačenost i totalno ropstvo. A potlačeno robovanje je usmjereno na ono čemu se srce potčinilo.

Robovanje i potčinjenost srca jesu ono na osnovu čega se zarađuje nagrada i kazna. A ako muslimana zarobi nevjernik, ili ga porobi nepravednik bez ikakvog prava, to mu neće naštetiti, ako može da izvršava ono što mu je naloženo od obaveza (vadžiba).

Onaj ko padne u ropstvo s pravom, ako izvrši Allahova prava i prava svojih nadležnih, imat će za to

dvostruku nagradu¹, makar bio prisiljen da izgovori riječi nevjerstva. Jer, ako je njegovo srce stabilno u vjerovanju, to mu neće naštetiti.

Međutim, onaj ko potčini svoje srce nekom mimo Allaha, to je ono što mu može naštetiti, makar on bio vladar jednog naroda.

Kaže: "Ima onih koji kada budu potčinjeni" – Zarobljenik je onaj čije srce je zarobljeno (udaljeno) od Allaha ﷺ. A sve dok je čovjekovo srce slobodno i smirenno, neće mu ništa naškoditi ono što mu se desi tijelu. Ovo zato jer je suština u slobodi, robovanju i smirenosti srca.

Kaže: "Robovanje i potčinjenost srca" – Suština je u robovanju srca. Stoga, ako je musliman zarobljen u državi nevjernika, a njegovo srce je smirenno, to mu neće naštetiti, jer on obožava Allaha i izvršava obaveze koje može da izvršava. Tako mu zarobljeništvo ne može naštetiti, pa makar bio prisiljen da izgovori riječi kufra. Sve dok je njegovo srce smirenno i postojano u vjerovanju, zatvoreništvo mu neće ništa naštetiti. Problem je, zapravo, u srčanom robovanju. Ako se (čovjek) potčini nekom drugom mimo Allaha, to će mu naštetiti, pa makar njegovo tijelo bilo slobodno i samostalno.

¹ Kao što se, u vjerodostojnom hadisu, prenosi od Poslanika ﷺ da je rekao: "Trojici će biti data dvostruka nagrada: čovjeku koji je imao robinju pa ju je lijepo odgojio; zatim je učio i lijepo je podučio, a zatim je oslobođio radi lijepog lica. Zatim, robu koji ispunji Allahovo pravo i pravo svog vlasnika i čovjeku koji se zaštititi sa svojim ugovorom i Muhammedom ﷺ." Bilježi ga El-Buhari (97); Muslim (154); En-Nesai (6/115).

Sloboda je sloboda srca, a ropstvo je ropstvo srca, kao što je bogatstvo – bogatstvo duše. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

*"Nije bogatstvo mnoštvo imetka, nego je bogatstvo – bogatstvo duše."*¹

Kaže: "Nije bogatstvo mnoštvo imetka" – Imetak je namještaj, novac i ono što čovjek koristi od imetka općenito. Hadis znači da to nije istinsko bogatstvo, tj. u mnoštvu imetka, nego je bogatstvo – duševno bogatstvo. Pojedini ljudi posjeduju veliki kapital, namještaj, kompanije i tvornice, ali je njihovo srce siromašno, jer se oni ne zadovoljavaju s onim što posjeduju. Njihova srca su uvijek vezana za ovo svjetske vrijednosti; njihova se srca nikada ne odmaraju niti smiruju: ni u snu, ni pri jelu i piću, ni u društvu sa porodicom. Ovo je zato jer su njihova srca siromašna, pa makar posjedovali veliki imetak. Suprotno tome, pojedinac koji ima malo imetka, i to onoliko koliko mu je dovoljno, time je zadovoljan i smirenog je srca, jer je Allah u njegovom srcu nastanio ubjedjenje, smirenost i opuštenost. Smiren je kod kuće sa ženom i djecom, sa svojim bližnjima, sa roditeljima i rođacima, a i kada razmišlja – uvijek je smiren.

Allaha mi, ovakav je slučaj sa onim ko se potčini na dozvoljen način. Ali, ako neko postane rob na nedozvoljen način, kao kad postane rob ženi ili djetetu, ovo biva neprestana patnja od koje nema veće patnje.

Strastveni ljubavnici likova će biti ljudi s najžešćom patnjom a najmanjom nagradom. Ovo zato jer su se zaljubili u sliku. Pa ako se njegovo srce veže za nju i potčini joj se,

¹ Bilježe ga El-Buhari (6446) i Muslim (1051), i to od Ebu-Hurejre.

pogodit će ga razne vrste zala i nedaća, koje ne može nabrojati niko osim Gospodar robova.

Ako se takav sačuva da ne počini blud, stalna srčana ovisnost o njoj (bez bluda) bit će štetnija po njega u odnosu na onoga ko počini grijeh pa se zbog njega pokaje a trag grijeha nestane sa njegovog srca. Oni su nalik pijanicama i nenormalnim ljudima, kao što je rečeno:

*"Dvije su vrste pijanstva,
pijanstvo strasti i neprekidno pijanstvo.
A kada će se osvijestiti onaj koji je opijen
sa oba pijanstva? "*

Kaže: "Allaha mi, ovakav slučaj je...¹" - Šejh se ne zaklinje, nego samo želi potvrditi istinitost onoga što je izrekao. Ovo se mnogo puta može naći u njegovim pisanjima, kao i kod Ibn-Kajjima. Čak se prenosi i od Aiše ﷺ, što prenosi El-Buhari u tefsiru sure *Jusuf* da je Aiša ﷺ rekla: "Tako mi Allaha". Ibn-Madže bilježi ovaj hadis i kaže da se ovo ne odnosi na zakletvu. Ali Allah ﷺ kaže: "**Tako mi tvog života, oni u svom pijanstvu tumaraju**". Ovo je Allahova zakletva, zakletva se Poslanikovim ﷺ životom, a Allah se zaklinje čime hoće od stvorenja.

Kaže: "**Dvije su vrste pijanstva**" - Znači, dvije vrste opijanja. Prvo pijanstvo je strastveno opijanje ili žudnja za nekim drugim mimo Allaha, kao što čovjek strastveno žudi za ženom ili nečim drugim. Ovo je pijanstvo. Drugo je neprekidna veza srca sa onim kojeg voli. Dakle, postoje strastveno opijanje i neprekidno pijanstvo, tako da se nikada

¹ Ovdje se radi o zakletvi "Le umri" što znači, otprilike, "života mi". Ova zakletva ima posebno pojašnjenje u odnosu na ostale zakletve. (nap. red.)

neće osvijestiti onaj ko je opijen sa oba pijanstva. Onaj ko pije alkohol se napije i dode sebi onda kada alkohol izgubi svoju jačinu u krvi. Onaj ko je pak opijen na oba načina – nikada se neće osvijestiti. Prvo pijanstvo je pijanstvo iz strasti, dok je ovo drugo trajna veza koja se ne prekida, pa se tako ovakva osoba nikada neće osvijestiti.

Kaže se: "Poludio si za onim kojeg voliš?"

Rekao sam: "Strastvena ljubav je jača od ludila".

Čovjek se nikada nije probudio iz strastvene ljubavi, dok luđaka napada ludost u pojedinim trenucima.

Najveći razlog ovom problemu je taj što se srce okrene od Allaha. Jer, ako srce osjeti slast robovanja i iskrenosti radi Allaha, ništa mu neće biti slađe od toga, a ni slasnije, niti bolje, niti draže.

Čovjek ne ostavlja onog kojeg voli, osim zbog nekog drugog kojeg više voli, ili iz straha da mu se ne desi kakvo zlo.

Bezvrijedne i lažne ljubavi mogu biti uklonjene samo pravom ljubavlju ili zbog straha od štete. Allah ﷺ kaže:

كَذَلِكَ لِنَصْرَفَ عَنْهُ الْسُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا[ۚ]
الْمُنْخَلِصِينَ

"Tako bi, da odvratimo od njega izdajstvo i blud, jer je on uistinu bio Naš iskreni rob." (Jusuf, 24.)

Allah ﷺ će otkloniti od Svog roba zlu žudnju prema idolima i likovima za koja se veže njegovo srce, a od njega će otkloniti i razvrat, i to zbog njegove iskrenosti prema Allahu. Ovo će biti prije nego što osjeti slast robovanja i iskrenosti prema Allahu, tako što će (taj rob) sam sebe

savladati kako ne bi slijedio svoje strasti. A ako osjeti slast iskrenosti, uz što mu srce i ojača, njegova se strast potčini bez dodatnog liječenja.

Kaže: "Kaže se: 'Poludio' – Kaže da je strastvena ljubav jača od ludosti, jer se strastveni zaljubljenik ne budi nikada i jer je njegovo srce vezano za ono što voli. Luđak, iako nekada doživljava napade, s druge strane, biva pri sebi u ostalim trenucima. Međutim, strastveni zaljubljenik se nikada ne budi; njegovo piganstvo je stalno i neprekidno, neka nas Allah sačuva. I zato je (šejh) rekao: **"Čovjek se nikada nije probudio iz strastvene ljubavi, dok luđaka napada ludost u trenucima"**, to jest, ponekad.

Kaže: "Lažna ljubav" – Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da se lažna ljubav može potisnuti iz srca istinskom i ispravnom ljubavlju, a i strahom od štete. Isto tako, i lažno ubjedjenje, koje se nalazi u srcu, može biti potisnuto sa istinskim ubjedjenjem, jer istinsko ubjedjenje je to koje iz srca potiskuje lažno. Ako se desi da neko ima iskrivljeno i neispravno vjerovanje, ili da se ne slaže sa Šerijatom, ono će biti uklonjeno ispravnim vjerovanjem. Ovo loše vjerovanje će nestati ako iza njega dodu ispravno vjerovanje i ubjedjenje koji su primjereni Allahovom Šerijatu. Zato što je (vjernik) ubijeden da će se susresti sa Allahom; ubijeden je u Sudnji dan; ubijeden je u Ahiret... Dakle, ubijeden je u Allaha, meleke, knjige, poslanike i Sudnji dan. Ovo je ispravno ubjedjenje koje potiskuje lažno. Neki ljudi imaju lažno ubjedjenje da obilazak oko kaburova ili prinošenje žrtava dobrim ljudima i upućivanje dova njima nije od širk. Ipak, ovo ubjedjenje će biti potisnuto istinskim ubjedjenjem pri čemu (taj) shvati da ovo jeste širk, kao i to da prizivanje nekoga drugog mimo Allaha jeste širk. Pa, ako ovo shvati, kod njega

će se pojaviti istinsko ubjedenje; ako spozna sumnju koja ga prati u tevhidu, onda će nestati lažnog ubjedenja. Neki ljudi obilaze oko kaburova i govore: "Ovo nije ibadet, nego je to ljubav prema pobožnjacima koji su ukopani u njima i tevesul". Ovakvo vjerovanje je loše ubjedenje, ali će nestati sa istinskim ubjedenjem. Isti je slučaj sa ljubavlju koja nije ispravna: ona će biti potisnuta ispravnom ljubavlju, kao što se lažno ubjedenje pretvori u ispravno – zbog ispravnog vjerovanja. Ali ispravno vjerovanje mora biti u skladu sa onim što je u Allahovoј Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, kao što su vjerovale ispravne generacije (selefus-salih), tj. da je prizivanje bilo koga drugog u dovama mimo Allaha – širk, kao što je i prinošenje žrtava nekome mimo Allaha – širk, te da je i obilaženje oko kaburova radi približavanja mrtvima – širk. Istinsko vjerovanje će potisnuti ovo nepravilno ubjedenje za kojeg obožavaoci kaburova smatraju da nije širk, nego je to, kako oni kažu, vesilet i ljubav prema dobrim ljudima.

Allah ﷺ kaže:

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ

"Namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno; a Allahovo spominjanje vas veće je od vašeg spominjanja Njega!" (El-Ankebut, 45.)

Namaz otklanja štetu, a to su grijeh i razvrat. S druge strane, njime se pridobija ono što čovjek voli, a to je spominjanje Allaha ﷺ.

Pridobijanje željenog je veće i vrednije od otklanjanja zla. Zikr je ibadet, a srčano robovanje Allahu ﷺ

je ono što čovjek ovim ibadetom prvenstveno želi. Otklanjanje zla je pak popratna stvar uz ovu vrstu ibadeta.

Moralno srce voli Istinu, ono je želi i traži. Ali, kada se u njemu pojavi želja za zlom, ono potraži zaštitu od tog zla, jer ono uništava srce kao što korov uništava usjev.

Zato Allah ﷺ kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ كَنِّهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّهَا

"Uspjet će samo onaj ko je očisti, a bit će izgubljen onaj ko je na stranputicu odvodi!" (Eš-Šems, 9-10.)

U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى

"Postići će šta želi onaj koji se očisti i spomene ime Gospodara svoga pa molitvu obavi!" (El-A'la, 14-15.)

I kaže:

قُلْ لِلّٰمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَمْكَنَ لَهُمْ

"Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka čuvaju stidna mjesta svoja; to im je najčednije." (En-Nur, 30.)

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ مَا كَيْ مِنْكُمْ مَنْ أَحَدٌ أَبَدًا

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, nijedan se od vas ne bi nikada od grijeha očistio." (En-Nur, 21.)

Allah ﷺ je obranje pogleda i čuvanje spolnog organa učinio razlogom za pročišćenje duše. Zatim je pojasnio da je klonjenje od ružnih postupaka vodi ka pročišćenju duše. To pročišćenje, opet, sadrži u sebi uklanjanje svih vrsta zala:

razvrata, nepravde, širka, laži i sl. Isto je i sa pojedincem koji traži vlast i utjecaj na Zemlji: njegovo srce robuje onima koji mu pomažu na tome, iako izgleda da je on na njihovom čelu te da su mu oni poslušni. Međutim, on se, u suštini, nada od njih i boji ih se. Tako im daruje novac i namjesništva i oprاشta im prijestupe kako bi mu bili poslušni i kako bi mu pomagali u njegovoj vlasti. Očigledno je da je on vođa kojem se pokoravaju, ali, u suštini, on je samo pokorni rob.

Smisao svega ovoga jeste da je svaki takav pojedinac u odnosu na drugog kao rob, kao i to da je svaki od njih zapostavio robovanje Allahu. Ako oni budu sarađivali eda bi se nepravedno uzdigli na Zemlji, bit će poput onih koji sarađuju na širenju razvrata ili poput drumskih razbojnika. Na taj način je, a zbog strasti zbog koje je porobljena i potčinjena, svaka od ove dvije osobe zapravo potčinjena onoj drugoj.

Isto je i sa onim koji traži imetak – taj isti imetak ga potčini i zarobi.

Kaže: "Namaz" – U namazu je spominjanje Allaha ﷺ. Zato je i sama mudrost u tome što je propisan zbog spominjanja Allaha i zbog potčinjavanja srca Allahu. Što se tiče razvrata i zla, namaz ih sprečava, i to zato što su to ružne i strane pojave pri pojedincu, koje nestaju u trenutku kada se ispolji iskreno spominjanje Allaha i robovanje Allahu sa srcem, jezikom i udovima.

Ove se stvari dijele na dvije vrste:

Prvo: To je ono za čim rob ima potrebu, kao što su hrana, piće, mjesto boravka, brak i sl. Sve ovo će tražiti od Allaha, a također će to priželjkivati radi Njega. Imetak koji je kod njega, a koji koristi radi svojih potreba, bit će poput magarca kojeg jaše, ili poput prostirke na kojoj sjedi, pa čak i poput toaleta u kojem obavlja svoju prirodnu nuždu, bez potčinjanja ili pohlepe.

Allah ﷺ kaže:

إِنَّ الْإِنْسَنَ خُلِقَ هَلْوَعًا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا

"Kada ga nevolja snađe, očajan je, a kada ga zadesi dobro, on ga uskraćuje." (El-Me'aridž, 20-21.)

I drugo: To je ono za čim rob nema potrebu pa zbog toga ne bi trebao da veže srce za te stvari. Jer, ako mu se srce bude vezalo za te stvari, bit će njima i potčinjeno. Tako će se on možda oslanjati na nekoga mimo Allaha, a pri njemu neće ostati suština istinskog robovanja Allahu, a ni pouzdanja u Allaha. Naprotiv, u njemu će se naći jedna vrsta obožavanja mimo Allaha ili vrsta oslanjanja na nekoga mimo Allaha... Ovaj čovjek je najpreči da se za njega kaže kao što je Poslanik ﷺ rekao:

"Propao je rob zlatnika, propao je rob srebrenjaka, propao je rob kadife, propao je rob humejse."

Ovo je pravi rob ovih stvari. Da ih je tražio od Allaha, pa mu ih Allah podario - bio bi zadovoljan; a ako mu ih Allah ne bi dao, on bi se ljutio. Suprotno tome, istinski rob jeste onaj koji je zadovoljan s onim sa čime je Allah zadovoljan; on se ljuti radi onoga što Allaha ljuti; on voli ono što voli Allah i Njegov Poslanik, a mrzi ono što mrzi Allah i Njegov Poslanik; on prijateljuje sa Allahovim prijateljima, a neprijateljski se odnosi prema Allahovim neprijateljima. Ovo je čovjek čiji se iman upotpunio kao što je spomenuto u hadisu:

"Ko voli radi Allaha, mrzi radi Allaha, daje radi Allaha, uskraćuje radi Allaha - njegov iman se upotpunio."

Ili hadis: "Najčvršće uže imana je ljubav u ime Allaha i mržnja u ime Allaha." ¹

U vjerodostojnom hadisu se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Kod koga se nađu tri stvari, osjetit će slast imana: da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svakoga drugog; da ne voli čovjeka ni zbog čega drugoga osim radi Allaha; da mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon što ga je Allah iz njega spasio, isto kao što mrzi da bude bačen u Vatru." ²

Kaže: "Ono za čim rob ima potrebu" – Znači da čovjek mora imati sredstva za život pomoću kojih će udovoljiti svojim potrebama kao što su: hrana, piće, stanovanje, odjeća i brak. Ovo su nužne stvari koje mora imati, dok postoje stvari koje prelaze njegove potrebe. Ovosvjetske stvari se dijele da dvije skupine:

Prva skupina: Ono za čim čovjek ima nužnu potrebu i mora to dobiti, kao što mora imati hranu, piće i stanovanje, mora imati ženu – sve su to nužne stvari. Šejh, rahimehullahu te'ala, kaže: "Ovo su nužne stvari koje traži od Allaha". A ako ih dobije, one će kod njega biti poput sredstva, a ne poput vrhunskog cilja. Dakle, bit će poput magarca kojeg jaše kao što koristi automobil, ili poput prostirke na kojoj sjedi, ili čak poput toaleta u kojem vrši prirodnu potrebu a zatim ode od njega. Automobil je sredstvo, ali nije cilj. On se koristi za prijevoz, premda neke ljudi možete vidjeti kako se posvećuju pranju automobila, i dan i noć, i to zato što su sredstvo učinili

¹ Bilježi ga Et-Taberani u *Mu'adžemul-kebir* (10357), preko Ibn-Mes'uda ﷺ.

² Bilježi ga El-Buhari (116, 221, 611) i Muslim (43).

ciljem. Ono im je tako postalo najveća briga, iako se radi o sredstvu koje nas prevozi sa mesta na mjesto. Ali da ga učiniš svojim vrhunskim ciljem... Pa to znači da je sredstvo kod tebe postalo glavnim ciljem.

Druga skupina: Ono što pređe čovjekove potrebe. Zato čovjek ne bi trebao da veže srce za te stvari. Jer, ako to učini, postaje njihov rob.

Kaže: "Dok je istinski rob" – Ovo je Allahov rob koji je zadovoljan sa onim čime je Allah zadovoljan; njega ljuti ono radi čega se ljuti Allah; on voli ono što voli Allah, a mrzi ono što mrzi Allah; on priateljuje sa Allahovim prijateljima, a neprijateljski se odnosi prema Allahovim neprijateljima. Ovo je čovjek čiji se iman upotpunio, tj. složio se sa Allahom u onome što voli i što mrzi.

On se složio sa Allahom u onome što voli i što mrzi. Allah i Poslanik su mu draži od svega drugoga, pa je i neko stvorenje zavolio samo radi Allaha i ni zbog čega drugog. To predstavlja savršenu ljubav prema Allahu: voljeti ono što voli Voljeni je od potpune ljubavi prema Voljenom. Pa ako zavoli Allahove vjerovjesnike i evlije radi njihovog izvršavanja obaveza prema Allahu, a ne zbog nekog drugog razloga, znači da ih je zavolio radi Allaha, a ne zbog nekoga drugoga. Uzvišeni kaže:

فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعَزَّةٌ
عَلَى الْكَافِرِينَ

"Allah će sigurno umjesto njih dovesti ljudi koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite." (El-Maide, 54.)

Ili ajet u kojem kaže:

فُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي بِحِبْكُمُ اللَّهَ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ

"Reci: 'Ako vi Allaha volite, onda mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijeha vam oprostiti!'" (Ali Imran, 31.)

Poslanik nije naređivao osim ono što voli Allah, nije zabranjivao osim ono što je mrzio Allah, nije činio nešto osim ono što voli Allah i nije govorio osim o onome što Allah volio od istine.

A onaj ko voli Allaha, on mora slijediti Poslanika, vjerovati u ono o čemu nas je obavijestio, biti poslušan u onome što je naredio i slijediti ga u onome što je radio. A onaj ko to učini – učinio je ono što voli Allah, pa je i njega Allah zavolio.

Kaže: "Voljeti ono što voli Voljeni" - Predstavlja savršenu ljubav prema Voljenom. Allah ﷺ voli vjerovjesnike, meleke i dobre ljude – pa, ako ih zavoliš, to predstavlja potpunu ljubav prema Allahu, a i savršeno slaganje sa onim što je propisao Allah. Allah ﷺ mrzi nevjernike i grijesnike – pa, ako ih i ti zamrziš, složit ćeš se u onome što Allah mrzi.

Kaže: "Reci: 'Ako vi Allaha volite...'" – Ovaj ajet učenjaci nazivaju ajetom ispita, tj. riječi Uzvišenog:

"Reci: 'Ako vi Allaha volite, onda mene slijedite, i vas će Allah voljeti...'".

Skupina ljudi je tvrdila da voli Allaha pa ih je Allah ﷺ iskušao sa ovim ajetom. A onaj ko bude slijedio Poslanika ﷺ, on je iskren u svojoj ljubavi prema Allahu; onaj ko ne bude slijedio Poslanika, on nije iskren u svojoj ljubavi prema

Allahu, i njegova tvrdnja neće biti prihvaćena. Ovo je dokaz Allahove ljubavi jer se slijedenjem poslanika dokazuje ljubav prema Allahu. Pa, ako vidimo čovjeka da slijedi Poslanika ﷺ, znamo da je njegova ljubav prema Allahu istinska. A ako vidimo čovjeka da se suprotstavlja Poslaniku ﷺ, znamo da je njegova ljubav prema Allahu lažna. Međutim, postoji drugi znak ljubavi, a to je džihad na Allahovom putu, kao što će biti spomenuto. Ovo su dva znaka ljubavi prema Allahu: prvi je slijedenje Poslanika, a drugi je borba na Allahovom putu.

Allah ﷺ je onima koji Ga vole učinio dva znaka: slijedenje Poslanika i borba na Njegovom putu.

Ovo zato jer je suština džihada postizanje onoga što Allah voli od vjerovanja i dobrih djela i iskorijenjivanje onoga što Allah mrzi kao što su kufr, grijesnje i neposlušnost. Allah ﷺ kaže:

قُلْ إِنَّ كَانَ ءَابَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَوْجُوكُمْ
 وَعَشِيرَاتُكُمْ وَأَمْوَالُ أَقْرَفَتُمُوهَا وَتِطْرَزَةً تَخْسَنُونَ كَسَادَهَا وَمَسَكِينُ
 تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنْ أَلَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ
 فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّفِيقِينَ

"Reci: 'Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše, u kojima se prijatno osjećate, miliji od Allaha i Poslanika i od borbe na Njegovom putu – onda pričekajte dok Allahu Svoju odluku ne donese...' " (Et-Tevbe, 24.)

Allah ﷺ prijeti žestokom kaznom onome kome imetak i porodica budu draži od Allaha, Poslanika i džihada na Njegovom putu.

Kaže: "Onda pričekajte" - To jest, sačekajte da vidite kakva će vas to kazna sustići. Allah ﷺ prijeti onome ko dadne jednoj od ovih osam stvari veću prednost u ljubavi nego Allahu i Njegovom Poslaniku, i to žestokom kaznom, a to su: očevi, djeca, braća, žene, rod, trgovina itd.

U Sahihu se od Poslanika ﷺ prenosi da je rekao:

*"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, niko od vas neće vjerovati sve dok mu ne budem draži od djeteta, oca i svih ljudi."*¹

Također se u Sahihu bilježi da je Omer b. el-Hattab ﷺ rekao:

"Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, draži si mi od svega, osim od mene samog!" Pa je rekao: 'Ne Omere! Sve dok ti ne budem draži i od samog tebe.' Kaže: 'Tako mi Allaha, draži si mi i od samog mene.' Reče: 'Sada Omere!'"²

Kaže: "**Sada Omere**" - Znači, sada si dostigao traženu i obaveznu ljubav.

¹ Bilježe ga El-Buhari (15) i Muslim (44), preko Enesa 𩢂.

² Bilježi ga El-Buhari (6632).

Istinska ljubav se ne usavršava osim sa iskazivanjem priateljstva prema Voljenom, kao kada neko voli ono što On voli i mrzi ono što On mrzi. Allah voli iman i takvaluk, a mrzi kufr, griješenje i neposlušnost.

Poznato je da ljubav pokreće htijenje srca. Kad god se ojača ljubav u srcu, srce više traži činjenje stvari koje voli. A ako je ljubav potpuna, onda će prouzrokovati obaveznu želju za onim što voli. Ako rob bude sposoban za tu ljubav, dobit će i ono što voli. A ako ne bude sposoban da to učini, nego čini ono što je u njegovoj mogućnosti, imat će nagradu kao i onaj koji je to uradio. Vjerovjesnik ﷺ kaže:

"Ko bude pozivao u Uputu imat će nagradu isto onoliko koliko i oni koji ga budu slijedili, ali to ništa neće umanjiti od njihove nagrade. A onaj ko bude pozivao u zabludu imat će grijeh kao grijeh onih koji ga budu slijedili, pri čemu se od njihovih grijeha neće ništa umanjiti."

Kaže: "Istinska ljubav" – Neće biti upotpunjena osim sa iskazivanjem priateljstva prema onome što voli. To znači da ako neko tvrdi da voli Allaha, onda mora pokazati svaki vid prijeteljstva prema Allahu. A to znači potpuno slaganje u ljubavi prema onome što voli Allah i mržnji prema onome što mrzi. Pogledaj u ono što voli Allah, pa ga i ti zavoli, bilo da se radi o osobi, djelu ili propisu. A pogledaj u ono što Allah mrzi: osobu, djelo ili propis, pa ga i ti mrzi. Allah ﷺ voli namaz, zekyat, post i druge propise... On voli vjernike, vjerovjesnike i dobre ljude, pa ih i mi (sveobuhvatno) volimo. Allah ﷺ sprečava razvrat i zlo, blud i krađu, a mrzi nevjernike i grješnike, pa ih i mi mrzimo. Time će određena osoba potvrditi svoju istinsku ljubav prema Allahu.

I kaže:

"U Medini ima ljudi, vi niste ni jednim mjestom prošli niti dolinu prešli, a da nisu bili sa vama.' Rekoše: 'A oni su u Medini?' Kaže: 'Da, oni su u Medini, ali ih je spriječio opravdan razlog.'" ¹

Kaže: "U Medini" - Ovo se odnosi na Bitku na Tebuku, jer su pojedini ljudi, zbog nesposobnosti ili nemogućnosti da krenu, izostali iza bitke - u Medini. Allah im je zato upisao nagradu boraca na Allahovom putu, iako su bili u Medini. To znači da ako je ljubav jaka, ona za sobom povlači jaku volju koja te motivira na djelo, ako si sposoban. A ako nisi sposoban, Allah će ti za tvoju želju upisati nagradu kao što je nagrada onoga koji to učini. Isto kao što su mudžahidi izostali zbog nemogućnosti, bolesti, sljepoće, hromosti, ili zbog toga što neki nisu imali imetka da se opreme. Zato je Allah spustio objavu o ljudima koji su došli kod Allahovog Poslanika tražeći od njega deve za borbu, a Poslanik ﷺ nije imao ništa da im dadne, nakon čega su se povratili, a njihove oči su bile suzne od plača. Oni su htjeli da se udruže sa borcima, ali nisu mogli, niti su imali šta čime bi se opremili, a niti je Poslanik ﷺ imao šta da im pruži od opreme. Uzvišeni kaže:

"Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu naći sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni. Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela, a Allah prašta i samilostan je. Ni onima kojima si rekao, kada su ti došli da im daš životinje za jahanje: 'Ne mogu naći za vas životinje za jahanje', pa su se vratili suznih očiju, tužni što ih ne mogu kupiti". (Et-Tevbe, 91.)

¹ Bilježe ga El-Buhari (4423) i Muslim (1911), preko Džabira ﷺ.

To jest, nisu oni grešni što neće krenuti u borbu zbog nesposobnosti.

"A ima razloga da se prigovara onima koji od tebe traže dozvolu da izostanu, a imućni su. Zadovoljavaju se da ostanu sa onima koji ne idu u boj. Allah je njihova srca zapečatio, pa oni ne znaju". (Et-Tevbe, 93.)

Džihad je ulaganje truda, tj. sve ono što posjeduje od svoje moći, za dobijanje onoga što voli Istiniti, kao i odbrane od onoga što mrzi Istiniti. Pa ako rob propusti ono što može učiniti od borbe na Allahovom putu, to će biti samo dokaz o slaboj ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku. A općepoznato je da se voljene stvari ne mogu dobiti, osim ako se ne podnese nešto od onoga što pojedinac ne voli, bez obzira da li se radilo o ispravnoj ili neispravnoj ljubavi.

Oni koji vole vodstvo, upravu i ugled nisu došli do svojih pozicija osim sa podnošenjem žrtve na ovom svijetu, i pored svega onoga što će ih pogoditi od nedaća na dunjaluku i Ahiretu.

Ako onaj ko voli Allaha i Poslanika ne podnese ono što vide oni koji slijede svoje mišljenje i koji vole nešto mimo Allaha i podnose na tom putu ono što podnose od žrtve, to će dokazati slabost njegove ljubavi prema Allahu i Poslaniku. Ovo zato jer ovi idu putem onako kako to misle, tj. zato što, prema njihovom mišljenju, taj put smatraju pravim putem.

Poznato je da vjernik najviše voli Allaha kao što Uzvišeni kaže:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنَادِاً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ
وَالَّذِينَ ءامَنُوا أَشَدُ حُبًا لِلَّهِ

"Ima ljudi koji umjesto Allaha kumire prihvaćaju; vole ih kao što se Allah voli! Ali oni koji vjeruju, još više Allaha vole!..." (El-Bekare, 165.)

Da, moguće je da onaj ko voli krene, zbog slabosti razuma ili loše predstave, putem kojim neće doći do željenog. Ići ovim putem nije pohvalno, makar se radilo o pohvalnoj i ispravnoj ljubavi. Pa šta onda reći ako se tu radi o neispravnoj ljubavi i putu koji ne vodi do cilja? Kao što to čine oni koji žude da dopru do novca, vlasti i ugleda, tj. do stvari koje vole, a one im, zapravo, štete, i ne dovode ih do cilja. Potrebno je ići putem na koji ih vodi ispravan razum kako bi došli do onoga što žele.

Ako ovo bude jasno, onda će se - kad god se ojača srčana ljubav prema Allahu - povećat robovanje, spoznaja i sloboda u odnosu na sve drugo mimo Njega. A kad god se poveća robovanje, poveća se Njegova ljubav i dobrota prema njemu više nego prema bilo kome drugom od robova mimo njega.

Srce je ovisno o Allahu iz dva razloga:

Prvi razlog je ibadet, a to je konačni razlog. Drugi razlog je traženje pomoći i pouzdanje u Allahu, što predstavlja djelatni ili aktivni razlog. Srce se neće ispraviti, ni poboljšati, ni uspjeti, ni uživati, ni radovati, ni osjetiti slast, a niti će biti dobro i smiren, pa ni opušteno, osim sa obožavanjem, ljubavlju i stalnim povratom svom Gospodaru. Makar i dobio sve ono sa čime mogu uživati stvorenja, pojedinac neće biti smiren ili opušten zbog toga što u njemu postoji neprikosnovena potreba za Gospodarom. Jer, On je Taj kojeg voli, obožava i žudi za

Njim; On je Taj zbog kojeg se veseli i raduje, osjeća slast, blagodat, smirenost i opuštenost.

Kaže: "Srce je ovisno" - Ovo je slučaj sa srcem svakog čovjeka, tj. ono je u direktnoj ovisnosti o Allahu, što znači da nema potrebe ni za kim više. On ima potrebu za Allahom iz dva razloga: zbog obožavanja i zbog oslonca na Allaha. Drugim riječima, sa strane obožavanja, koje predstavlja konačni razlog, i sa strane pouzdanja i oslonca na Allaha. Tako da si ti čovječe, ti robe, uvijek bio ovisan o Allahu. Ti se ne možeš razdvojiti od ibadeta, jer, ako ne budeš obožavao Allaha, propast ćeš! Zatim si, sa druge strane, ovisan o Allahu zbog traženja pomoći i pouzdanja u Njega. Ti nećeš moći obožavati Allaha, niti izvršavati ono što ti je stavio u obavezu, niti ćeš moći da se udaljiš od onoga što ti je zabranio osim uz Allahovu pomoć tebi i sa tvojim osloncem na Njega. Pa ako ti Allah pomogne, ti ćeš obaviti ibadet, koji i jeste cilj. Tako je čovjek sa obje strane ovisan o Allahu, i to je značenje Allahovih ﷺ riječi:

"Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo".

"Samo Tebe obožavamo" predstavlja konačni razlog, a "od Tebe pomoć tražimo" predstavlja djelatni razlog na kojem se gradi cijeli ibadet. A temelji čitavog zakonika ili Šerijata se grade na ovome: "Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo", zbog čega *El-Fatiha* u sebi sadrži cjelokupna značenja onoga što sadrži Kur'an. Allah je u Kur'anu sakupio sve ono što su sadržavale prethodne objave i od značenja i nauka, a ono što sadrži Kur'an, Allah je sažeo u samoj Fatihi. Srž svega što pak sadrži *El-Fatiha* jeste ajet: "Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo".

Kaže: "Drugi razlog je traženje pomoći i pouzdanje u Allaha" - To jest, šta god da mu se dadne na ovom svijetu od

različitih vrsta veselja i uživanja, srce je ovisno i neće osjetiti smiraj niti lagodnost osim sa obožavanjem Allaha ﷺ. A ako čovjek ne bude obožavao Allaha, neće osjetiti slast. I makar mu bile pružene sve slasti ovoga svijeta, one mu neće koristiti. On je lično ovisan o obožavanju Allaha ﷺ, a njegova duša se neće opustiti i smiriti osim ako bude obožavao Allaha. Također, čovjekovo obožavanje Allaha se neće postići osim uz Allahovu pomoć. Tako se pomoć uvijek mora tražiti od Allaha i pouzdati se u Njega.

"Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo".

Ovo neće postići osim uz Allahovu pomoć njemu, jer on do tog cilja ne može doprijeti osim uz Allahovu podršku i pomoć. Pojedinac je uvijek ovisan o činjenici: "Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo". A ako bude pomognut da dopre do svega onoga što voli, zahtijeva, želi i žudi za njim, a ne postigne obožavanje Allaha, dobio je samo bol, tugu i patnju. Čovjek se neće riješiti ovo svjetskih bolova i životnih poteškoća osim sa iskrenom ljubavlju prema Allahu. Tako mu Allah treba da bude vrhunska želja i posljednji cilj; on treba da Ga voli radi prvog razloga, i sve drugo, mimo Njega, da voli opet radi Njega. Tako on ne treba da voli bilo šta radi toga lično, nego radi Allaha. A ako tako ne bude, onda neće doprijeti do suštine "La ilah illallah". Ako se, opet, to ne desi, onda nije upotpunio tevhid, ni robovanje, a ni ljubav prema Allahu - u njemu će ostati manjak imana i tevhida. Štaviše, i bol, i tuga i patnja ići će uporedo s tim. A ako teži ka ovom cilju, a nije prethodno tražio od Allaha pomoć, niti se pouzdao u Njega, niti je osjećao ovisnost o Njemu, neće do njega ni doprijeti. Jer, biva onako kako Allah hoće, a ono što neće - neće se ni desiti.

Pojedinac je ovisan o Allahu. Ovo zato jer je On cilj i On je voljen; On je željen i On je Taj Koji se obožava; od Njega se traži pomoć i sve drugo; u Njega se uzda; On je njegov Bog osim Kojeg drugog boga nema; On je njegov Gospodar osim Kojeg drugog Gospodara nema. A robovanje Allahu se neće postići osim sa ove dvije stvari.

Kaže: "Ovo neće postići", pa sve do riječi "La ilahe illallah" – sve ono što je mimo Allaha voljeno mora biti voljeno radi Njega ﷺ, kao što je, naprimjer, ljubav prema Poslaniku ﷺ, a ona je popraćena sa ljubavlju prema Allahu. Također, to je i ljubav prema vjerovjesnicima i dobrim ljudima. Sve su to vrste ljubavi koje prate ljubav prema Allahu.

Kaže: "...suštine 'La ilahe illallah'" – Znači da nema božanstva koje uistinu zaslužuje ibadet osim Allaha, a ibadet je Allahovo pravo, u čemu Mu se niko ne može pridružiti – ni vjerovjesnik, ni melek, a ni bilo ko drugi. Tako i Poslanik ﷺ, koji je voljen, koji se slijedi i kome se biva pokorno, u kojeg se vjeruje, koji se poštuje i spominje (uz mnoga druga prava) – ne biva obožavan.

Ako bude volio nekoga drugoga mimo Allaha radi samog njega, ili se bude obraćao nekom drugom, mimo Allaha, da mu pomogne – bit će rob onome što voli i rob onoga od koga se nada, shodno ljubavi prema njemu i nadi u njega. Ali ako ne bude nikoga volio nego samo radi Allaha, ili ne bude ispoljavao nešto drugo što je veće od ljubavi prema Allahu, nego nekoga volio radi Njega, i ako

se ne bude pouzdao osim u Allaha, i ako bude pripremio preduvjete (ili mu se omoguće oni koji on može ispuniti) – on će uvidjeti da je Allah Taj Koji ih je stvorio, odredio i potčinio, kao i to da je Allah Gospodar, Vladar, Stvoritelj i On upravlja svime što je na nebesima i na Zemlji. Kada to uvidi i kada osjeti da je ovisan samo o Njemu, to znači da je on upotpunio svoje robovanje Allahu, shodno onome što mu je u tome dodijeljeno.

Ljudi se po ovom pitanju dijele na više stepena, a njihove puteve ne može niko nabrojati osim Allah. Najsavršenije i najbolje stvorene, najuzvišenije i najbliže Allahu je ono koje je najpotpunije po pitanju robovanja Allahu na ovakav način.

Ovo je suština vjere islama sa kojom je Allah slao poslanike, a to je da se rob preda samo Allahu i nikome više. A onaj ko se preda Njemu i nekome drugom je mušrik, a onaj ko odbije da se Njemu preda je oholnik. U *Sahihu* se bilježi od Vjerovjesnika ﷺ da je rekao:

*"U Džennet neće ući niko u čijem srcu bude oholosti koliko i zrno gorušice". Tako i: "...u Vatri neće vječno ostati onaj u čijem srcu ima koliko i zrno gorušice imana."*¹

Ohlost je učinio suprotno imanu, a ohlost negira suštinu robovanja.

Kaže: "Ako bude" – To znači da čovjek ne voli nikoga osim Allaha niti se nada u nekoga osim u Allaha. A ako se desi da mu se potčini neki od dunjalučkih razloga za uspjeh, mora posvjedočiti da je Allah Taj Koji je stvorio svaki razlog na svijetu. Sve ono što se desi Njegovim stvorenjima, to je od Njega pripremljeno i određeno, tako da se sve odnosi na

¹ Bilježi ga Muslim (91).

Allaha. A da nije tako, ne bi postojao ni jedan razlog. A da pak toga nema, ne bi se ničije srce pokrenulo da mu se dadne ono što mu je dato. Allah je Taj Koji je stvorio razloge i ishode; On pokreće srce roba i pomaže u svemu tome. Zato se sve odnosi na Allaha, ako se tvoje srce veže za Allaha.

Kaže: "Ljudi se po ovom pitanju" - Ovo je suština islama kojeg je Allah poslao sa poslanicima i objavio u knjigama, tj. da se rob preda Allahu sa dubokim vjerovanjem u sebi mimo svega drugog. Prema ovome, ljudi se dijele na tri vrste:

Prva vrsta: Onaj koji se predao Njemu i nikome drugom, a u svojoj nutrini je iskreni vjernik u Allaha i Poslanika – ovo je mu'min.

Druga vrsta: Onaj koji se u vanjštini predao Allahu, ali u svojoj nutrini ne vjeruje. Ovakvi ljudi su licemjeri i boraviti će u najdubljem ponoru Džehennema. Obavljaju namaz, poste i bore se sa Allahovim Poslanikom, ali ne vjeruju u Allaha i Poslanika ﷺ.

Treća vrsta: Onaj koji se oholi pred Allahom i koji Mu se ne predaje. Ovi ljudi su nevjernici i oni se ohole nad Allahom, kao što su Faraon i Iblis. Takav vjeruje i priznaje u sebi, ali se ne predaje i ne želi da se potčini. Zato se Iblis usprotivio Allahu kada mu je naredio da učini sedždu, pa je rekao: "Ja mu neću sedždu učiniti, ja sam bolji od njega, moja građa je bolja od njegove građe, Adem je od blata, a ja sam od vatre. Vatra je bolja od blata, a bolji ne može se potčiniti nižem". Usprotivio se Allahovoj naredbi. On čita dokaz od Allaha: "Učinite mu sedždu", ali je rekao: "Ja je neću učiniti". Tako je izvršio nepravilnu analogiju, a prvi koji je izvršio nepravilnu analogiju je bio Iblis, pa ga je Allah protjerao i postao je prokleti šejtan. Također, Faraonu je došao dokaz od Allaha, pa se usprotivio i postao oholnik.

Suština svega toga jeste da se ljudi dijele na tri skupine. Oni koji su predani Allahu i koji u svojoj nutrini vjeruju jesu vjernici. Oni koji su se vanjštinom predali, ali ne vjeruju u svojoj nutrini, jesu licemjeri ili munafici. Oni koji se nisu predali u vanjštini, iako u svojoj nutrini vjeruju, jesu nevjernici oholnici poput Faraona i Iblisa.

U Sahihu se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Allah je rekao: 'Veličanstvo je Moj plašt, a gordost je moj ogrtač. Pa ko Mi se pokuša suprotstaviti u jednom od njih, kaznit ću ga!'"¹

Veličanstvo i gordost su specifičnosti rububijeta, a gordost je na većem stepenu od veličanstva. Zato ga je učinio na stepenu ogrtača, kao što je veličanstvo učinio na stepenu plašta.

Zbog toga osnovni slogan ezana, namaza i bajrama jeste tekbir koji je poželjan na uzdignutim mjestima kao što su Saffa i Merva², ili ako se čovjek popne na neko šerefe (uzvišenje)³, ili ako se popne na prevozno sredstvo⁴ i slično. Ugasit će požar makar bio veliki⁵, a kod ezana šeitan bježi⁶. Allah ﷺ kaže:

¹ Bilježi ga Muslim (2620), ali ne kao hadis-kudsi nego s Poslanikovim riječima: "Veličanstvo je Njegov plašt." Bilježi ga Ebu-Davud (4090); Ibn-Madže (4173); Ahmed (414, 248), sa riječima šejha Ibn-Tejmijje, rahimehullahu te'ala.

² Kao što bilježe Muslim (1218) i Ebu-Davud (1907), preko Džabira .

³ Bilježe ga El-Buhari (6385) i Muslim (1344), preko Ibn-Omera .

⁴ Kao što bilježe Muslim (1342) i Et-Tirmizi (3444), preko Ibn-Omera .

⁵ Ovaj hadis je naveo šejh, rahimehullahu te'ala, u djelu *Kelamu tajjib*, br. 221.

⁶ Kao što ga bilježe El-Buhari (2/69, 70) i Muslim (389), preko Ebu-Hurejre .

وَقَالَ رَبُّكُمْ أَدْعُونِي أَسْتَطِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاهِرِينَ

"Gospodar je vaš rekao: 'Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!' Zbilja, oni koji se ohole pred time da Mi robuju ući će, sigurno, u Džehennem poniženi." (El-Mu'min, 60.)

Svako onaj ko se uzoholi, ne želeći da robuje Allahu, sigurno će robovati nekome drugom, jer je čovjek osjetljivo biće koje pokreće volja.

Kaže: "Veličanstvo i gordost" – To znači da je oholost suprotna imanu, a u Džennet neće ući onaj u čijem srcu bude oholosti koliko i zrno gorušice. A onaj ko se oholi da robuje Allahu, neće ući u Džennet. Ko god se bude oholio, ne želeći da robuje Allahu, njegova oholost ga sprečava od vjerovanja u Allahovu jednoću i iskreno ispoljavanje vjere Njemu, i on je od stanovnika Vatre. Ali ako se radi o oholosti mimo toga, tj. o onoj koja je ispoljena u manje vrijednim stvarima od tevhida, u stvarima vezanim za grijeha, to ulazi u okvir neposlušnosti. Isto tako, u Vatri neće vječno boraviti onaj u čijem srcu bude imana koliko i zrno gorušice, pa makar ušao u nju na određeno vrijeme. Ovo se odnosi na onoga ko bude ispoljavao vjerovanje u Allahovu jednoću i bude vjernik, iako je imao grijeha radi kojih će se patiti u Vatri, shodno onome što je učinio. Ovo je zato što oholost negira suštinu robovanja Allahu. Uzvišeni kaže:

"Veličanstvo je Moj plašt, a gordost je moj ogrtač. Pa ko Mi se pokuša suprostaviti u jednom od njih, kaznit ću ga!"

Veličanstvo i gordost su dva svojstva od Allahovih svojstava. Šejh, rahimehullahu te'ala, kaže: "To su dva svojstva

od Njegovih svojstava i od specifičnosti rububijeta – veličanstvo i gordost. Gordost je viši stepen, zbog čega je veličanstvo učinio na stepenu plašta, a gordost na stepenu ogartača". Zato je slogan namaza i ezana tekbir *Allahu ekber*, i u toku ezana i u ikametu pred namaz. Tekbir je poželjan na uzdignutim mjestima i na putovanjima. Ako se čovjek popne na uzvišenje, on treba da izrekne tekbir. Šejh kaže: "Njime se gasi požar". Ovo je isprobano. Ako vidiš požar, izgovaraj "Allahu ekber, Allahu ekber", i to više puta. Ovo zato jer su se taj požar i vatra podigli, a Allah je veličanstveniji i veći od njih. Zato će ih tekbir ugasiti. Isto tako, kao što stoji u hadisu, kod slušanja ezana šejtan bježi. Kada se završi, vrati se, a kada se prouči ikamet, pobegne opet.

**U vjerodostojnom hadisu se bilježi da je Vjerovjesnik
rekao:**

"Najistinitija imena su Haris i Hemam."¹

Haris je onaj koji stiče i radi, a Hemam je aktivan i onaj koji daje pažnju i pozornost onome što čini. Pažnja je, opet, početak želje. Čovjek ima stalnu volju, a svaka volja mora imati svoj cilj prema kojem se usmjerava. Tako svaki rob mora imati onoga kojeg voli, onoga kod kojeg se završava njegova ljubav i volja. A onaj kome Allah ne bude obožavani Bog i cilj njegove ljubavi i volje, nego se uzoholi nad tim, mora imati nekoga drugog koga voli i koji ga potčinjava i čini svojim robom. Tako da je takav: rob novca, ugleda i slika; ili je rob onoga što uzme za božanstvo mimo Allaha, kao što su Sunce, Mjesec, zvijezde, idoli, kaburovi

¹ Ibn-Vehb, *Džami'i*, str 7., preko Abdullaha b. Amira el-Jahsebiha, i to kao mursel-hadis.

evlija i vjerovjesnika; ili za svoje gospodare uzima meleke i vjerovjesnike, ili nešto drugo što se obožava mimo Allaha.

Kaže: "Haris je koji stiče" – Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da oholost i odbijanje robovanja Allahu povlače za sobom širk. Svaki oholnik je mušrik, jer onaj ko se uzoholi da obožava Allaha sigurno će obožavati šejtana. Ovo zbog toga jer je svaki čovjek osjetljiv i aktivan i ima volju. Čovjek je taj koji stiče, pokreće se i nešto želi. Hemam je fe'al (radni) oblik riječi koji ima pojačano značenje. Ova riječ uzeta je od "hemme", a "hemm" je početak volje. Svaki čovjek ima volju. Onaj kome Allah nije cilj, bit će mu cilj nešto mimo Allaha. A onaj kome Allah nije cilj i nije onaj kojeg on najviše voli, mora imati nekoga drugoga koga će voljeti i kod koga će se završiti njegov cilj. Taj cilj jeste sve drugo mimo Allaha, bez obzira da li to bilo Sunce ili Mjesec, slika, novac, osoba ili nešto drugo. Onaj ko ne obožava Allaha mora obožavati nešto drugo. Zato se Faraon uzoholio da robuje Allahu, a bio je mušrik i imao je božanstvo koje je obožavao. Zbog toga je Allah ﷺ rekao za njega:

"A glavešine naroda Faraonovog rekoše: 'Zar ćeš ostaviti Musaa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti?'"

Allah ﷺ ukazuje na to da je Faraon imao božanstva. Oholost pruzrokuje širk, a širk je suprotan islamu. Širk je grijeh kojeg Allah neće oprostiti nikome.

Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da su sva stvorenja predana Allahu, tj. potčinjena; sva stvorenja su se predala Allahu kao što On kaže:

"Njemu su se svi predali, samovoljno ili na silu, i oni koji su na nebesima i oni koji su na Zemlji".

Svi su oni potčinjeni, tj. On sa njima upravlja kako hoće i u njima se odražava Allahova moć i volja. Ovo značenje se odnosi na potčinjavanje, tj. opći pojam ibadeta. Međutim, što se tiče posebnog pojma robovanja, ono biva samovoljnim izborom roba. Tako rob obožava Allaha i pokorava se Njemu, i kloni se Njegovih zabrana.

Zatim je šejh, rahimehullahu te'ala, pojasnio da je prijateljstvo veći stepen od same ljubavi, kao i to da je prijateljstvo najpotpuniji stepen ljubavi, te da su Ibrahim i Muhammed ﷺ bili Allahovi prijatelji. Šejh je pojasnio grešku onih koji tvrde da prijateljstvo pripada Ibrahimu a Muhammedu ﷺ ljubav, misleći da je ljubav veći stepen od prijateljstva. No ovo je mišljenje slabo. Jer, prijateljstvo od roba podrazumijeva savršenstvo robovanja Allahu. Savršeno prijateljstvo je savršena ljubav, jer ljubav zahtijeva od roba savršeno robovanje Allahu, dok, s druge strane, ukazuje na savršeni rububijet Allaha ﷺ. Tako, naprimjer, Poslanik ﷺ nikoga od ljudi nije uzeo za svog prijetelja, nego ga je Allah uzeo za prijetelja. Ipak, rekao je da je on od onih koji mogu voljeti mnogo, kao što je volio Usamu i Hasana. Allah ﷺ je rekao da i On voli bogobojazne, voli pravedne, voli one koji se mnogo kaju i one koji se mnogo čiste. Ali, prijateljstvo je posebna stvar. Zatim je šejh, rahimehullahu te'ala, pojasnio kako prijateljstvo i ljubav ukazuju na potpuno robovanje Allahu ﷺ. Prijateljstvo i ljubav se shvataju i izvršavaju onako kako to ukaže onaj koji je spoznao Allaha i Njegovo veličanstvo. Zatim je pojasnio kako se kod nekih sufiskih šejhova pojavila slabost u nauci i u razumu, a zatim i lahkoumnost i glupost, pa su se obradovali i zadovoljili s ljubavlju umjesto robovanja Allahu, poput jevreja i kršćana koji su tvrdili da su oni tobože Allahova djeca i štićenici. Allah ﷺ ih je utjerao u laž zbog tih njihovih tvrdnji. Zbog nerazumnosti koju su slijedile sufije, govoreći o ljubavi prema Allahu ﷺ, zapisano je mnogo ružnih izreka o Allahu. Tako su neki od njih rekli: "Koji god moj "murid" ostavi nekoga u

Vatri, ja se njega odričem". Ili: "Koji god "murid" dozvoli da neko od vjernika uđe u Vatru, ja ga se odričem". Prvi tvrdi kako njegov murid izvodi svakog iz Vatre, dok drugi tvrdi kako njegov murid sprečava, sve one koji čine velike grijeha, od ulaska u Vatru. Neki od sufija kažu: "Kada nastupi Sudnji dan, moj će se šator razapeti nad Džehennemom, tako da niko neće ući u njega". Sve je ovo od njihovih gluposti i slabosti razuma i nauke. Šejh, rahimehullahu te'ala, kaže: "Ovakvo nešto se pojavljuje kod opijenih i preovladanih nenormalnošću, tako što kod nekih od njih nestane mjerila pri vaganju stvari pa takav onda ne može praviti razlike između tih stvari, poput nenormalnog čovjeka. Ali kada se probudi, pokaje se tražeći oprosta od Allaha ﷺ radi ovakvih riječi". Njihove tvrdnje o ljubavi su bezvrijedne. Allah je ispitao ljude koji su tvrdili da Ga vole sa ovim ajetom:

"Reci: 'Ako Allaha volite mene slijedite, i Allah će vas voljeti...'"

Tvrđnja o ljubavi prema Allahu mora biti dokazana, a najbolji dokaz toga je slijedeњe Poslanika ﷺ i borba na Allahovom putu za ono na čemu je on bio. A onaj ko se istinski bude borio na Allahovom putu i bude slijedio Poslanika ﷺ, on je iskren u ljubavi prema Allahu. Ako jedan od ova dva znaka budu nedostajali, onda je on najgori lažov po pitanju tvrdnje o ljubavi, kao što su sufije i njima slični.

Ako bude rob nekome drugome mimo Allaha, onda je on mušrik, a i svaki oholnik je mušrik. Zbog toga je Faraon bio najveći oholnik prema robovanju Uzvišenom Allahu, a bio je i mušrik. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِإِيمَانِنَا وَسُلْطَنِنَّ مُهِيمِنٍ إِلَى فِرْعَوْنَ
وَهَمَنَّ وَقَرُونَ قَالُوا سَاحِرٌ كَذَابٌ

"Mi smo poslali Musaa sa znamenjima Našim i dokazom jasnim Faraonu i Hamanu i Karunu, ali su oni rekli: 'Čarobnjak i lažov!'" (El-Mu'min, 23-24.)

Sve do riječi:

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ

"Musa reče: 'Molim Gospodara svoga i Gospodara vašeg da me zaštiti od svakog oholog koji ne vjeruje u Dan u kome će se račun polagati!'" (El-Mu'min 27.)

I do ajeta:

كَذَالِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَارٍ

"Tako Allah pečati srce svakog oholog silnika." (El-Mu'min, 35.)

Kaže: "Ako bude rob" – Što znači da onaj ko ne bude obožavao Allaha mora obožavati nešto drugo. Ne postoji niko, a da nema svoje božanstvo; naprotiv, svako ima svoje božanstvo. A onaj ko ne bude obožavao Allaha, obožavat će prohtjeve i šejtana. Čak i ateisti, koji dozvoljavaju mnogo toga iz različitih kultura, obožavaju svoje prohtjeve, jer su im šejtani naredili da ih obožavaju. Svaki ateista koji dozvoljava harame jeste mušrik, jer obožava šejtana koji mu je naredio da obožava svoj prohtjev.

Ovo je opće pravilo – To jest, nema nikoga ko nema božanstva, jer, ako ne obožava Allaha, obožavat će šejtana i prohtjeve. Na osnovu toga, ko god se uzoholi i ne robuje Allahu i ne obožava Allaha, mora biti mušrik. Kao, naprimjer, Faraon se oholio prema robovanju Allahu, ali je bio mušrik koji je obožavao svoj prohtjev i šejtana. Također je Iblis bio ohol i obožavao je svoj prohtjev. Prema tome, svako onaj ko ne bude obožavao Allaha, obožavat će svoj prohtjev. Svako ima svoje božanstvo, htio on to priznati ili ne; svako stvorene ima božanstvo, jer, ako ne bude obožavao Allaha, onda obožava šejtana.

Uzvišeni kaže:

وَقَرُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَنَّ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِالْبُيُّنَتِ
فَأَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَيِّقِينَ

"I Karuna i Faraona i Hamana: Musa im je jasne dokaze donio, ali su se oni na Zemlji oholo ponijeli i kaznu nisu izbjegli." (El-Ankebut, 39.)

I kaže:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَىٰ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيعَةً يَسْتَضْعِفُ طَابِقَةً
مِنْهُمْ يُذَيْحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَخِيِّ نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ
الْمُفْسِدِينَ

"Faraon se u zemlji bio uzdigao, i stanovnike njezine na stranke izdijelio: jedne je tlačio, mušku im djecu klapao, a žensku u životu ostavljaо." (El-Kasas, 4.)

I kaže:

وَجَحَدُوا بِهَا وَأَسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ

عَاقِبَةٌ

"I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci." (En-Neml, 14.)

Faraona je opisao kao mušrika u riječima:

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُ مُوسَى وَقَوْمُهُ لِيُقْسِدُوا فِي الْأَرْضِ
وَيَدْرَكَ وَءَالِهَتَكَ

"A glaveštine naroda Faraonovog rekoše: 'Zar ćeš ostaviti Musaa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti?'" (El-A'raf, 127.)

Kaže: "I Karuna i Faraona" - Sve je ovo od Faraonovog robovanja prohtjevima, a kada se Faraon potčinio svojim prohtjevima i šejanu, uzdigao se na Zemlji, a njene stanovnike podijelio na stranke. I kada se uzoholio prema robovanju Allahu, ne priznavajući Njegovu jednoću, i kada se uzoholio da slijedi Allahove poslanike, Musaa i Haruna, postao je mušrik i obožavao je svoje prohtjeve i šejtana. Osim toga, imao je i božanstva mimo Allaha, kao što Uzvišeni kaže: "da tebe i božanstva tvoja napusti".

Kaže: "Da tebe i božanstva tvoja napusti" - Što znači da je Faraon imao božanstva koja je obožavao mimo Allaha. Jer, gleveštine su uglednici njegovog naroda, koji su mu rekli obraćajući mu se: "Kako ćeš pustiti Musaa da čini na Zemlji nered". A Musa ﷺ mu je naređivao robovanje Allahu i tevhid. Oni su rekli: "Kako ćeš pustiti Musa da širi na Zemlji nered i da ostavi tebe i tvoja božanstva koja ti obožavaš". Allah ﷺ nas je obavijestio o licemjerima prije toga da:

"Kada im se kaže: 'Ne pravite nered na Zemlji!', odgovaraju: 'Mi samo red uspostavljamo!' Zar tako! Oni su uistinu pravi smutljivci, ali to oni i ne opažaju".

Svoj nered su nazvali redom, a Musaov poziv u vjerovanje u Allahovu jednoću (u slijedenje istine) nazvali su neredom na Zemlji. Ovo je običaj lažova koji potvaraju pravedne ljude svojom bolešću, molimo Allaha za uspjeh i spas.

Proučavanje ukazuje da što se više oholi nad robovanjem Allahu, čovjek biva većim mušrikom. Kad god se uzoholi nad obožavanjem Allaha, njegova se potreba za onim što voli poveća, što i jeste njegov cilj – prvobitni cilj srca. Time on biva mušrikom zbog onoga radi čega se tome potčinio. Srce ne može biti neovisno od svih stvorenja, osim ako je Allah jedini njegov zaštitnik; ako ne obožava nikoga osim Allaha; ako ne traži pomoći ni od koga osim od Njega, niti se pouzda osim u Njega; ako se ne raduje onome osim što On voli i sa čime je zadovoljan i ako ne mrzi osim ono što mrzi Njegov Gospodar; ako ne prijateljuje osim sa Allahovim štićenicima i ako ne bude u neprijateljstvu osim sa Allahovim neprijateljima; ako ne voli osim radi Allaha i ako ne mrzi osim radi Allaha; ako ne daje osim radi Allaha i ako ne uskraćuje osim radi Allaha.

Kad god se ojača iskrenost u ljubavi prema Allahovoj vjeri, njegovo robovanje će se usavršavati i postat će neovisan o stvorenjima. A sa usavršavanjem njegovog robovanja Allahu bit će mu potvrđena čistoća od širka i oholosti. Širk je preovladavajuće svojstvo kršćana, dok je oholost preovladavajuće svojstvo jevreja. Allah ﷺ kaže:

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْكَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحِ

أَبْنَى مَرْيَمَ

"Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina." (Et-Tevbe, 31.)

O jevrejima kaže:

أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنفُسُكُمْ أَسْتَكْبِرُتُمْ
فَقَرِيقًا كَذَبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ

"I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se uzoholili, pa ste neke u laž ugonili, a neke ubijali." (El-Bekare, 87.)

I kaže:

سَأَصْرِفُ عَنْ إِيمَانِ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ
يَرَوْا كُلًّا إِلَيْهِ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ
سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْعَيْنِ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا

"Odvratit ću od znamenja Svojih one koji se bez ikakva osnova na Zemlji ohole. I kakav god dokaz oni vide, neće ga vjerovati: ako vide pravi put, neće ga kao put prihvati, a ako vide stranputicu, kao put će je prihvati." (El-A'raf, 146.)

Zbog toga što oholost povlači za sobom širk, a širk je suprotan islamu i ujedno je grijeh kojeg Allah neće oprostiti. Allah je za njega rekao:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرِكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنِ يَشَاءُ وَمَنْ
يُشْرِكُ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَ إِثْمًا عَظِيمًا

"Allah, doista, neće oprostiti da se Njemu išta ravnim pridružuje, a oprostit će sve mimo toga kome On hoće! A onaj ko drugog Allahu pridružuje, on čini potvoru i grijeh veliki!" (En-Nisa, 48.)

I kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْفُرُ أَنْ يُشَرِّكَ بِهِ وَيَعْفُرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشَرِّكُ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

"Allah, doista, neće oprostiti da se Njemu išta ravnim smatra, a oprostit će sve osim toga onome kome hoće. A onaj ko Allahu nešto ravnim bude smatrao, doista je daleko zalutao!" (En-Nisa, 116.)

Kaže: "Proučavanje ukazuje" – Dakle, srce će se na ovaj način osamostaliti u odnosu na sva stvorenja, ako se obogati ovim svojstvima: ako je samo Allah njegov štićenik i ako ne obožava nikoga osim Njega, ako ne traži pomoći ni od koga osim od Allaha i ako se ne uzda u nekoga osim u Njega, ako voli samo ono što On voli itd. Sve to ukazuje da se složio sa onim što Allah voli i sa čime je zadovoljan, kao i da se protivi onome što Allah mrzi. Dakle, on voli ono što Allah voli i mrzi ono što Allah mrzi, i tako se slaže sa svojim Zaštitnikom i onim koga On voli.

Kaže: "Širk je preovladavajuće svojstvo" – Ovo je opće svojstvo većine jevrejskih sekti. To je znanje bez djela. Na taj način oni namjerno grijše, i pored nauke koju posjeduju. Uzvišeni kaže:

"I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se uzoholili, pa ste neke u laž ugonili, a neke ubijali".

Ali među njima ima i onih koji ne posjeduju znanje:

"Neki od njih su nepismeni i ne znaju za knjigu, nego samo za gatke".

To jest, ne poznaju knjigu, osim što je znaju čitati – oni su neznalige. Ipak, većina njih zna. Međutim, oni ne primjenjuju to znanje. Ono što pak preovladava među kršćanskim sektama jesu neznanje i zabluda, iako među njima ima učenih sveštenika i monaha. No preovladavajuće među njima je neznanje.

Kaže: "Allah doista" – Allah je širk nazvao dalekom zabludom, što znači da je dostigao vrhunac udaljenosti od istine, a predstavlja veliku izmišljotinu. Zato je širk najveći grijeh kojeg Allah neće oprostiti. Onaj ko susretne Allaha pripisivajući Mu drugove, on će biti od stanovnika Vatre, u kojoj će vječno boraviti – a u milosti neće imati udjela. Takav nema nade u Allahovu milost. Molimo Allaha da nam oprosti. Međutim, onaj ko Ga sretne sa grijesima mimo širka, on će biti pod Allahovom voljom: ako bude htio, oprostit će mu, a ako ne, onda će ga kazniti.

Svi vjerovjesnici su bili poslani sa vjerom islamom pored koje Allah druge vjere neće prihvatići: ni od predaka, niti od onih koji su poslije njih došli. Nuh kaže:

فَإِن تَوَلَّْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنَّ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأَمْرَتُ أَنْ
أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

"A ako glave okrenete, pa ja od vas nikakvu nagradu ne tražim; mene će Allah nagraditi, meni je naređeno da budem musliman." (Junus, 72.)

O Ibrahimu kaže:

وَمَن يَرْغُبُ عَنْ مِلَّةِ أَبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفَهَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَا فِي
الْأُلْذَنِيَّا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ إِذْ قَالَ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ
أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَلَمِينَ وَوَصَّى بِهَا أَبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَبْنَيَ
إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَنِي لَكُمْ الْدِينُ فَلَا تَمُوتُنَ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

"Pa ko vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe! Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima. Kada je njemu Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova.' I Ibrahim je, kao i Jakub, to ostavio u amanet sinovima svojim: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipošto nemojte umrijeti drukčije nego kao muslimani!'" (El-Bekare, 130-132.)

Jusuf je rekao:

تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

"...Daj da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri!" (Jusuf, 101.)

Musa kaže:

وَقَالَ مُوسَى يَتَّقَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ إَمَانْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ
مُسْلِمِينَ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا

"I Musa reče: 'O narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!' 'U Allaha se pouzdamo', rekoše oni." (Junus, 84-85.)

Uzvišeni kaže:

إِنَّا أَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا الْتِبْيُونَ الَّذِينَ
أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّيْثِيُونَ وَالْأَحْبَارُ

"Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi." (El-Maide, 44.)

Belkisa je rekla:

إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Gospodaru moj!", uzviknu ona, 'ja sam prema sebi nasilje učinila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu Gospodaru svjetova!' (En-Neml, 44.)

Allah ﷺ kaže:

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَيْهِ الْحَوَارِيْتَنَ أَنْ إِيمَنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا إِنَّا
وَآشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

"I kada sam učenicima naredio: 'Vjerujte u Mene i Poslanika Moga!', oni su odgovorili: 'Vjerujemo, a Ti budi svjedok da smo muslimani.'" (El-Maide, 111.)

I kaže:

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ اللَّهِ أَإِسْلَمُ

"Vjera je kod Allaha, doista, islam!" (Ali Imran, 19.)

I kaže:

وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ إِإِسْلَمِ دِيَنًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ

"A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena." (Ali Imran, 85.)

Uzvišeni kaže:

أَفَعَيْرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

"Zar pored Allahove vjere žele neku drugu, kada se Njemu predaju, milom ili silom, i oni na nebesima i na Zemlji." (Ali Imran, 83.)

Allah je spomenuo predanost stvorenja, bilo dobrovoljno ili na silu. Jer, sva su stvorenja potčinjena Njemu, bez obzira priznali to ili ne. Oni su pred Njim potlačeni i On upravlja njima kako On hoće i želi; oni su predani Njemu samovoljno i prisilno i niko od stvorenja ne može pobjeći od onoga što On hoće, odredi i propiše. I niko nema snage niti moći osim njega. On je Gospodar i vladar svih svjetova; On upravlja njima kako On hoće; On je Stvoritelj svih njih, Tvorac i Onaj Koji im je obliče dao.

I svako drugi mimo Njega je potčinjen, porobljen i stvoren, ovisan i siromašan, potčinjen i savladan. Samo je On ﷺ Moćni, Silni i Gordi, Stvoritelj i Tvorac.

Kaže: "Svi vjerovjesnici su bili" – Svi ovi dokazi ukazuju da su svi vjerovjesnici bili poslani sa vjerom islamom, a njihova vjera je bila islam. Islam je vjera svih vjerovjesnika: islam je Nuhova vjera, Hudova vjera, Salihova vjera, Lutova vjera, Šuajbova vjera, Ibrahimova vjera, Musaova, Isaova i Muhammedova ﷺ. To znači da su svi oni došli sa vjerovanjem u Allahovu jednoću i iskrenim ispoljavanjem vjere radi Allaha, sa vjerovanjem u Allaha, meleke, knjige, poslanike, Sudnji dan, određenje, njegovo dobro i зло... Došli su i sa naredbom da se pridržava Allahovih naredbi, tj. da se poštuju Allahove naredbe i da se izvršavaju, kao i to da se kloni onoga što je zabranio. Što se tiče zakona, oni su se međusobno razlikovali. Tako su se obaveze razlikovale od zakona do zakona. Naprimjer, u zakonu Jakuba ﷺ je bilo dozvoljeno da čovjek oženi dvije sestre, dok u našem

potpunom Šerijatu to nije dozvoljeno. U Musaovom zakonu je bilo naređeno da se za nanešene rane izvrši odmazda, dok je u zakonu kršćana naređen oprost. U našem Šerijatu se, opet, daje rodbini da bira između oprosta i odmazde ili da se oprosti uz krvarinu ili bez nje. To znači da su se zakoni razlikovali, jedni u odnosu na druge.

"Svima vama smo zakon i pravac propisali".

Islam je Allahova vjera i vjera svih vjerovjesnika. Svima je bilo naređeno da vjeruju u Allahovu jednoću, a svaki vjerovjesnik je govorio svom narodu:

"Allaha obožavajte, vi drugog boga osim Njega nemate".

Naređeno im je bilo vjerovanje u Allahovu jednoću, a zabranjen im je širk. Naređeno im je bilo i da vjeruju u objavljene knjige, u poslanike i Sudnji dan, zatim u proživljjenje i nagradu sa Džennetom ili Vatrom, kao i vjerovanje u odredbu i određenje, bilo dobro ili zlo, te poštivanje Allahovih naredbi i zabrana. Allahova vjera u Nuhovo ﷺ vrijeme bila je tevhid i primjenjivanje onog zakona sa kojim je Nuh ﷺ došao. Allahova vjera u Hudovo ﷺ vrijeme je bila tevhid i primjenjivanje onog zakona sa kojim je Hud ﷺ došao. Allahova vjera u Ibrahimovo ﷺ vrijeme je bila tevhid i primjenjivanje onog zakona sa kojim je Ibrahim ﷺ došao. Allahova vjera u Musaovo ﷺ vrijeme je bila tevhid i primjenjivanje onog zakona sa kojim je Musa ﷺ došao. I tako je bilo sve do vremena kada je posлан Muhammed ﷺ, a njegov šerijat je bio pečat svih prethodnih šerijata. Međutim, što se tiče tevhida, iskrenog ispoljavanja vjere Allahu, kao i vjerovanja u Allaha, meleke, knjige, Sudnji dan, odredbu i određenje, pa to je bila Allahova vjera u svakom vremenu i mjestu.

Iako je On stvorio ono što je stvorio, učinio je to sa razlozima, a i njih je stvorio i propisao. Tako da je svako stvorenje o Njemu ovisno, kao što se ovisno o razlogu. Među stvorenjima nema samostalnog razloga za činjenjem dobra ili odbranom od zla. Zapravo, sve što je razlog ima potrebu za drugim razlogom koji će mu pomoći, kao i potrebu da potisne sve ono što mu se suprotstavlja i sprečava ga.

Jedino je Allah ﷺ neovisan o svakome mimo Njega. On nema druga koji će Mu pomoći ili se suprotstaviti. Uzvišeni kaže:

قُلْ أَفَرَءَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ
كَشِفَتْ ضُرِّهُ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكُتُ رَحْمَتِهِ قُلْ
حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

"A ti reci: 'Mislite li vi, da li bi oni kojima se, pored Allaha, klanjate mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini? Ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da im je podari?' Reci: 'Meni je dovoljan Allah, u Njega se uzdaju oni koji se pouzdavaju.'" (Ez-Zumer, 38.)

I Uzvišeni kaže:

وَإِنْ يَمْسِسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسِسْكَ بِخَيْرٍ
فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Ako te od Allaha neka nevolja pogodi – pa, niko je osim Njega ne može otkloniti; a ako ti kakvo dobro podari – pa, samo je On svemoćni." (El-En'am, 17.)

O Ibrahimu Uzvišeni kaže:

إِنِّي وَجَهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حِنْيَقًا وَمَا أَنْ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَحَاجَهُ قَوْمٌ فَقَالَ أَتُحَاطُّهُ مَنْ فِي الْأَنْجَارِ وَقَدْ
هَدَنِ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ إِلَّا أَن يَسْأَءَ رَبِّي شَيْئًا وَسَعَ
رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ وَكَيْفَ أَخَافُ مَا
أَشَرَّكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشَرَّكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزِلْ بِهِ
عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَئِي الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالآمِنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلِبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْآمِنُ وَهُمْ
مُهْتَدُونَ

"Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, i ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju! I narod se njegov s njim raspravlja: 'Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu, a On je mene uputio?', reče on, 'Ja se ne bojim onih koje vi Njemu ravnim smatrati, bit će samo ono što Gospodar moj bude htio. Gospodar moj znanjem svojim obuhvata sve. Zašto se ne urazumite? A kako bih se bojao onih koje s Njime izjednačavate, kada se vi ne bojite što Allahu druge ravnim smatrati, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao?! I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran? Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne mijesaju: oni će biti na Pravom putu.'"

(El-En'am, 79-82.)

Kaže: "Iako je On" - Što znači da je Allah ﷺ stvorio razloge koje je povezao sa uzrocima. I nema ni jednog razloga koji bi se mogao osamostaliti u pridobijanju željenog, nego je

Allah sve povezao sa uzrocima i preprekama. Ako se sastave razlozi i nestanu prepreke, desit će se željeno, i ništa nema samostalni utjecaj osim sa Allahovom voljom. Ono što Allah hoće, desit će se, a ono što neće, neće se desiti. Nema stvorenja koje je samostalno u pridobijanju nečega, nego svaki razlog mora imati druge razloge, koji mu pomažu, i prepreke, koje će ga ometati. Pa, ako se nadu razlozi, a nestanu prepreke, desit će se željeno. Kao kad, naprimjer, imaš komad zemlje koju želiš obraditi, ali moraš za to pripremiti uvjete. A za sve to nije dovoljan samo jedan razlog. Pa ako posiješ, moraš i obrađivati, zalijevati i okopavati. Nakon toga moraš otkloniti prepreke koje ti uništavaju uvjete, kao što su oluje, insekti i sl. Pa ako se pripreme uvjeti i uklone prepreke, dobit ćeš usjeve, a ako ne, onda nećeš. Ovakav je slučaj sa svim razlozima. Sve te razloge je Allah ﷺ povezao sa uvjetima i nema nijednog razloga da se osamostali u pridobijanju željenog, osim sa Allahovom voljom. Štaviše, svaki uvjet mora imati razloge koji će mu pomoći, kao i prepreke koje će ga sprečavati. Pa ako se nadu razlozi i uvjeti, a nestanu prepreke, doći će do željenog. U protivnom, neće doći.

U oba *Sahiha*¹ od Abdullaha b. Mes'uda ﷺ bilježi se da je ovaj ajet (ajet iz sure *El-En'am*) objavljen i da je to teško palo ashabima Allahovog Poslanika ﷺ, pa su rekli:

"O Allahov Poslaniče, koji od nas nije učinio nepravdu u svom vjerovanju? Kaže: 'Nije to širk! Zar niste čuli dobrog roba kako kaže: 'Širk je najveće nepravda'?'"

Ibrahim, Allahov prijatelj i vođa svih pravovjernih, je bio poslan, a Zemlja je bila ispunjena mušricima.

Allah ﷺ kaže:

¹ Bilježe ga El-Buhari (1/81) i Muslim (124).

وَإِذْ أَبْتَلَاهُ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ
إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّلَمِينَ

"I kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko riječi na iskušenje stavio, pa ih je on potpuno izvršio, Allah je rekao: 'Učinit će da ti budeš ljudima vođa.' On je upitao: 'A i neki iz mog potomstva?' Odgovorio mu je: 'Obećanje Moje ne obuhvaća silnike!'" (El-Bekare, 124.)

Pojasnio je da period njegovog vodstva ne obuhvata nepravednike, a Allah ﷻ nije naredio da nepravedni budu vođe, a najveća nepravda je širk.

Kaže: "U oba *Sahiha*" - Tri su vrste nepravde. Prva vrsta, a ona je ujedno i najveća, jeste pripisivanje Allahu druga. Ovo je nepravda zbog koje će ko god sretne Allaha sa njom vječno boraviti u Vatri i neće imati udjela u milosti.

Allah ﷻ kaže: "**Širk je najveća nepravda**" - Širk je ovdje nazvan nepravdom zato što mušrik ne postavlja ibadet na njegovo mjesto. Nepravda znači stavljanje nečega na mjesto koje mu ne pripada, a mušrik je postavio ibadet na mjesto koje mu ne pripada, jer je Allahovo potpuno pravo, koje ne zaslužuje niko drugi, dao slabom i manjkavom stvorenju. Tako je obožavao nekog drugog mimo Allaha, upućivao je dove nekome drugom mimo Allaha, prinosio žrtve nekome mimo Allaha... To znači da je ibadete, koje ne zaslužuje niko drugi osim Allah, poklonio nekome drugom mimo Njega, i ovo je najveći grijeh.

Druga vrsta: Nanošenje nepravde robova jednih prema drugima, kao što je nasrtaj na ljudske živote, imetke i čast. Ova nepravda je izgrađena na mržnji i prepirkama, tako da se svakome njegovo pravo mora vratiti. A ako to pravo

pojedinac ne ispunи na ovome svijetu, ono ће biti vraćено na Ahiretu od njegovih dobrih djela. Tako ће on bankrotirati, kao što je došlo u hadisu:

"'Znate li ko je bankrot?' - pitao je Allahov Poslanik. Rekli su: 'Allahov Poslaniče, bankrot među nama je onaj koji nema srebrenjaka niti stvari.' Kaže: 'Bankrot je onaj koji ћe doći na Sudnji dan sa namazom, postom i djelima poput planina, a onoga je uvrijedio, onoga udario, onome krv prolio, a onome oduzeo imetak. Pa ћe se svakom od njih dati od njegovih dobrih djela prije nego što mu nestanu. Onda ћe mu se natovariti njihovi grijesi, pa ћe sa njima biti bačen u Vatru.'"

Treća vrsta: Nepravda koju rob nanosi sam sebi u onome što je između njega i Allaha i što je vezano za Allahova prava koja ne dopiru do stepena širka, a ne tiču se ni ljudskih prava. Takav je onaj koji ne izvršava neke vadžibe ili čini neke od harama koji se ne odnose na prava drugih ljudi.

Allah ﷺ kaže:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Ibrahim je doista bio predvodnik, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije druge smatrao Allahu ravnim." (En-Nahl, 120.)

Predvodnik je onaj koji podučava dobru, koji biva slijeden i koji kao uzor biva onaj za kojim se drugi povode.

Allah ﷺ je u njegovom potomstvu dao Knjigu i vjerovjesništvo, a nakon njega su svi vjerovjesnici slani u njegovoj vjeri.

Allah ﷺ kaže:

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ

"Poslije smo tebi objavili: 'Slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu, on nije Allahu druge smatrao ravnim!'" (En-Nahl, 123.)

Allah ﷺ kaže:

إِنَّ أَوَّلَى الْنَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ آتَبَعُوهُ وَهَذَا الَّذِي وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ

"Doista su najbliži ljudi Ibrahimu oni koji su ga slijedili, i ovaj Vjerovjesnik i oni koji vjeruju. A Allah je zaštitnik vjernika!" (Ali Imran, 68.)

Uzvišeni kaže:

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصَارَائِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Ibrahim nije bio ni židov ni kršćanin, već pravi vjernik, musliman. On nije bio idolopoklonik!" (Ali Imran, 67.)

I kaže:

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهَتَّدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةُ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قُولُوا إِنَّا مَأْمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا
وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا
أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ
أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُمْ مُسْلِمُونَ

"Oni govore: 'Budite židovi, odnosno kršćani, bit ćete na Pravom putu!' Ti reci: 'Ne! Mi smo Ibrahimove prave vjere, jer on nije nikoga Allahu ravnim smatrao.' Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dano Musau i Isau, i u ono što je dano vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo никакве razlike među njima i mi se Njemu predajemo.'" (El-Bekare, 135-136.)

U Sahihu se bilježi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:
*"Ibrahim je bio najbolje stvorenje među vjerovjesnicima."*¹

Kaže: "Ibrahim je bio" – Allah ﷺ je poslao sve vjerovjesnike poslije njega iz njegovog potomstva, kao što Uzvišeni kaže: "...i potomcima njihovim vjerovjesništvo i Knjigu dali". Allah ﷺ je Ibrahimu ﷺ podario dva sina koji su također bili vjerovjesnici. Prvi je bio Ismail ﷺ, a njegova mati je bila Hadžer, dok su je neki nazivali Adžer. Nju je tadašnji kralj Egipta poklonio Sari kada je Ibrahim ﷺ prošao sa njom, svojom amidžičnom, kroz Egipat – a bila je najljepša žena. Kralju je rečeno da se tu nalazi čovjek sa najljepšom ženom koju niko ne može imati osim njega (tj. vladara), a bila je pobožna žena. Ibrahim ﷺ joj je rekao: "Na Zemlji nema drugog vjernika osim mene i tebe, a ja ću mu reći da si moja sestra kako ne bi bio ljubomoran". Ali je time htio reći kako mu je ona sestra u islamu. Kao da joj je htio reći: "Ti si moja sestra u islamu i na svijetu nema drugog vjernika osim mene i tebe", pa ju je kralj uzeo. Allah je pomogao Ibrahimu na taj način da kad god je kralj prema njoj pružio ruke, bio je pogoden i pao bi na tlo trzajući nogama. Ovo je Allahova zaštita Njegovim evlijama. Pa je rekla: "Gospodaru, ako umre, reći će da sam ga ubila". Pa

¹ Bilježi ga Muslim (2369); Ebu-Davud (4672); El-Tirmizi (3352).

kada se probudio, opet je pružio ruke prema njoj, pa je opet pao u nesvijest trzajući nogama. Pa je rekla: "Gospodaru, ako umre, reći će da sam ga ubila". A kada se probudio po treći put, rekao je: "Vodite je od mene, doveli ste mi šejtanku". On joj je poklonio Hadžer, a ona ju je poklonila Ibrahimu ﷺ. On ju je oženio i ona mu je rodila Ismaila ﷺ, dok je Sara bila nerotkinja i bila kćerka njegovog amidže Akima. Nakon što je oženio Hadžer, ona mu rodi Ismaila, a bila je cijenjena kod Allaha. Od Allahove plemenitosti jeste to da je naredio Ibrahimu da je sa njenim sinom iz Šama odvede u Meku, a kada ju je odveo, Allah je Sari podario sina Ishaka. Ishak je poslije postao vjerovjesnikom, i to približno dvanaest godina nakon Ismaila, ili nešto više. Od Ismailovog potomstva je Muhammed ﷺ. Ismail je drugi otac i otac svih Arapa. Prvi otac je bio Ibrahim ﷺ, a drugi otac Arapa je bio Ismail ﷺ. A Ishak, Sarin sin, je dobio sina Jakuba, sa nadimkom Israil, i svi vjerovjesnici sinova Israilovih su njegovi potomci. Jakub je dobio Jusufa i obojica su bili vjerovjesnici kao i Ishak. Njegov drugi djed je bio Ibrahim, također naš vjerovjesnik. Zato se u hadisu spominje "plemeniti, sin plemenitog, sin plemenitog", a plemeniti sin je Jusuf, sin Jakubov, sin Ishakov, sin Ibrahimov. Muhammed ﷺ je od Ismailovog poroda, dok su svi vjerovjesnici koji su bili послани Israilovim sinovima Ishakovi potomci, sve do Isaa ﷺ. Ismail i Ishak su bili braća, a njihova djeca amidžići, tako da su u osnovi Arapi i Israilova djeca amidžići, a svi vjerovjesnici koji su послani poslije Ibrahima ﷺ jesu njegovi potomci:

"...i potomcima njihovim vjerovjesništvo i Knjigu dali".

U Sahihu je potvrđeno da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"*Allah me je uzeo za prijatelja, kao što je i Ibrahima uzeo za prijatelja.*"¹

I kaže:

"*Da sam ikoga uzeo za prijatelja, uzeo bih Ebu-Bekra za prijatelja, ali vaš drug (Muhammed ﷺ) je Allahov prijatelj.*"²

I kaže:

"...*Neka se sva vrata iz vaših kuća u džamiji zatvore osim Ebu-Bekrovih vrata.*"³

I kaže:

"*Oni koji su bili prije vas su kaburove uzimali za mjesta molitvi. Zato nemojte od kaburova praviti mjesta za molitvu, ja vam to zabranjujem.*"⁴

Sve ovo se nalazi u *Sahihu*⁵, a također i hadis u kojem je ovo rekao prije smrti na pet dana. Sve to je od potpunosti njegove poslanice a, u isto vrijeme, ukazuje na savršenstvo i izvršavanje njegovog prijateljstva prema Allahu, čija je osnova ljubav prema robu i ljubav roba prema Allahu ﷺ, suprotno mišljenju džehmija.⁶

Kaže: "Allah me je uzeo" – Na osnovu ovoga možemo reći da prisno prijateljstvo (halil) pripada i Ibrahimu ﷺ i Muhammedu ﷺ, tako da je i Ibrahim Allahov Halil, a i Muhammed ﷺ je Allahov Halil. Njih dvojica su najbolji poslanici i najbolja stvorenja. Naš vjerovjesnik Muhammed ﷺ bio je bolji i savršeniji od svog djeda Ibrahima ﷺ. No po vrijednosti odmah iza njega dolazi njegov djed Ibrahim ﷺ. Mišljenje pojedinih ljudi – kao što će šejh pojasniti – da je Ibrahim Allahov prijatelj, a da je Muhammed Allahov

¹ Bilježi ga Muslim (532), preko Džunduba ﷺ.

² Bilježe ga El-Buhari (10/10) i Muslim (2382).

³ Dio prethodno navedenoga hadisa.

⁴ Bilježi ga Muslim (532).

⁵ To jest, u istom hadisu: "Prije smrti na pet dana".

⁶ Pogledaj: *Der'u te'arud akl* (6/59-63.)

miljenik, jeste slabo i neispravno mišljenje. Jer, prijateljstvo je savršena ljubav, a ljubav je najveći stepen prijateljstva. Sve to obavezuje roba na savršeno robovanje Allahu. To znači da je Ibrahim, kao Allahov prijatelj, dostigao savršenstvo robovanja Allahu ﷺ, što ukazuje na savršeni rububijet.

U tome se, takoder, odražava savršenstvo Allahovog tevhida ili jednoće, kao i to da (njih dvojica) nisu obožavala nikoga osim Njega. Ljubav i prijateljstvo su dva svojstva savršenstva koja dolikuju Njegovom veličanstvu i veličini, što ukazuje na savršeni rububijet Allaha ﷺ. A što se tiče stvorenja, Ibrahima ﷺ i Muhammeda ﷺ, njih dvojica su Allahovi prijatelji. Prijateljstvo prema njima je dokaz njihovog savršenog robovanja Allahu ﷺ.

Također je u tome potvrđivanje Allahove ﷺ jednoće, tj. da oni ne obožavaju nikoga osim Njega, što je odgovor onima koji se porede sa mušricima.

Isto tako, u njemu se nalazi odgovor šijama-rafidijama koji omalovažavaju ličnost Ebu-Bekra es-Siddika ﷺ, dok sebe predstavljaju najžešćim pristalicama Kible - čineći širk zbog toga što obožavaju Aliju ﷺ i druge ljude.

Kaže: "Isto tako, u njemu se nalazi odgovor šijama-rafidijama" - Ovo zato jer oni sebe smatrujaju najžešćim pristalicama Kible, čineći širk zbog njihovog obožavanja Ehlibeјta i tvrdeći da je Poslanik naglasio da će poslije njega doći dvanaest imama od kojih je prvi Alija b. Ebi-Talib, zatim Husejn b. Alija, zatim Alija b. Husejn Zejnul-Abidin, zatim Muhammed b. Alija Bakir, zatim Džafer b. Muhammed Sadik, zatim Musa b. Džafer Kazim, zatim Alija b. Musa Rida, zatim

Muhammed b. Alija Dževad, zatim Alija b. Muhammed Hadi, zatim Hasan b. Alija Askeri, zatim Muhammed b. Hasen Halef Hudže Mahdi el-Muntezar, koji je ušao u pećinu Samra'e godine 260. h. i nije izašao do dan-danas. Šejhul-islam kaže: "Upotpunio je četiri stotine godina, a još nije izašao". Mi sada kažemo da je upotpunio hiljadu i dvije stotine godina, a nije izašao. U određenim vremenskim periodima oni dolaze sa jahalicama i stoje kod vrata ovog podruma dozivajući ga u jednom glasu: "Mevlana izadi, mevlana izadi". Ovako su rekli šejh i drugi, a pojedinci među finom braćom koja tamo žive su mi rekli da se to čini i dan-danas. U tim vremenskim intervalima, jedni stoje na različitim mjestima svijeta ili odlaze kod tog mjesta; drugi, koji su na istoku, ne klanjaju, a pojedinci ne klanjaju ni na zapadu; treći, opet, stoje u Medini i drugim mjestima, ne klanjaju i kažu da se boje da neće izaći Mahdi kada oni budu u namazu, te ga neće moći poslužiti. Ovo je od njihovog neznanja, neka nas Allah sačuva i oprosti nam. Sve do dan-danas koriste se i tobožnjim vesiletom ili približavanjem Allahu posredstvom Ehli-bejta, Alije, a zatim i Husejna, pa kažu: "O Ali, o Husejne", ili: "O Allahov evlijo, budi mi zagovarač kod Allaha!" Čak i hadžije među njima koriste vesilet njima: počinju sa Alijom, a završe sa Mahdijem Muntezarom (očekivani). Njih za vesilet prizivaju jednog po jednog i nema sumnje da je ovo veliki širk, jer obožavaju druge mimo Allaha. Tu je i njihova tvrdnja da su se zagubile dvije trećine Kur'ana, a da je ovo među nama samo ostatak, neka nas Allah sačuva i oprosti nam. A onaj ko to od njih kaže je nevjernik i heretik, otpadnik od vjere, zato što se suprotstavio riječima Uzvišenog:

"Mi smo objavili Opomenu i Mi je čuvamo".

Zatim grde i psuju sve ashabe i vjeruju da su bili kafiri, što, ustvari, predstavlja psovanje ove vjere koju su prenijeli. A ako su oni, koji su prenijeli ovu vjeru, bili svi za redom

nevjernici i grješnici, pa kako će se onda vjerovati u takvu vjeru?

Prijateljstvo (hullet) je savršena ljubav koja uvjetuje (i traži) od roba savršeno robovanje Allahu, a u isto vrijeme ukazuje na savršeni rububijet Allaha ﷺ prema robovima koji Ga vole i koje On voli. Riječ "robovanje" podrazumijeva potpunu poniznost i potpunu ljubav, pa se kaže srce je ponizno, tj. potčinjeno onome koga voli. Ponizan, tj. potčinjen.

To je Allahov sluga ili Allahov rob, u savršenoj formi, kao što su bili Ibrahim i Muhammed ﷺ.

Zato Muhammed ﷺ nije na Zemlji imao nikoga kao halila - prijatelja, jer riječ الخلة (hullet) ne prihvata učešće u prijateljstvu.

Međutim, kao što su rekli:

"*Sprijateljio sam se putem svoje duše,*

Zato je time prijatelj nazvan prijateljem."

Za razliku od osnovnog značenja ljubavi. Poslanik ﷺ je u vjerodostojnom hadisu za Hasana i Usamu rekao:

"*Allahu, ja ih volim pa ih i Ti zavoli, a volim i one koji njih vole.*"¹

Amr b. el-As je upitao Poslanika ﷺ:

"*Koga najviše voliš od ljudi?*" Kaže: 'Aišu.' Upitao je: 'A od muškaraca?' Kaže: 'Njenog oca.'"

¹ Bilježi ga El-Buhari (2735, 3747).

A o Aliji ﷺ kaže: "Sutra će zastavu dati čovjeku koji voli Allaha i Njegovog Poslanika i kojeg voli Allah i Njegov Poslanik." ¹

I mnogi drugi primjeri.

Allah ﷺ kaže:

فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

"Allah voli bogobojazne." (Ali Imran, 76.)

I:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

"Allah voli one koji dobra djela čine." (El-Bekare, 195.)

I kaže:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

"Allah, zaista, pravedne voli." (El-Hudžurat, 9.)

I kaže:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

"Allah, zaista, voli one koji se mnogo kaju i oni koji se mnogo čiste." (El-Bekare, 222.)

I kaže:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَّا كَأَنَّهُمْ بُنَيَّنٌ

مرصوص

¹ Bilježi ga El-Buhari (3009, 3701 i 4210).

"Allah voli one koji se na Njegovu putu bore u redovima kao da su zdanje (čvrsto) spojeno." (Es-Saff, 4.)

I kaže:

فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُجْبِهُمْ

"Allah će sigurno umjesto njih dovesti ljudi koje On voli i koji Njega vole..." (El-Maide, 54.)

Allah ﷺ je obavijestio o tome kako voli Svoje robove vjernike, a i oni Njega, pa kaže:

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُ حُبًا لِّلَّهِ

"...Ali oni koji vjeruju, još više Allaha vole!" (El-Bekare, 165.)

Međutim, što se tiče prijateljstva, ono je specifično i posebno. Tvrđnje pojedinih ljudi da je Muhammed Allahov miljenik, a Ibrahim Allahov prijatelj, misleći da je ljubav veći stepen od prijateljstva, jeste slabo mišljenje. Ovo zato jer je i Muhammed Allahov prijatelj, kao što je i spomenuto u vjerodostojnim hadisima.

Kaže: "Allahov sluga" – Što znači da u srcu nema mjesta za više od jednog prsnog prijatelja. Prijatelj je onaj čije se srce ispunilo prijateljstvom prema prijatelju, a Poslanikovo ﷺ srce je ispunjeno prijateljstvom prema Allahu i u njemu nema mjesta ni za koga više. Da je bilo mjesta i za koga, bilo bi za Ebu-Bekra, ali nije. Zbog toga je Poslanik ﷺ rekao:

"Da sam ikoga uzeo za prijatelja, uzeo bih Ebu-Bekra za prijatelja..."

To jest, da u mom srcu ima mjesta, bilo bi ga za Ebu-Bekra, ali se moje srce ispunilo prijateljstvom prema Allahu ﷺ.

Sa druge strane, srce može voljeti više od jednog i u njemu ima mjesta za ljubav prema većem broju onih koje voli. Zbog toga je Poslanik ﷺ volio veliki broj ljudi: Aišu, Hasana, Husejna, Usamu, Ebu-Bekra i druge. No što s tiče prijateljstva, u njegovom srcu nije bilo mjesta za prijateljstvo osim prema Allahu ﷺ. Prijateljstvo ne može imati saučesnika u prijateljevanju. Ovo je ono što se tiče stvorenja, tj. našeg Vjerovjesnika ﷺ. Što se pak tiče prijateljstva kao Allahovog svojstva, onda se radi o svojstvu koje Njemu dolikuje, ali sa određenim rezultatima kao što je ispoljavanje Allahovog rububijeta.

Ono što se prenosi da će Abbas biti proživljen između miljenika i prijatelja su podmetnuti hadisi i nije se moguće na njih oslanjati.

Rekli smo da je ljubav prema Allahu – ljubav prema Njemu i prema onome što On voli, kao što je u *Sahihima* zabilježeno od Poslanika ﷺ da je rekao:

"Kod koga se nađu tri svojstva osjetit će slast imana: onaj kome su Allah i Njegov Poslanik draži od svakoga, onaj ko voli čovjeka samo u ime Allaha i onaj ko mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon kojeg ga je Allah spasio, kao što mrzi da bude bačen u Vatru."

Poslanik ﷺ je obavijestio da će onaj, kod koga se nađu ove tri stvari, osjetiti slast imana. Jer, osjećaj prisutnosti nečega ukazuje na ljubav prema istom. A ako neko nešto voli i žudi za njim, i ako dobije od njega ono što želi, osjeti slast, užitak i veselje zbog toga. A užitak je osjećaj koji se pojavi kod čovjeka odmah nakon što osjeti bliskost prema voljenom ili prema onome za kim žudi.

Oni koji, od filozofa i doktora¹, kažu da je slast zapravo simpatija - grijše. Ovo zato jer se spoznaja postavlja i veže između ljubavi i slasti, kao što, naprimjer, čovjek poželi hranu. Pa kada je pojede, osjeti slast nakon toga. Slast slijedi i nakon pogleda u nešto. Pa ako neko pogleda, on osjeti slast. A slast koja slijedi poslije pogleda nije ista kao i pogled. Ipak, ona nije ni viđenje, nego je nešto što nastaje nakon viđenja.

Allah ﷺ kaže:

وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيَ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ

"U njemu će biti sve što duše zažele i čime se oči naslađuju." (Ez-Zuhraf, 71.)

Ovakav je slučaj sa svim onim što se čovjeku dešava od slasti i bolova, radosti i tuge i slično tome. Sve ovo nastaje zbog osjećaja prema onome što voli ili onome što mrzi, ali nije isti osjećaj kao što su radost i tuga. Jer, slast imana sadrži užitak i radovanje koje osjeti mu'min (onaj koji osjeća slast imana), što je popratna ljubav nakon ljubavi prema Allahu ﷺ. Taj užitak i radovanje ispoljavaju se kroz tri stepena: prvo, kroz upotpunjavanje te ljubavi; drugo, kroz ispoljavanje iste; treće, kroz potiskivanje onog što je njoj suprotno. Tako da njen usavršavanje jeste u tome da mu Allah i Poslanik budu draži od svakoga drugog. Ljubav prema Allahu i Poslaniku nije dovoljna ako se odnosi samo na temeljnu ljubav, nego mu Allah i Poslanik moraju biti draži od svakoga drugoga, kao što smo i rekli. Ispoljavanje ljubavi odražava se time što voli osobu samo radi Allaha. A potiskivanje onoga što joj je suprotno jeste to da mrzi ono što je suprotno imanu kao što mrzi da bude bačen u Vatru.

¹ Pogledaj: Šejhul-islam Ibn-Tejmije, *Der'u te'arud akl ve nakl* (6/69-75.)

Ako je ljubav prema Poslaniku i vjernicima od ljubavi prema Allahu, a Poslanik ﷺ je volio vjernike koje je volio Allah jer je on bio najsavršenije biće u ljubavi prema Allahu, najpravilnije je da (pojedinac) voli ono što voli Allah kao i to da mrzi ono što mrzi Allah.

Kaže: "Ono što se prenosi" – To jest, ono što se prenosi o Abbasu b. Ebi-Talibu da će biti proživljen između miljenika i prijatelja (miljenik je Muhammed ﷺ, a prijatelj je Ibrahim رض) je laž, jer, i Muhammed ﷺ je Allahov prijatelj kao Ibrahim رض.

Kaže: "Ovakav je slučaj sa svim onim što se čovjeku dešava" – Što znači da je slast imana u onome što prouzrokuje sreća ili težnja ka nečemu, koju osjeti mu'min kao posljedcu savršene ljubavi. Ova slast, kao posljedica savršene ljubavi, biva (ostvaruje se) sa tri stepena: upotpunjjenje ljubavi, njeni ispoljavanje i potiskivanje onoga što joj se suprotstavlja. Dakle, prvo što (pojedinac) treba jesti da ovu ljubav upotpuni. Njeni upotpunjavanje biva tako što mu niko ne smije biti draži od Allaha i Njegovog Poslanika, kao i da je ispolji na takav način što će voljeti osobu, ali samo radi Allaha. I na kraju, to je potiskivanje onoga što se suprotstavlja toj ljubavi, tj. mržnja da se vrati u nevjernstvo, kao što mrzi da bude bačen u Vatru. Ova tri stepena koje je Poslanik ﷺ spomenuo su uzrok osjećanja **slasti imana** koja je posljedica savršene ljubavi prema Allahu. Stoga onaj ko voli Allaha i Poslanika više od svakoga, ko voli osobu samo radi Allaha i onaj ko mrzi da se vrati u kufr nakon što ga je Allah iz njega izbavio, kao što mrzi da bude bačen u Vatru, upotpunit će ljubav i osjetiti slast imana, jer se njegova ljubav upotpunila. On ju je ispoljio i potisnuo ono što joj se suprotstavlja.

Kaže: "Da voli čovjeka" – Što znači da ako sve stvari i osobe voli radi Allaha, on će ispoljiti i zaštititi svoju ljubav od

bilo kakvih primjesa ljubavi radi nekog drugog, a njegova će ljubav biti samo radi Allaha. Takav voli Allaha i voli one koje voli Allah, od vjerovjesnika i dobrih ljudi. Sve ono što on voli

- voli radi Allahove ljubavi. Osim toga, on se trudi da tu ljubav očisti od bilo kakvih primjesa druge ljubavi, zatim da potisne ono što joj se suprotstavlja, tj. da mrzi da se vrati u kufr kao što mrzi da bude bačen u Vatru.

Prijateljstvo sa Allahom ne daje ni kome drugom udjela. Zato je rekao: "Da sam ikoga od stanovnika Zemlje uzeo za prijatelja uzeo bi Ebu-Bekra za prijatelja", znajući da je stepen prijateljstva iznad općeg pojma ljubavi. Ali, prijateljstvo i ljubav prema Allahu jesu samo izvršenje ili ostvarenje robovanja Allahu.

Oni koji grieve, grieve u tome što misle da je robovanje puko potčinjavanje i pokoravanje i da u to ne ulazi ljubav, kao i to da je ljubav radovanje u prohtjevima ili potčinjavanje koje ne podrazumijeva rububijet. Zato se prenosi da se kod Zenuna govorilo o ljubavi, pa je rekao: "Klonite se te teme da se duše ne bi njoj odale kada o njoj slušaju".

Neki od učenjaka i obrazovanih ljudi su pokudili druženje sa onima koji mnogo govore o ljubavi bez imalo ustezanja.

Kaže: "Prijateljstvo sa Allahom ne daje" - Jer je prijateljstvo (hullet) posljednji stepen i vrhunac ljubavi, a ljubav se, kako smo rekli, dijeli na stepene. Prvi stepen je veza,

žudnja, strasna ljubav itd. Na kraju, to je savršena ljubav, tj. prijateljstvo, što je i posljednji stepen u ljubavi. Tako je prijateljstvo savršeni stepen ljubavi i njen vrhunac.

Neki od selefus-saliha su govorili: "Onaj ko obožava Allaha samo iz ljubavi, on je *heretik* (otpadnik); ko Ga bude obožavao sa nadom, on je *murdžija*; ko Ga bude obožavao samo iz straha, on je *haridžija*; onaj ko Ga bude obožavao iz ljubavi, nade i straha, on je pravi vjernik i *muvehid*."

Kaže: "**Neki od selefus-saliha su rekli**" - Ljudi se dijele na četiri skupine: onaj ko obožava Allaha iz ljubavi, takvi su fanatici ili heretici koji su se odvojili od vjere. Takav tvrdi da obožava Allaha iz ljubavi, ali niti se boji Allaha, niti se pouzdaje u Njega. Tako da se od nekih sufija prenosi – kao što je u knjigama o "Ve'azu" (الوعظ) – da je Rabija Adevija rekla: "Ne obožavam Allaha zbog straha od Njegove Vatre, niti zbog želje za Njegovim Džennetom, pa da budem kao potčinjeni zatvorenik. Nego Ga obožavam radi Njega i zbog želje za njim". Kaže da Ga ne obožava iz straha ili nade, pa da bude poput čovjeka koji očekuje korist, koji ne obožava Allaha osim radi koristi, nego ga obožava samo iz ljubavi prema Njegovom biću, bez straha i nade. Tako da su neki rekli da vole patnju i Vatru, pa su bili upitani: "Zašto to?" Kažu: "Ako budem uživao u Džennetu, znači da moja duša teži ka njemu, pa će ostati sa svojim prohtjevima. Ali ako se napati u Vatri, postavit će se suprotno svom prohtjevu, zato i priželjkujemo džehennemsку patnju". Molimo Allaha da nas spasi i da nam oprosti. Dotle ova kaže da ne obožava Allaha iz straha i nade,

pa da bude kao potčinjeni zatvorenik, a Allah ﷺ nas je obavijestio da su vjerovjesnici: Ibrahim, Lut, Nuh, Davud, Sulejman, Ejjub, Zekerija, Jahja i Isa, a i Njegov poslanik Muhammed, bili onakvi kako je rekao:

"Oni su žurili u činjenju dobrih djela i prizivali su nas iz nade i straha".

Dakle, iz nade i straha su prizivali svog Gospodara, strahujući i nadajući se. Stoga i ti moraš Allaha obožavati kroz ljubav, strah i nadu. A onaj ko bude obožavao Allaha samo iz straha, on je *haridžija*; onaj ko Ga bude obožavao iz nade, on je *murdžija*; onaj ko Ga bude obožavao iz straha, nade i ljubavi, on je *pravi vjernik i sljedbenik tevhida*. O ovoj temi se mnogo može pročitati u sufiskim knjigama, kao o opomeni onako kako to oni sebi predstavljaju.

Zbog toga su se u posljednje vrijeme pojavili ljudi koji su širokogrudno prihvatali tezu o čistoj ljubavi, sve dok ih to nije odvelo do neke vrste slabosti i tvrdnji koja su suprotna robovanju. Tako oni robu pripisuju rububijet koji ne pripada nikome osim Allahu. Pojedinci iznose tvrdnje koje prelaze granice vjerovjesnika i poslanika, ili traže od Allaha nešto što ni u kom slučaju ne dolikuje osim Allahu, čak ne dolikuje ni vjerovjesnicima ili poslanicima.

Ovo je poglavljje pri kojem su mnogi šejhovi pali: prvo, zbog slabosti ostvarenja samog robovanja koje su poslanici pojasnili, sa granicama naređenog ili zabranjenog koje su donijeli; drugo, zbog slabosti i odsutnosti razuma pomoću kojeg rob shvata suštinu robovanja. A ako oslabi razum, umanji se vjersko znanje. Onda se u prostranstvima neznalačke ljubavi duša raširi i veseli sa svom svojom glupošću, poput čovjeka koji se veseli zbog ljubavi prema

nekoj osobi sa glupošću i neznanjem. Takav kaže: "Ja volim osobu i neću biti kažnen zbog onoga što činim od djela neznanja i neprijateljstva".

Ovo je srž zablude i slika onoga što su rekli jevreji i kršćani:

نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِلُّوْهُ

"Mi smo djeca Božija i miljenici Njegovi..." (El-Maide, 18.)

Allah ﷺ kaže:

قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَعْفُرُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَيَعْذِبُ مَنْ يَشَاءُ

"Zato reci: 'Pa zašto vas On kažnjava zbog grijehova vaših?' A nije tako! Vi ste kao i ostali ljudi koje On stvara: kome hoće On će oprostiti, a koga hoće On će kazniti." (El-Maide, 18.)

Njegovo kažnjavanje istih je znak da nisu ni voljeni, a niti se mogu Njemu pripisati kao djeca, nego su potčinjeni i stvorenici.

A onaj koga Allah zavoli, On ga uputi da čini ono što On voli. A onaj ko voli Allaha, neće činiti ono što će Ganaljutiti ili rasrditi kao što su kufr, griješenje i neposlušnost, ili činjenje velikih grijeha i ustrajavanje na njima. A ako se ne pokaje radi toga, Allah to neće voljeti kao što voli da se čini dobro. Tako je Njegova ljubav prema robu shodna njegovom imanu i bogobojaznosti.

Kaže: "Ovo je poglavljje" – Ovi šejhovi koje je spomenuo šejhul-islam su sufijski šejhovi, a ovo su njihove tvrđnje.

Kaže: "Ovo je razlog" - To jest, razlog slabosti ostvarenja robovanja kod njih. A suština toga robovanja je u primjeni obaveza i klonjenju zabrana ili Allahovih naredbi i zabrana. Znači da ih je okupirala slaboumnost, pa su oslabili u samom robovanju. Povrh svega toga, pored slaboumnosti se ispoljila i njihova slabost u znanju, što je pruzrokovalo ova loša mišljenja i djela.

Kaže: "Ako oslabi" - To jest, ove njihove tvrdnje su bezvrijedne i lažne. Jer, ako taj kaže da neće biti kažnen zbog onoga što čini, jer ga Allah voli (jer je Allahov miljenik), a On ga zbog njegovih grijeha neće kazniti, onda je taj isti kao jevreji i kršćani, koji su rekli:

"Mi smo djeca Božija i miljenici Njegovi".

Ali im je Allah ﷺ odgovorio:

"Zato reci: 'Pa zašto vas On kažnjava zbog grijehova vaših?'"

To znači da je neprijateljstvo onoga kojeg voli razlog mržnje prema njemu, osjećaja odbojnosti prema njemu, pa čak i razlog njegovog kažnjavanja.

Ovo su oni koji misle da im griesi neće naštetiti zbog toga što ih Allah, navodno, voli. Sa njihovom ustrajnošću na griesima su poput onih koji misle da konzumacija otrova ne šteti, iako ga koriste neprestano, i to bez liječenja uz uzimanje protuotrova.

Da je ovaj glupak kojim slučajem pogledao u Kur'an, u priče o vjerovjesnicima i onome što se njima dešavalo od pokajanja i traženja oprosta radi grijeha, kao i to što su bili pogađani različitim nedaćama, što je predstavljalo ispit i pročišćenje za njih (shodno svakom pojedincu), shvatio bi

da grijesi štete onima koji ih čine, pa makar oni bili najveličanstveniji ljudi.

Kaže: "Oni koji misle" - Ovo su šejtanove spletke i tvrdnje pojedinih sufija, tj. da im grijesi ne mogu naštetiti. Stoga kažu da su dostigli stepen i da ih Allah voli tako da im ni grijesi, a ni zapostavljanje vadžiba ne mogu naštetiti, što je poput mora koje se ne može zagaditi ako se u njega prospere nešto od nečistoće ili slično tome. Takav kaže: "Ja sam dospio do Allaha i dostigao sam stepen u Njegovoj ljubavi, tako da mi grijesi ne mogu naštetiti". Očito je da su ovo šejtanove spletke, kojima ih je uveo u svoje mreže. Oni su poput čovjeka koji kaže da mu neće naštetiti otrov, jer je u njegovom tijelu snaga i otpor, a ovo neće reći onaj čiji je razum prisutan.

Kaže: "Da je ovaj glupak (ahmak)" - Da, da je razmislio o Ademovoj priči vidio bi da je:

"Tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo. Poslije ga je njegov Gospodar izabranikom učinio, pa mu oprostio".

Adem ﷺ je bio vjerovjesnik. Allah ﷺ je, također, o Musau ﷺ rekao:

"'Gospodaru moj', reče onda, 'ja sam sam sebi zlo nanio, oprosti mi!' I On mu oprostii. On, uistinu, prašta i On je milostiv".

O Davudu ﷺ kaže:

"Pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tlo i pokaja se".

O našem vjerovjesniku Muhammedu ﷺ kaže:

"Mi ćemo ti dati da pobijediš pobjedom jasnom da bi ti Allah ranije i kasnije grijeha oprostio".

Ili:

"Traži oprosta za svoje grijeha, i za vjernike i vjernice! Allah zna kuda se krećete i gdje boravite".

Kako onda sufije mogu reći da im grijesi ne štete, znajući da su vjerovjesnici bili najveličanstvenija stvorenja, ali nas je, i pored toga, Allah obavijestio da su i pogriješili i očistili se, te da im je Allah primio pokajanje.

Onaj ko voli stvorenje, ne znajući koju mu korist on može pribaviti niti to želi postići, nego to radi samo zbog ljubavi, a pri tome ta ljubav bude iz neznanja i nepravde, nema sumnje da će to biti razlogom mržnje onoga koga voli i bježanja od njega, kao i razlogom da ga kazni.

Mnogi od sljedbenika ovih tarikata su, zbog tvrdnje ljubavi prema Allahu, izmislili različite vrste neznabotičkih novotarija u vjeri.

A onaj ko pređe Allahove granice će ili zapostaviti Allahova prava ili će izmišljati lažne tvrdnje bez osnove.

Kao što neki od njih kažu: "Koji god murid ostavi u Vatri ikoga, ja ga se odričem". Dok drugi kaže: "Koji god moj murid dozvoli da neko od vjernika uđe u Vatru, ja ga se odričem".

Prvi je rekao da njegov murid izvodi svakoga iz Vatre.

Drugi kaže da njegov murid ne dozvoljava da iko od onih koji čine velike grijehе uđe u Vatru.

Neki opet kažu: "Kada nastupi Sudnji dan, moj šator će se razapeti nad Džehennemom, tako da u njega niko neće ući".

I mnoge druge slične izmišljotine prenešene od poznatih šejhova, koje su, ustvari, izmišljena i pripisana lažnjima, ili je to bila njihova lična greška.

Kaže: "Onaj ko voli" - Ovo je očito ako bude djelovao na osnovu svojih prohtjeva. Pa ako ovo bude iz neznanja i zbog nepravde, onda to ne može biti razlogom Allahove ljubavi prema njemu; naprotiv, to će prouzrokovati Njegovu mržnju i kaznu, ili na dunjaluku ili Ahiretu.

Kaže: "Mnogi od" - Ovdje misli na sufije, jer se oni nazivaju *salikin*, tj. oni koji se kreću prema Allahu, kako to već tvrde. Ove njihove tvrdnje su samo potvrde toga da ih je šeđtan zaveo. Tako pojedinci koji dospiju do jednog stepena znanja, ili znaju šta im je određeno, svoja svojstva negiraju – pripisujući ih Allahu, kako bi mogli tvrditi da su sa njih spale obaveze, kao i to da se ne brinu i da mu grijesi ne mogu naškoditi, jer se oni pišu običnim ljudima. A što se tiče njega, on je od odabranika kojima grijesi ne štete. Ovo je šeđtanova obmana i njegovo ovladavanje njima. Zato taj zapostavlja Allahova prava, a zatim kaže da mu to neće naškoditi, nakon čega od njega poteknu ovakve lažne tvrdnje i mišljenja, koja će šejh spomenuti.

Kaže: "Kao što neki od njih kažu" - Svi ovi govori su riječi nevjerstva, molimo Allah za zaštitu. Takav je i govor: "...kao što je moj 'murid'", iako ovdje misli na Allaha, tj. ako njegov murid ostavi bilo koga u Vatri, on se odriče od njega tj., od Allaha.

Drugi kaže: "Koji god moj murid dozvoli da neko od vjernika uđe u Vatru, ja ga se odričem".

Treći kaže: "Na Sudnjem danu će se njegov šator razapeti iznad Džehennema, kako niko ne bi ušao u njega". Sve ove izreke su izreke nevjerstva.

Ali šejh, rahimehullahu te'ala, kaže da ove riječi oni izreknu kada bivaju u stanju opijenosti, ili u transu, ili zbog utonuća, ili zbog jačine spoznaje. Tako padnu u trans pa govore ovakve riječi. No u tom trenutku ih razum napušta te govore, bez razlikovanja i prepoznavanja, poput nenormalnog čovjeka, a njemu se grijesi ne pišu. Ali ako ih izrekne pri punoj svijesti i prisutnosti razuma, onda je nevjernik. Šejh, rahimehullahu te'ala, kaže da oni izriču ovakve rečenice u stanju nesvjestice, ili u skupinama ljudi, kod snošaja ili u homoseksualnim odnosima, te zbog žestine transa zaborave na sve, pa i na sebe lično. Neki od njih tvrde da zbog žestine gledanja u Allaha zaboravljaju sve; ne pomjeraju se do te mjere da se ako se ptica spusti na njih, oni ne pomaknu niti shvataju šta se događa. Ili, ako poveže oči, pa kaže kako vidi svjetlost, a u stvari vidi šejtana. Tako ih šeđtan i obuzima. Njihove tvrdnje su riječi kufra, a onaj ko ih izrekne u prisustvu razuma je nevjernik i otpadnik od vjere, jer se takav odriče Allaha, kao i što tvrdi da će on na Sudnjem danu imati utjecaj.

Kaže: "*Izmišljotine prenešene*" - Dakle, ono što im se događa. A to ili je izmišljeno, pa pripisano njima, ili je to zbog jačine promatranja i padanja u trans i neraspoznavanja onoga što se dešava oko njih.

Ovakve stvari se dešavaju u trenutku pijanstva, transa ili zbog tonjenja u promatranju Božije veličine, uz gubljenje osjećaja za vidljivi i nevidljivi svijet. Tada kod čovjeka slabí razumijevanje i poimanje, tako da ne zna šta je

rekao. A opijenost je slast bez osjećaja za okolinom. Zato je među njima bilo onih koji su se, kada su se probudili i došli sebi, pokajali od onoga što su rekli. Oni koji su sebi u tome dali zamaha jesu uglavnom šejhovi koji su slušali kaside o ljubavi i ašiku, kuđenju i udvaranju, te strastvenoj ljubavi. Ovo je osnova njihovih namjera, jer ovakve vrste pjesama podstiču u čovjeku emocije i ljubav kakva god da bude. Zato Allah ﷺ kaže:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحِبِّبُكُمُ اللَّهُ

"Reci: 'Ako volite Allaha, mene slijedite, Allah će vas voljeti....'" (Ali Imran, 31.)

Kaže: "Ovakve stvari" - Ovakvo je stanje sufija. To je pijanstvo, tj. pijanstvo od ljubavi. Takav se opije tako da zaboravi na sebe ili utone do tolike mjere u promatranju Božije veličine da ne napravi razliku između Stvoritelja i stvorenja, da nas Allah sačuva i oprosti nam. Eto, takvo je stanje sufija.

Kaže: "Tako kod čovjeka" - A kada izgubi razum, onda mu se grijesi ne pišu. Jer, takav je poput nenormalne osobe zbog toga što ne poima šta se dešava.

Kaže: "Zato je među njima bilo" - To jest, kada se probudi i dođe sebi nestane one opijenosti, pa se pokaje zbog svojih riječi.

Kaže: "A oni koji su sebi dali" - Od njihovog neznanja je to da mnogo slušaju kaside o ljubavi, žudnji, kuđenju i strastvenoj ljubavi. Zbog slušanja takvih kasida smatrali su da na takav način obožavaju Allaha, smatrajući to ibadetom.

Kaže: "Ovo je osnova" - Ovaj ajet se naziva ajetom ispita. To zato jer su neki ljudi tvrdili da vole Allaha, pa ih je

On ispitao. Allah je mjerilom te ljubavi učinio slijedenje Poslanika ﷺ. Stoga onaj ko prihvati ovo mjerilo voli Allaha:

"Reci: 'Ako volite Allaha, mene slijedite, Allah će vas voljeti...'"

Onaj ko bude slijedio Poslanika, to znači da je iskren u svojoj ljubavi, dok onaj ko ne bude slijedio Poslanika, nije iskren. Slijedenje Poslanika ﷺ podrazumijeva primjenu svega onoga sa čime je došao od Šerijata, i to slijedenjem Allahovih naredbi i iskrenim djelima u ime Allaha kao što je iskreno ispoljavanje vjere Allahu, obavljanje farzova, klonjenje od Allahovih zabrana i sl. Onaj ko bude takav, on je iskren i istinu govori; a onaj ko se postavi suprotno tome, to znači da laže.

Tako Allaha ne voli osim onaj koji slijedi Poslanika.

A slijedenje i poslušnost Poslaniku ne bivaju osim sa ostvarenjem i primjenom robovanja Allahu. Mnogo je onih koji tvrde da ga vole, ali se nisu povinivali njegovom šerijatu i sunnetu. Takvi tvrde da se nalaze u stanjima, ali ovdje nemamo dovoljno mjesta da o tome govorimo. Neki čak idu do te mjere da farzove smatraju neobaveznim ili neke harame smatraju dozvoljenim, i mnogo drugih stvari mimo toga, u čemu su se suprotstavili Poslanikovom šerijatu, njegovom sunnetu i poslušnosti njemu. Naprotiv, Allah je kao osnovu Svoje ljubavi učinio ljubav prema Allahu i Poslaniku, kao i džihad na Allahovom putu. Džihad podrazumijeva savršenu ljubav prema onome što je Allah naredio i potpunu mržnju prema onome što je zabranio. O onima koje voli i koji ga vole Allah ﷺ kaže:

أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكُفَّارِ إِنَّمَا يَعْمَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةً لَآءِيمَر

"...prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima
ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg
priekora bojati." (El-Ma'ide, 54.)

Kaže: "Tako da Allaha ne voli" - To znači da on samo misli da je od odabranika, ako je dostigao stepen znanja i stepen pri kojem svoja svojstva može negirati i pripisati ih Allahu, kao što svoja djela pripisuje Allahu, čime postaje od odabranika sa kojega spadaju obaveze i zabrane. To znači da on nema ni obaveza niti mu je šta zabranjeno, niti mora biti poslušan, niti može počiniti grijeh, tvrdeći da je dospio do Allaha, a za to uzimaju kao dokaz Allahove riječi:

"Obožavaj svog Gospodara sve dok ti ne dođe smrt".

Jekin (smrt) tumače kao znanje, a njihovi odabranici su doprli do tolikog znanja tako da se ni obaveze, a ni zabrane, ne odnose na njih, kao ni poslušnost ili griješenje. Sve ono što oni rade je njima dozvoljeno, Allahu se utječemo od toga. Ko vjeruje u ovo, on je otpadnik od vjere i dat će mu se prilika za pokajanje, a ako se ne pokaje, onda će biti ubijen.

Kaže: "Allah je osnovu ljubavi" - Da. Borba na Njegovom putu je osnova ljubavi, jer borac na Allahovom putu potčinjava sebe i svoj imetak Allahu On poziva u Njegovu vjeru, bori se, troši i žrtvuje samog sebe da bi uzdigao Allahovu riječ. Ovo je osnova i suština ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku, i ovo je istinska ljubav prema Allahu.

Zato je ljubav ovog ummeta prema Allahu bila najpotpunija u odnosu na prethodne narode, kao što je njihovo robovanje Allahu najpotpunije u odnosu na robovanje prethodnih naroda.

Najsavršeniji po toj osnovi među ovim ummetom su bili Muhammedovi ﷺ ashabi i svi oni koji su se sa njima poredili u tome.

Kaže: "Zato je ljubav" - Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da je ljubav prema Allahu najpotpunije ostvarena od strane ovog ummeta u odnosu na prethodne narode, kao što je njihovo robovanje savršenije od robovanja prethodnih naroda. Sve to zato što je Vjerovjesnik ovog ummeta bolji od svih prethodnih vjerovjesnika i zato što je ovaj ummet bolji od svih prethodnih naroda. Naš vjerovjesnik Muhammed ﷺ je najsavršenije biće u ljubavi prema Allahu, kao što je najpotpunija ličnost u pogledu robovanja Njemu, a ovaj ummet je najsavršeniji u pogledu ljubavi i robavanja Allahu ﷺ u odnosu na ostale narode.

Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da slijedenje Šerijata i borba na Allahovom putu predstavljaju najveće razlike između onih koji vole Allaha i Njegovih evlija i onih koji tvrde da ga vole. Prethodno smo spomenuli ajet ispita u kojem Allah ﷺ kaže:

"Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i Allah će vas voljeti'".

Jer, jedna skupina ljudi je tvrdila da voli Allaha, pa ih je Allah ispitao sa ovim ajetom. Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da je istinska vjera ostvarivanje robovanja Allahu ﷺ

u svakom smislu, tj. ispoljavanje ljubavi Alahu ﷺ, kao i to da svako djelo mora biti u skladu sa Allahovim Šerijatom, jer, ako ne odgovara Šerijatu, onda ne može biti učinjeno radi Allaha. I nijedno djelo ne može biti učinjeno radi Allaha osim ako u sebi sadrži dva svojstva: da bude radi Allaha i da bude u skladu sa onim što voli Allah i Njegov Poslanik. Šejh, rahimehullahu te'ala, je također pojasnio da širk prevladava ljudskim dušama, kao što je došlo u hadisu da je on tiši od mravlјeg hoda, kao i to da se skriveni širk manifestira kroz slijedenje prohtjeva poput ljubavi prema imetku, ugledu, slikama i slično tome. Srž svega onoga što je prethodno spomenuto jeste to da je šejh, rahimehullahu te'ala, pojasnio hadis u kojem je rečeno da čovjekova pažnja prema imetku i ugledu ništa manje ne šteti vjeri od štete koju dva gladna vuka naprave kada se nađu u toru punom ovaca. Također je šejh, rahimehullahu te'ala, pojasnio da su Ibrahim ﷺ i njegova porodica predvodnici istinske vjere i da je naš Vjerovjesnik ﷺ od Ibrahimove porodice. A Faraon i njegova svita su predvodnici kufra i zablude, od kojih su i oni koji su rekli o Allahovom utjelovljenju u stvorenjima, jer su oni u Faraonovoj vjeri i na njegovom putu. Zatim je šejh spomenuo teoriju utonuća¹ kao i podjelu među ljudima na osnovu toga među sufijama. Utonuće je riječ sa kojom oni podrazumijevaju nepoimanje bilo kakvih postojanih vidljivih i nevidljivih činjenica koje se promatraju među bićima. Oni ga dijele na tri vrste: prvo, utonuće u odnosu na bilo šta prisutno i slično njemu; drugo, utonuće u odnosu na promatranje nečega sličnog njemu; treće, utonuće u odnosu na ono što on želi. Prvo znači utonuće do te mjere da ne vidi ništa mimo Njega, a osnova riječi "utonuće" u jezičkoj terminologiji znači da čovjek rastopi nešto u nečem drugom, kao kada staviš brašno u vodu, te se ono rastopi, pa se dobije sasvim drugačija masa – što pak znači da se masa rastopila u masi.

¹ Ili stapanja, ili sjedinjanja, ili iščezavanja.

Sufije su tu riječ "utonuće" pojasnili kao nepoimanje bilo kakvih postojećih vidljivih i nevidljivih stvari. Prema ovom mišljenju, utonuće u odnosu na sve mimo Njega jeste negiranje svega mimo Allaha, što i jeste put onih koji zastupaju teoriju "vahdetul-vudžud" tvrdeći da su se stvorenja stopila sa Stvoriteljem. Tako, prema toj teoriji, nema ni Stvoritelja, a ni stvorenja. Pa su, zatim, rekli da je Stvoritelj stvorene, a stvorenje Stvoritelj, i to je utonuće kod ateista.

Drugo je utonuće u odnosu na promatranje nečeg sličnog Njemu. To znači da se taj odvaja od stvorenja i ne gleda ni u šta drugo osim u Allaha kako ga ništa ne bi omelo na putu prema Allahu. On ne negira stvorenja, niti njihovu prisutnost, nego negira njihovo viđenje kako ga ga ne bi ometali da dospije do nevidljivog svijeta - a to nazivaju trans, pijanstvo, utjelovljenje i spoj. Kod nekih se ojača viđenje srca, kao i njegova nesvjestica, tako da taj zaboravi sve, pa čak i sebe. On ne gleda ni u šta, osim u onoga koga voli, misleći da se utjelovio u njemu i sa njim pomiješao. Od toga su neki zaljubljenici govorili da se zbog žestine ljubavi prema voljenom osjeća kao magnet koji ga privlači. Pa ako njegov voljeni padne u vodu, on padne za njim i kaže: "Ja sam pao u vodu, a šta je tebe povuklo u vodu?" Kaže: "Kada sam nestao sa tobom, video sam da me nema, pa sam pomislio da si ti sa mnom. Povukao si me, a ja sam bio u svojoj nesvjestici, jer sam nestao sa tobom. Tako se nisam video i pomislio sam da si ti ja".

Treće je utonuće u odnosu na ono što pojedinac želi. To znači da on žrtvuje svoje želje zbog Allahove želje, dajući prednost Allahovoj ljubavi u odnosu na ljubav prema sebi. Također, on daje Allahovim željama, i onome što On voli, veću prednost u odnosu na svoje želje i prohtjeve. Ovo utonuće se odnosi na odabrane evlike i one bliske. Šejhul-islam kaže: "Ako postoji ikakvo pravilno utonuće, onda je to ovo utonuće". Od toga jesu riječi tevhida: "La ilahe illallah" u

kojima je utonuće i opstanak, odnosno negiranje da postoji išta drugo osim Allaha, ili odricanje robovanju svemu drugom osim Allahu ﷺ, jer je On Onaj Koji uistinu zaslužuje ibadet.

Kako onda ovi ljudi mogu tvrditi da vole Allaha.

Neki šejhovi kažu: "Ljubav je vatrica koja u srcu spali sve ono osim što želi Voljeni".

Hoće reći da je čitav svemir ono što je Allah ﷺ htio da bude, pa su pomislili da je savršena ljubav u tome da rob voli sve ono što je u njemu, pa čak i kufar, grijeh i neposlušnost!! A nemoguće je da bilo ko može voljeti sve postojeće, nego voli ono što mu odgovara i što mu koristi, a mrzi ono što mu ne odgovara i što mu šteti. No ipak, sa ovom zabludom su uspjeli zavesti one koji slijede prohtjeve, a zatim su im povećali njihovo zaranjanje u njihove prohtjeve i strasti, tako da oni vole ono što im se prohtije od izgleda, vodstva, viška imetka i zavodljivih novotarija, misleći da je sve to u sklopu ljubavi prema Allahu. A zapravo je ljubav prema Allahu mržnja prema onome što mrzi Allah i Njegov Poslanik i borba protiv toga sa životom i imetkom.

Osnova njihove zablude je u tome da ono što je ovaj rekao: "Ljubav je vatrica u srcu koja spaljuje sve drugo osim Voljenog", rekao je misleći na Allaha ili Njegovu postojanu volju u svim stvorenjima.

Međutim, da je to rekao vjernik u Allaha, knjige i poslanike, to bi značilo da se pod tim podrazumijeva Allahova vjersko-šerijatsku volja koja se odnosi na ono što voli i sa čime je zadovoljan. Kao što je rekao da je u srcu spaljeno sve osim onoga što Allah voli.

Ovo je ispravno značenje, jer je od potpune ljubavi prema Allahu to da pojedinac da ne voli osim ono što voli Allah. A ako zavoliš ono što On ne voli, onda će to biti manjkava ljubav. Ali što se tiče Njegovog određenja i odredbe, onda On to kori i zabranjuje. Naprimjer, ako se sa Njim ne složim u onome što mrzi, to znači da volim ono što mrzi.

Kaže: "Kako onda ovi mogu" – To jest, pozivaju se na ljubav, ali bez djela kao što su slijedenje Poslanika ﷺ i borba na Allahovom putu. Tako ova tvrdnja ne koristi, jer svaka tvrdnja mora biti ustanovljena na dokazu, a onaj ko se poziva na Allahovu ljubav neka radi prema Allahovim riječima:

"Reci: 'Ako volite Allaha, mene slijedite, i Allah će vas voljeti...'".

I zato što se ovo zove ajet ispita ili ajet provjere. Pa ako ti čovjek kaže: "Ja volim Allaha", ti reci: "Ima jedan ispit kojim ćemo te provjeriti". Drugim riječima: "Da pogledamo u tvoja djela. Pa ako budeš slijedio Poslanika ﷺ, istinu govoriš, a ako ne budeš slijedio Poslanika, onda lažeš u onome na što se pozivaš".

Ove riječi potiču od nekih sufijskih šejhova, tj. da je ljubav vatra koja spaljuje sve osim željā Voljenog. No greška je u tome što je on ovdje htio skrenuti pažnju na postojanu volju i kader, tj. da je sve ono što se nalazi u postojanju ono što je Allah htio i odredio, a u Njegovoj vlasti se ništa ne može desiti bez Njegove volje. Ali, pojedine stvari koje su nastale Njegovom voljom i određenjem On voli, a pojedine ne samo da ne voli nego ih mrzi. Što znači da, također, postoji šerijatska ili vjerska volja i određenje. Tako sve ono što se desi u svemiru od kufra, grijeha i neposlušnosti jeste, ustvari, ono što je Allah htio postojanom voljom, ali Allah sa time nije

zadovoljan, ni u vjeri ni u Šerijatu. To samo postoji kader zbog mudrosti i tajni koje samo Allah zna, ali se ne odnosi na šerijatsko-vjersku volju i htijenje. Ali, ovi su šejhovi ili sufije pomislili da se ljubav prema Allahu odnosi na postojanu volju i htijenje. I kada su uvidjeli da su se kufr, grijeh i neposlušnost desili, rekli su: "Ovo je Allahova volja i ljubav prema tim stvarima". Tako nisu napravili razliku između postojanog htijenja i vjerskog htijenja. U tome je njihova greška. A ispravno je da se napravi razlika između ove dvije volje što znači da postoje dvije vrste htijenja: postojana volja i kader, koja se ne može odgoditi, nego sve što Allah želi – to se i desi. Sve ono što se desi u ovom postojanom svijetu ulazi u domen ove vrste kadera, ali se nekolicina toga dijeli na dva dijela. Prvo, to je ono što Allah hoće sa šerijatsko-vjerskom voljom, a to je ono što je naredio. Sa time je zadovoljan i šerijatski je to zavolio. Drugo, to je dio kojeg Allah ne voli. Pa ako ovaj kaže: "Ljubav je vatrica koja je spalila u srcu sve osim onoga što želi Voljeni", i sa time bude htio skrenuti pažnju na šerijatsku volju, onda je njegova izreka pravilna; naprotiv, ako bude htio skrenuti pažnju na postojanu volju, onda je to greška.

Slijedeњe ovoga Šerijata i borba na Allahovom putu jeste jedna od većih razlika između onih koji vole Allaha, Njegovih evlija koje voli i koji Ga vole, i između onih koji se pozivaju na ljubav, gledajući na opći pojam Njegovog rububijeta, ili onih koji slijede neke novotarije koje se suprotstavljaju Njegovom Šerijatu. Pozivanje na ovu ljubav prema Allahu je slično jevrejskim i kršćanskim tvrdnjama o Allahovoj ljubavi, iako njihove (sufijske) tvrdnje mogu biti gore od jevrejskih i kršćanskih zato što su pokazali licemjerstvo zbog kojeg će biti u najdubljem ponoru Džehennema. Također je moguće i da jevreji i kršćani mogu

biti od njih gori, jer ovi nisu dostigli njihov stepen kufra (nevjerovanja).

U Tevratu i Indžilu je naložena ljubav prema Allahu, oko čega se oni slažu i što oni smatraju najvećim savjetom zakonika.

U Indžilu стоји: "Najveći Mesihov savjet je: 'Da voliš Allaha sa cijelim svojim srcem, razumom i bićem'".

Kršćani tvrde da su ustrajali u ovoj ljubavi, a ono u čemu su oni od ibadeta i suptilnosti jeste baš to, a oni su se odrekli Allahove ljubavi jer nisu slijedili ono što Allah voli. Nego su:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آتَبُعُوا مَا أَتَخَطَّ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَخْبَطَ
أَعْمَلَهُمْ

"Zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti." (Muhammed, 27.)

Allah mrzi, ponižava i proklinje nevjernike, a voli one koji Njega vole. Nemoguće je da rob voli Allaha, a da Allah ne voli njega, nego je Allahova ljubav prema robu onolika kolika je ljubav roba prema njegovom Gospodaru, iako Allahova nagrada robu biva većom. Kao što je u vjerodostojnom hadisu-kudsiji od Allaha:

"Ko Mi se približi za pedalj, Ja mu se približim za latak. A ko Mi se približi za latak, Ja mu se približim za korak. A ko Mi dođe hodom, Ja mu potrčim."¹

Allah ﷺ je obavijestio da voli bogobojažne, dobročinitelje, strpljive, pokajnike i one koji se čiste. On voli i one koji čine ono što je naredio od vadžiba i mustehaba, kao što je došlo u vjerodostojnom hadisu:

¹ Bilježe ga El-Buhari (13/325) i Muslim (2675).

"Neće Mi se se rob prestati približavati sa nafilama sve dok ga ne zavolim. A kada ga zavolim, bivam njegov sluh kojim čuje, njegov vid kojim gleda."¹

Kaže: "Slijedenje ovog" – Onaj ko se poziva na ljubav prema Allahu sagledavajući opći pojam rububijeta je poput jevreja i kršćana koji tvrde da su Allahova djeca i miljenici. Zato je Allah ﷺ rekao:

"Jevreji i kršćani govore: 'Mi smo Allahova djeca i njegovi miljenici.' Reci: 'Zašto vas onda kažnjava?'"

A ako ste Njegovi miljenici, onda slijedite Njegov Šerijat i Njegovog Poslanika ﷺ.

Kaže: "Ova tvrdnja može biti" – Ovo ukazuje na pažnju šejha, rahimehullahu te'ala, kada kaže: "Ovo je tvrdnja pojedinih sufija koji se pozivaju na ljubav prema Allahu, ali su, ustvari, iskrivili put slijedenja Njegovog Šerijata, kao i to što ne slijede Njegov Šerijat. Oni su poput jevreja i kršćana koji tvrde da su Allahovi miljenici, a ne slijede Allahovog Poslanika". Ali, ko je gori: sufije ili jevreji i kršćani, ili su kršćani i jevreji gori? Kaže: "Ako su ove sufije, koje se pozivaju na ljubav prema Allahu, doprle do stepena licemjerstva i velikog širka, onda su gori od jevreja i kršćana. Ali ako nisu dospjeli do stepena velikog širka, onda su jevreji i kršćani gori od njih". Neki od sufija su licemjeri i otpadnici, a munafici će biti u najdubljem ponoru Džehennema, ispod jevreja i kršćana. Tako će biti gori. Ali ako njihovo licemjerstvo ne dopire do stepena velikog širka, onda su jevreji i kršćani gori od njih. A sve ovo ukazuje na objektivnost šejha, rahimehullahu te'ala.

¹ Pogledaj: Šejh El-Albani, *Silsile sahiha* (4/183-193.)

Mnogi koji griješe uveli su nove stvari u pogledu suptilnosti i ibadeta. Tako su pali u ono u šta su pali kršćani od pozivanja na Allahovu ljubav sa suprotstavljanjem Njegovom Šerijatu i zapostavljanjem borbe na Njegovom putu i sl. Približavajući se Allahu u vjeri, oni se pridržavaju nečega što je slično onome čega su se pridržavali kršćani od nejasnih izreka i govora, ili priča čija vjerodostojnost nije poznata a ni onaj ko ih je izrekao. Ali i kada bi se ispostavilo da je rekla istinu, ta osoba nije nepogrješiva. Tako da one koje slijede uzimaju za svoje zakonodavce u vjeri, kao što su kršćani uzeli svoje sveštenike i monahe zakanodavcima u vjeri. A kada se radi o robovanju, oni ga omalovažavaju, predstavljajući se pred običnim narodom kao da su pobožnjaci i odabranici koji su prevazišli ibadet (robovanje). A sve je to isto što i kršćansko poimanje Isaa i njihove priče o svecima, pri čemu kršćani pripisuju svojim odabranima saučesništvo sa Allahom. To je isto kao i saučesništvo koje su kršćani pripisali Isau, njegovoj majci, svecima i monasima, kao što je sve to slično i mnogim drugim vrstama čije bi se pojašnjavanje oduljilo na ovome mjestu.

Kaže: "Mnogi oni koji griješe" - Što znači da se pojedine sufije porede sa kršćanima, jer se i jedni i drugi pozivaju na Allahovu ljubav. Sličnost između njih jeste u tome što se svi oni pozivaju na Allahovu ljubav, ali se suprotstavljaju Njegovom Šerijatu i zapostavljaju borbu na Njegovom putu. Tako da se pridržavaju istog onoga čega su se pridržavali kršćani, tj. nejasnog i nerazumljivog govora, ili, bolje rečeno, isto onako kako su kršćani radili, odnosno pridržavali se sumnjivih i nejasnih priča. Sufije imaju iste te

priče. Međutim, i ako bi taj što ih izgovara bio vjerodostojan u svojim pričama, opet ne bi dostigao stepen nepogrješivosti koja je odlika vjerovjesnika. Takvi prenose od nekoga da je neki dobar čovjek učinio to i to, pa kažu: "To su kerameti". Zatim oni uzimaju takve koje slijede za svoje zakonodavce mimo Allaha, i to na isti način na koji su kršćani uzeli svoje svece za zakonodavce, koji, opet, prelaze granice Allahovog Šerijata u onome što propisuju.

Istinska vjera jeste primjena ili ostvarenje robovanja Allahu u svakom obliku, tj. ostvarenje ljubavi prema Allahu na svakom stepenu. A u koliko mjeri se upotpuni robovanje, u tolikoj mjeri će se usavršiti i sam čin ljubavi prema Allahu, kao i upotpunjavanje ljubavi Gospodara prema robu. A onoliko koliko se umanji jedno, umanjit će se i drugo. I kad god se iskaže ljubav u srcu prema nekome drugom, iskaže se i robovanje nekome drugom mimo Allaha. A kad god se iskaže robovanje nekome drugom mimo Allaha, shodno tome se iskaže i ljubav prema nekome drugom mimo Allaha.

Svaka ljubav koja ne bude radi Allaha je ništavna i bezvrijedna, a svako djelo koje nije učinjeno radi Allaha je bezvrijedno.

"Dunjaluk je proklet kao što je proklet i ono na njemu, osim onoga što je radi Allaha."¹

A ono što je radi Allaha neće biti osim ono što Allah i Njegov Poslanik vole. Prema tome, to je ono što je propisano.

¹ Ovo značenje je vjerodostojno i prenosi se od Vjerovjesnika ﷺ kao merfu-predaja. Et-Tirmizi (2323) i Ibn-Madže (112).

Svako djelo kojim se ne želi Allahova naklonost nije radi Allaha i svako djelo koje nije utemeljeno na Šerijatu nije radi Allaha; naprotiv, nije radi Allaha sve dok ne bude sadržavalo oba atributa: da bude radi Allaha i da bude od onoga što voli Allah i Njegov Poslanik.

Kaže: "Istinska vjera" – Ovakvom biva istinska vjera sa ostvarenjem robovanja Allahu u svakom obliku, a ostvarenje robovanja Allahu je ostvarenje same ljubavi prema Allahu. Zato je onaj ko ostvari robovanje Allahu ostvario i ljubav prema Allahu. Ako umanji nešto od samog čina ostvarenja robovanja, umanjiti će se i njegova ljubav prema Allahu. Zbog toga njegova ljubav biva u skladu sa uspjehom ostvarenja njegovog robovanja. U skladu s time, smanjenjem intenziteta robovanja smanjuje se i ljubav itd. Na osnovu ovoga možemo zaključiti da, bez ovoga prethodnog, pozivanje na ljubav prema Allahu ne koristi onome koji to čini, nego on mora imati dokaz na ono na šta se poziva i dokaz ostvarivanja robovanja.

Kaže: "Sve dok ne bude sadržavalo oba atributa" – Ova dva atributa su osnova vjere. Oni su slijedeći: da djelo bude učinjeno radi Allaha, tj. iskreno radi Njega što podrazumijeva ostvarenje i sprovodenje "La ilah illallah", te da bude shodno onome što voli Allah i Njegov Poslanik, što predstavlja drugu osnovu. Drugim riječima, njegovo djelo mora da bude u skladu sa Allahovim Šerijatom, što predstavlja ostvarenje riječi: "Ešhedu ene Muhammeden Resulullahi". Tako nijedno djelo neće biti valjano, osim sa ove dvije osnove, tj. da djelo bude iskreno radi Allaha i da odgovara Allahovom Šerijatu. Ono neće valjati osim sa ova dva atributa. O ovome ima mnogo dokaza kao što će šejh i navesti.

Ono je vadžib i mustehab kao što Uzvišeni kaže:

فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ إِلَّا أَحَدٌ

"Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!" (El-Kehf, 110.)

To znači da djela moraju biti dobra, a od njih ima vadžiba i mustehaba, i moraju biti iskreno urađena radi Allaha, kao što Uzvišeni kaže:

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرٌ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

"A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao i uz to dobra djela činio, pripada nagrada kod Gospodara njegova; takvi se neće ničega bojati, niti će za bilo čim tugovati." (El-Bekare, 112.)

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko učini neko djelo, a ono nije utemeljeno na ovoj našoj stvari, odbija se."¹

Vjerovjesnik ﷺ kaže:

"Djela se vrednuju prema namjerama i svakom čovjeku pripada ono šta je naumio. Čija hidžra bude ka Allahu i Poslaniku, onda je njegova hidžra ka Allahu i Poslaniku. A čija hidžra bude radi osovjetske koristi, ili radi žene koji

¹ Bilježi ga El-Buhari (2697) i Muslim (718).

hoće da oženi, onda je njegova hidžra radi onoga radi čega ju je učinio."¹

Kaže: "Ovo je vadžib" - Dobro i ispravno djelo odgovara Allahovom Šerijatu: "...i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!" A ovo je iskrenost.

Kaže: "Što znači da djela moraju" - U ovom ajetu se nalaze dvije osnove: "A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao", ovo je iskreno činjenje djela radi Allaha; "i usto dobra djela činio", ovo znači da ih je činio shodno Šerijatu. Tako je dobro djelo samo ono koje odgovara Allahovom Šerijatu.

Kaže: "Ko učini neko djelo" - Ovo potvrđuje drugu osnovu ili ostvarenje drugog djela šehadeta: "Muhammed je Allahov poslanik", tj. djelo mora odgovarati Allahovom Šerijatu. U oba Sahihha se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Ko uvede u ovu našu stvar nešto što nije od nje, ono se odbija."

Kaže: "Djela se vrednuju" - Ovo potvrđuje prvu osnovu, tj. da djelo bude samo radi Allaha: "Djela se vrednuju prema namjerama". Djela nisu vrijedna, osim sa namjerom; djela se grade na namjerama. Pa ako namjera bude iskrena, radi Allaha, djelo će biti valjano.

¹ Bilježe ga El-Buhari (1, 54, 2529) i Muslim (197), preko Omara رضي الله عنه.

Ova osnova je osnova vjere. Na temelju njenog ostvarenja biva i ostvarenje vjere. Sa njome je Allah poslao poslanike i objavio Knjige. U nju je pozivao Poslanik i radi nje se borio; nju je naređivao i na nju podstrekivao. Ona je osovina vjere oko koje se sve ostalo okreće.

Kaže: "Ovo je osnova vjere" – I osnova milleta, tj. da djelo bude iskreno radi Allaha, a zatim mora odgovarati Allahovom Šerijatu. Tako u njemu (u okviru milleta, ummeta) ne smije biti primjesa novotarija i slijedenja prohtjeva.

Širk je nešto što preovladava kod ljudi, kao što je došlo u hadisu:

"*On je u ovom ummetu tiši od mravlјeg hoda.*"

A u drugom hadisu: Ebu-Bekr رض je rekao:

"*Allahov Poslaniče, kako ćemo se od njega spasiti, a on je tiši od mravlјeg hoda?*" Poslanik صلی اللہ علیہ وسالہ وآلہ وسالہ reče Ebu-Bekru: 'Ja ću te podučiti riječima, pa ako ih kažeš, spasit ćeš se i od malog i od velikog (širka). Reci: 'Allahu, ja Ti se utječem od toga da Ti pripišem druga u znanju i tražim od Tebe oprosta za ono što počinim u neznanju.'"

Omer رض je govorio:

"*Allahu, učini sva moja djela dobrima, i učini ih iskrenim radi Tvog Lica, i ne učini nikom drugom udjela u njima.*"

Mnogo je stvari i strasti koje se mijesaju sa dušama, uništavajući ili osporavajući ostvarenje istinskog robovanja i ljubavi prema Allahu, a i iskreno ispoljavanje vjere Njemu. Evs b. Šedad kaže: "O vjesnici smrti Arapa, o

vjesnici smrti Arapa! Najviše se za vas bojim pretvaranja u vjeri (الرِّيَاءِ) i skrivenih strasti".¹

Ebu-Davudu es-Sidžistaniju je bilo rečeno: "Šta je to skrivena strast?" Kaže: "Želja za upravom".

Od Ka'ba b. Malika se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ništa manje, po čovjekovu vjeru, nisu štetna dva gladna vuka koja se pošalju u tor ovaca od čovjeka koji posvećuje pažnju imetku i ugledu."² Et-Tirmizi kaže: "Hadis je hasen-sahih". Allahov Poslanik ﷺ je pojasnio da posvećivanje pažnje imetku i ugledu nije ništa manje štetno od toga da se dva gladna vuka puste u tor ovaca.

To je zato što u ispravnoj vjeri nema ovakvog posvećivanja. Jer, kada srce osjeti slast robovanja i ljubavi prema Allahu, njemu ništa draže ne može poslije toga biti eda bi mu dao prednost nad ovim. Zbog toga se od iskrenih Allahovih robova otklanja zlo i razvrat, kao što Uzvišeni kaže:

كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ آلَسْوَةَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا^١
الْمُنْخَلِصِينَ

"I tako bi, da odvratimo od njega izdajstvo i blud, jer je on uistinu bio Naš iskreni rob." (Jusuf, 24.)

Iskreni Allahov rob, koji je osjetio slast robovanja Allahu, spriječen je da robuje nekom drugom. A u slasti ljubavi prema Allahu jeste ono što ga sprečava da voli nekoga drugoga osim Allaha. Ovo znači da u zdravom i ispravnom srcu nema ništa slađe, slasnije, ljepše, draže i bolje od slasti imana, koji pak podrazumijeva robovanje, ljubav i iskrenost cjelokupne vjere Allahu.

¹ Ova predaja ko merfu-predaja je vjerodostojna, a bilježe je: Bejheki, *Ez-Zuhd*, str. 319; Ebu-Nu'ajm, *Hilje*, str. 122.

² Bilježi ga Ahmed (3/456, 460); Et-Tirmizi (2482); En-Nesai, kao što kaže u *Tuhfetul-išraf* (9/316).

Kaže: "Posvećivanje pažnje" – Allahov Poslanik ﷺ je pojasnio da čovjekova posvećenost i pažnja prema imetku, ugledu i vodstvu šteti njegovoј vjeri (i uništava je) onako kako što veliku štetu mogu načiniti dva vuka kada se upuste u tor ovaca. Jer, kada bi poslao dva gladna vuka u tor pun ovaca, oni ih neće ostaviti; naprotiv, sve će ih poklati: pojest će ono što mogu, a ostalo će ostaviti uništeno. Od vučje prirode jeste uništavanje. Pa kakva će onda biti ova dva gladna vuka koja nisu jela jedno vrijeme, a zatim se upustila u tor? Nema sumnje da će poklati i uništiti sve ovce. Čovjekova pažnja i posvećivanje imetku, ugledu i vodstvu uništava njegovu vjeru isto onako kao što to čine ova dva vuka sa ovcama. U hadisu ima promjena poretku u rečenicama. To znači da je posvećivanje čovjekove pažnje onome što je spomenuto više štetno u vjeri nego što mogu ova dva gladna vuka naštetiti ovcama kada se upuste u njihov tor.

Ovo podrazumijeva privlačenje srca Allahu. Tako srce uvijek biva blisko Njemu ﷺ, bojeći se Njega, i u želji i strahu, kao što Uzvišeni kaže:

مَنْ حَشِّيَ الْرَّحْمَنَ بِالْعَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّثِيبٍ

"...koji se Svetilosnog u osami bojao, iako Ga nije vidio i koji je srce odano donio." (Kaf, 33.)

Onaj ko voli boji se da nestane ono što želi, kao što se boji da mu se ne desi ono što mrzi. Tako čovjek ne može biti Allahov rob koji kaže da Njega voli, osim između straha i nade. Uzvišeni kaže:

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَيْهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا

"Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva." (El-Isra, 57.)

Kaže: "Ovo podrazumijeva" - Istinska ljubav podrazumijeva strah i nadu, a čovjek obožava Allaha kroz ljubav, strah i nadu. Međutim, neki od sufijskih otpadnika kažu da obožavaju Allaha samo kroz ljubav, ali nema sumnje da je to pogrešno. *Murdžije* kažu da obožavaju Allaha kroz nadu, dok *Ga haridžije* obožavaju kroz strah. Ipak, ni jedan od njih neće biti istinski rob, sve dok ne bude volio Allaha, bojao *Ga* se i nadoao se u Njega. Dakle, strah i nada moraju postojati. Svako ko voli – boji se; svako onaj ko se boji – nada se. A svako onaj koji se nada – boji se. Ovo zato jer se onaj koji voli boji nestanka onoga što želi, ili se boji da mu se ne desi ono što mrzi. Tako moraju postojati oba osjećaja u isto vrijeme, kao što je Allah ﷺ rekao o Svojim robovima:

"Oni su se nadmetali u činjenju dobrih djela i prizivali su Nas u želji i strahu".

Ili, kao što kaže: "**Prizivaju nas iz straha i nade**". Kao što je na početku sure *El-Fatiha*: "**Hvala Allahu, Gospodaru svjetova**". Ovo je prvi rukn, tj. ljubav. A ajet: "**Milostivi, Samilosni**" jeste drugi rukn, tj. nada. Drugim riječima, nadaš se Allahovoj milosti. Ajet: "**Vladar Sudnjeg dana**" jeste treći rukn, tj. strah ili strahovanje od Sudnjeg dana. Zatim kaže: "**Samo Tebe**

obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo". Ovo predstavlja sve ruknove ibadeta, koji su spomenuti na samom početku sure *El-Fatiha*.

Ako rob bude iskren prema Allahu, njegov Gospodar ga učini odabranim, oživi njegovo srce i približi ga Sebi. Zatim ukloni od njega svako zlo i razvrat, tj. ono što mu sprečava dobro. Time ga čuva da mu se ne desi suprotno od onoga što je dobro. Od ovoga se razlikuje srce koje nije iskreno prema Allahu, tako da se u njemu nalaze opća želja, volja i ljubav. Onaj ko ima to srce voli sve što mu se prohtije ili što odgovara njegovoj strasti, kao što je vlat ili cvijet. Njegove se emocije pokrenu. Nekada ga privlače zabranjene slike, a nekada i one koje nisu zabranjene. Međutim, takav ostaje zarobljeni rob onome kojeg, kada bi on uzeo za svog roba, to bi bilo sramotno i pokuđeno.

Nekada ga privlači ugled i vodstvo, a zadovolji se s jednom riječju. Onoga koji ga lažno hvali – pokori sebi. Onoga koji ga pokudi, makar radi istine – smatra neprijateljem.

Nekada ga zarobi zlatnik, ili srebrenjak, ili slične stvari koje zarobljavaju srca. A (takva) srca za njima žude. Na taj način on svoj prohtjev uzme za svog boga i slijedi svoje strasti, bez upute od Allaha.

Ako pak bude iskren Allahu i Njegov rob, njegovo srce potčinjeno je samo njegovom Jedinom Gospodaru. Tako mu ništa nema draže od Allaha. On biva predan i ponizan pred Njim. A ako ne, onda će ga potčiniti stvorenja. A tada njegovo srce nadvladaju šejtani, pa će biti od onih zavedenih koji slijede šejtane od kojih nastaju zlo i razvrat,

a koje ne zna niko osim Allah. A sve to je neminovno i neizbjegno.

Kaže: "Ako rob bude" – Razlog tome je da ovo srce, u kojem se nije desila iskrenost Allahu, ostalo manjkavo. A kada se u njemu pojavio manjak, desilo se ovo robovanje drugima mimo Allaha, jer robovanje nekom drugom mimo Allaha umanjuje utjecaj iskrenosti. Pa ako nestane iskrenost, na njeno mjesto dođe robovanje nekom drugom osim Allahu. Takvo je robovanje idolima, ugledu, zlatniku i srebrenjaku, robovanje strastima itd. Ali ako čovjek iskreno ispolji svoje robovanje, neće mu se desiti manjak u robovanju Allahu.

Kaže: "A onaj ko ne bude iskren" – To jest, onaj čije se srce ne potčini Allahu u robovanju, robovat će nekom drugom od stvorenja. Srce ne može ostati prazno: ili će obožavati Allaha ili će obožavati nekoga drugog. Ali ako robovanje Allahu bude potpuno, neće se ostaviti mjesta za robovanje nekom drugom. A ako je robovanje Allahu manjkavo, onda se na to mjesto umetne robovanje nekom drugom. Takav je primjer mušrika čije se srce ispraznilo od robovanja Allahu, a na to mjesto se smjestilo robovanje nekom drugom mimo robovanja Allahu. Čak i ako bi obožavao Allaha, a uz to još nekoga, taj ibadet mu neće koristiti. Iskreni su oni koji su iskreno ispoljili svoja djela samo Allahu, a u njihovim srcima nema robovanja nikome osim Allahu. Ima ljudi čije se robovanje Allahu umanji, a na to mjesto se smjesti robovanje nekom drugom. U tome se ljudi mnogo razlikuju, shodno njihovoj iskrenosti i njihovim djelima, kao i na osnovu širka koji se uvuče u njihova srca. Ovdje se misli na mali širk i grijeha, a ne na veliki širk. Ovo zato što zbog velikog širka nestaje tevhida i iskrenosti, a oni se ne mogu spojiti sa širkom u jednom srcu. No, kada je riječ o svemu onome mimo velikog širka, moguće je da se u jednom srcu spoji robovanje Allahu i robovanje nekom drugom. Međutim, što se tiče velikog širka, on se ne može spojiti u jednom srcu sa iskrenošću i tevhidom

- oni su suprotni jedan drugom. Pa ako se nađe jedan, nestane drugoga. A ako se nađu tevhid i iskrenost, oni se neće sa širkom spojiti. S druge strane, može se desiti da se mali širk i grijesi spoje sa tevhidom.

A srce koje nije iskreno okrenuto Allahu, bježeći od svega drugoga, jeste onda mušričko srce:

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلَّدِينِ حَنِيفًا فَطَرَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا
تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الَّدِينُ الْقِيمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
أَمْبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ
مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
فَرِحُونَ

"A ti upravi lice svoje vjeri islamu na njemu ustrajavši! Prihvatile se Allahove čiste vjere prema kojoj je ljudi stvorio. Nema izmjene u Allahovoj vjeri – to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna. Predano Mu se obraćajte! Bojte se Njega i obavljajte namaz, i ne budite od onih koji mu druge ravnim smatralju, od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili, svaka stranka radosna onim što ima!" (Er-Rum, 30-32.)

Kaže: "A srce koje nije" – Ovo se mora desiti i nije moguće izbjegći. Srce ne može biti prazno, a onaj ko nije iskren i okrenut Allahu, kloneći se od svega mimo Njega, postaje mušrikom. I nema međustanja. Spomenuto je da se mali širk i

grijesi mogu spojiti sa tevhidom, ali umanjuju vrijednost tevhida i iskrenosti.

Allah ﷺ je učinio Ibrahima i njegovu porodicu vođama pravovjernih i iskrenih sljedbenika, onih koji vole i obožavaju Allaha, kao i onih koji iskreno ispoljavaju vjeru Njemu.

Isto tako je Faraona i njegovu porodicu učinio vođama mušrika i onih koji slijede svoje prohtjeve.

Allah ﷺ o Ibrahimu kaže:

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلُّاً جَعَلْنَا صَلِحِينَ
وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهَدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ
الْأَصْلَوْةَ وَإِتَاءَ الْرَّكْوَةَ وَكَانُوا لَنَا عَبْدِينَ

"I poklonismo mu Ishaka, i Jakuba kao unuka, i sve ih učinismo dobrim, i učinismo ih vođama da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da namaz obavlјaju, i da zekjat udjeluju – i samo su Nama u ibadetu bili." (El-Enbija, 72-73.)

O Faraonu i njegovom narodu kaže:

وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى آلَّنَارِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يُنْصَرُونَ
وَأَتَبَعَنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنْ آلَّمَقْبُوحِينَ

"A bili smo ih učinili vođama koji su pozivali u ono zbog čega se ide u Vatru, a na Sudnjem danu niko im neće pomoći. I popratismo ih prokletstvom na ovome svijetu, a na onom svijetu bit će od svakog dobra udaljeni." (El-Kasas, 41-42.)

Zbog toga će u Vatru biti prvi bačeni Faraon i njegov narod, jer oni nisu razlikovali između onoga što je Allah odredio i onoga što je naredio, između Allahovog određenja i odredbe. Na Njegovu volju su gledali kao na opći pojam, tako da na kraju nisu razlikovali između stvorenja i Stvoritelja, nego su postojanje ovoga učinili postojanjem Ovoga.

Kaže: "Allah ﷺ je učinio" - Muhammed ﷺ je od Ibrahimove porodice, tako da su na čelu Ibrahimove porodice Muhammed ﷺ i Ibrahim ﷺ, a zatim i ostali vjerovjesnici – a svi oni predstavljaju vođe ljudi.

Kaže: "Učinismo ih vođama" - To jest, vođama upute.

Kaže: "O Faraonu i njegovom narodu kaže" - To jest, učinio ih je vođama zablude. Ibrahim i njegova porodica su vođe upute, dok su Faraon i njegova porodica vođe zablude.

Kaže: "Zbog toga će biti" - Sljedbenici Faraona ne razlikuju između odredbe i naredbe, i ne razlikuju između onoga što je Allah odredio i onoga što je propisao, tj. na prave razlike između kadera i Šerijata. Pa kažu: "Sve ono što je odredio od bluda, krađe i slično je ono što voli i sa čime je zadovoljan". I kažu: "Ako je ovo odredio, znači da to voli". Tako da kod njih nema razlike između Šerijata i kadera jer su Šerijat zapostavili. Ali, na kraju, dostignuli su stepen nerazlikovanja Stvoritelja i stvorenja, pa su rekli: "Stvorenje je Stvoritelj, a Stvoritelj je stvorenje. I sve što vidiš, to je Allah". Zbog toga su zastupali teoriju "vahdetul-vudžud", što predstavlja vrhunac i krajnju granicu nevjernstva (kufra), neka nas Allah sačuva.

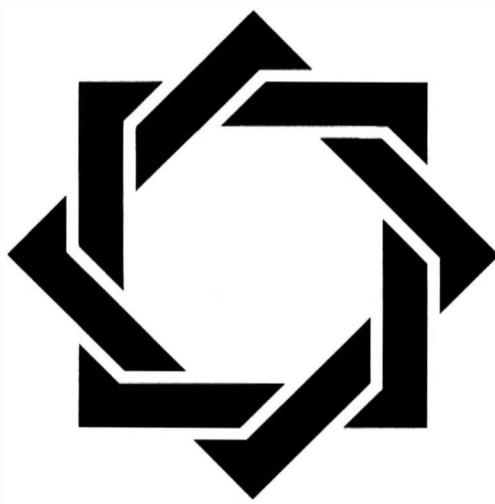
Njihovi učenjaci kažu: "U Šerijatu ima poslušnosti i griješenja, ali stvarnost je poslušnost bez grijeha. Dok, u suštini, ne postoji ni poslušnost ni griješenje".

Ovaj zaključak je poput Faraonovog razmišljanja i razmišljanja njegovog naroda, a koji su negirali postojanje Stvoritelja, kao što su negirali i Njegovo obraćanje Njegovom robu Musau i ono sa onim čime ga je On poslao od naredbi i zabrana.

Kaže: "Njihovi učenjaci kažu" – Ovo je sufija podjela ljudi tako što ih dijele na tri stepena ili staleža. Zatim kažu da je u Šerijatu poslušnost i grijeh, a kome je Šerijat? Kažu da je Šerijat za obične mase ljudi, a inače dijele ljude na: obične, odabранe i odabranne među odabranim. Obični ljudi su sljedbenici Šerijata i od njih potiču djela poslušnosti ili griješenja, a od običnih ljudi su kod njih svi vjerovjesnici i poslanici. I njih tako nazivaju običnim ljudima jer i kod njih ima poslušnosti i griješenja. Ali što se tiče odabranih – oni ne griješe. I sve ono što se pojavi kod njih je poslušnost, makar to bio blud ili krađa. Sve je to kod njih od ibadeta, kao što i opijanje alkoholom biva poslušnost kod njih. Prema ovome, kod njih ne postoje grijesi. Grijesi se pojavljuju kod sljedbenika Šerijata, a kod onih koji se potčinjavaju stvarnosti – ne, jer su oni svoja svojstva i djela negirali i učinili ih Allahovim svojstvima i djelima!?! I sve ono što potekne od pojedinaca među njima smatraju pokornošću i poslušnošću, bez obzira bila to istina ili laž, pa čak i nevjerstvo, neka nas Allah sačuva.

Zatim treći stalež jesu odabrani među odabranima. Kod njih nema ni grijeha ni ibadeta jer su doprli do stepena vjerovanja u "vahdetul-vudžud". Tako je postojanje kod njih

jedno. Pojedinac je, prema njima, Gospodar i rob, tako da nema grijeha ni ibadeta. Grijesi i ibadeti su kod sljedbenika Šerijata, tj. onih koji moraju primjenjivati Šerijat u svom životu (nap. prev.). Ali sljedbenici stvarnosti... Kod njih nema ničega osim pokornosti bez griješenja, dok su odabrani među odabranima oni koji niti griješe niti čine ibadete. Jer, takvi su doprli do stepena da potvrde teoriju "vahdetul-vudžud", što i jeste vrhunac i granica nevjerstva (kufra), neka nas Allah sačuva.

Četvrto poglavlje

Razlikovanje između Stvoritelja i stvorenja

Ibrahim ﷺ i njegova porodica pravovjernih i iskrenih vjerovjesnika, a i oni koji vjeruju u njih, znaju da se mora napraviti razlika između Stvoritelja i stvorenja. Isto tako, mora se napraviti razlika između poslušnosti i grijeha. A kad god se robovo ostvarivanje ovih razlika poveća – poveća mu se i ljubav i robovanje prema Allahu, kao i poslušnost Njemu. A time se, opet, poveća i udaljenost od svakog vida robovanja nekom drugom, ili od ljubavi prema nekom drugom, ili od poslušnosti njemu.

Zabludejeli mušrici su oni koji poistovjećuju Allaha sa Njegovim stvorenjima.

Ibrahim ﷺ kaže:

قَالَ أَفَرَءَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ أَنْتُمْ وَإِبْرَاهِيمَ الْأَقْدَمُونَ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌ لِّي إِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ

"A da li ste razmišljali', upita on, 'da su oni kojima se klanjate vi, i kojima su se klanjali davni preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova.'" (Eš-Šu'ara, 75-77.)

Oni se pridržavaju nejasnih priča pojedinih šejhova, poput kršćana. Slično tome jeste nešto što se naziva poniznost ili utonuće (utapanje), iako se utonuće odnosi na tri vrste: prvo, na vrstu koja se odnosi na savršene kao što su vjerovjesnici i evlije; drugo, na vrstu koja se odnosi na

namjerenike od evlija i dobrih ljudi; treće, na vrstu koja se odnosi na munafike i ateiste koji porede Allaha sa stvorenjima.

Kaže: "Zabrudjeli mušrici" - Oni su zastupnici teorije Allahovog utjelovljenja sa stvorenjima, tako da su Stvoritelj i stvorenja kod njih jedno tijelo.

Kaže: "Ibrahim ﷺ kaže" - Ibrahim ﷺ je napravio razliku između onih koje su oni obožavali mimo Allaha, pa ih je nazvao svojim neprijateljima, a Onaj Kojeg on voli jeste njegov Gospodar i Prijatelj.

Što se tiče prvog značenja, to je utonuće u odnosu na sve ono što postoji, uz izuzetak onoga što Allah voli.

Tada, prema tome, ne voliš osim radi Allaha; ne obožavaš nikoga osim Njega; ne uzdaš se osim u Njega; ne tražiš svoje potrebe osim od Njega.

Pojašnjenje: Ovaj naziv "utonuće" (الغاء) je termin nastao iz govora nekih sufiskih šejhova, a osnova riječi "utonuće" u arapskom jeziku jeste stapanje jedne materije u drugu, kao što se stapa brašno u vodi, pa tako se stopi jedna od materija i nastane treća vrsta, tj. tijesto. Ovo je jezičko značenje, dok je kod sufija to ostvarenje stapanja i viđenja vidljivog i nevidljivog u odnosu na viđenje stvorenja. Ili, drugom riječju, da pojedinac ne vidi ništa što postoji oko

njega. Činjenice vidljivog postojanja se odnose na Allahov rububijet koji obuhvata sve od Njegove opetovane volje. Također, Allahov rububijet obuhvata i činjenice nevidljivog postojanja, tj. onoga što se ne vidi ili zaboravi od stvorenja (ili onoga što predstavlja sve mimo Allaha), tako da ih on (pojedinac od sufija – nap. lek.) ne vidi. Ne samo da za njih (sufije) ne postoje te stvari nego ih oni izbrišu iz svog razuma kako ih ne bi ometale, a utonuće dijele na tri vrste.

Prva vrsta: Ona se odnosi na savršene, kao što su vjerovjesnici i evlje. To jest, to je utonuće i zaborav na sve oko tebe, tj. da sve izbrišeš iz svojih misli osim onoga što Allah želi, kao i to da izbrišeš ono što ti želiš i za čim žudiš samo radi Allahove volje. Time daješ prednost onome što voli Allah nad onim što ti želiš. Voliš ono što voli Allah i mrziš ono što mrzi Allah; prijateljuješ sa onima koje je On uzeo kao evlje, a neprijateljski se odnosiš prema Njegovim neprijateljima; daješ radi Allaha i uskraćuješ radi Allaha, a i bojiš se Allaha. Tako tvoja vjera i ljubav budu radi Allaha, a ako postoji ispravno objašnjenje za ovu riječ "utonuće", onda je to ovaj naziv. Tako da se čovjek stopi ili utone samo u ono što voli Allah. To mogu samo savršeni od vjerovjesnika i evlja, jer su svoje želje potisnuli radi Allaha. Međutim, naziv utonuće se ovim terminom odnosi na riječi tevhida: "La ilahe illallah" u kojoj je negacija i potvrda, utonuće i opstanak. Pa tako izraz "Nema boga" jeste – negacija, dok izraz "osim Allaha" jeste – potvrda. Tako negiraš onoga koji nije postojao – a to je starenje, dok potvrđuješ Onoga Koji uvijek biva – a to je Allah. Ili, kao zaključak: da negiraš robovanje bilo kome drugom osim Allahu.

Druga vrsta: To je utonuće ili stapanje u smislu jezičkog značenja ili jezičke terminologije, kao što smo rekli.

Dakle, to je ono značenje koje se trebalo kao takvo shvatiti iz govora šejha Ebu-Jezida kada je rekao: "Želim da ne želim osim ono što On želi". To jest, ono što Allah voli i sa čime je zadovoljan. Kao i to da se ono odnosi na vjersku volju.

Savršen rob ne želi, ne voli i ne zadovoljava se osim sa onim što Allah voli, želi i sa čime je On zadovoljan – a to je ono što je On naredio u formi vadžiba ili mustehaba. A ne voli rob osim ono što voli Allah, kao što voli meleke, vjerovjesnike i dobre ljude. I to je ono značenje koje se odnosi na njih u riječima Uzvišenog:

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

"Samo će Onaj Koji Allahu srca čista dođe spašen biti." (Eš-Šu'ara, 89.)

Kažu: "Ono (srce – nap. lek.) je čisto od svega onoga što je mimo Allaha; ili, ono je čisto od svakog vida robovanja osim robovanja Allahu; ili, ono ne želi osim onoga što želi Allah; ili, ono je čisto od svega (od svih drugih vrsta ljubavi – nap. lek.) osim od ljubavi prema Allahu". Ali značenje je jedno.

Ovaj se termin, bio on nazvan utonućem ili ne, odnosi na početak i kraj islama – on je očita i skrivena strana vjere (islama).

Dok je druga vrsta utonuće u odnosu na sve što se vidi osim Allaha.

Kaže: "Dakle to je ono značenje" – To jest, želim da moje želje odgovaraju onome što želi Allah, kao i da moja ljubav bude odgovarajuća Allahovoj ljubavi. Ovo je ono ispravno značenje koje treba shvatiti iz riječi Ebu-Jezida

Bastamija. A on kaže: "Želim da ne želim osim ono što želi Gospodar". Dakle, kao da kaže: "Ono što želi Gospodar, želim i ja, a ono što Gospodar ne želi, ne želim ni ja. Allah želi od svog roba da mu iskreno čini djela, kao i da izvršava obaveze prema Allahu i da se kloni Allahovih zabrana, te da se zaustavi pred Allahovim granicama i da ustraje na Allahovoj vjeri – i to je ono što ja želim. A ono što ne želi Allah, ne želim ni ja".

Kaže: "Savršen rob" – To jest, ti se kao takav slažeš sa onim što Allah voli i sa čime je zadovoljan. To je suština i očita stvar vjere islama, nazvao ti njega utonućem ili stapanjem.

Kaže: "Druga vrsta" – Prva vrsta je utonuće koje je u suprotnosti prema svemu drugom osim onoga što želi Allah; druga vrsta je utonuće u odnosu na sve što se vidi osim Allaha; treća vrsta je utonuće u odnosu na sve postojeće osim Allaha. Allah je, dakle, ono što se želi i On je mimo svega.

Ovo se događa velikom broju sufija zbog pretjeranog učešća (udjela) njihovih srca u spominjanju Allaha, u ibadetu i ljubavi prema Njemu, te zbog slabosti tih srca da vide bilo šta sem onoga što obožavaju ili da vide bilo šta osim onoga što imaju za cilj. Njihova srca se ne sjećaju ničega osim Allaha i oni ne osjećaju ništa osim Njega. Kao što je rečeno u riječima Uzvišenog Musau:

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَرِغًا إِنْ كَادَتْ لَتَبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ
رَّبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا

"I srce Musaove majke ostade prazno, umalo da ne prokaza, da Mi srce njeni nismo učvrstili." (El-Kasas, 10.)

Kažu: "Srce joj je ostalo prazno od svega sem sjećanja na Musaa.

Ovo je slučaj većine onih koje pogodi nešto, bilo ljubav, ili strah, ili nada. Tada njihova srca budu odvraćena od razmišljanja o bilo čemu drugom, osim o onome što je zavolio, ili od čega strahuje, ili čemu se nada. U tom dubokom razmišljanju oni ne razmišljaju ni o kome drugom osim o njemu.

Ako ova strana ojača kod onoga koji tone, on nestaje u bivanju u odnosu na svoje postojanje. To jest, on izgubi osjećaj da uopće postoji; ili, stopi se sa onim što vidi u odnosu na njegovo viđenje; ili, stopi se sa svojim sjećanjem u odnosu na ono čega se sjeća ili sa onim što raspoznaće u odnosu na svoje raspoznavanje. Na taj način on utone u ono što nije bio u odnosu na stvorenja, robove i sve drugo, a ostane samo Onaj Koji uvijek postoji, tj. Gospodar ﷺ.

To je utonuće roba i njegov spomen u odnosu na ono što poima i vidi.

Ako ova strana ojača, onda, pri razlikovanju, oslabi ljubav onoga koji voli, pa misli da je to (što on vidi - nap. lek.) ono što voli. Tako smo spomenuli da se neki čovjek bacio u rijeku. A onaj koji ga je volio - bacio se za njim. Pa mu je ovaj rekao: "Ja sam pao u vodu, ali šta je tebe ubacilo u nju?" Odgovorio je: "Nestao si sa mnom, pa sam pomislio da si ti ja."

Kaže: "Ovo se događa" - To jest, da ono što vidi u odnosu na sve postojeće, tj. viđenje Allaha, bude uzrokom da taj zaboravi na sve mimo Njega. Tako on zaboravi Allahovo postojanje radi svog postojanja; zbog svog viđenja zaboravi na Allahovo viđenje; zbog sjećanja na sebe zaboravi spominjanje i sjećanje Allaha - zaboravi Allahov spomen i ibadet, jer je

njegovo srce zauzeto promatranjem Onog Kojeg se prisjeća, tj. Allaha. A ovo se odnosi na one nepotpune.

Kaže: "Ako se ova strana ojača" – Ovo se odnosi na stranu promatranja, a i na jačinu njegove veze sa onim koga voli. Stoga taj zaboravi na sebe, pa mu se privlači kao da je magnet: ako ustane, ustane i on, ako sjedne, sjedne i on, ako padne, padne i on – sve je to zbog njegove srčane bliskosti.

Ovo je položaj na kojem su mnogi posrnuli misleći da se ovdje radi o utjelovljenju, tj. da se onaj koji voli utjelovi se u onome koga voli, pa tako među njima dvojicom ne ostane nikakva razlika u njihovom postojanju.

Ovo je greška. Sa Stvoriteljem se ne može ništa utjeloviti i spojiti. Čak nije moguće da se bilo šta utjelovi u nešto drugo, osim ako se ne radi o nečemu nemogućem, pri čemu se izgube suštinske osobine svakog od njih pojedinačno. Od njihovog spoja nastane treća materija koja nije ni ovo prvo, a ni ovo drugo. Kao kada se spoje voda i mlijeko, ili voda i alkohol, ili nešto slično tome.

Ipak, moguće je da se želja, mržnja i ljubav spoje u jednoj želji, ljubavi i mržnji. Na taj način neko voli što voli i drugi; ili, neko mrzi što mrzi drugi; ili, neko je zadovoljan sa onim s čime je zadovoljan i drugi; ili, neko se ljuti radi onoga radi čega se ljuti i ovaj drugi; ili, nekome mrsko biva ono što je mrsko ovome drugom; ili, neko prijateljuje sa prijateljima ovog drugoga, a neprijateljski se odnosi prema njegovim neprijateljima.

Sve ove vrste utonuća su manjkave.

Velikani među evlijama kao što su Ebu-Bekr i Omer, a i predvodnici među prvim vjernicima od muhadžira i

ensarija, nisu bili pogođeni ovakvom vrstom utonuća. Ovim posebno nisu bili pogođeni oni koji su iznad njih, poput vjerovjesnika, nego se ovakvo nešto pojavilo poslije ashaba.

Manjkave su i sve one vrste koje su se pojavile u odnosu na odsutnost razuma ili nemogućnost razlikovanja pojava u srcu i različitih stanja imana.

Kaže: "Velikani među evlijama" – To jest, ovo utonuće (utonuće u odnosu na ono što neko vidi osim njega) jeste nešto u što dakle nisu upadali spomenuti; oni nisu padali u takav trans, jer su sve te vrste ispunjene manjkavostima.

A takav manjak se, također, nije desio nikome od vjerovjesnika, ashaba ili velikana među evlijama, nego se pojavio među velikim brojem tabiina. Tako se dešavalo da pojedincu oslabi moć razlikovanja do te mjere da padne u trans ili se izgubi. Suprotno tome, ashabi su posjedovali čvrstoću i stabilnost. Tako je Allah ﷺ rekao da se njihova srca boje kod spomena Allahovog imena, pa kaže:

"A kada se spomene Allah, njihova se srca prestraše i kože im se naježe".

Znači, oni nisu padali u trans i nesvjesticu, nego se ovaj nedostatak desio pojedincima u Basri. Pa kada bi takav čuo ajet, pao bi u nesvijest, iako bi ovo bilo bez njegove volje i moći. Dotle se, pri spomenu Allahovog imena, koža onih koji su bili stabilni i jaki ježila, a srce se smekšavalo. Time su oni upravo i bili stabilniji i jači od onih koji su padali u nesvijest i koji zato nisu pravili razliku.

Ashabi ﷺ su bili savršeniji, jači i stabilniji u imanskim stanjima od toga da im se razum izgubi ili da padnu u trans, da se opiju i onesvijeste, ili da utonu u izbezumljenost i ludost.

Počeci ovakvih pojava, zapravo, vezani su za pobožanjake Basre. Među njima je bilo onih koji bi padali u trans kada bi čuli Kur'an. Neki su čak i umirali, kao što su bili Ebu-Džuhajr ed-Darir ili Zurare b. Ebi-Eufa, tadašnji kadija Basre.

Također je među sufijskim šejhovima bilo onih koje je pogađalo utonuće i opijenost. To bi im slabilo moć razlikovanja, tako da bi u tim stanjima izrekli rečenice za koje bi priznali da su greške onda kada dođu sebi. Primjeri koji kazuju o tome jesu primjeri Ebu-Jezida, Ebu-Hasana en-Nurija, Ebu-Bekra eš-Šibelija i drugih, za razliku od Ebu-Sulejmana ed-Daranija, Me'arufa Kerhija, Fudajla b. Ijjada, pa čak i za razliku od Džunejda i drugih. Jer, razum i sposobnost razlikovanja kod ovih su uvijek bili prisutni sa njima, u svim stanjima. Na taj način oni nisu padali u trans, opijanje i sl.

Zapravo, zbog potpunosti u njihovim srcima nije ostalo ni malo mjesta ni za šta osim za ljubav prema Allahu, Njegovoj volji i ibadetu. Osim toga, imali su i toliku količinu znanja i sposobnosti razlikovanja tako da su mogli sagledati činjenice onakvima kakve one i jesu: uvidjeli su da stvorena postoje po Allahovoj odredbi, pokrenuta po Njegovoj volji i pokorena i potčinjena Njemu. U njima su vidjeli dokaze i opomenu. A to što su vidjeli samo je podržalo ono što je već bilo u njihovim srcima od iskrenog ispoljavanja vjere i čistog tevhida Gospodaru ﷺ, kao i ibadeta samo Njemu Jednom i Jedinom Koji druga nema.

Kaže: "Ashabi su bili" - Ovakvi su bili najsavršeniji od stvorenja u pogledu robovanja Allahu. Na njihovom čelu su bili vjerovjesnici i poslanici, zatim ashabi i tabiini, imami i učenjaci. Ni kod jednog, od njih, nije bilo ovog videnja na kojeg se pozivaju sufije; njihov razum je bio čist i u njemu nije bilo ništa osim ljubavi prema Allahu i Njegovoj volji. Pravili su razliku između Stvoritelja i stvorenja, a svjedočili su da je Stvoritelj Taj Koji stvara i da je On Tvorac i pokretač svega postojećega. U tome su vidjeli dokaze i to im je bila dodatna snaga i pokretač u njihovom vjerovanju i iskrenosti u vjeri. Za razliku od njih, sufije su, zbog svoje slabosti, govorile: "Mi ne možemo podnijeti gledanje u stvorenja kao što su Sunce, Mjesec, noć i dan, nebesa i Zemlja. Sve nam to smeta. Zato ih zaboravimo pa ne vidimo ništa osim Allaha". Ovakva slabost i nestabilnost ih je često pogadala. Dotle su ashabi, imami i učenjaci svjedočili postojanje Stvoritelja i svjedočili su postojanje stvorenja, ali ih ništa u tome nije ometalo, jer su bili savršeni. Ovo je činjenica na koju je Kur'an pozvao i na kojoj su ustrajivali sljedbenici istine: poslanici, vjerovjesnici, ashabi i tabiini. Međutim, što se tiče sufija i sufijskih tarikata, problem pitanja gledanja i viđenja pojavio se zbog slabosti njihovih srca i nesposobnosti pravljenja razlika između Stvoritelja i stvorenja, a i zbog slabosti imana. Tako im se desilo ono što im se desilo.

Ovo je istina na koju je pozivao Kur'an. Ovo je ono što su ostvarili sljedbenici imana i savršeni od sljedbenika spoznaje. Muhammed ﷺ je njihov vođa u tome, a ujedno je bio i najsavršeniji. Zato se on, nakon što je bio uzdignut na nebesa, nakon što je video znakove tamo i nakon što mu je bilo objavljeno ono što mu je objavljeno od dovā, poslije toga ponovo našao među ashabima, ali se njegovo stanje

nije promijenilo niti se nešto od toga pokazalo na njemu, za razliku od onoga što se desilo Musau رض od nesvjestice, neka je Allahov mir i blagoslov na sve njih.

Treću vrstu predstavlja ono što se zove utonuće. To je stanje u kome neko svjedoči da nema postojanja ničega osim Allaha, da je postojanje Stvoritelja postojanje stvorenja, te da nema razlike između Gospodara i roba. Ovo je utonuće ili stapanje zabludjelih i ateista koji su pali u zamku teorije utjelovljenja i spajanja.

Kaže: "Ovo je istina" - Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da je Muhammed ﷺ bio savršeniji od Musaa رض, i u to nema sumnje, a obojica su bili od odabranih poslanika i vjerovjesnika. No naš Vjerovjesnik ﷺ je bio najsavršeniji među svitom poslanika, a iza njega je Musa رض. Musau se dešavalo da padne u nesvijest, dok je Muhammed ﷺ video mnogo dokaza i znakova kada je uzdignut na nebesa. Vidio je Sidretul-Munteha, a desilo mu se još mnogo toga. Desile su mu se velike stvari, nakon čega se spustio na Zemlju. Ali, njegovo stanje se nije promijenilo niti se na njemu išta od toga primijetilo zbog njegove potpune stabilnosti.

Pojašnjenje: Utonuće koje je spomenuto je utonuće ateista koji tvrde da ne vide ništa drugo osim Allaha, pa kažu da sve ono što se vidi jeste, ustvari Allah. I kažu da je Sunce Allah, da je Mjesec Allah, da je zid Allah... Time tvrde da se Allah prikazao u svim oblicima i velikom broju stvorenja. Ovo su njihove tvrdnje. Oni su, navodno, svoje razume izbrisali, neka nas Allah sačuva i neka nam oprosti. Ovi ljudi su najveći nevjernici u pogledu Allahovih imena i atributa, jer tvrde da su Njegova imena i atributi jedna stvar, pa tako On preuzme ovaj ili onaj oblik. I kažu da se utjelovi u obliku obožavanog, kao što je Faraon; ili, da se utjelovi u one koji upućuju, poput

poslanika, a u suštini On je Jedan. Ovo su, dakle, tvrdnje ateista.

Ovakvih tvrdnji su se odricali šejhovi kada bi čuli da neko kaže: "Ne vidim ništa osim Allaha", ili: "Ne gledam ni u šta osim u Allaha" i slično tome, a takvi su imali namjeru da s ovim kažu kao da ne vide drugog Gospodara osim Njega, ni Stvoritelja osim Njega, niti onoga koji upravlja svime osim Njega i da ne vidi drugog boga osim Njega. Kao da kažu, i ne gledam ni u koga drugoga mimo Njega osim iz ljubavi, straha i nade prema Njemu. Jer, oko gleda u ono za šta se srce vezalo.

A onaj ko zavoli nešto, ili se boji njega, ili se pak nada u njega, takav obrati pažnju na njega. Ali ako se u srcu ne nađu ljubav, nada, strah ili osjećaj mržnje prema nekome, onda se srce neće osvrtati na njega, niti će gledati u njega, niti će ga vidjeti. A ako ga i vidi, to će biti samo puko viđenje bez osjećaja, kao kada čovjek vidi zid, ali se njegove emocije ne vežu za njega.

Pobožni šejhovi su govorili o ispoljavanju čistog tevhida i ostvarenju iskrene vjere u cijelosti. Drugim riječima, rob ne treba da bude posvećen bilo kome osim Allahu ili da se osvrće na nekoga mimo Njega – ni u ljubavi, ni u nadi ili strahu. Njegovo srce treba da bude ispraznjeno u odnosu na osjećaje prema stvorenjima i da ne gleda osim sa Allahovom svjetlošću.

Kaže: "Od ovakvih tvrdnji su se odricali" – To jest, oni šejhovi koji su ustrajali na Pravom putu. Ako bi se čulo da

neko od njih izgovori rečenice koje bi mogle imati dvostruko značenje, bile bi shvaćene na najpravilniji način, ili bi se, pak, njihovo značenje prenijelo na najispravniji način. Tako, ako neko od njih kaže: "Ne vidim osim Allaha", tj. "Ne vidim nikoga kao Gospodara ili Tvorca osim Njega", to ne bi značilo da negira postojanje stvorenja.

Kaže: "Pobožniji šejhovi" - Ovo je ograničavanje tevhida i iskreno ispoljavanje vjere Allahu ﷺ. Prema tome, rob se uvijek osvrće na Allaha, a ne na nešto drugo. On ne vidi osim Allaha iz ljubavi prema Njemu, straha i nade. On ne gleda na ove stvari osim radi Allaha, ali ne negira postojanje stvorenja, kao što su to učinile sufije, nego ih vidi kao stvorena i pokrenuta. U svom ponašanju, koje je u skladu sa Istinom, on vidi, čuje, rukom hvata – on s Istinom korača. On voli ono što voli Allah; on mrzi ono što mrzi Allah; on prijateljuje sa Allahovim štićenicima, a neprijateljski se odnosi prema Allahovim neprijateljima; on se boji Allaha zbog njih, ali se ne boji njih zbog Allaha i sl.

Taj rob čuje s Istinom, vidi s Istinom, uzima s Istinom, korača s Istinom; on voli onog koji voli Allaha i voli ono što voli Allah; on mrzi ono što mrzi Allah i prijateljuje sa Allahovim štićenicima, a neprijateljski se odnosi prema Allahovim neprijateljima; on se boji Allaha zbog njih, ali se ne boji njih zbog Allaha; on se nada u Allaha zbog njih, ali se na nada u njih radi Allaha. Ovo je to ispravno, vjerodostojno, pravovjerno i predano srce koje je, kroz spoznaju poslanika i vjerovjesnika, njihove istine i tevhida, spoznalo i primijenilo taj tevhid.

Treća vrsta utonuća jeste utonuće u postojanju, kao što su to shvatili Faraonovi ljudi. To je bila njihova spoznaja i njihov "tevhid", poput Keramita i njima sličnih.

Ali, vrsta utonuća kod onih koji su slijedili vjerovjesnike jeste pohvalna vrsta, a takav čovjek je onaj kojeg je Allah pohvalio među Svojim bogobojaznim evlijama; on je član Njegove uspjele stranke i Njegove pobjedonasne vojske.

Kaže: "čuje s Istinom" - Ispravno i pravovjerno srce neće negirati stvorenja, nego će potvrditi da ih vidi u pokretu i prema njima će se odnositi shodno Allahovom zakonu. Stoga će ono što je od njih Allah zavolio, zavoljeti i on, a ono što od njih Allah bude mrzio, zamrzit će i on. Ali ako ih negira, onda će to biti negiranje ateista, a onaj zanos - izražen do te mjere da stvorenja ne mogu biti primijećena - jeste velika manjkavost, koja se desila sufijama. Zato najbolji i najprimjerniji način jeste onaj pri kojem pojedinac vidi Stvoritelja kao Stvoritelja, a stvorenja kao stvorenja. Pri tome on ne negira ta stvorenja, nego od njih voli ono što je Allah zavolio, a mrzi ono što je Allah zamrzio. Ovo je to ispravno, pravovjerno srce ispunjeno tevhidom.

Kaže: "Treća vrsta" - To jest, utonuće ateista i otpadnika jeste utonuće u postojanju, kao što su to učinili Faraonovi ljudi u pogledu ujedinjenja, poput Keramita i njima sličnih.

Kaže: "Ali vrsta utonuća kod onih koji su slijedili" - Ovdje je šejh samo naveo termin "utonuće" zbog usporedbe sa drugim vrstama. To znači da čovjek izbriše svoje želje radi Allahovih želja, ili da dadne veću prednost Allahovim željama nad svojima. Pa ako se ispostavi da težiš ka nečemu, a Allah zabranjuje to ili Njegov Poslanik zabranjuje takvo nešto, onda ćeš ti zaboraviti na svoju želju i prohtjev radi Allahove želje. Na taj način ćeš dati prednost Allahovoj želji nad svojom. Kao,

naprimjer, Allah ti je naredio da obavljaš namaze u njihovo vrijeme, iako ti imaš želju da spavaš. A ako ti se ta želja za snom pojavi u vrijeme namaza, ti ćeš svoju želju izbrisati radi Allahove želje, kako bi se složio sa Allahom u onome što voli i sa čime je zadovoljan. Ovo se (samo terminološki – nap. lek.) naziva utonućem, jer čovjek odbacuje i briše svoje želje radi Allahovih želja. Ovo je poželjno utonuće.

Suština svega prethodnog: Ona je u tome da je utonuće ateista i otpadnika – utonuće u pogledu postojanja, i to je ono što su primijenili Faraonovi ljudi od njihovog ujedinjenja, kao što su Keramiti i njima slični. S druge strane, poželjno utonuće je ono koje biva u odbacivanju svih želja radi onoga što Allah voli.

Šejh, rahimehullahu te'ala, je pojasnio da su sufije podijelile ljude na tri skupine: obične, odabranike i odabrane među odabranicima. Svakoj skupini su pripisali vrste zikra, tako da je zikr običnih ljudi u riječima: "La ilahe illallah", "subhanallah", "elhamdulillah", "Allahu ekber" itd. Pod običnim ljudima oni smatraju sve poslanike i vjerovjesnike, jer su oni sprječeni zastorom da dopru do onoga do čega su doprli odabrani. Odabrani su prevazišli zastor te su doprli do potpune spoznaje. Tako su svoja djela i svojstva negirali i pripisali ih Allahu. A onda su postali odabrani. Uspeli su se sa položaja običnih ljudi među odabranike, a njihov zikr je postao veoma kratak. Stoga nisu imali potrebu za dugim zikrom "La ilahe illallah", nego su samo izdvajali Allahovo ime, tako da je zikr odabranih "Allah, Allah" itd. Ovo je danas prisutno u velikom broju islamskih država u Africi, zatim u Pakistanu i drugim državama. Neki od braće su nam govorili kako bi prošli pored skupine u džamiji, a oni su od ikindije do akšama govorili: "Allah, Allah", sve dok ne bi pali u trans. I to je ono što oni nazivaju zikrom odabranih!?

Što se tiče odabranih među odabranicima – neka nam Allah dā utočište – oni su dospjeli do toga da izgovore teoriju

"vahdetul-vudžud". Njihov zikr je još kraći od zikra odabranih, jer oni uzimaju samo jedno slovo, a to je slovo "ha" (ه) od Allahovog imena, pa govore: "Hu, hu, hu, hu", ili: "Ja Huve, ja Huve, ja Huve". Takvi sjede u halkama, tzv. juhevhivune kao psi – neka nas Allah sačuva i spasi od toga – a to kao predstavlja njihov zikr. Ibn-Arebi, predvodnik teorije "vahdetul-vudžud", je napisao knjigu pod nazivom *El-Huve*, kao što je spomenuo šejh, rahimehullahu te'ala.

Čudno je da oni za svoje laži koriste kur'anske dokaze, a ne vjeruju ni u Allaha ni u Kur'an, a zikr odabranih dokazuju riječima Uzvišenog:

"Reci: 'Allah!' Zatim ih ostavi neka se lažima svojim zabavljanju".

"Reci: 'Allah' – je njihov dokaz o zikru odabranih, iako je ovaj ajet došao kao odgovor na:

"Reci: 'A ko je objavio Knjigu koju je donio Musa kao svjetlo i putokaz ljudima, koju na listove stavljate i pokazujete, a mnogo i krijete, i poučavate se onome što ni vi ni preci vaši niste znali?' Reci: 'Allah!'"

To jest, reci: "Allah ju je objavio", a ovi su počeli to izgovarati kao svoj zikr. Isti je slučaj i sa zikrom odabranih među odabranicima, pa kažu da je to riječ "Huve", spomenuta u:

"A njegovo značenje ne zna osim Allah".

Zatim su rekli: "Njegovo značenje ne zna osim On, Allah". Šejhul-islam kaže: "Rekao sam im: 'Da je tako kao što kažete, imenica se ne bi odvojila od glagola, nego bi se ajet pisao: 'Njegovo značenje ne zna osim On, Allah'. No slovo "ha" je ostalo spojeno sa glagolom".

"Njegovo značenje ne zna osim Allah".

Treba, pri tome, napomenuti da oni, neka nas Allah sačuva, ne priznaju ni Kur'an ni sunnet. Tako da je rečeno

nekima od ovih ateista i heretika: "Kur'an je oprečan tome što govorite". Takav onda kaže: "Kur'an je od početka do kraja širk, a istina je ono što mi kažemo". Da, ovo su njihove tvrdnje. A za onoga ko kaže nešto o dva postojanja, o postojanju Stvoritelja i stvorenja, kažu da je on mušrik. No kako je Kur'an napravio razliku između Stvoritelja i stvorenja, tako je širk pogodio njih. Kakav bi onda bio propis u vezi s ovakvim ateistima i otpadnicima? Neka nas Allah sačuva.

Šejh, rahimehullahu te'ala, je dao naznaku da spominjanje Allahovog imena, ili samo imenice, nije dovoljno da se ispunи srce imanom, spoznajom i tevhidom. Ili, općenito gledajući, ne koristi samom značenju. Korist je u potpunoj rečenici "La ilahe illallah", u kojoj se nalaze i negacija i potvrda. "Subhanallah", "elhamdulillah", "La ilahe illallah" i "Allahu ekber" – sve su ovo korisni izrazi koji su vezani za određena djela i posebne prilike. Tako, kada neko želi jesti, kaže: "Bismillah", tj. "jedem u ime Allaha". Ili, kada hoće čitati Kur'an kaže: "Bismillah", tj. "čitam u ime Allaha". Tako da se radi o korisnoj rečenici, kao što se njezino korisno značenje podrazumijeva u riječima Uzvišenog: "**U ime Allaha neka plovi**", ili: "**Čitaj u ime svoga Gospodara**", ili: "**Slavi ime svoga Uzvišenog Gospodara**", ili: "**Slavi ime Gospodara svoga Veličanstvenog**". Ali, ako govorimo o zikru, on se ne odnosi na spomen samostalnog imena, niti je došao i jedan dokaz koji ukazuje na spomen jednog samostalnog imena ili zamjenice. Ovo zato što onda ne koristi srcu kroz iman, tevhid ili spoznaju, i jer se korist dobija kroz spomen čitave rečenice. Srž vjere su dvije osnove: da se ne obožava niko osim Allaha – što i jeste ostvarenje šehadeta: "La ilahe illallah", i da se On ne obožava osim onako kako je propisao – što predstavlja ostvarenje drugog dijela šehadeta: "**Enne Muhammeden Resulullah**".

Šejhovi i vjerodostojnici nikada nisu imali na umu da, ako kažu da nešto vide od stvorenja, kažu time - to je Gospodar nebesa i Zemlje. To neće reći osim onaj koji je - da li zbog nereda u razumu ili zbog nereda u ubjedjenju - u očitoj zabludi i neredu, pa se tako sam vrti između ludosti i ateizma.

Svi šejhovi, koji su bili primjer slijedeњa u vjeri, su se slägali oko onoga oko čega su se složili selefi i imami ovog ummeta. To jest, složili su se oko toga da se Stvoritelj u potpunosti razlikuje i da je odvojen od stvorenja, da u Njegovim stvorenjima nema ništa od Njegovog Bića i da u Njegovom biću nema bilo čega od Njegovih stvorenja. Prema tome, treba izdvojiti oduvijek Postojećeg u odnosu na ono što je nastalo - treba razlikovati Stvoritelja od stvorenja. Oni su mnogo o tome govorili, tako da i nije moguće sve to ovdje spomenuti.

Oni su govorili o stvarima koje se nametnu ili dese srcima kao što su srčane bolesti ili sumnje. Neki će (od sufija - nap. lek.) možda i posvjedočiti da vide stvorenja. Međutim, zbog toga što ne mogu razlikovati i razdvojiti ove pojmove u svom srcu, takvi pomisle da su oni Stvoritelj nebesa i Zemlje. Takvi su poput onoga koji vidi sunčeve zrake pa misli da je to Sunce koje je visoko uzdignuto na nebu.

Oni su dosta govorili o razlikovanju i spajanju, tako da o tome ima mnogo rečenica sa sličnim ili različitim značenjima - kao što je bio slučaj sa utonućem.

Kaže: "Šejhovi" - Ovo je pojašnjenje onoga što je šejh prije spomenuo od onoga što su govorili šejhovi da ne vide osim Allaha, ali time nisu imali namjeru negirati stvorenja,

nego su kazali da ne vide osim Allaha kao Gospodara, Stvoritelja i Održavaoca.

Kaže: "Svi šejhovi" - To jest, da je Allah ﷺ u potpunosti odvojen od Svojih stvorenja – stvorenja čiji je krov Arš Milostivog ﷺ. A Allah ﷺ je odvojen od Svojih stvorenja: u Njegovom biću nema ništa od Njegovih stvorenja, niti u Njegovim stvorenjima ima išta od Njegovog bića. Krov stvorenja je Arš Milostivog i tu se stvorenja zavrašavaju. Iznad njega je Allah ﷺ – uzdignut iznad Arša, odvojen od Svojih stvorenja. On ﷺ, sa Svojom moći i snagom, održava nosioce Njegovog prijestolja i Njemu ništa nije potrebno.

Kaže: "Tako da treba izdvojiti" - Oduvijek postojećeg, tj. Allaha, od nastalih stvorenja. Tako će se napraviti razlika između Stvoritelja i stvorenja. Džehemije su oni koji kažu: "Allahovo stanje u stvorenjima je onakvo, sve dok oni ne izdvoje oduvijek Postojećeg od nastalih stvorenja, ali ne da razlikuju Stvoritelja od stvorenja, nego da učine Stvoritelja spojenim sa stvorenjem". Ovo je zabluda i kufr, neka nas Allah spasi od ovoga.

Ako rob uvidi razlike i mnoštvo stvorenja, njegovo srce ostane vezano za njih, i to razasutim pogledom u njih. Njegova veza sa njima biva iz ljubavi prema njima, iz straha ili nade, ali, kada dođe do spajanja između ovih pojmoveva, njegovo srce ostane na tevhidu i robovanju Allahu Jednom Jedinom Koji druga nema.

Kaže: "Ako rob uvidi" - Ovakvo mišljenje su zastupali pojedinci među sufijama tvrdeći da čovjek gledanjem u mnoštvo stvorenja, tj. u Zemlju, nebesa, mora, rijeke, drveća i

sl., može dovesti svoj razum do rasula. Ali ako ih zaboravi, njegovo srce će biti osvojeno Allahovom jednoćom, tj. tevhidom. Ovako su tvrdili, a zatim su im se približili šejtani, postepeno ih osvajajući, sve dok nisu zanegirali postojanje stvorenja i dok nisu usvojili teoriju "vahdetul-vudžud".

Nakon toga, i nakon što je bilo okrenuto prema stvorenjima, njegovo srce se okreće Allahu. Tako njegova ljubav bude radi njegovog Gospodara, strah bude od Njega i nada u Njega, kao što i traženje pomoći biva od Njega. Možda u ovim trenucima njegovo srce nije sposobno da gleda u stvorenja kako bi napravilo razliku između Stvoritelja i stvorenja. Pa iako se ono već slaže sa istinom, ono je okrenuto od stvorenja kako pogledom, tako i s ciljem, što odgovara onoj drugoj vrsti utonuća.

Međutim, potpunija je druga skupina – skupina onih koji su posvjedočili da stvorenja postoje Allahovom voljom, da su pokrenuta Njegovom moći. Oni promatraju njihovo ograničeno mnoštvo kroz vjerovanje u Allahovu jednoću. Oni znaju da je On njihov Gospodar i Tvorac, Održavalac i Vladar. Tako se njihova srca ispune iskrenošću, ljubavlju, nadom, strahom, traženjem pomoći i pouzdanjem u Allaha, a njihovi prijateljski i neprijateljski odnosi bivaju radi Allaha. To su oni koji razlikuju Stvoritelja od stvorenja. To su oni koji su sposobni da uvide razliku između ovoga i Njega, iako svjedoče i poimaju mnoštvo stvorenja. No, uz sve to, oni svjedoče da je Allah Gospodar, Vladar i Stvoritelj svega. On je Bog osim Kojeg drugog boga nema.

Ovo je ispravno promatranje i svjedočenje – i ovo je obaveza, kada je riječ o srčanom znanju, njegovom poimanju, spominjanju i spoznaji. A zatim i kada je riječ o njegovom, tj. srčanom stanju kroz namjeru, cilj i ibadet, ljubav, volju i poslušnost.

Ovo je ostvarenje ili primjena šehadeta: "La ilah illallah" jer ovo sprečava srce od robovanja bilo kome drugom mimo Allaha, a u njegovom srcu osnaži i ojača robovanje Allahu.

Kaže: "Nakon toga" - Ovo je druga vrsta utonuća, utonuće u odnosu na viđenje svega osim Allaha. To je, zapravo, stanje pri kojem neko vidi Stvoritelja, a zaboravi sve ono što oko njega postoji od stvorenja. Pri tome ih takav ne negira, ali ih, kako ga ne bi ometala, zaboravi.

Kaže: "Međutim, potpunija skupina" - Ovo je savršenstvo. Ovo je potpunije od svjedočenja ili viđenja one druge skupine, kada je bila riječ o utonuću. Takav pojedinac svjedoči da je Allah Gospodar, Stvoritelj, Održavalac, Obožavani i Vladar. On stvorenja gleda prvobitno znajući da nisu postojala, ali ih je Allah stvorio i On є je njihov Gospodar, Bog, Stvoritelj i Vladar. Ovo je, dakle, savršenstvo.

Kaže: "Ovo je ispravno" - Jer u svom srcu pojedinac negira robovanje svakom drugom osim Istinitog (što upućuje na riječi: "Nema boga"), a u njegovom srcu se učvrsti vjera u Istinitog (što upućuje na riječi: "osim Allaha"). Na taj način on na samom početku negira božanstvenost osim Allahu, a u drugom dijelu potvrđi božanstvenost Istinitom. "La ilah illallah" - ove riječi su negacija i potvrda.

Time on negira božanstvenost svakom stvorenju, potvrđujući božanstvenost Gospodaru svjetova, Gospodaru nebesa i zemalja, što, opet, podrazumijeva prisutnost i potpuno vjerovanje u Allaha a negiranje božanstava mimo

Njega. Tako on u svom znanju i namjeri, svjedočenju i volji, spoznaji i ljubavi, pravi razliku između Stvoritelja i stvorenja. Ovo zato jer je spoznao Allaha, jer Ga spominje i zna za Njega. Ali, uprkos tome, on zna da se njegov Gospodar razlikuje od stvorenja, da je odvojen od njih i da je On samostalan u odnosu na njih.

On voli Allaha, veliča Ga, obožava Ga, nada se od Njega, boji se od Njega, voli i prijateljuje radi Njega, neprijateljski se odnosi prema njegovim neprijateljima radi Njega, od Njega pomoć traži, u Njega se uzda, ne obožava nikoga drugoga, oslanja se na Njega, podršku traži od Njega, strahuje od Njega, nada se u Njega, druži se i potpomaže se radi Njega, neprijateljuje radi Njega, iskazuje poslušnost i pokornost Njemu i slično tome. A sve su ovo specifičnosti Allahove ﷺ božanstvenosti.

Priznavanje Allahove ﷺ božanstvenosti mimo svakog drugog podrazumijeva njegovo (robovo) priznavanje Allahovog rububijeta, tj. da je On Gospodar, Vladar, Stvoritelj i Održavalac svega. U tom slučaju, rob će biti ispravni sljedbenik Allahovog tevhida.

Ovim se pojašnjava da je najbolji zikr "La ilahe illallah". Tako Et-Tirmizi, Ibn Ebi-Dunja i drugi prenose kao merfu-predaju da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najbolji zikr jesu riječi 'La ilahe illallah' a najbolja dova je 'Elhamdulillahi.'" ⁶³

Kaže: "Tako da negira" - Ovo je ispravni tevhid i ispravno sagledavanje i svjedočenje, ovo je razlikovanje između Stvoritelja i stvorenja. Allah ﷺ ima Svoju vrijednost -

⁶³ Bilježi ga Et-Tirmizi (3383); Ibn Ebi-Dunja u djelu Šukr, str. 103; En-Nesai u djelu Amel jevme ve lejle, str. 831; Ibn-Madže (3800), preko Muse b. Ibrahima el-Ensarija, sa dobrim senedom.

Veličanstvo, a stvorenje ima svoj položaj – ono je potčinjeno, nadvladano i pokorenno. A svako stvorenje je dokaz Allahove moći i Njegove jednoće. Allah ﷺ je Stvoritelj, i samo On zaslužuje da Mu se robuje, i samo je On taj Koji upravlja i pokreće sve živo i mrtvo.

U djelu *Muvetta*, a i drugim zbirkama, od Talhe b. Ubejdullaha b. Kurejza se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

*"Najbolje što sam rekao, ja i vjerovjesnici prije mene, iz moga srca jeste: 'La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu, ve huve ala kulli šej'in kadir.'*⁶⁴ (Nema boga osim Allaha, Jedinog, On druga nema, Njemu pripada sva vlast i hvala, On sve može i On je Svemoćan.)

A ko smatra da je ovaj zikr samo za obične ili odabranike ili da je zikr odabranika samostalna imenica ili da je zikr odabranih među odabranicima samo zamjenica – pa, takvi su u zabludi i grijše.

Kaže: "Najbolje što sam rekao" – Ovo je najbolji zikr. Ono najbolje što su ljudi koristili u svom govoru jesu riječi tevhida: "La ilahe illallah". Kao opći pojam najboljeg zikra jeste Allahov ﷺ govor, a nakon Njegovog ﷺ govora najbolje od onoga što su ljudi rekli jesu riječi tevhida: "La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu" i "La ilahe illallah", jer je

⁶⁴ Bilježi ga Malik (1/422/216); Bejhiki (4/284) i (5/117). Pogledaj: Šejh El-Albani, *Silsiletus-sahiha* (1503).

značenje ove rečenice: "Nema božanstva koje uistinu zaslužuje ibadet osim Allaha".

Kaže: "A ko kaže" – Ovo se odnosi na sufije koje su tvrdile da su riječi "La ilah illallah" zikr običnih ljudi, zikr odabranih samostalna imenica "Allah", a zikr odabranih među odabranicima samostalna zamjenica slova "ha" ili "Huve". Oni su pogriješili po tome pitanju i zato su u zabludi. I nema sumnje u njihovu zabludu, jer su, u suštini, odabrani među odabranima – poslanici i vjerovjesnici. A najbolji među njima jesu "ulul-azm", ili svita odabranih poslanika. Oni su svojim narodima naređivali da kažu i povjeruju u "La ilah illallah" – oni su odabrani među odabranima. Kada je Musa pitao Allaha o zikru kojim će Ga spominjati, Allah ﷺ je rekao Musau: "Reci: 'La ilah illallah'. Kaže: 'Gospodaru, svi Tvoji robovi to govore.' Želeći da mu kaže nešto čime će se izdvojiti, Allah ﷺ reče: 'Musa, kada bi se sedam nebesa i njihovi stanovnici, a i sedam Zemalja, stavili na jednu tereziju, a 'La ilah illallah' na drugu – riječi 'La ilah illallah' bi ih prevagnule.'"

Neki su sebi uzeli za dokaz riječi Uzvišenog:

قُلْ أَللّٰهُ شَمَدَ ذَرَهُمْ فِي حَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

"Reci: 'Allah!' Zatim ih ostavi neka se lažima svojim zabavljuju." (El-En'am, 91.)

Ovo je najočiglednija greška, jer je Allahovo ime došlo kao odgovor na pitanje u početku ajeta gdje Uzvišeni kaže:

قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَبَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ
تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبَدُّوْنَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا
أَنْتُمْ وَلَا إِبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ

"Reci: 'A ko je objavio Knjigu koju je donio Musa kao svjetlo i putokaz ljudima, koju na listove stavlja i pokazujete, a mnogo i krijete, i poučavate se onome što ni vi ni preci vaši niste znali?' Reci: 'Allah!'" (El-En'am, 92.)

To jest, Allah je objavio Knjigu sa kojom je došao Musa. Allahovo ime je subjekat, a predikat je dokaz za upitnu formu na početku ajeta, kao što je u mnogo drugih primjera. Recimo, ako upitaš: "Ko je njegov komšija?", kažeš: "Zejd".

Ali samostalno ime kao imenica ili zamjenica nije od potpunog govora niti je korisna rečenica. Za nju se ne vežu ni iman, ni kufr, ni naredba, ni zabrana.

I niko od selefa ovog ummeta nije tako nešto spomenuo, niti je to propisao Allahov Poslanik ﷺ, niti ono može srcu dati neku korisnu spoznaju ili korisno stanje, nego mu pruži opći pojam – pojam iz kojeg ne može izvući negaciju ili potvrdu.

Kaže: "Neki su sebi uzeli za dokaz" – Ovako se koriste ovim ajetom da potvrde svoju zabludu, uz naznaku da ne priznaju Kur'an.

Kaže: "Ali samostalno ime" – Kada se ispostavi da vjeruju u Kur'an, onda tvrde da su ga prevazišli. A kao vjernici u njega ne bi ljude dijelili na ove skupine i ne bi tvrdili da su odabrani iznad stepena poslanika i vjerovjesnika, kao što su već svrstali poslanike među obične ljude.

Kaže: "Za nju se ne veže iman" – To jest, da se samostalna imenica (Allah) ili zamjenica (Huve) ne mogu uzeti kao korisna pouka u tevhidu ili vjerovanju, jer je tevhid (sadržan) u potpunoj rečenici 'La ilah illallah'. Međutim, fraze 'Allah, Allah' ili 'hu, hu' ne potvrđuju tevhid i iman, niti negiraju kufr; u njima nema istine niti laži; te riječi srcu ne povećavaju iman ili spoznaju; u njihovom spomenu nema koristi. Zapravo, te su riječi – kako će pojasniti šejh – razlog za lažne predstave i razlog za padanje u trans, utonuće, ateizam i teoriju "vahdetul-vudžud".

Međutim, ako se sa imenicom ili zamjenicom ne nađe nikakav drugi sastav riječi kako bi srce došlo do spoznaje ili do određenog stanja da shvati i poima, te iskoristi njegovo značenje, neće biti u njegovom samostalnom spomenu nikakve koristi, sve dok Šerijat propisuje vrste zikra koje su korisne same po sebi a ne ono sa čime korist nastaje posredstvom nečega drugog.

Neki koji su ustrajali na izgovaranju ovakvih vrsta zikra su pali u utonuće, ateizam i vrste utjelovljenja, kao što je pojašnjeno na drugim mjestima.

Ono što se prenosi od pojedinih šejhova da su rekli: "Bojim se umrijeti između negacije i potvrde" jeste stanje pri kojem se ne smije slijediti onaj ko je to izrekao. Razlog tome je što se tu radi o veoma jasnoj grešci. I ako bi se desilo da rob umre u ovakovom stanju, ne bi umro osim sa onim u vezi s čim je bila njegova namjera. Jer, djela se vrednuju prema namjerama.

Kaže: "Neki koji su ustrajali" - To jest, sufije su ustrajavale na ovoj vrsti zikra, i to neprekidno, ali su zbog toga padali u razne vrste ateizma, utjelovljenja i spajanja, Allahu se utječemo od toga. A ovo utjelovljenje ili spajanje se odnosi na spajanje Stvoritelja i stvorenja u jednom tijelu. Kao što smo spomenuli prije da su neki od njih znali od ikindije do akšama ostajati izgovarajući ovu vrstu zikra (Allah, Allah, Allah) ili (Hu, hu, hu, hu). Pa ako ustraju na tome po nekoliko sati, šta će se sa njima desiti? U većini slučajeva se onesvijeste.

Kaže: "Ono što se prenosi od pojedinih" - od sufiskih šejhova. Kada je nekom od njih bilo postavljeno pitanje: "Zašto ne govorиш La ilah illallah?", rekao je: "Bojim da ako reknem 'nema boga', neću uspjeti izreći 'osim Allaha'. Bojim se da umrem između negacije i potvrde, pa da budem poput mušrika. Zato se zadovoljavam sa Allah, Allah, Allah". Njima je šejh odgovorio time da ako umre u onakvom stanju kako je naveo, njegov završetak je shodan njegovoj namjeri. Dakle, ako on vjeruje u tevhid, neće mu naškoditi to što je naveo. A i zato jer je umro bez svog izbora, ali kao muvehid – a djela se vrednuju prema namjerama. Dotle su ova njihova djela samo iskrivljeni vid interpretacije ili tumačenja od strane pojedinih šejhova.

Potvrđeno je da je Allahov Poslanik naređivao talkin prije smrti, tj. navođenje umirućeg da izgovori 'La ilah illallah.'⁶⁵ I kaže:

"Čije posljednje riječi budu 'La ilah illallah' ući će u Džennet."⁶⁶

⁶⁵ Bilježi ga Muslim (917).

⁶⁶ Bilježi ga Ebu-Davud (3116), Hakim (1/351).

A da je postojala bojazan i opasnost od onoga što je rekao, onda se ne bi čovjek navodio na talkin zbog bojazni da će umrijeti u toku izgovaranja šehadeta nepohvalnom smrću, nego bi mu bilo naređeno da izgovara samostalno ime.

Zikr spomenom imenice ili zamjenice je daleko od sunneta a bliži novotariji i šejtanskoj zabludi. Onaj ko kaže: "O On, o On" ili: "On, On" i slično tome, zamjenica se neće odnositi osim na ono što je njegovo srce sebi predstavilo, a srce može biti upućeno ili zabludjelo.

Autor *Fususa* je napisao knjigu pod nazivom *Huve*, a neki su mislili da značenje riječi Uzvišenog:

وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ

"A tumačenje njihovo ne zna osim Allah!" (Al Imran, 7.)

ne zna osim ovo ime (tj. *Huve*), iako su se svi muslimani, pa čak i mislioci, složili da je ovo najočitija laž. To mogu misliti samo oni od njih koji zastupaju taj stav. Jednom sam prilikom, kada je neko od njih spomenuo tako nešto, rekao: "Da je onako kako ti kažeš, onda bi ajet bio napisan 'Njegovo tumačenje On ne zna osim Allaha'". Zatim, u mnogo slučajeva se spominje od pojedinih šejhova da su za izgovaranje Allah koristili riječi Uzvišenog: "Reci: 'Allah', a zatim ih pusti", misleći da je Allah naredio Poslaniku ﷺ da izgovara samostalno ime.

Kaže: "A da je postojala bojazan" – To jest, da je u ovom zikru bilo opasnosti, onda Vjerovjesnik ﷺ ne bi naredio da se onaj koji umire navodi na izgovaranje 'La ilaha illallah'. Jer, i on bi se bojao da čovjek umre u toku izgovaranja ove rečenice. A da je postojala ta bojazan, Poslanik ﷺ to ne bi

naredio. Ali pošto jeste naredio, to dokazuje da nema takve bojazni.

Kaže: "Zikr spomenom imenice" – Kao i zamjenice, u njegovom govoru se vraća na značenje onoga što je srce sebi predstavilo i isklesao njegov razum od božanstva koje obožava.

Kaže: "Autor" – To jest, Muhammed Ibn-Arebi.

Ovo je greška, prema jednoglasnom stavu učenjaka. Jer, riječi Uzvišenog: "Reci: 'Allah'..." znače: Allah je Taj Koji je objavio Knjigu sa kojom je došao Musa. To je odgovor na pitanje postavljeno prije toga u istom ajetu:

"Reci: 'A ko je objavio Knjigu koju je donio Musa kao svjetlo i putokaz ljudima, koju na listove stavlja i pokazujete, a mnogo i krijete, i poučavate se onome što nici ni preci vaši niste znali? Reci: 'Allah!...' "

To jest, Allah je Taj Koji je objavio Knjigu kao odgovor onima koji su rekli: "Allah nije ništa ni jednom čovjeku objavio".

Pa je Allah objavio ovaj ajet:

"Ko je objavio Knjigu koju je donio Musa...?", a zatim je rekao: "Reci: 'Allah'".

A onda, pusti te lažove neka se u njima zabavljaju.

Ono što pojašnjava prethodnu priču jeste ono što je rekao Sibeveh, a i drugi imami u gramatici arapskog jezika: "Arapi u svojoj priči koriste ono što je govor, a ne riječ. Tako da riječi ne bivaju osim u formi potpunog govora, u izričnoj ili glagolskoj rečenici. Zato riječ "inne" dolazi u akuzativu arapskog jezika ako dođe nakon riječi". Tako se kroz govor

ne izgovara samo ime, niti je Allah nekom naredio da izgovara samostalnu imenicu, niti je propisao muslimanima zikr sa samostalnom imenicom.

Kaže: "Ovo je greška" - Šejh, rahimehullahu te'ala, je pokušao pojasniti lingvističkim putem, prenoseći od Sivevejha, imamā gramatičara i drugih, koji potvrđuju da Arapi pri svom korišćenju riječi upotrebljavaju formu govora, a ne samo skup riječi ili pak jednu samostalnu riječ. A izraz: "Reci: 'Allah'" je izraz koji se spominje u govoru, a ne samo kao riječ. To ukazuje da riječi Uzvišenog: "Reci: 'Allah ju je objavio...'" jesu rečenica, a ne samo jedna riječ, jer su Sivevejh i imami gramatike potvrdili da Arapi kroz priču koriste govor, a ne jednu riječ. Ajet u kojem je: "Reci: 'Allah', a zatim ih pusti neka se u svojim lažima zabavljaju" jeste priča i govor, a "Reci" je riječ nakon koje dolazi rečenica sa korisnim značenjem i iza koje ne dolazi samostalna riječ: "Reci: 'Allah ju je objavio...'".

Vjerovanju ništa ne koristi samostalno ime, i oko toga su se složili sljedbenici islama. Njime se ne naređuju nikakvi ibadeti niti u njemu ima bilo kakvog vida obraćanja.

Slično tome je zadovoljstvo izgovorom samostalnog imena, kao što se prenosi da je neki beduin prošao pored mujezina koji je rekao: "Ešhedu enne Muhamedden Resulullah" u akuzativu. Pa je (beduin) rekao: "Šta ovaj govor? Ovo je imenica, a gdje je svojstvo sa kojim se upotpunjava govor?"

A u Kur'anu stoji:

وَآذْكُرْ أَسْمَ رَبِّكَ وَتَبَّلِّ إِلَيْهِ تَبَّلِّاً

"I spominji ime Gospodara svoga i Njemu se potpuno posveti." (El-Muzemil, 8.)

I kaže:

سَبِّحْ أَسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

"Hvali ime Gospodara svoga Svevišnjeg." (El-E'ala, 1.)

Kaže: "Samostalno ime" – Šejh želi ukazati na to da zasebna riječ ne koristi vjerovanju, niti upotreba riječi Allah ili Muhammed koristi imanu, nego joj se mora pridružiti druga riječ kako bi nastala korisna rečenica, kao "Allah je najveći" ili "Hvaljen je Allah" itd. No samostalna riječ ne ukazuje na korisno značenje u obraćanju, i to sve dok joj se ne doda druga riječ ili dvije, čime nastaje korisna rečenica.

Kaže: "Slično tome" – To jest, slično tome je i "Ešhedu enne Muhammeden Resulullah". Riječ poslije "enne" u arapskom jeziku dolazi u akuzativu, ali se sa riječi "Resul" upotpunilo značenje, jer mi svjedočimo da je Muhammed Allahov poslanik. A ako bi se riječ "Resulullah" zamijenila sa "Resulallah" u akuzativu, značenje se također ne bi upotpunilo, osim ako ne postoji mogućnost da će upotpuniti rečenica sa drugim svojstvom. Ovo je isto kao da kaže "iskren", tako da će se značenje time i upotpuniti. Ovo se, dakle, odnosi na to ako riječ "Rusulullah" dođe u akuzativu, tj. ako bude "Resulallah". Ali, ako dođe u nominativu, onda će to biti na mjestu svojstva i tako će se značenje upotpuniti. Dakle, ako postoji pojašnjenje o situaciji u kojoj bi se mujezin čuo da izgovara "Muhammeden Resulallah", onda se može pojasniti da mujezin želi još neko drugo značenje iza toga, kao što postoji i mišljenje koje i nije baš poznato.

Allah ﷺ kaže:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّىٰ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ

"Postići će šta želi onaj koji se očisti, i koji spomene ime Gospodara svoga, pa molitvu obavi!" (El-E'ala, 14-15.)

Ili kaže:

فَسَيِّخَ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

"Zato slavi ime Gospodara svoga Veličanstvenog!" (El-Waq'i'a, 74.)

Ovo što je spomenuto, a i slično tome ne podrazumijeva da ime bude samostalno spomenuto, nego se u *Sunenima*⁶⁷ bilježi da kada je objavljen ajet:

"Zato slavi ime Gospodara svoga Veličanstvenog!"

Poslanik ﷺ rekao:

"Učinite to na svom rukuu".

A kada je objavljen:

"Hvali ime Gospodara svoga Svevišnjeg."

Rekao je:

"Učinite to na svojoj sedždi".

U *Sahihu*⁶⁸ se prenosi da je na svom rukuu govorio:

"Neka je slavljen Veličanstveni Gospodar",

a na sedždi:

⁶⁷ Bilježi ga Ebu-Davud (869); Ibn-Madže (887); Ahmed (4/155). Pogledaj: *Ubudijje*, komentar šejha Alija Hasana Abdul-Hamida.

⁶⁸ *Sahihul-Muslim* (772).

"Neka je slavljen Svevišnji Gospodar".

Zato je i došlo ovo značenje: "Učinite ga na svom rukuu i na svojoj sedždi", prema jednoglasnom stavu muslimana.

Tako da je veličanje Njegovog Gospodara i spomen imena Njegovog Gospodara vidljivo koristan govor, kao što je u *Sahihu*⁶⁹ zabilježeno da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Najbolji govor nakon Kur'ana, a od Kur'ana je, jesu četiri riječi: subhanallah, elhamdulillah, la ilaha illallah i Allahu ekber."

Kaže: "Postići će onaj ko se očisti" – To jest, ovi se ajeti ne odnose samo na to da kažeš na "Spomeni Gospodara svoga": "Allah, Allah", ili: "**Slavi ime svog Gospodara**", na što se ne odnosi jedna riječ. Nego, kada se kaže: "Spomeni svog Gospodara i slavi ime svoga Gospodara", traži se potpuna korisna rečenica: "**Slavi ime svoga Gospodara**". Zato reci: "Neka je slavljen moj Veličanstveni Gospodar", ili: "Neka je slavljen moj Uzvišeni Gospodar", kao što je došlo u hadisu da je Vjerovjesnik ﷺ rekao: "*Učinite to u svom rukuu i na svojoj sedždi.*" A to nije jedna riječ.

Kaže: "**Subhanallahi**" – Svi spomenuti ajeti i hadisi su korisne i razumljive rečenice, ali je šejh htio da odgovori sufijama koji tvrde da je zikr odabranih samo jedna riječ, tj. imenica "Allah", a da je zikr odabranih među odabranicima "hu, hu". Svi ovi tekstovi su odgovor na njihove tvrdnje.

U *Sahihu*⁷⁰ se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

⁶⁹ Kao što je u Muslimovom *Sahihu* (2137) naveden njemu sličan hadis, dok ga je El-Buhari prokomentirao u svom *Sahihu* (11/566).

"Dvije su riječi lahke na jeziku, teške na vagi, drage Milostivom: 'Subhanallah ve bi hamdihi, subhanallahil-Azim.'"

A u Sahihima⁷¹ se bilježi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Ko u svom danu kaže stotinu puta: 'La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku, ve lehul-hamdu, ve huve ala kulli šej'in kadir', Allah će mu upisati tog dana zaštitu od šejtana, sve dok ne omrkne. I niko od njega neće ništa bolje učiniti osim čovjeka koji učini kao što je i on ili još više."

Kaže: "U Sahihu" - To jest, da je svaka od ovih riječi korisna rečenica, a riječ se odnosi na koristan govor. Zato se kaže: "Taj i taj je progovorio riječ", a misli se na govor.

Kaže: "U Sahihima" - Ovaj hadis se nalazi u Sahihima, kao što je šejh naveo, ali on ima nastavak u kojem je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Onaj ko kaže kada osvane: 'La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir', imat će nagradu kao da je oslobođio deset robova od Ismailovih potomaka, Allah mu upiše stotinu sevapa i izbriše mu stotinu grijeha, i u tome danu će biti zaštićen od šejtana, sve dok ne omrkne. I niko od njega neće učiniti ništa bolje osim čovjeka koji uradi ono što je i on ili još više."

"Ko kaže u jednom danu stotinu puta: 'Subhanallah ve bi hamdihi, subhanallahil-Azim', izbrisat će mu se grijesi, makar ih bilo koliko i morske pjene."

U djelu Muvetta, a i kod drugih, je zabilježeno da je Allahov Vjerovjesnik ﷺ rekao:

⁷⁰ Bilježe ga El-Buhari (6406, 6682, 7463) i Muslim (2694).

⁷¹ Bilježe ga El-Buhari (11/168) i Muslim (269).

"Najbolje što sam rekao, ja i vjerovjesnici prije mene, jesu riječi: 'La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku, ve lehul-hamdu, ve huve ala kulli šej'in kadir.'"

A u Sunenu od Ibn-Madžea, a i kod drugih, je zabilježeno da je Poslanik ﷺ rekao:

"Najbolji zikr jesu riječi 'La ilahe illallah', a najbolja dova je 'Elhamdulillah'".

Mnogo je ovakvih hadisa koji govore o zikru i dovi.

Također u Kur'anu u riječima Uzvišenog:

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكُرْ أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ

"I nemojte jesti ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime." (El-En'am, 121.)

Ili ajet u kojem kaže:

اللَّهُ فَكُلُّوا مِمَّا أَنْتُمْ كَانُوا عَلَيْكُمْ وَآذْكُرُوا أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ

"Jedite ono što vam one uhvate i spomenite Allahovo ime pri tome." (El-Maide, 4.)

A to je samo izgovaranje izraza: "Bismillahi". Ovo je potpuna imenička rečenica, kao što to smatra većina gramatičara, ili glagolska, kako to misle drugi. Što znači: "Moje klanje je u Allahovo ime ili koljem u Allahovo ime".

Kaže: "Ko kaže" – Sve ove rečenice (Subhanallahi ve bi hamdihi, subhanallahil-Azim) imaju svoja značenja, a u drugom hadisu stoji:

"Ko kaže 'La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku, ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir' – deset

puta, bit će kao da je otkupio četiri roba od Ismailovih potomaka."

A ako to kaže stotinu puta, kao da je oslobođio deset ljudi; upisat će mu se stotinu dobrih djela i izbrisati stotinu grijeha, a u tom danu će imati zaštitu od šejtana.

Kaže: "Također u Kur'anu" - To jest, ako odrediš klanje u Allahovo ime, onda je to imenička rečenica, a ako to kažeš u smislu "Koljem u Allahovo ime", to je glagolska rečenica. Dakle, kada kaže čovjek 'bismillahi', izrekao je rečenicu sa značenjem koja je vezana za izbrisani dio, ali se određuje po značenju. Pa ako hoćeš da kolješ, reći ćeš: "Moje klanje je u Allahovo ime", ili: "Koljem u Allahovo ime". A ako jedeš, kažeš: "Moje jelo je u Allahovo ime", ili: "Jedem u Allahovo ime". A ako pak čitaš, reći ćeš: "Moje čitanje je u Allahovo ime", ili: "Čitam u Allahovo ime" itd. Znači, izbrisani dio rečenice se određuje prema onome što čovjek želi da učini.

Također, učač kaže: "Bismillahir-Rahmanir-Rahim" što znači: "Moje učenje je u Allahovo ime", ili: "Učim u Allahovo ime". S druge strane, neki ljudi u ovakvima situacijama koriste upotrebu zamjenice pa kažu: "Počinjem sa Allahovim imenom", ili: "Počeo sam sa Allahovim imenom".

Prvo je bolje i pravilnije, jer svaki glagol dolazi u obliku objekta, kao da kažeš: "U Allahovo ime". I nije samo imenica (izričito) na početku rečenice. Ili, imenica nije kao zamjenica koja se očito iskazuje u riječima Uzvišenog:

أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ اللَّذِي خَلَقَ

"Čitaj, u ime Gospodara tvoga, koji stvara." (El-Alek, 1.)

Ili ajet:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

"...U ime Allaha, neka plovi." (Hud, 41.)

Ili kao što kaže Allahov Poslanik ﷺ:

"Onaj ko zakolje prije bajram-namaza neka zakolje drugi kurban, a onaj ko nije klapo neka kolje u Allahovo ime." ⁷²

Isti je slučaj sa vjerodostojnim hadisom u kojem Allahov Poslanik ﷺ svom pastorku Omeru b. Ebi-Seleme kaže:

"Dijete, jedi u Allahovo ime, jedi sa desnom rukom i jedi ono što je ispred tebe." ⁷³

Prema tome, njegove riječi "u Allahovo ime" nisu samo puka formalnost ili samostalna riječ bez značenja.

Kao što je došlo u vjerodostojnom hadisu⁷⁴ gdje Allahov Poslanik ﷺ kaže Adiju b. Hatimu:

"Ako pošalješ svog dresiranog psa i spomeneš pri tome Allahovo ime, onda jedi."

Isto tako Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ako čovjek uđe u kuću i kaže 'bismillahi' kod ulaska i izlaska, i kod sofre, šejtan kaže: 'Nema vam ovdje ni jela ni spavanja.'"⁷⁵

I mnogi su još drugi primjeri toga.

Tako je i muslimanima propisano pri namazima, ezanu, hadžu ili bajramima učenje različitih vrsta zikra, ali sve u potpunim rečenicama – kao što mujezin kaže:

"Allahu ekber, Allahu ekber, ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden Resulullah..."

⁷² Bilježe ga El-Buhari (10/17) i Muslim (1960).

⁷³ Bilježe ga El-Buhari (5376) i Muslim (2022).

⁷⁴ Bilježe ga El-Buhari (9/609) i Muslim (1929).

⁷⁵ Bilježe ga Muslim (2018) i Ebu-Davud (3765).

Klanjač kaže:

"Allahu ekber; subhane Rabbijel-Azim; semiallahu limen hamideh Rabbena ve lekel-hamd; subhane Rabbijel-E'ala; ettehijatu-lillahi."

Ili hadžija kada kaže:

"Lebejke Allahumme lebejk" i sl.

Sve ono što je Allah propisao od zikra je potpun i razumljiv govor. To nisu samo pojedinačna imena, imenice ili zamjenice.

Ovo je ono što se u jeziku naziva riječima ili rečenicama, kao što kaže:

"Dvije su riječi lahke na jeziku, teške na Vagi, drage Milostivom: 'Subhanallahi ve bi hamdihi subhanallahil-Azim.'"

Ili gdje kaže:

"Najbolja rečenica je ona koju je izrekao Lebid: 'Zar nije sve mimo Allaha bezvrijedno.'"⁷⁶

Kao i riječi Uzvišenog:

كَبُرَتْ كَلِمَةٌ تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ

"Kako krupna riječ izlazi iz usta njihovih!" (El-Kehf, 5.)

Ili ajet:

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا

"Riječi Gospodara tvoga vrhunac su istine i pravde." (El-En'am, 115.)

I mnogo je toga što je došlo u formi riječi u Kur'anu, sunnetu i arapskom govoru, ukazujući na potpunu rečenicu.

⁷⁶ Bilježi ga El-Buhari (3841) i Muslim (2256).

Kao što su upotrebljavali slovo u imenu, pa bi rekli: "Ovo je slovo čudno", tj. ovo je ime čudno.

Sivevjejh je podijelio govor na imenicu, glagol i slovo (harf) koje nije u smislu imenica, a ni glagola. A svaki dio od ovih dijelova se naziva slovom. posebno Ovaj treći dio se posebno odnosi samo na slovo, ali ne i na imenicu ili glagol.

Arapska slova (harfovi) se nazivaju slovima, ali su u stvari imenice.

Riječ slovo (harf) se odnosi na ove nazine i na nešto drugo kao što je Poslanik ﷺ rekao:

"Ko bude proučio Kur'an na arapskom jeziku za svaki harf ima deset dobrih djela. Ali ja vam ne kažem: Elif-lam-mim je harf, nego je elif - harf, lam je - harf, mim je - harf."

Halil Ahmed je upitao svoje prijatelje o izgovoru harfa "zaj" u imenu Zejd? Rekli su: "zaj", a on reče: 'Rekli ste imenicu. Ne, nego je to slovo "z"!"'

Nakon toga su gramatičari uzeli termin u jeziku kao slovo, ali se on naziva i riječju. No harf se odnosi na značenje onoga što nije imenica, a ni glagol, kao što su pridjevi.

Ali, kada je riječ o arapskim slovima, nekada se nazivaju slovima – dakle, misleći na slovo. Nekada se, opet, nazivaju imenicom ili imenom kao nazivom tog slova. No kada je preovladao ovaj termin, neki su pomislili da je običaj da se tako koristi u arapskom jeziku.

Neki termin "rijec" u jeziku nazivaju zajedničkim nazivom za imenicu ili rečenicu. U direktnom značenju, međutim, u jeziku nije poznato da se termin "rijec" upotrebljava osim za potpunu rečenicu.

To znači da je u zikru koji se upućuje Allahu propisan zikr sa potpunim rečenicama. To je ono što se zove – govor. Jednina termina "govor" jeste riječ. Riječ je pak ono

što koristi srcima, za što se ima nagrada i sevap, što privlači srca Allahu - kako pri spoznaji Njega, u ljubavi i strahu, tako i u mnogo čemu što se želi postići od visokih ciljeva i vrhunskih idea.

Zadovoljavanje sa spominjanjem samostalnog imena, kao imenice ili zamjenice, nema osnove. A pogotovo (nema osnove) da se pripiše odabranim i učenim.

Zapravo, to je način dopiranja do različitih novotarija i put do lažnih i iskrivljenih predstava i slika, koje su očite pri različitim stanjima kao što su ateizam i utjelovljenje - što je, opet, pojašnjeno na drugom mjestu.

Peto poglavlje

Srž vjere je u dvjema osnovama

Te dvije osnove su: da ne obožavamo osim Allaha i da Ga ne obožavamo osim onako kako nam je propisao, a da Ga ne obožavamo sa novotarijama.

Kao što Uzvišeni kaže:

فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلَيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ إِلَهًا أَخَدًا

"Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!" (El-Kehf, 110.)

U tome je ostvarenje i primjena šehadeta, tj. "La ilah illallah", kao i "Muhammedun resulullah."

U prvom dijelu šehadeta je zahtjev da ne obožavamo nikoga osim Njega.

A u drugom dijelu jeste očitovanje da je Muhammed Njegov poslanik koji je dostavio od Njega vjeru. A na nama je da vjerujemo u ono što je rekao i da se pokoravamo onome što je naredio.

On nam je pojasnio ono čime ćemo obožavati Allaha, kao što nam je i zabranio novotarije, pa je za njih rekao da su zabluda.

Allah ﷺ kaže:

بَلِّي مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرٌ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَخْزَنُونَ

"A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao i usto dobra djela činio, pripada nagrada kod Gospodara njegova; takvi se neće ničega bojati, niti će za bilo čim tugovati." (El-Bekare, 112.)

Također nam je naređeno da se ne bojimo nikoga osim Allaha, da se ne pouzdamo osim u Allaha, da ne žudimo nikome osim Allahu, da ne tražimo pomoć osim od Allaha, da naš ibadet ne bude osim radi Allaha. Isto tako nam je naređeno da slijedimo Poslanika, da mu se pokoravamo i da se vladamo po njemu: halal je ono što je dozvolio, haram je ono što je zabranio, a vjera je ono što je propisao.

Allah ﷺ kaže:

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا أَتَانَهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُوتِينَا
اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ

"A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: 'Dovoljan nam je Allah. Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov – a mi samo Allaha hoćemo.' (Et-Tevbe, 59.)

Tako je davanje učinio svojstvenim Allahu i Poslaniku, pa kaže:

وَمَا أَنْتُمْ بِرَسُولِي فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

"Ono što vam Poslanik kao nagradu da, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite." (El-Hašr, 7.)

Međutim, oslonac i pouzdanje učinio je svojstvenima samo Allahu u riječima:

وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ

"...i da kažu: 'Dovoljan nam je Allah.' (Et-Tevbe, 59.)

Ali nije rekao i Njegov Poslanik, kao što je – opisujući ashabe – rekao u drugom ajetu, gdje kaže:

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَأَخْشُوْهُمْ
فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَبْنَا اللَّهَ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

"Onima kojima se – kada su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, pa pazite ih se!' – vjerovanje povećalo, pa su kazali: 'Nama je Allah dovoljan, a divan je On Zaštitnik!'" (Ali Imran, 174.)

Ili ajet u kojem kaže:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

"O vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede." (El-Enfal, 64.)

To jest, dovoljan je tebi i vjernicima, kao što kaže:

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ

"Zar Allah nije Zaštitnik robu Svome?" (Ez-Zumer, 36.)

Zatim kaže:

سَبُّوتَنَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ

"Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov." (Et-Tevbe, 59.)

Davanje je pripisao Allahu i Poslaniku, ali je Allahovom obilju dao prednost u spomenu. Jer, obilje je u Allahovim rukama – On ga daje kome hoće, i On je Vladar

ogromnog izobilja. A Njegova je blagodat data Poslaniku i vjernicima. Pa kaže:

إِنَّا إِلَىٰ اللَّهِ رَاغُوبُونَ

"...A mi samo Allaha hoćemo." (Et-Tevbe, 59.)

Znači, Allah je htijenje opisao da biva svojstveno samo Njemu, kao što je u Njegovim riječima:

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ إِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ

"A kada završiš, molitvi se predaj, i samo se Gospodaru svome obraćaj!" (El-Inširah, 7-8.)

Allahov Poslanik ﷺ kaže Ibn-Abbasu:

"Ako tražiš, traži od Allaha; a ako tražiš pomoć, traži je od Allaha."

Kur'an na mnogo mjesta ukazuje na ovo: ibadet, strah i bogobojaznost je pripisao samo Allahu, a poslušnost i ljubav pripisao Allahu i Poslaniku. Tako je u Nuhovim ﷺ riječima:

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ

"Allahu robujte i Njega se bojte i meni poslušni budite." (Nuh, 3.)

I kaže:

وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَنْهَا اللَّهُ وَيَتَّقِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

"Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali – oni će uspjeti!" (En-Nur, 52.)

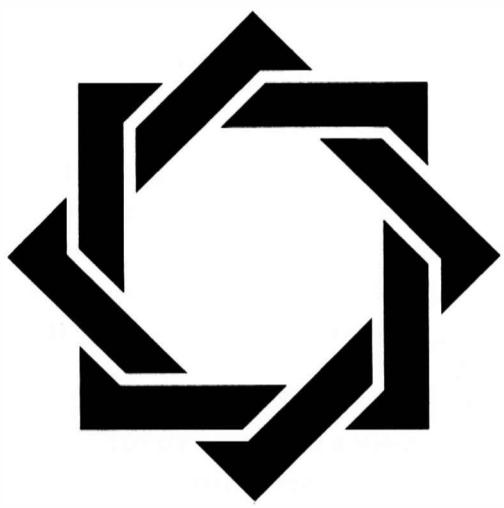
Kao što su ajeti slični tome.

Poslanici su svojim narodima naređivali samo da obožavaju Allaha, da žude samo Njemu, da se oslanjaju na Njega i da se pokoravaju Njemu. U isto vrijeme, naređivali su im i da budu poslušni njima. Šejtan je odveo u zabludu kršćane i njima slične. Zatim su oni Allahu pripisali drugove i iskazali nepokornost poslanicima. Tako su svoje monahe i sveštenike uzeli za gospodare mimo Allaha, kao i Mesiha, sina Mejremina. U svojim žudnjama su zatim pohrlili njima, oslanjajući se na njih i tražeći od njih svoje potrebe. Međutim, u suštini, bili su im nepokorni i suprotstavljeni su se njihovom djelovanju. Poslije je Allah uputio iskrene vjernike, sljedbenike Pravog puta. To su bili oni koji su spoznali istinu i slijedili je, a nisu bili od onih na koje se Allah rasrdio niti od onih koji su zalutali. Naprotiv, oni su iskreno ispoljili vjeru Allahu i predali svoja lica Njemu. Povratili su se svome Gospodaru i svoje stvari prepustili Njemu, pouzdajući se u Njega; pokorili su se Njegovim poslanicima, cijeneći ih i poštujući, slijedeći njihove stope i zadovoljavajući se time, i osvjetljavajući sebi put njihovom svjetlošću.

To je vjera islam sa kojom je Allah poslao pretke i one koji su poslije došli od poslanika. To je vjera pored koje Allah neće prihvati drugu vjeru.

Islam je suština robovanja Allahu.

Molimo Veličanstvenog Allaha da nas učvrsti u islamu, da nas u njemu usavrši, a i svu našu braću muslimane.

Biografija šejhul-islama Ibn-Tejmijje

Njegovo ime: On je Ahmed b. Abdul-Halim b. Abdus-Selam b. Abdullah b. Muhammed b. Hudr b. Ali b. Abdullah b. Tejmijje en-Nemiri el-Harrani, zatim ed-Dimeški, Ebül-Abbas Tekijjudin.

Rođenje: Rođen je u Harranu, u ponedjeljak desetog rebiul-evela, godine 661. po Hidžri.

Njegovo odrastanje i život: Nakon što su Tatari okupirali države Šama, Ibn-Tejmijje se zajedno sa svojim ocem 667. h.g. preselio u Damask, gdje je i odrastao.

Šejhul-islam je odrastao u lijepoj okolini, u okrilju svog oca, koji je bio imam, veoma dobar i bogobojazan učenjak. Stoga se njegov otac posvetio njegovom odgoju lijepo i naučno.

Govoreći o odgoju šejhul-islama, Ez-Zehebi kaže: "Odgojen je u potpunoj zaštiti i čednosti, robovanju i pobožnosti, umjerenosti u odijevanju i hrani. Prisustvovao je dersovima i proslavama u djetinjstvu. Raspravljao bi se sa velikanima, tako da ih je znao sa dokazima ušutkati. Izgovarao je riječi zbog čega su se čudili veliki uglednici nauke u njegovom mjestu. Donosio je fetve, a imao je samo devetnaest godina, pa čak i manje. Od tada se posvetio pisanju i sakupljanju nauke. Posvetio se velikom radu. Ipak, nakon što je njegov otac umro, a bio je veliki imam i učenjak hanbelijskog mezheba, Ibn-Tejmijje se posvetio podučavanju i preuzeo na sebe njegove obaveze, a bila mu je samo dvadeset i jedna godina. Nakon toga je postao poznat, a njegov udio u nauci se proširio."

Bezzar u *E'alamul-ilije* kaže: "Od ranog djetinstva je iskorišćavao vrijeme u trudu i radu."

Ibn Abdul-Hadi u *Ukud-derije* kaže: "Posvetio se pravu, a proučavao je i arapski jezik kod Ibn Abdul-Kavijja, pa ga je naučio. Zatim se posvetio knjigama Sibevejha, pa je naučio gramatiku. Nakon toga se u potpunosti posvetio proučavanju tefsira, sve dok nije dostigao vrhunac znanja u tefsiru. Savlado je nauku osnova šerijatskog prava (usulu-fikh) i drugo. Sve ovo je proučavao dok je imao malo više od desetak godina. Stanovnici Damaska su bili zapanjeni njegovom bistrinom, prilivom njegove oštoumnosti, snagom moći zapažanja i pamćenja..."

Ez-Zehebi također kaže: "Jako je čuvao namaz i post; davao je veliku pažnju vjerskim odbredima u javnosti i tajnosti. Nikada nije loše shvatao; na pretek je bio oštouman. Nije oskudijevao ni znanjem, jer je upravo on prestavljao more nauke. Sa vjerom se nije izigravao niti se, po svom hiru, isticao sa svojim stavovima u odnosu na druge učenjake."

Hafiz b. Hadžer el-Askalani, rahimehullah, u *Biografiji šejhul-islama* kaže: "Njegov se otac iz Harrana preselio sa njim 667. godine po Hidžri. Uzeo je nauku od Abdu-Daima, Kasima Erbelija, Muslima b. Allana, Ibn Ebi-Omera, Fahra i drugih. Također je i sam proučavao *Sunen* od Ebu-Davuda, kojeg je prepisao sam svojom rukom. Neke od njegovih dijelova je zapamtio i provjeravao prenosioce i slabosti u hadisima."

Šejhul-islam je bio izvrstan imam, savršen alim. Svoj život je posvetio nauci i pozivanju na nju. Njegova preokupacija je bila širenje tevhida, pomaganje sunneta i njegovih sljedbenika. Borio se protiv novotarija i onih koji su ih podržavali. Upućivao je zalutale, tako da je Allah podario velikom broju stvorenja da se okoriste od njegove nauke. Raspravljaо se i podučavao, pisao je o različitim naučnim oblastima, tako da je predstavljaо čudo svoga vremena.

Hafiz Mizij o tome kaže: "Nisam video osobu njemu sličnu, niti je on video sebi sličnog. A nisam nikoga video da je bio bolji u poznavanju i slijedenju Allahove Knjige i sunneta Njegovog Poslanika, s.a.w.s., od njega."

Ibn-Dekik el-Id, rahimehullah, kaže: "Kada sam se susreo sa Ibn-Tejmijjom, video sam čovjeka između čijih su očiju bile sve nauke. Uzimao je od njih što mu je trebalo, a ostavljao šta je htio."

Pohvale uleme šejhul-islamu

Veliki broj ljudi među ulemom je pohvalio šejhul-islama. Kada bi smo htjeli da ih nabrojimo i nabrojimo ono što su rekli, trebalo bi nam za to nekoliko tomova. Hafiz Ibn-Nasiruddin ed-Dimeški eš-Šafi je sakupio stavove nekolicine učenjaka koji su ga nazvali šejhom Islam-a i koji su ga pohvalili. Ovo je naveo u svojoj knjizi "Opširan odgovor onome ko tvrdi da je nevjernik onaj ko Ibn-Tejmiju nazove šejhom Islam-a".

Mi ćemo sada navesti neke od pohvala uleme koje se odnose na šejhul-islama:

Ibn Abdul-Hadi kaže: "Hafiz Fethuddin Ebul-Feth b. Sejjidin-nas Je'amuri el-Misri, opisujući šejhul-islama, kaže: 'Ako progovori o tefsiru, on nosi njegovu zastavu. Ako iznese fetvu u fikhu, on spozna njegov cilj. Ako govori o hadisu, on je od njegovih nosilaca i prenosilaca. Ako predaje o sektama i vjerama, biva viđen kao da ne postoji niko od te sekte koji je bolje poznaje od njega niti zna njenu suštinu. U svakoj umjetnosti se ističe nad ostalim njenim učenjacima. Oko nije vidjelo nikoga njemu sličnog, niti je njegovo oko vidjelo njemu sličnu osobu...'" Pogledaj: *Ukud-derije*, str. 5.; *Opširan odgovor*, str. 58.; *Zejlu tabekatu-hanabile* (2/390).

Hafiz Kemaluddin Zemilkani kaže: "Ako bi progovorio o nekoj vrsti nauke, onaj ko bi ga video ili čuo pomislio bi da ne poznaje drugu nauku osim nje. A prosudio bih da mu u njoj niko nije ravan. Ako bi sjedili u njegovom društvu, fakih (pravnici) svih mezheba bi se okoristili o svom mezhebu od njega, u onome o čemu nisu imali znanja. Nije poznato da se sa nekim raspravlja, te da je prekinuo sa njim raspravu. I nikada nije govorio ni o jednoj nauci, bez obzira da li se radilo o vjerskoj ili nekoj drugoj, a da nije nadmašio ostale učenjake u njoj. U njemu su se našli svi uvjeti pretraživanja u svojoj pravoj slici." Pogledaj: Ibn-Imad, *Šiziratuz-zeheb* (6/82).

Ibn Abdul-Hadi u *Ukud-derije* kaže: "On je šejh, veliki i znameniti učenjak, imam imama, muftija ummeta, more nauka, uglednik hafiza, junak među terminima i njihovim značenjima. Jedinstven je u vremenu, pojedinac perioda, šejh Islama, blagodat ljudi, znamenitost vremena. Znalac je Kur'ana, znanje suptilista, rijedak među pobožnjacima, borac protiv novotara, posljednji među mudžtehidima¹, Tekijuddin, Ebul-Abbas, Ahmed b. Šejh, znameniti imam, šejhul-islam, Medžduddin, Ebul-Berekat Abdu-Selam b. Ebu-Muhammed Abdullah b. Ebu-Kasim Hudr b. Muhammed b. Hudr b. Ali b. Abdullah b. Tejmije el-Harrani. Doseljenik je u Damask, autor velikog broja djela kojima nisu prethodila slična njima, niti se mogu poreediti u obliku, u tevhidu i tefsiru, po iskrenosti i razumijevanju, u hadisu, jeziku i gramatici. Kao i u svim drugim naukama čiju je zdjelu prepunio." Pogledaj: *Opsiran odgovor*, str. 64-65.

Hafiz Ebu-Abdullah ez-Zehebi kaže: "Kod istraživanja je okićen ošroumnošću, poput lava u bici. A on je takav da nema potrebe da njega predstavlja neko poput mene. Kada bih se zakleo između rukna i mekami-Ibrahima, zakleo bih se

¹ Mudžtehid je osoba koja, na osnovu šerijatskih izvora, samostalno rješava vjersko-pravna pitanja.

da nisam video nikoga njemu sličnog, niti je on, tako mi Allaha, video sebi sličnog."

Tekijuddin es-Subki kaže: "Tako mi Allaha, čovječe, Ibn-Tejmiju ne mrzi osim neznalica i sljedbenik strasti. Jer, neznalica nema pojma šta govori, a sljedbenika strasti, pak, strast sprečava od istine nakon što je spozna." Pogledaj: *Opširan odgovor*, str. 99.

Hafiz Ibn-Hadžer, rahimehullah, kaže: "Najčudnija stvar je ta što se ovaj čovjek najviše postavio ispred novotara od šija, hululija i itihadija.² Na ovu temu je napisao veliki broj poznatih djela. Fetve o njima se ne mogu prebrojati. Kako se samo oni obraduju, ako bude proglašen nevjernikom. Ili, koliko su samo veseli ako vide nevjerstvo onoga ko ga ne proglaši nevjernikom. Obaveza svakog onoga ko se okitio znanjem, a obdaren je razumom, jeste da razmisli o riječima ovog čovjeka i njegovim poznatim djelima ili da to čuje od onih u čije se prenošenje vjeruje."

Džemaluddin Ebu-Muzafer b. Muhammed es-Sermeri u svojim diktiranim djelima kaže: "Među ljudima našeg vremena je čudno to da je, kada se radi o pamćenju, Ibn-Tejmije čitao knjigu po jedanput a ona bi se usadila u njegovoj pameti. Zatim bi je on prenosio u svojim djelima, i riječima i značenjem."

I mnogo je još toga što su rekli hafizi, učenjaci i historičari, i starijeg i novijeg doba, hvaleći šejhul-islama. Sve to možeš provjeriti u njihovim knjigama.

² Halulije i itahdiye su sufija sekta koja tvrdi da se Allah utjelovio u stvorenjima, kao i to da su stvorenja utjelovljena u Allahu, a ono što vidimo predstavlja pojam misteriozne nepostojecće materije, tj. da je sve ono što nas okružuje samo puko prividjenje.

Njegova kušnja:

Šejhul-islam je bio iskušan kao što su iskušani oni koji su bili prije njega, koji su koračali putem istine. A razlog toj kušnji bio je taj što su se pridržavali sunneta njihovog Poslanika, s.a.w.s., i što se nisu dodvoravali i nisu iskazivali ljubav na račun Allahove istinske vjere. Šejh, rahimehullah, se nije na Allahovom putu bojao nikoga ko mu se suprotstavlja, tako da se uvijek borio i branio istinu. To je bio razlog da više puta bude pritvoren.

On je, rahimehullahu te'ala, bio zatvoren u zatvoru *Kula* u Kairu, u noći Ramazanskog bajrama, a pušten je u mjesecu rebiul-evelu 710. h.g. Zatim je bio pritvoren u zatvoru *Hazanetu bunud* u Kairu mjeseca safera 711. h.g. Zatim je bio pušten i vraćen u Kairo. Pogledaj: *Očite zvijezde* (8/227).

U Damasku je, u zatvoru *Kula* je bio zatvoren dva puta:

Prvi put: Od mjeseca redžepa 720. h.g. sve do Ašure 721. h.g.

Drugi put: Od mjeseca šabana 726. h.g. pa sve dok nije umro u istom zatvoru, i to dvadeset prvog zul-kadeta 728. h.g. Pogledaj: *Šiziratu zeheb* (6/71); *El-Bidaje ven-nihaje* (14/97).

Njegovi šejhovi:

Spomenut ćemo samo neke od njih:

- 1- Zejnuddin Ahmed Abdud-Daim el-Makdisi, umro 668. h.g.
- 2- Tekijuddin Ismail b. Ebu-Jusr, umro 672. h.g.
- 3- Jahja b. Ebu-Mensur es-Sajrefi, umro 678. h.g.
- 4- Ebu-Bekr b. Omer b. Junus Mizi el-Hanefi, umro 680. h.g.
- 5- Abdur-Rahim b. Abdul-Melik b. Jusuf b. Kudame el-Makdisi, umro 680. h.g.
- 6- Kasim b. Ebu-Bekr b. Kasim Irbeli, umro 680. h.g.
- 7- Ibrahim b. Ismail b. Ibrahim el-Hanefi, umro 681. h.g.
- 8- Njegov otac: Abdul-Halim b. Abdus-Selam b. Tejmije, umro 682. h.g.
- 9- Ismail b. Abdullah b. el-Askalani, umro 682. h.g.
- 10- Muhammed b. Abdul-Munim Kavas, umro 682. h.g.
- 11- Muhammed b. Ebu-Bekr es-Salihi, umro 684. h.g.
- 12- Ahmed b. Ebu-Bekr el-Hamevi, umro 687. h.g.
- 13- Jusuf b. Jakub el-Mudžavir, umro 690. h.g.

I mnogi drugi učenjaci, osim ovih koje smo spomenuli.

Njegovi učenici:

- 1- Ahmed b. Ibrahim b. Abdur-Rahman el-Vasiti, umro 711. h.g.
- 2- Abdullah b. Musa el-Džezeri, umro 725. h.g.
- 3- Ebu-Bekr b. Šeref b. Muhsin b. Muin b. Ammar es-Salihi, umro 728. h.g.
- 4- Muhammed b. Ahmed b. Abdul-Hadi b. Kudame el-Makdisi, umro 744. h.g.
- 5- Behauddin Mahmud b. Ali b. Abdul-Velijj b. Havlat el-Be'ali, umro 744. h.g.
- 6- Ahmed b. Muhammed b. Abdul-Ganijj el-Harrani, zatim Dimeški, umro 745. h.g.
- 7- Ebu-Abdullah ez-Zehebi, Muhammed b. Ahmed, Šemsuddin, umro 748. h.g.
- 8- Muhammed b. Ebu-Bekr b. Ejub Zer'i, poznat kao Ibn-Kajjim el-Dževzije, umro 751. h.g.
- 9- Muhammed b. Ebu-Bekr B. Me'ali b. Ibrahim el-Hazredži ed-Dimeški, poznat kao Ibn-Muhajni, umro 755. h.g.
- 10- Ahmed b. Musa Zer'i Hanbeli, umro 762. h.g.
- 11- Muhammed b. Muflih b. Muhammed el-Makdisi, umro 763. h.g.
- 12- Ibrahim b. Muejiduddin, Ibn-Kalansi ed-Dimeški eš-Šafi, umro 765. h.g.
- 13- Ismail b. Omer b. Kesir b. Dev' ed-Dimeški, poznati mufessir, umro 774. h.g.
- 14- Muhammed b. Abdullah b. Ahmed Se'adi el-Makdisi, umro 788. h.g.

I mnogi drugi osim njih.

Njegova djela:

Šejhul-islam je napisao veliki broj djela, za koja Ez-Zehebi kaže da su dostigla broj od preko hiljadu. Šejh, rahimehullah, je pisao o različitim naukama i umjetnostima, ali mi ćemo se zadovoljiti spomenom nekih od njih, kako bi učenik mogao da izvuče korist iz njih.

- 1- *Medžmu'ul-fetava*, koje se nalaze u trideset i pet tomova, a sakupili su ih Šejh Abdu Rahman b. Kasim i njegov sin Muhammed, Allahu ti njih obadvojicu nagradi.
- 2- *Kitabul-Iman*, koja je štampana u Islamskoj biblioteci, i koju je verifikovao znameniti šejh Albani, rahimehullah.
- 3- Knjiga *Robovanje*³, radi se o veoma sažetom djelu kojeg je pojasnio šejh Ali Halepi, Allah neka ga sačuva.
- 4- *Der'u te'arudi akli me'a nakli*, verifikaciju je izvršio Muhammed Rešad Salim.
- 5- *Kitabul-Istikame*, štampana je u dva toma sa verifikacijom Muhammeda Rešada Salima.
- 6- *Kitabus-Safedije*, koju je verificirao Muhammed Rešad Salim.
- 7- *Ispravan odgovor onome koji je izmjenio Mesihovu vjeru*, nalazi se u sedam tomova. Ovo djelo je štampano pod pokroviteljstvom *Darul Asime* u Rijadu.
- 8- *Minhadžus-sunne Nebevije*, nalazi se u devet tomova. Verifikaciju je izvršio Muhammed Rešad Salim.

I mnoga druga djela koja su izdavana ranije i sada, hvala Allahu na Njegovim blagodatima.

³To je ova knjiga ali sa drugim komentarom

Njegova smrt:

Umro je u zatvoru *Kula* u Damasku, i to u noći 22. zul-kadeta godine 728. po Hidžri, neka mu se Allah smiluje.

Izvori biografije:

Ibn-Kesir, *El-Bidaje ve nihaje* (14/163); Bezzar, *E'alamul-ilije*; Ibn Abdul-Hadi, *Ukud-derije an fadail šejhul-islam Ibn-Tejmijje*; Ez-Zehebi, *Tezkiretul-hufaz* (4/1496); *Zejlut-tabekat hanabile* (2/387); Ibn-Hadžer, *Dureru-kamine* (1/154); *El-Vafi bil vefijat* (7/15); Ibn-Imad, *Šiziratuz-zelēb* (6/80); *Nudžumuz-zahire* (9/271); *Bedru tali'a* (1/62); *Sijer e'alamu nubela* (1/76); Ibn-Šakir Keutubi, *Fevat vefijat* (1/62); Jafi'i, *Mir'atu džinan* (3/336), Ibn-Nasiruddin, *Redul-vafir*; Alussi, *Dželaul-ajnejn fi muhamkemeti ahmedejn*. Od savremenika koji su o njemu pisali spomenut ćemo tekst šejha Saliha Fevzana u djelu *Biografija šejhul-islama* od Ibn-Hadžera el-Askalanija sa provjerom Se'ida Me'šaša. Šejhovu biografiju moguće je pogledati u djelima koja su pisana o njemu. Tu je i jedna veoma fina knjiga pod naslovom: *Sakupljeni listovi iz života šejhul-islama Ibn-Tejmijje, rahimehullah*. Napisao ju je Muhammed b. Ibrahim eš-Šebani. Izdavač je Biblioteka *Ibn-Tejmijje* iz Kuvajta.

Biografiju priredio: Fuad b. Ali Hafiz

Sadržaj:

Uvod	07
Prvo poglavlje	09
Drugo poglavlje	
Obaveza naređivanja dobra	55
Treće poglavlje	
Vrednovanje imanom.....	115
Rezime prethodnog odlomka	117
Četvrto poglavlje	
Razlikovanje između Stvoritelja i stvorenja ...	227
Peto poglavlje	
Srž vjere je u dvjema osnovama	267
Biografija šejhul-islama Ibn Tejmijje	273
Sadržaj	283